

Jändrän Jökrä Namani Bare Ño Kena

El Libro de Génesis

International Bible Society

Las ilustraciones en las páginas 4, 7, 11, 19, 21, 22, 29, 62, 67, 83, 133, 137, 139, 146 and 147 se usan por cortesía de la ©David C. Cook Foundation.

Las ilustraciones en las páginas 13, 26, 34, 35, 37, 48, 78, and 95 se usan por cortesía de Horace M. Knowles.
©The Bible Society

El Libro de Genesis
en Ngäbere
Primera Edición 10M

©International Bible Society 1995

Kukwe Käna Genesibtä

“Jändrän jökrä namani bare ño kena” abko mden genesi nieta. Jändrän jökrä namani bare ño kena ja täritäri abko tä tikani Genesibtä.

Tärä Genesi ne abko tä ñäkänintebe ketebu. Tärä käne abko, Gen. 1-11; tärä ketebukäre abko Gen. 12-50. Tärä käne abko btä jändrän jökrä namani bare ño kena abko, tä tikani mikakäre gare nie abko krörö: Kä käinta, kä tementa dätebare käne. Erere arato, kä ngwen amne kä iko dätebare käne. Mdakäre abko ñänä, sö amne muke dätebare käne. Ne kwrere arato, mren, dobo, jändrän ngwarbe ngwarbe, nukwä amne ni brare btä ni merire dätebare Ngöbökwe abko mikata gare käne nie. Mdakäre abko, ni nikani ja mike ngite ño kena amne dre nuenbare ni diantarikrä Ngöbökwe abko, tärä käne tä niere nie. Erere arato, ni nikani nüne ño juta kwatirekwatire kwäräkwärä amne, ño kánti ni kukwe nama-ni jene jene jökrä abko, tärä ne kätä mike gare nie.

Tärä ketebu (12-50), nebtä abko nitre iraelita jatani ño ni iti kä dian nämane Abrajankri abko tärä ne tä niere. Nitre iraelita köböire Ngöbökwe kukwe mikanintebe ni kä jökräbti temen diandretari abko, tärä ne tä mike gare nie. Kukwe rabadre bare kore, ye mdenkäre abko Ngöbökwe Abrajan käräbare jenena amne Abrajan käkwe tödekabare kwatibe Ngöböbti. Ne aisete Ngöbökwe kukwe ükaninte Abrajanbe mda ni diantarikrä.

Kukwe ne arabe Ngöbökwe ükaninte Abrajan ngobo Isaabe. Erere arato, kukwe ne arabe Ngöbökwe ükaninteta Abrajan bräi Isaakri Jakobobe. Jakobo ne arabe kä dian nämane Iraeli, aisete Jakobo bkün ja täritäri abko kä dianta nitre iraelita. Tärä ne arabehtä abko, Ngöbökwe kukwe ükaninte ño Abrajanbe, Isaabe amne Jakobobe, ye rabadre bare, abkokäre Ngöbökwe niaratre ngibiabare jökrä rüe ngäniene abko tä tikani kore ja täritäri Genesibtä.

Jändrän Jökrä Namani

Bare Ño Kena

Genesi

Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare ño kena

1 ¹ Kena dekä Ngöbökwe kä käinta btä kä tementa dätebare. ² Akwa kä temen ne nämane ngwarbe, iko jökrä. Ñö aibe nämane neen temen abko, Ngöbö Üai nämane kwite käinta ngibiarebti.

³ Abti Ngöbökwe niebare: Kä raba ngwen. Erere kä namani ngwen batibe jökrä. ⁴ Angwane kä ngwen ne namani tuen nuäre Ngöböye, kākwe kä iko amne kä ngwen mikani jene jene. ⁵ Bti Ngöbökwe kä ngwen kädiani “rare” amne, kä iko kädiani “deo” kwe. Ne abko, kä iko btä kä ngwen nikani köböiti ta kena.

⁶ Jändrinane angwane, Ngöbökwe niebare mda: Kä raba ñö ñäketebe jene jene ketebu: Ruäre käinta, ruäre tementa, niebare kwe. Kä ye mikani ñö ötöbu ta abko, nämane tökare. Jändrän ñan nämane sete. ⁷ Ye kwrere abko, Ngöbökwe ñö käinta btä ñö tementa mikani jene jene. Ne erere namani bare. ⁸ Kä namani ñö ngätäite abko, Ngöbökwe kä diani “kä käinta”. Ne abko, kä iko btä kä ngwen nikani köböbukäre ta.

⁹ Mukirare angwane, Ngöbökwe niebare mda: Ñö kä temenbtä kākwe ja ükākro ketatibe jökrä ja kanti angwane, kä raba nõtare jate, niebare kwe. ¹⁰ Bti kä namaninkä nõtare jate abko, Ngöbökwe kädiani “dobo” amne, ñökwe ja ükaninkro ketatibe abko, Ngöbökwe kädiani “mren btä ñö okwä kri”. Ne abko, namani tuen nuäre jökrä Ngöböye.

11 Bti Ngöbökwe niebare mda: Kri bätäkän ngwarbe mu raba nirien rerebare krörö dobo nebtä: Mikä mu ño ño rira abko erere ngwä raba nebe btä. Erere arato, kri ño ño raba nirien, ye erere ngwä raba nebe btä, niebare Ngöbökwe. 12 Ngöbökwe niebare, ye kwrere namani bare. Ne namani tuen nuäre jökrä Ngöböye. 13 Ne abko, kä iko btä kä ngwen nikani köbömäkäre ta.

14 Mäderare angwane, Ngöbökwe niebare: Kä trä raba käinta, ne käkwe kä iko btä kä ngwen mika jene jene. Ne arabe raba kä töre, kä ñüre, köbö kwatirekwatire, kä kwatirekwatire mika jene jene. 15 Erere arato, kä tökare käinta, yete kä trä raba trä ngitiekä käinta. Ne arabe trä raba kä temenbtä, niebare kwe. 16-17 Ye kwrere abko, Ngöbökwe kä trä dätebare ketebu. Kä trä kri dätebare kwe abko, kädianta ñänä, trä ngitiadre rare abkokäre amne, kä trä chi kädianta sö abko, trä ngitiadre deo abkokäre. Ne ngwane Ngöbökwe muke dätebare arato abko, mikani kä käinbti kwe, ne abko trä ngitiadre kä temenbtä abkokäre. 18 Ne arabe käkwe kä ngwen btä kä iko mikadre jene jene abkokäre. Ne erere namani bare. Ne abko, namani tuen nuäre Ngöböye. 19 Ne abko, kä iko btä kä ngwen nikani köböbkäkäre ta.

20 Mäkäirare angwane, Ngöbökwe niebare: Jändrän nire nire raba nüne ñöte amne, nukwä bätäkän ngwarbe raba nüne btä nikenkä käinta, niebare Ngöbökwe. Ne erere namani bare. 21 Ne kwrere abko, Ngöbökwe jändrän krikri krübäte btä jändrän kiakia tä nüne ñöte dätebare. Erere arato, nukwä dätebare kwe. Ne abko, namani tuen nuäre jökrä Ngöböye. 22 Jändrän ñöte dätebare btä nukwä dätebare Ngöbökwe abko, ie Ngöbökwe kukwe kuin niebare ja di biankäre krörö: Mun nünanka ñöte, ye getra kabre ñöte. Ne erere arato, nukwä bätäkän raba ngetre kabre arato kä nebtä, niebare Ngöbökwe. 23 Ne abko, kä iko btä kä ngwen nikani köbörikekäre ta.

24 Nikerare angwane, Ngöbökwe niebare: Jändrän krikri, kiakia raba kä nebtä. Jändrän nüne känsenta

btä jändrän ngibiadre gwi raba kā nebtā. Arato jändrän yorekā tementa btä jändrän kiakia dikekā raba kā nebtā, niebare mda Ngöbökwe. Erere namani bare. **25** Ye kwrere Ngöbökwe jändrän bätäkän ngwarbe dätebare. Ne abko, namani tuen nuäre jökrä ie.

26 Angwane Ngöbökwe niebare mda: Mtare ari ni dätäre bāsi ja kwrere. Abti jändrän jökrä dätebare nikwe, ari bien ietre abko, rabadi jändrän jökrä ñöte, btä jändrän ngibiata gwi, btä jändrän jökrä mda jateta btä, nukwä kainta amne, jändrän yorekā tementa dänkiene, niebare kwe.

27 Ne erere abko, ni brare btä ni merire dätebare bāsi ja kwrere Ngöbökwe, **28** bti kukwe kuin niebare krörö kwe, ja di biankāre ietre:

Ngäbākre ngibia kwati munkwe, ie ti tö. Ye arabe raba nirien kwati ja täritäri abko, raba niken nüne kā jökräbti temen. Ye arabe raba jändrän jökrä ñöte btä jändrän jökrä jateta temen dänkiene kā nebtā, niebare Ngöbökwe ni dätebare nibu kwe neye.

29 Ngöbökwe niebareta ietre:

Ti kukwei nuen munkwe. Nura kiakia ngwä btä kri krikri ngwä neme, ne ti bike bien kwetadre munye. Ne erere munkwe kweta. **30** Angwane nukwä btä jändrän mda mda noko, abko ie ti bike mikä mu rerebare btä krikä bien kwetadre. Ne erere kwetadi kwetre, niebare Ngöbökwe ni dätebare nibu kwe neye.

Erere namani bare. **31** Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare ne mikaninta ñäräre kwe angwane, namani tuen bāri nuäre ie angwane, kā iko btä kā ngwen nikani köbö ti ta angwane, ne namani bare jökrä Ngöböye.

2 **1-2** Ne abko, köbö tikäre Ngöbökwe kā kainta btä kā tementa dätebare kore, btä jändrän kainta, tementa dätebare ünän jökrä kore kwe, bti köbö kükurare angwane, Ngöbökwe jändrän dätebare ñakare jire mda. **3** Aisete köbö kükü ne Ngöbökwe mikani jene, mikani bāri ütiäte jakrä kwe. Ngöbökwe sribi nuenbare ñakare jire köbö küküte.

Ngöbökwe ni brare btä ni merire dätebare kena, bti mikani nüne kä kuinte Eden kwe

4Kä käinta btä kä tementa dätebare Ngöbökwe kena abko nakaninkä krörö: Dänkin Ngöbökwe kä dätebare kena angwane abko, **5**Dänkin Ngöbö ngämi nü mike näkäen temen, aisete mikä mu kuin kwetadre btä kri kuin mu ngämi nuke nire. Mdakäre abko, ni ñakare sribire tirete kä nebtä. **6**Akwa ñö nämane betekä bürere käliä kwrere dobote käin, kä nämane dobo mike tibo jökrä.

7Ye ngwane abko, Dänkin Ngöbökwe dobro dätebare mda ni brarere, bti müre takäni insonte kwe niara mikakäre nire. Ni ne üai nükaninbe nire batibe Ngöbö diebti. **8-9**Angwane abko, ni brare yekrä Dänkin Ngöbökwe kä ükaninte kuin nünankrä ie. Kä ye kanti abko, kri mu bätäkän ngwarbe bä nuäre nuäre, ngwäkä mane mane kuin kwetadre mikani nirien mda Dänkin Ngöbökwe. Kä ye kädiani Eden abko, nämane kädriri. Ye kanti Dänkin Ngöbökwe ni ye mikani nüne. Kä käin ngätäite Dänkin Ngöbökwe kri mdara jire mikani dobu. Dati abko, ni mikakrä nire kärekäre, ni krütadre ñakare abkokäre. Kri dati mda abko dre kuin btä dre käme mikakrä gare.

Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare kena angwane, nämane ja gete jäme Adanbe. (1.29-2.25)

10Kä kuin Eden ne abko, te ta nō nāmane neen krati, kā nāmane dobo mike tibo. Nō ne nāmane neen Eden kanti ta, nāmane ngetretebe kräbkä. 11-12Nō krati kā dianta Bison. Ne abko nāmane neen kākä Jabila kanti ta. Jabila kanti abko, oro kuin nāmane. Arato kri ngwari rä mane kā bedelio nāmane. Kä ne arabe kanti jä ütiäte kri kā onise nāmane arato. 13Nō mda abko kā Gijon. Nō ne abko nāmane neen kākä Ku kanti temen. 14Nō mda abko kā Tikri abko, nāmane neen kākä Asiria btä kädrita tibien amne, nō mda abko kā Eubrate.

15Dänkin Ngöbökwe ni dätebare mikani nüne Eden kwe, ye abko kākwe sribidre, kākwe kā ngibiadrebtä abkokäre mikani Eden kwe. 16Angwane Dänkin Ngöbökwe niebare mda ni brare neye:

Krita nete ne, ma tö raba mden mden ngwäkä kwetai, erere makwe kweta, 17akwa kri dre kuin btä dre kame mikakrä gare, se ngwäkä makwe ñan tö ngwian kwete jire chi, ñobtä ñan angwane makwe kri ngwäkä se kwetadre angwane, ma krütadi. Erere arato, ma rabadi mento tibtä. Abko kore se, niebare kore kwe ie.

18-20Angwane abko, Dänkin Ngöbökwe jändrän bätäkän ngwarbe dätebarera btä nukwä bätäkän ngwarbe dätebarera kwe. Jändrän ne abko, ruäre kākwe nünandre käsentä, ruäre abko ngibiadre gwi abko, Dänkin Ngöbö jatani ngwena nūke mda ni ye kanti, niarakwe jändrän ye kā diandre jire jökrä abkokäre. Ye erere bokänä, ni ye kākwe jändrän jökrä kā diani ja täritäri, mden erere kā dian nāmane. Jändrän dätebare Dänkin Ngöbökwe btä nukwä dätebare kwe, ne abko dobro dätebare kwe. Ye mden abko nükani ben kā diandre ni dätebare kwe yeye.

Akwa jändrän jökrä dätebare Dänkin Ngöbökwe, ye ngä-täite ja die mikaka niara kwrere ñan kwani ni brare yeye jakrä. Abtä Dänkin Ngöbökwe niebare: Ni brare ne abko tä kaibe. Ye abko ñakare debe, aisete ti bike meri dätäre niara kwrere niara die mikakäre, niebare Dänkin Ngöbökwe. 21Abtä Dänkin Ngöbökwe köbö mikani kri mda Adan okwäte, bti Adan nikani kibien nguseta angwane, Dänkin Ngöbö-kwe Adan krona dianinkä krati, bti kwata ükaninteta kuin täte kwe ie. 22Bti Adan krona dianinkä Dänkin Ngöbökwe,

ye dātebare ni merirere kwe, bti Adan nūkaninta ngwāte angwane, Dānkin Ngōbō jatani ni merire ye ngwena mda Adanye. **23** Ni merire ye jatabare Adanye angwane, kā nama-ni nuāre Adanbtā, kākwe niebare:

!Anchinaa! Ni ne abra ti kroko
btā ti ngātā tikwe ara nere,
ñobtā ñan angwane Ngōbōkwe ti kroko
dātebare nere, aiseite niara ti kwrere,
aiseite ti bike kā den “meri”,

niebare Adankwe.

24 Ngōbōkwe ni dātebare brare btā merire, aiseite mtare ni brare kākwe ja mikadre gure angwane, rikadre nūne jenena meri kwebe, ñan nūnandre mda ketatibe rünbe btā meyebe kwe. Ye kwrere niaratre ni nibu, akwa rabadi ni itibe kwrere.

25 Dānkin Ngōbōkwe ni brare btā ni merire dātebare angwane, nāmane nūne bütierre jōkrā, akwa nāmane ja gaire ñakare kwārikwāri.

Adan btā Eba kākwe Ngōbō kukwei kitani krörō temen

3 ¹ Dānkin Ngōbōkwe jāndrān bātākān ngwarbe dātebare kena, ne ngātāite jāndrān nāmane kratī kā dīanta tibi. Tibi ne abko bāri tōbtā ni ngōkabti jāndrān jōkrā kānsenta ngwā. Tibi ne nāmane kā kuin Edente siba.

Bati tibi jatani, kākwe niebare meriye:

Kri jōkrā nete noko, !Ngōbōkwe ñan ngwākā kwetamna jire chi munye ñan ñan? niebare kwe ie.

2 Meri ye kākwe niebare mda tibiye:

Kri jōkrā tā nete noko, nunkwe ngwākā kwetadre nieba Ngōbōkwe, ³ akwa krita dati kā kuin Eden te ruāre, se aibe munkwe ñan ngwākā kweta amne, munkwe ñan kise mika jire chi btā, ñobtā ñan angwane ye ngwane mun gatadi, nieba Ngōbōkwe nunye, niebare meri yekwe tibiye.

4 Abtā tibikwe niebare mda meri yeye:

Mun ñan krūtadre. !Ngwarbe Ngōbōta mun ngōkō yere!
5 Ñobtā ñan angwane munkwe kri ngwākā se kwetadre angwane, mun rabadre tōbtā kri. Dre kuin btā dre kāme rabadre gare jōkrā munye. Mun rabadre Ngōbō kwrere arato abko, ie Ngōbō ñan tō. Mden kisete niebare kore kwe munye yere, niebare tibikwe ie.

Adan btä Eba kākwe ja mikani ngite angwane, nāmane būtiere gani kwetre aisete, namani ja gaire krübäte, kākwe jiko krie sribebare dānre jakrä. (3.6-7)

6 Meri ne kākwe nikrabare. Kri ngwākä ye namani tuen nuäre nuäre ie, namani tuen bānānte ie. Kwetadre kwe angwane, rabadre bāri töbtä, namani nütüre, aisete kri ngwākä ye ötani kwe bti kwetani kwe se kwrere, bti biani kwe brareye angwane, brarekwe kwetani arato. **7** Ye ngwane, kukwe kāme nūkani gare batibe ietre, aisete nāmane būtiere gani kwe jabtä. Namani ja gaire krübäte, aisete jiko krikä dikani dāne jakrä kwe, bti kitani kwetre jabtä.

8 Nebti, kā jatanina tibore dere angwane, Dänkin Ngöbö jatani mda, nāmane dikekä kā Edente temen, abko ngoto ngö jarabare Adanye btä merire kweye. Abtä nikani betekä ngitie kāsenta Dänkin Ngöbö ngāniene. **9** Angwane Dänkin Ngöbö kwe niebare Adanye:

Adan, ¿mata mdente? niebare kwe ie.

10 Adankwe niebare Ngöböye:

Tita nete. Ma ngoto ngö ki ruen tie angwane, ti täni bütiere, aiseite ma jürä nibi tibtä. Abtä ti ngiti ma ngäniene, niebare kwe Ngöböye.

11 Abtä Ngöbökwie niebare mda ie:

¿Mata bütiere ye nirekwe nini mae amaribti yere? ¿No kri ngwäkä ñan kwetamna tikwe abko, makwe kwiti kwrere ye? niebare Ngöbökwie Adanye.

12 Adankwe niebare Ngöböye:

Ti ngite ñakare. Makwe meri dätebare ja mukore tie, ye mden käkwe kri ngwäkä ñan kwetamna makwe abko bini kwetadre tie, abkokänti tikwe kwiti, niebare kwe mda Ngöböye.

13 Dänkin Ngöbökwie niebare mda meri yeye:

¡Aiteeje! ¡Makwe dre nuni kore yere! niebare kwe ie.

Meri ye käkwe niebare Ngöböye:

Ti ngite ñakare. Tibi nokokwe ti ngürü, abkokänti tikwe kri ngwäkä kwiti, niebare merikwe.

14 Abtä Dänkin Ngöbökwie niebare tibiye:

Makwe meri ngürü kore,

abtä mtare mentokwäre

ma bike ja tare nike krörö:

Jändrän jökrä ngätäite

ma rabadi bätä ngwiankrä,

aiseite ma ñan tua tö rabadi amne,

ma rabadi yorekä käre

ngirie kwatabti temenbtä,

aiseite ma dokwä tädi käre

dobrobtä tibienta köbö kwatirekwatire.

15 Mdakäre abko, ma btä ni merire rabadi

ja rüere kwärikwäri.

Ne kwrere arato,

ma ngäbäli näin ngetre mda mda,

ye rabadi ja rüere meri bkünbe.

Ne aiseite ma gätädi meri bkünbe angwane,

ma metadi dokwäte kwetre.

Ma abko käkwe kwetadi ngoto üebtä,

niebare Dänkin Ngöbökwie tibiye.

16 Meri abko, ie Dänkin Ngöbökwe niebare krörö:

Makwe ñan ti kukwei miri täte angwane,
tibi kukwei bäri nibi ütiäte makrä.

Ne aisete mtare mentokwäre

ma jatadi ja ngibiare angwane,
tikwe ma mikadi ja tare nikadi kri,
köböire ngäbäkre däredi makwe.

Akwa nebti ta ma rabadi tödeke bäri
ma kwärebti amne ma kwäre abko
rabadi ma dänkiene,

niebare Dänkin Ngöbökwe meriye.

17 Angwane ni brare abko, ie Dänkin Ngöbökwe niebare:

Makwe meri makwe kukwei miri täte.

Kri ngwäkä ñan kwetamna tikwe munye abko,
makwe kwiti, aisete ma köböite
ti bike kä juen ngwarbe.

Ne aisete mtare mentokwäre

makwe sribidi tare kri tirete,
köböire makwe mrödi.

Makwe sribidi tare kärekäre köbö
kwatirekwatire.

18 Mdakäre abko, makwe nura nökadidi tirete,

ye ngätäite kri tukwäte tukwäte

btä kri mu kämekäme

jatadi nirien siba tirete mae.

Ne käkwe sribi mikadi bäri kri ma kisete.

Makwe sribidi kore, köböire makwe mrödi.

Erere makwe ka tirete kwetadi arato.

19 Makwe sribidi tare kri krübäte,

köböire makwe mrödi köbö kwatirekwatire.

Abti ma krütadi angwane, ma näinta dobote,

ñobtä ñan angwane dobo dätebare mare,

aisete ma rikwitadita dore. Abko kore se,

niebare Dänkin Ngöbökwe ni brareye.

20 Ni brare ye abko käkwe merire kwe kä diani "Eba",
ñobtä ñan angwane Eba abko rabadi ni jökrä nünanka kä
nebtä meyere aisete. 21 Dänkin Ngöbökwe ñäkäbare kore, bti
jädrän kämikani kwe, bti jädrän ye kwata abko dätebare
dänre ni brarekrä btä ni merirekrä, bti biani kwe ietre

kitadre jabtä. **22** Abti Dänkin Ngöbökwe niebare: Mtare ni nibu nekwe kukwe käme nuenba, aisete dre kuin btä dre käme ño nena gare ietre nun kwrere, aisete nane nitre nekwe kri ngwäkä ni mikakrä nüne kärekäre kwetata angwane, raba nüne kärekäre mda abko, ie ti ñan tö, niebare kwe mda.

23 Abtä Dänkin Ngöbökwe nitre ye juanintari kä kuin Eden ye bäre mento, bti dobo dätebare, ni brarere kwe, ye arabe te mikani sribire kwe. **24** Dänkin Ngöbökwe nitre ne juanintari mento Eden. Ne täbtä Dänkin Ngöbökwe angele-tre kä dianta kerubine mikani Edenbtä kädriri. Arato Dänkin Ngöbökwe ngitra jutra ngitiekä mikani kanti abko, nämane nübrete ja bäre ta nekwäre sekwäre Edente, kri ni mikakrä nüne kärekäre ye ni ñan rabare neme jire chi kanti, abkokäre Dänkin Ngöbökwe ngibiabtikä mikani kore.

Kainkwe etba Abeli müre ketani

4 ¹ Abti Eba namani mda Adanbe angwane, ngäbäkre mubai därebare kena kwe. Ngäbäkre nebtä abko Ebakwe niebare krörö: Dänkin Ngöbö diebti ngäbäkre däreniri brare tikwe, aisete kä diandi Kain, niebare Ebakwe, ñobtä ñan angwane Kain abko käta "Jändrän ie ni töta nebe, erere nita nebe bākāne" niere jebreore aisete. **2** Abti Kain etba därebare mda Ebakwe. Ne abko Ebakwe kä diani Abeli.

Kain btä Abeli nikani nirien, namanina ünän jökrä ja käibti angwane, Abeli nämane obeja ngibiare jakrä. Etba kwe Kain abko nämane sribire tirete. **3** Batira jire Kain nikani nura kwe ngwä ngwena, mikani kwe Dänkin Ngöbö ngwäre-kri, Dänkin Ngöbö mikakäre kri btä demainkāre. **4** Ne ngwane abko, Abeli jatani obeja ngäbäli kenakena, bari köteköte ngrie ngwena, nukani ben, mikani kwe Dänkin Ngöbö ngwäre-kri, Dänkin Ngöbö mikakäre kri jae btä Dänkin Ngöbö demainkāre arato. Abeli btä obeja ngrie bari köte jänükani kwe, ye käi namani nuäre Dänkin Ngöböbtä; **5** akwa Kain btä jändrän kwe abko, käi namani nuäre ñakare Dänkin Ngöböbtä. Abtä Kain mätä namani kri angwane, ngwäre kwata namani tain bürere romone angwane, namani moto ulire. **6** Abtä Dänkin Ngöbökwe niebare Kainye:

¿Ñobtä ma mätä nibi krübäte dikaro, amaribti ma ngwäre kwata nibi tain bürere dikaro romone yere Kain? **7** Olo ketete

kuin. Makwe jändrän kuin nuendre angwane, kā rabadreta nuäre mabtä Kain. Akwa ma ñan tö jändrän kuin nuein, aisete ma töi käme tä ma mike juto biare kukwe käme nuene Kain. Akwa kukwe käme ma tö nuein, yebtä ma tö kwäräbere, ne ngwane mtare kā tä mae kwäräbeträ. Abko kore se, niebare Dänkin Ngöbökwe Kainye.

8Te köbötira jire Kainkwe niebare etba Abeliye:

Brän basare ju bäre sere, niebare kwe Abeliye.

Erere Abeli nikani Kainbe, namani kā kaibete tirete angwane, batibe Kain nikani betekä, kākwe etba kwe Abeli müre ketani. 9Nehti Dänkin Ngöbö jatani mda, kākwe niebare Kainye:

¿Ma etba Abeli ame? niebare kwe.

Abtä Kainkwe niebare mda Dänkin Ngöböye:

¿Ti etba ne abko gare tie ya? ¿Tita ti etba ngibiare ya, amaribti ma kite ngwentari tie yere? niebare kwe Dänkin Ngöböye.

Kain amne Abeli kākwe jändrän kukwani ñukwä kräbti Ngöböye, akwa jändrän Abelikwe aibe Ngöbökwe kani ngäbti. Abtä Kain namani romon Abelikrä. (4.3-5)

10 Dänkin Ngöbökwe niebare ie:

¿Nobtä makwe ma etba müre kiti? amaribti Abeli dārie nibi tuen temen tie angwane, nirekwe Abeli müre ketani abko, tikwe mikadre ngite Abeli dokwäre, nibi ruen tie sere.

11 Makwe ma etba müre kiti kore angwane, makwe ma etba dārie mitikā kabre temen. Nokobtä ma bike ja ngie nuen krörö: Makwe ñan tire mikadi jire chi mda. **12** Erere arato, makwe sribidre angwane, nura ngwä ñan rabadreta kuin jire kena kwrere mae. Mdakäre abko, mtare mentokwäre, ma näin ngwarbe krö kwäräkwärä ká ketareketare temen. Ma ñan nünandi ká ketatibete mda. Abko kore se, niebare Dänkin Ngöbökwe Kainye.

13 Abtä Kainkwe niebare mda Dänkin Ngöböye:

¡Aingwaree! Ma kite ti mike ja tare nike krübäte dikaro bäre. **14** Mtare ma kite ti juentari mento nete. Ti näin dikekā ngwarbe ká kröbti jakān angwane, ti näin mobe mentokwäre ma okwä bäre. Ye ngwane ká ñan kwandre nünantebekrä tie. Mdakäre abko, ti kwandre ni mdaye angwane, ti müre ketadi kwe Abeli dokwäre, niebare kwe Dänkin Ngöböye.

15 Abtä Dänkin Ngöbökwe niebare ie:

Nireye ma kwandi, kākwe ma müre ketadi Abeli dokwäre, ye abko kākwe ja ngie nuadi bā kükü bāri krübäte mda ma dokwäre. Abko kore se, niebare kwe ie.

Bti Kain ñan müre ketadre ni mdakwe, abkokäre Dänkin Ngöbökwe ñäräkrä mikani gare kuin btä. **16** Nebti Kain nämāne blite Dänkin Ngöböbe, ye kánti ká mikaninkā kwe, nikani, namani nünentebe Edenbtä kádriri, kākā dian nämāne Nodi kánti. Kukwe Nodi káta “Nita dikekā ngwarbe krö kwäräkwärä” niere jebreore, aisete ká dian nämāne kore kwe.

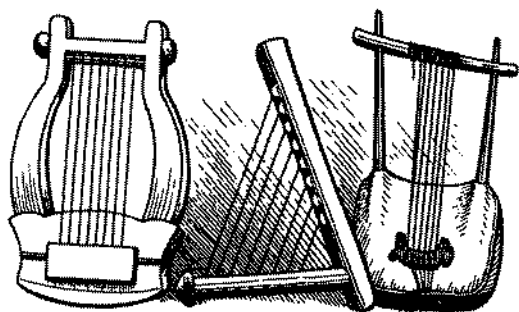
Kain bkün ja täritari

17 Abti Kainkwe kibiabare meri kwebe angwane, ngobo dārebare merirekwe abko kādiani Eno kwe. Ye ngwane abko, Kainkwe ja jutai mikani mda abko kādiani Eno ngobo káibti kwe.

18 Eno nikani nirien, namani ünān angwane, ja mikani gure kwe angwane, ngobo btä bküntre niarakri dārebare krörö ja täritari: Eno ngobo abko Ira; Ira ngobo abko

Mejujaeli; Meujajeli ngobo abko Metusaeli; Metusaeli ngobo abko Lame.

19 Lame ne abko namani ünän angwane, ja mikani gure nibu kwe. Merire iti kä dian nämane Ada, merire mda abko kä dian nämane Sila. **20** Lame merie kä dian nämane Ada, abko kwe Jabali därebare. Jabali ne abko nämane kabra drüen dike kadrekä jure jae kena kä nebtä, btä jändrän nbi, kameo, obeja btä kabra ngibiare kena kä nebtä. Ngäbriänkätre nämane nüne kore arato. **21** Nebti Jabali etba därebare mda Adakwe abko kä diani Jubali. Jubali ne abko jändrän tākadre gitara kwrere kä arba dātebare btä tolero dātebare kena kä nebtä.

Jändrän ne abko kä arba. Arba abko tākāta angwane ngö nuäre krübāte. (4.21) or (31.27)

22 Lame ngäbriänkätre Silakwe abko iti kä diani Tubali-kain. Tubali-kain abko kākwe jiero btä bronse dātebare bātākän ngwarbe kena kä nebtä. Tubali-kain ngwai kwe abko kä dian nämane Naama. **23** Batira jire Lame nämane bike kri, kākwe niebare krörö Adaye btä Silaye:

Mun ti ken, ie ti bike kukwe niere.

Ne olo ketete kuin ie munkwe:

Ni bati ya, ni unbre ya kākwe

ti metadi angwane,

ti mikadi bren kwe,

ni ye abko tikwe müre ketadi ja dokwäre,

24 ñobtä ñan angwane nirekwe

Kain müre ketadre angwane,

Ngöbökwe mikadre ja tare nike bä kükü

bäri krübāte niara dokwäre,

Ngöbökwe niebare.

Mden kisete nirekwe ti metadi angwane,

tikwe ni gre ketamä bti ni jätäbti

ni kükü (77) mikadi ja ngie nuen ja dokwäre,

niebare Lamekwe.

Adan ngobo därebare mda Ebakwe

25 Kainkwe Abeli kämikanä. Abti Adan abko käkwe kibia-bareta mda Ebabe, bti ngäbäkre mda därebare Ebakwe. Ngäbäkre ne abko käi namani nuäre Ebabtä, käkwe niebare krörö: Kainkwe Abeli müre ketani tikän. Täte Ngöbökwe ngäbäkre mda bini tie, aisete ti bike kä den Se, niebare Ebakwe. **26** Nebti Se rirabare, namani ünän angwane namani gure, bti ngäbäkre därebare merirekwe abko, kä diani Eno kwe.

Ne ngwane mentokwäre ni jatani ja di kärere Ngöböye. Ne abko nakaninkä kore.

Adan bkün ja täritäri

5 **1-2** Ngöbökwe ni dätebare angwane, ni brare btä ni merire dätebare bäsi ja kwrere kwe. Ni ne abko Ngöbö-kwe dätebare, näire kä diani "ni" kwe. Ni ne abko, ie Ngöbökwe kukwe kuin niebare ja di biankäre ie.

Ni dätebare kena Ngöbökwe abko Adan, ne mden bkün ja täritäri abko nere:

3 Kä sientö krati bti kwä gre bti kwä jätä (130) Adanye angwane, ngobo mda därebare abko kä diani Se Adankwe. Se därebare ja kwrere rünbe. **4** Se därebare, nebti Adankwe nünabare kä sientö Krä kwä (800) mda angwane, ngäbriänkä merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. **5** Adankwe nünabare kä sientö Krä ükän bti kwä gre bti kwä jätä (930) angwane krütani.

6 Seye abko, kä sientö krati bti kwärike (105) angwane, ngobo Eno därebare. **7** Nebti Sekwe nünabare kä sientö Krä kwä bti kwä kükü (807) mda angwane ngäbriänkä merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. **8** Sekwe nünabare kä sientö Krä ükän bti kwä jätäbti kubu (912) angwane krütani.

- 9 Enoye abko, kā gre ketabkā bti kwā jātā (90) angwane, ngobo Kainan dārebare. 10 Nebti Enokwe nūnabare kā sientō krā kwā bti kwā jātābti kwārike (815) mda angwane ngābriānkā merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. 11 Enokwe nūnabare kā sientō krā ūkān bti kwārike (905) angwane krūtani.
- 12 Kainanye abko, kā gre ketamā bti kwā jātā (70) angwane, ngobo Majalaleeli dārebare. 13 Nebti Kainankwe nūnabare kā sientō krā kwā bti gre ketebu (840) mda angwane ngābriānkā merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. 14 Kainankwe nūnabare kā sientō krā ūkān bti kwā jātā (910) angwane krūtani.
- 15 Majalaleeliye abko, kā gre ketamā bti kwārike (75) angwane, ngobo Jare dārebare. 16 Nebti Majalaleeli kākwe nūnabare kā sientō krā kwā bti gre bti kwā jātā (830) mda angwane ngābriānkā merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. 17 Majalaleeli kākwe nūnabare kā sientō krā kwā bti gre ketabkā bti kwā jātābti kwārike (895) angwane krūtani.
- 18 Jareye abko, kā sientō krati bti gre ketamā bti kubu (162) angwane, ngobo Eno dārebare. 19 Nebti Jarekwe nūnabare kā sientō krā kwā (800) mda angwane ngābriānkā merire, brare ngibiabare kwati mda kwe. 20 Jarekwe nūnabare kā sientō krā ūkān bti gre ketamā bti kubu (962) angwane krūtani.
- 21 Enoye abko, kā gre ketamā bti kwārike (65) angwane, ngobo Matusalen dārebare. 22 Nebti Enokwe nūnabare kā sientō krāmā (300) mda angwane ngābriānkā merire, brare dārebare kwati mda kwe. 23-24 Eno ne abko kākwe nūnabare Ngōbōkrā. Niarakwe nūnabare kā sientō krāmā bti gre ketamā bti kwārike (365) kā nebtā angwane, batibe Ngōbō nikani ngwena kā kāinbti, aisete krūtani űakare.
- 25 Matusalenyē abko, kā sientō krati bti gre ketabkā bti kwā kŭkŭ (187) angwane, ngobo Lame dārebare. 26 Nebti Matusalenkwe nūnabare kā sientō krā kŭkŭ bti gre ketabkā bti kubu (782) mda angwane ngābriānkā merire, brare dārebare kwati mda kwe. 27 Matusalen ne abko kākwe nūnabare kā sientō krā

ükän bti gre ketamä bti kwä ükän (969) angwane krütani.

28 Matusalen ngobo Lame abko, kä sientu krati bti gre ketabkä bti kubu ie (82) angwane ngobo kwe därebare mda. 29 Lame ngobo därebare ne abko käi namani nuäre Lamebtä, käkwe niebare krörö: Dänkin Ngöbökwe ngürün mikani käbtä angwane, kä juani ngwarbe kwe, abkokänti nita sribire tare krübäte tirete, akwa ngäbäkre tikwe ne käkwe ni die mikadi sribibtä, aisete niara kä diandi Noe, niebare Lamekwe. Erere kä mikani kwe, ñobtä ñan angwane kukwe Noe ruen "Ni die mikai jadüke kwe" jebreore aisete. 30 Noe därebare, nebti Lamekwe nünabare kä sientu kwärike bti gre ketabkä bti kwä jätäbti kwärike (595) mda angwane ngäbriänkä merire, brare därebare kwati mda. 31 Lamekwe nünabare kä sientu Krä kükü bti gre ketamä bti kwä jätäbti kwä kükü (777) angwane krütani.

32 Noeye abko, kä sientu krärike (500) angwane ngäbriänkä Sen, Kan btä Jabe därebare.

Ne abko Adan bkün nikani däreere kore ja täritäri.

Ni nämane nüne käme krübäte kä nebtä

6 1-2 Ni jatanina nüne kwati kä nebtä kore angwane, ngäbriänkä merire merire därebare kwati arato. Ni merire merire ne bä namani nuäre nuäre. Angwane abko, Ngöbö ngäbriänkätre namani. Ni merire ne namani tuen kuin jakrä Ngöbö ngäbriänkätreye, aisete Ngöbö ngäbriänkätre ne tö namani meri mden mdenye, erere ben nikani ja mike gure itire itire. 3 Abtä Dänkin Ngöbö abko käkwe niebare mda: Ni kä temenbtä tä nüne käme ja töi jenbtibe angwane, töi ngitiekä kämekäme dikaro, aisete ti Üai nin tädi käre nibtä, tikwe ñan tuemetre nüne raire kä nebtä amne, tikwe kä biandi kä sientu krati bti kwä gre (120) ietre nünankrä kä temenbtä, niebare Dänkin Ngöbökwé.

4 (Kä ne ngwane nitre nebilin abko, nämane nüne kä nebtä. Ni ne abko bäri krikri. Abti nämane nüne arato.) Nitre merire merire namani Ngöbö ngäbriänkätrebe abko,

ngäbriänkä därebare kwe abko namani krikri krübäte angwane, namani bari ütiäte krikri ni mdakrä kena.

5Kä ne ngwane, ni jökrä kä nebtä tõi namani ngitiekä kukwe kämekäme aibe nuenbtä Dänkin Ngöbö okwäbti. 6Abtä, Dänkin Ngöbö moto nōtaninte, kä namani nütüre: ¿Drekäre jakwe ni dātebare? Dänkin Ngöbö namani nütüre, akwa niebare krörö kwe: 7Ti bike ni jökrä, jändrän ngwarbe ngwarbe, jändrän ta yorekä tementa btä nukwä gainkä jire jökrä bäre. iNin tikwe dātedre näre abko, tikwe dātebare! niebare Dänkin Ngöbökwē.

Ngöbökwē ru dātemna Noeye

8Akwa ye ngwane Noe abko aibe namani ruentari tare Dänkin Ngöböye. 9Aisete kukwe nakaninkä ño Noebtä abko nere: Ni jökrä nämāne nūne Noe näire abko, okwäbti Noe aibe kākwe nūnabare kuin metre. Erere arato, nūnabare kwe Ngöbökrä. 10Noe ne ngäbriänkä nimä abko kä dian nämāne Sen, Kan btä Jabe. 11-12Noe näire abko, ni jökrä tõi namani käme jökrä, aisete ni jökrä namani kukwe kämekäme aibe nuene angwane, ni jökrä namani rüre krübäte jabe kwäri-kwäri kä nebtä. Ye kwrere, ni jökrä nämāne kämekäme, kākwe ja ngwiani diān Ngöbö okwäbti. 13Te Ngöbökwē niebare Noeye:

iJoo! Ni kä nebtä, köböite ni jökrä ja rüre kwärikwäri, aisete ti bike ni jökrä gainkä btä jändrän jire jökrä kä temenbtä nebe gwaire. 14Aisete makwe ru dāte kratī krörö, ma ñan gatadre ñöte abkokäre: Kri kä dianta gober abko ngwäri rebe, ye dāte rure makwe. Ru ye abko, makwe ñākātebe jökrä gwita temen, jändrän ketareketare krāke. Arato, dobro rebe munkwata kwrere, yebti makwe ru jūka kuin btārita btä terita, ñö ñan rikadre rute gwä abkokäre. 15Mdakäre abko, ru dāte makwe abko, makwe dāte ne näre krörö: Ru dāte nga ngwra gre ketamä bti ngwra kwä (135m) makwe. Ru kwata kri kwärikwäri abko, dāte ngwra jātā bti ngwraitī (22.5 m) makwe amne, kukwäre abko makwe dāte ngwra kükü (13 m) arato. 16Ru ne abko makwe dāte bāmā jabtī kukwāne. Arato makwe ru ñāi mikate tai ti kāin ninkri rute amne, jukwe abko, makwe mika kwatibe nānkrä rute gwä, niebare Ngöbökwē Noeye.

17Ne makwe nuen kore, ñobtä ñan angwane tikwe ño mikadi neen kri jate kä jökräbti temen. Ye kwrere ti bike jändrän kä nebtä gainkä jire jökrä ñöte, abkokäre makwe ru däte. 18Akwa ma abko, tikwe ükadi rute ño ngäniene, aisete ma ngäbriänkätre, ma jüdekäntre btä meri makwe, ye abko näin mabe rute. Abti tikwe ja kukwei ütiäte ükadite mabe. 19Erere arato, jändrän nire bätäkän ngwarbe, ye abko möre krati btä kwane krati, jārika makwe rute siba, ñan riadreka kä nebtä abkokäre. 20Ne kwrere abko, jändrän jökrä näin krobukrobu mabe rute, nukwä ño ño, erere näin kubukubu. Jändrän jame ngibiadre näin krobukrobu. Erere arato, jändrän dikekä tementa btä jändrän yoreka tementa näin krobukrobu rute mabe, ne abko ñan riadreka jökrä kä nebtä abkokäre. 21Mdakäre abko, makwe mrö bätäkän ngwarbe ükärö kabre rute, droare jakrä btä jändrän ngwarbe ngwarbekrä. Abko kore se, niebare Ngöbökwé Noeye.

22Ngöbökwé dre dre nuemna Noeye, erere nuenbare täte jökrä kwe.

Ngöbökwé kä ganinkä ñöte

7 1Abti ru dätebarera jökrä angwane, Dänkin Ngöbö abko kākwe niebare mda Noeye:

Ni jökrä kä nebtä ngätäite, mabe tä nüne metre ti ngwärecri, aisete mabe näin ma mräkäbe rute ño ngäniene. 2Ye ngwane jändrän debe kwetadre niebare tikwe, ye abko möre btä kwane kita krä kükükükü makwe rute siba. Akwa jändrän ñan debe kwetadre niebare tikwe, ye abko möre btä kwane abko kita kratibe kratibe makwe rute. 3Ne kwrere arato, nukwä bätäkän ngwarbe möre btä antalan kita kwä kükükükü rute makwe, ne abko ñan riadreka kä nebtä abkokäre. 4Ne nuene ñobtä ñan angwane jändrän jökrä dätebare tikwe kä nebtä abko, ti bike gainkä ñöte. Ne mden kisete köbö kükü mtare angwane, tikwe ñü mikadi näkäen jobe temen köbö gre ketebu dibire rare, jändrän jökrä nire gakakäre, aisete makwe ja mika juto ma mräkäbe btä jändrän mda mdabe, tita niere mae ne kwrere. Abko kore se, niebare Dänkin Ngöbökwé Noeye.

5Ye kwrere bokänä, Dänkin Ngöbökwé jändrän nuemna Noeye, erere nikani nuene jökrä krörö: 6-7Noe abko, kä

siento Krä ti (600) ie. Angwane abko, nü ngämi näkäen temen känenkri, Noe nikani rute merire kwebe. Arato ngäbriänkä nimä btä jüde nimä nikani siba rute ben nō ngäniene. **8** Erere arato, jändrän debe kwetadre niebare Ngöbökwe btä jändrän nän debe kwetadre niebare Ngöbökwe nükani krobukrobu mda rute. Arato nukwä bätäkän ngwarbe nükani kubukubu rute, btä jändrän dikekä tementa btä yorekä tementa nükani krobukrobu rute siba. **9** Ngöbökwe jändrän jökrä möre btä kwane juani rute Noeye, erere kitani jökrä rute kwe. **10** Ne Noekwe nuenbare köbö kükü, bti nō jatani neen kri jate, Ngöbökwe niebare Noeye ye kwrere.

Noekwe ru dätebare angwane, jändrän ngwarbe nän müre reketadre jökrä, abkokäre Ngöbökwe juani rute. (7.8)

11 Ye ngwane, kā namanī sientō krā ti (600) Noeye. Kāi te, sō krobu angwane, kōbō jātābti kōbō kükū, kōbōi ye ngwane, ñō jatani neen kri jate, ñobtä ñan angwane batibe dobo mkā ngitianinkā mda angwane, ñō jatani neen kabre kabre dobote kukwāne. Erere arato, ñū jatani nākāen jobe jobe temen, 12 jatani nākāen jobe jobe temen kōbō gre ketebu dibire rare.

13 Ye näire abko, Noe ngābriānkā Sen, Kan btā Jabe btā meri Noekwe btā Noe jūde nimā nikanina jōkrā rute Noebe. 14 Arato jāndrān bātākān ngwarbe kānsenta, btā jāndrān bātākān ngwarbe ngibiadre gwi namanina jōkrā rute amne, jāndrān dikekā tementa btā yorekā tementa bātākān ngwarbe. Erere arato, nukwā bātākān ngwarbe namanina jōkrā rute Noebe. 15-16 Jāndrān bātākān ngwarbe mōre btā kwane, erere arato nukwā mōre btā antalan namanina jōkrā rute Noebe, ño Ngōbōkwe niebare ie ye kwrere. Namanina jōkrā rute, bti Dānkin Ngōbō kākwe jukwe dikani mda rubti se kwrere.

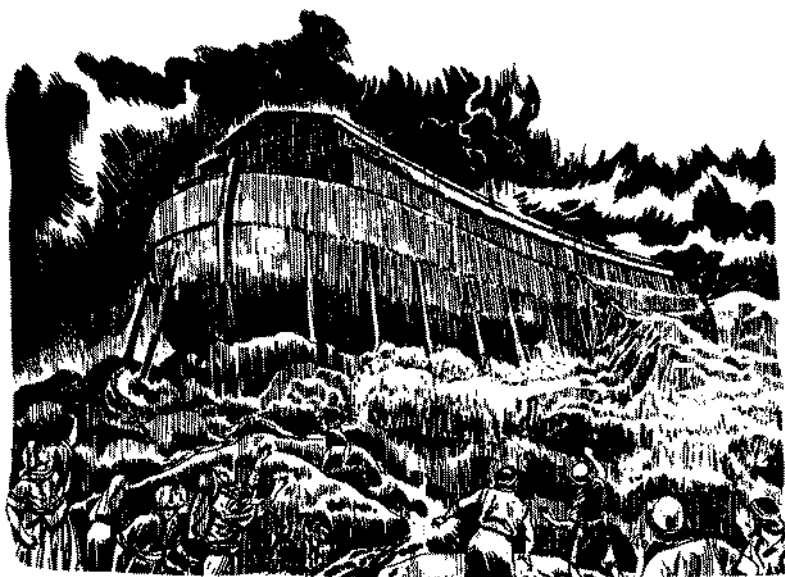
17 Ngōbōkwe jukwe dikani bti, ñō jatani nirien, nirien, nirien bāri kri mda jate kōbō gre ketebu dibire rare angwane, ñō nikani nirien bāri kukwāne, kā nikani ru kainkā kukwāne. 18 Ne kwrere ñō nikani nebe bāri mente nguse, akwa ru abko nikani nakainkā bāri kukwāne arato. 19 Ñū nākāni chi temen, aisete ñū ngō namanī chlarararara temen, btā ñō jatani chi dobote kukwāne aisete, ñō namanī kā iti jōkrā angwane, ngitio bāri krikri bti tabe ñō namanī neen se kwrere. 20 Ñō namanī neen jōkrā ngitio bāri krikri bti ta. Ne bārire mda abko, ñō namanī neen ngwāmā bti ōtare mda ngitiobti kāinta temen. 21-23 Ñō namanī mente nguse, aisete jāndrān kānsenta, jāndrān ngibiadre gwita btā nukwā bātākān ngwarbe, arato jāndrān dikekā tementa btā jāndrān yorekā tementa mūre neketani jōkrā ñōte ni nirebe gwaire. Jāndrān nire nire nāmane būre jāke kā nebtā, erere mūre neketani jōkrā ñōte. Akwa Noe abko, mrākā btā jāndrān nāmane rute ben aibe abko, namanī nire niarabe. Akwa ni nire btā jāndrān namanī kā nebtā, erere mūre neketani jōkrā ñōte.

24 Ñō rirabare kri angwane, namanī ngitio bāri krikri bti ta kōbō gre keta kükū bti kōbō jātā (150).

Nõ nikani ngrötöta

8 ¹Ne ngwane, Noe ñan käi kwitaninkä jabti Ngöbökwe, tö namani Noe btä jändrän jökrä nämane rute ye diaintarita. Abtä Ngöbökwe niara die mikani krörö: Ngöbökwe müre mikani mate ribi abko, kä rikadre nõ rötöta abkokäre. ²Arato dobo mkä, te nõ namani betekä kunkwäne kunkwäne, ye Ngöbökwe dikaninta jökrä. Erere arato, nõ mikani nimienkätä kwe angwane, kä namaninta moren jökrä. ³Aisete köbö gre keta kükü bti jätä (150) yebti nõ nikani ngrötöta bätäreka bätäreka köbö kwatirekwatire, bti jatani nikenta mente timon. ⁴Bti sö Krä kükü angwane köbö jätäbti kükü angwane, ru te Noe nämane, ye nikani neketebtä kä ngitiore ngitiore kä dianta Arara, ye kántita temen. ⁵Nebti nõ nikani ngrötö jangunu, aisete sö Krä jätäre köböi kena te, ngitio bāri krikri namani tuenta kwäräkwärä Noeye.

⁶Nebti, köbö gre ketebu mda angwane, Noekwe ru ñai nämanena rubti abko tikani mda, ⁷bti nukwä ngri kwetaka

Ngöbökwe kä ganinte ñöte angwane, ni jökrä müre neketani ñöte amne, Noe aibe namani nire mräkäbe. (7.23)

Olibo krie nirien ñakare minti, aisete ütü jatani olibo kä ngwena Noeye angwane, olibo krie nāmanena nirien moto, nebtā abko ñö ngrōtanina jōkrā namani gare ie. (8.9-11)

kä dianta kwerbo tikaninte kwati kwe. Kwerbo ye abko, ñö ngrōtadre abko namani ngibiare, kä namani nakainkä nekwäre sekwäre ñöbti käinta. ⁸Noekwe kwerbo tikaninte. Abti ütü tikaninte kwati mda kwe. Ütü ne abko, ñö ngrōtaninante ya abko rikadre tuenbti abkokäre. ⁹Akwa ñö nāmane kri aisete, kä ñan kwani matakra ütüyē. Abtä ütü nikaninta, namaninta ru kanti angwane, Noekwe ütü dianinta rute gwā, ñöbtā ñan angwane ñö nāmane kri abkobtä, ütü nikaninta gani Noekwe aisete.

¹⁰Nebti Noekwe kä mikani nikenta bāmān krati ta mda angwane, ütü tikaninteta bobukäre. ¹¹Kä jatanina dere angwane, batibe ütü ye jatani, kri kä dianta olibo abko kä

ketaninte tute, nūkaninta rubtā Noe kānti. Ye ngwane nō jataninanta ngrōtō aisete, kā namanī nōtare gani Noekwe.

12 Bti Noekwe kā mikani nikenta bāmān krati ta mda angwane, ütū tikaninteta bāmākāre kwe. Ütū ye nikani nianinkābe tāri, nin nūkaninta jire mda, kā namanina nōtare aisete.

13 Ne ngwane kā sientō krā ti bti kwati (601) Noeye angwane, kā btin sōi kena abko kōbōi kena te, Noekwe jukwe rubti kāin tikani mda, bti nikrabare kwe angwane kā namaninante nōtare, namani tuen ie. 14 Nebti Noe namani bāmān krā kwā mda rute. Ne abko sō krobukāre angwane, kōbō kwā gre bti kükū angwane, kā namaninante nōtare jōkrā temen. 15 Angwane Ngōbōkwe niebare mda Noeye:

16 iNoe, ya! Kā nenante nōtare, aisete nānta timon meri makwebe, ma ngābriānkābe btā ma jūde nimā yebe. 17 Arato nukwā btā jāndrān ngibiadre gwi, arato jāndrān dikekā tementa btā yorekā tementa tā rute mabe, ye denta jōkrā timon. Ne abko, rikadre ngetreta kabre kā temen nebtā, rabadre nūne kā jōkrābti abkokāre. Abko kore se, niebare Ngōbōkwe Noeye.

18 Ye erere bokānā, Noe btā mrākā kwe nāmane rute nikaninta jōkrā timon mda. 19 Arato jāndrān bātākān ngwarbe nāmane rute, ye nikaninta jire jōkrā timon. Jāndrān jōkrā nikani krobukrobu ja tāritāri mentokwāre. Ru abko namani tōkare.

20 Noe ngibiabare Dānkin Ngōbōkwe, abtā Noe tō namani kuin niei Dānkin Ngōbōye, kākwe nūkwā krā jāndrān kukwakrā Dānkin Ngōbōye ūkaninte kwati, bti jāndrān debe kwetadre niebare Ngōbōkwe abko, diani kratirekrati-re kwe. Arato nukwā debe kwetadre abko, diani kwatirekwatire kwe, bti kukwani kwe Dānkin Ngōbō kākkitakakāre. 21 Noe namani jāndrān kukwe Dānkin Ngōbō kākkitakakāre, ne rā namani mate bāne Ngōbōbti angwane, Dānkin Ngōbō abko namani nūtūre krōrō: Ni kā nebtā kōbōite tikwe jāndrān jōkrā ganinkā kā nebtā. Ni kā nebtā tā ngābākrere angwane, tā niken tōi ngitiekā kukwe kāmekāme aibe nuenbtā, abko dokwāre mtare mentokwāre tikwe nān ngūrūn mikadi mda kābtā juankāre ngwarbe, nōbtā nān angwane tita ni tarere aisete. Erere arato, tikwe nān

ni btä jändrän ngwarbe gadikäta jire chi mda, tikwe ni btä jändrän ganinkä jökrä ye kwrere. ²²Akwa kä nekwe noadi nuäite erere:

Kä rabadi nura nökakrä angwane,
kä rabadi nura ngwä ötakrä.

Kä rabadi ngire angwane,
kä rabadi tibo.

Kä rabadi ñüre angwane,
kä rabadi töre.

Kä rabadi ngwen angwane,
kä rabadi iko.

Ne abko rabadi käre kore
kä kwatirekwatire ja täritäri,

nütübare Dänkin Ngöbökwé.

Ngöbökwé kukwe ükaninte Noebe

9 ¹Ne ngwane, Noe btä ngäbriänkä nimä, ietre Ngöbökwé kukwe kuin niebare ja di biankäre:

Mun bkün raba kwati krübäte kä nebtä, ye abko rika nüne kä jökräbti temen. ²Erere arato, jändrän känsenta, nukwä, btä jändrän yorekä temente btä gwa abko, ti bike mike gare jire jökrä munye, aisete mun tö dre dre nuein btä, erere mun raba nuene, aisete jändrän jökrä kä nebtä rabadi mun ngäniene. ³Kena nura ngwä kuin kwetadre abko, aibe tikwe kwetamna nie. Akwa mtare mentokwäre, jändrän jire jökrä nire nire kä nebtä, abko mun tö raba kwetai angwane, munkwe kweta, ñobtä ñan angwane mta-re jändrän jökrä ne tita bien kwetadre munye aisete. ⁴Akwa jändrän nire abko tä nüne ja däriehti, aisete ngri dārie ngöi, ne aibe abko munkwe ñan tö ngwian kwete jire chi.

⁵⁻⁶Mdakäre abko, nirekwe ni mda müre ketadre, ni ye abko müre ketadre ni müre ketani kwe ye dokwäre. Ne kwrere arato, jändrän ngwarbekwe ni müre ketadre, jändrän ye abko kämikadre ni müre ketani kwe ye dokwäre, ñobtä ñan angwane ni nire abko, tikwe dātebare bäsi ja kwrere, aisete nirekwe ni mda müre ketadi, ni ye abko käkwe ja ngie nuadre ni mda müre ketani dokwäre. ⁷Akwa mun abko, mun

bküntre raba kwati, ie ti tö. Ye abko, raba niken nüne kä jökräbti temen. Abko kore se, niebare Ngöbökwe ietre.

Ngöbökwe kukwe ükaninte Noebe btä mräkäbe

8-10 Bti Ngöbökwe niebareta mda Noeye btä Noe ngäbriänkätreye:

Mun btä mun bkün jatadi mda mda mun jiebti ja täritäri, abko ben ti ara bike kukwe ükete. Erere arato, nukwä bätäkän ngwarbe, jändrän ngibiadre gwi btä jändrän kän-senta btä jändrän jire jökrä mda mda nämane rute munbe, ye abko ben ti bike kukwe ükete krörö abko nere: **11** Tikwe ni nire btä jändrän mda ganinkä nöbti, ne kwrere tikwe ñan kä gainteta jire chi mda. Ne abko ti bike kukwe ükete kore munbe arato jändrän mda mdabe. Tita kukwe ükete kore munbe, nebti tikwe ñan ja kukwei kitadita jire temen.

12 Tita kukwe ükete munbe, ne abko rabadi käreikäre munkrä btä jändrän mda mdakrä. **13** Ne abko tikwe bä mikadi mrüträbti käinta. **14-16** Ye mden kisete tikwe nü juandi tementa angwane, mrüträ ne rabadi mütate käinta angwane, mrüträ ne abko, tita kukwe ükete mtare munbe btä jändrän mda mdabe ne abko mikakräta töre tie, aisete tikwe ñan kä temen ne gainteta jire mda nöbti. **17** Ne mdenkäre abko, tita kukwe ükete kore mrüträbti munbe btä jändrän jökrä tä nüne kä nebtäbe arato. Abko kore se, niebare Ngöbökwe Noeye btä ngäbriänkä nimä ietre.

18 Noe ngäbriänkä nimä nämane rute abko, kä dian nämane Sen, Kan btä Jabe. Kan abko Kanan rün. **19** Abti Noe ngäbriänkä nimä ne mden bkün ja täritäri abko, nikani nünenta kwati kwäräkwärä kä nebtä. Niaratrekri abko, ni jökrä kä nebtä därebare.

Noe namani romon ja dokwäre ngobo Kananbe

20 Ngöbökwe kukwe ükaninte Noebe btä ngäbriänkätreye. Abti Noe abko nikani uba nurai nökö tirete mda. **21** Bti bati uba nökanani Noekwe namanina kure angwane, uba döi sribebare kwaka kwe, bti ñani kwe. Uba döi kwaka ñani kwe, kisete namani dröbare angwane, jändrän kwata mikani jure kwe jae, yete ngatani bütiere temen dröbare. **22** Ne btäräbe Kanan rün kä dian nämane Kan jatani, nukani gwi angwane,

rün nämane бүтиере туани кве, бти никанинта ангване, етба нибу nämane jubäre abko, ie рүн туани бүтиере кве никани нiere. **23** Abtä Sen btä Jabe kākwe dān diani, kitani ja kōtābti ta kwetre, bti nikani ben kitadre rünbti. Nāmane рүн mike ütiäte jae aisete ñan tō namanintre рүн tuai бүтиebtä, aisete nikanintre ja tröre, ja tröre okwā mentokwäre, bti namanintre nebe рүн kānti angwane, dān kitani kwetre rünbti.

*Kri ngwākā ne abko kā uba.
Ubata nirien kōkrā kwrere
amne, sribe nämane dōre.
(9.20-21)*

24 Nebti kā nūkani ruenta kuin Noebti angwane, ngobo sibakwe tuani бүтиebtä, ne gani кве. Abtä namani romon ja dokwäre. **25** Abtä niebare krörö кве Kan ngobo kā dian nämane Kananye:

!Ma raba ngite ti dokwäre Ngöböye näre!
Erere arato, Ngöbökwē ma mika
ja ngie nuen näre.

Arato ni kōkata mikata ene
jae bākānkākwe, ye kwrere jire
ma raba Sen btä Jabe kisete näre.

26 Noekwe niebareta mda:

Sen ne abko, Dānkin Ngöbö tikwe kākwe
die mika tikrā amne
Kanan abko, ni kōkani kākwe
sribi ngwarbe bākānkākkrā,
ye kwrere jire ma raba
sribire Senkrā näre.

27 Jabe ne abko, Ngöbö diebti

raba kā bākāne kabre amne
nūna jāme кве etba Senbe angwane,
Kanan, ma abko kākwe sribi ngwarbe Senkrā,
ye kwrere makwe sribi arato Jabekrā näre.
Abko kore se,

niebare Noekwe Kananye.

28 Kā nianinte ñöte, yebti Noekwe nünabare kā siento krämä bti kwä gre ketebu bti kwä jätä (350) mda. 29 Abti kā siento krä ükän bti kwä gre ketebu bti kwä jätä (950) Noeye angwane krütani.

Noe bkün ja täritäri

10 1 Ngöbökwe kā ganinte ñöte, yebti Noe ngäbriänkätöre Sen, Kan btä Jabe bkün nikani däreere ja täritäri abko nere:

Jabe bkün ja täritäri

- 2 Jabe bkün brare abko nere: Gomer, Mako, Madai, Jaban, Tubali, Mese btä Tira.
- 3 Gomer abko, ngäbriänkä brare abko Akena, Riba btä Tokarma.
- 4 Jaban abko, ngäbriänkä brare abko Elisa, Tarsi, Kitin btä Dodanin. 5 Jabe ngäbriänkä nibkä ne abko nikani nüne mren kräbäre mötarita temen, akwa ngäbriänkä mräkä itire itire ja täritäri abko kukwe ño ño, abko erere nikani ja gwirie miketebe ketareketare temen mren kräbäre.

Kan bkün ja täritäri

- 6 Kan abko, ngäbriänkä brare abko Ku, Mirain, Bu btä Kanan. 7 Ku abko, ngäbriänkä brare abko Seba, Jabila, Sabata, Raama btä Sabateka. Raama abko, ngäbriänkä brare abko Seba btä Dedan.
- 8 Ku ngobo abko Ninro. Ninro ne abko namani dänkiene kri kena kā nebtä. 9 Arato Dänkin Ngöbökwe ja di biani Ninroye, aiseite niara namani brai kri. Ne mden kisete ni brai krikri abko, ni Ninro kwrere nieta. 10 Juta te Ninro namani ni dänkiene abko Babeli, Ere, Aka btä Kaline. Juta ye abko nämane kākä Sinar kanti. 11-12 Nebti Ninro nikani mda kākä Asiria kanti temen. Kā ne kanti abko, Ninro kākwe juta mda mda mikani abko kā dian nämane Ninibe, Rejobo btä Kala. Juta Kala ne abko, juta bari kri Asiria kanti abko nämane juta Resen btä Ninibe te ruäre.

13 Mirain abko ngäbriänkätre brare ja täritäri abko Ludin, Anamin, Lejabin, Natujin, 14 Barusin, Kalujin, btä Katorin. Kalujinkri abko nitre biliteo därebare.

15 Kan ngobo Kanan abko, ngäbäkire brare mubai abko Sidon btä Je. Erere arato Kanankri 16 nitre jebuseo, nitre amoreo, nitre gerkeseo, 17 nitre jebeo, nitre araseo, nitre sineo, 18 nitre arbadeo, nitre semareo btä nitre jamateo därebare.

Nebti Kanan bkün ja täritäri käkwe ja ñäkänintebe jene jene kwäräkwärä, 19 nikani nebe nüne juta Sidonte. Bti nikani nüne nebebe juta Gerarte amne juta Gasate. Erere arato, nikani nüne juta Sodomate, juta Gomorate, arato juta Ademate, juta Sebointe btä juta Lasa kántita namanintre nüne. 20 Nitre kananeo ne abko, ngäbriänkätre mräkä itire itire ja täritäri abko kukwe ño ño, abko erere nikani ja gwirie miketebe ketareketare temen kore.

Sen bkün ja täritäri abko nere

21 Jabe etba mubai abko Sen amne, Jeber ngäbriänkätre abko Sen bkün. 22 Sen ngäbriänkätre abko Elan, Asur, Arbasa, Lu btä Aran.

23 Aran ngäbriänkätre abko Usu, Juli, Geter btä Ma.

24 Arbasa ngobo abko Sala. Sala ngobo abko Jeber.

25 Jeber ngäbriänkätre nibu. Iti abko kä dian nämane Bele, ñobtä ñan angwane niara näire angwane, ni jökrä kä temenbtä abko Ngöbökwé juanintari nüne jene jene kwäräkwärä. Iti mda abko, kä dian nämane Jotan.

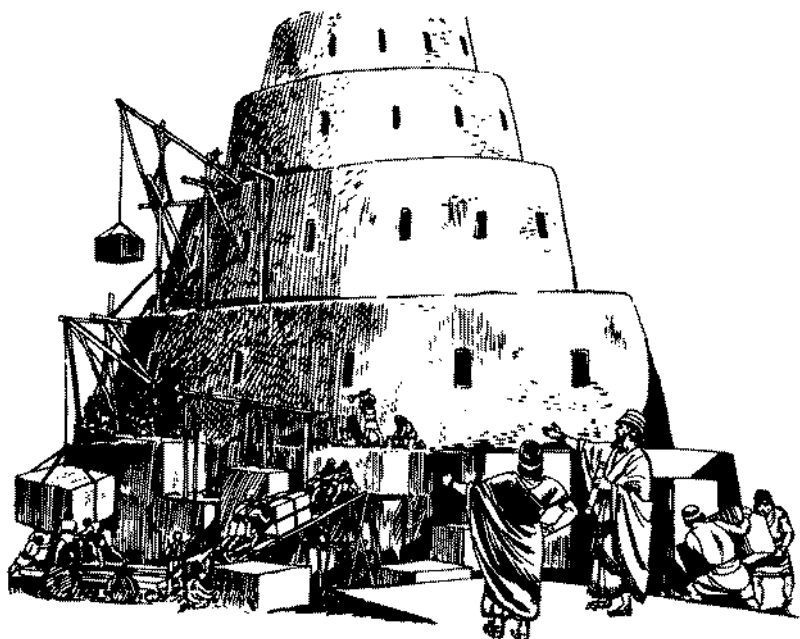
26 Jotan abko ngäbriänkätre abko Alimoda, Sele, Jasar-mabe, Jera, 27 Adoran, Usali, Dikla, 28 Obali, Abimaeli, Seba, 29 Obir, Jabila btä Joba. Ne jökrä abko Jotan ngäbriänkätre brare.

30 Jotan ngäbriänkätre abko namani nüne niken kākā Mesa kántita temen, niken nebebe kä driri kākā Sebar kántita temen. Kä driri ne abko kä ngutiore ngutiore. 31 Ne kántita Sen bküntre kwati namani nüne amne kukwe ño ño, abko erere nikanintre ja gwirie miketebe arato.

32 Ne abko ño namani kri temen, kākwe kā ganinte, bti Noe bküntre dārebare kwati mda Senkwe, Kankwe btā Jabekwe. Mden abko kākwe ja ñākānintebe jene jene kwārākwārā abko kwe juta namani kā jōkrābti temen kore.

Ju mikani kri juta Babelite

11 ¹Ni jōkrā nāmāne nūne Noe nāire btā Noe tābti abko kukwe kwatibe jōkrā. ²Noe bkūn dārebare kwati ja tāritāri, ye nāmāne nūne kādriri, nikani kā mda kānene nūnankrā jae, bti nikani nebe kākā Sinar kānti. Kā Sinar ye kānti abko, kā kiare kuin nūnankrā abko, kānti namanintre nūne mda. ³Batira jire nitre ye kākwe niebare krörō jae kwārikwāri: Ari dobro dātere ladriore bti nikwe kukwadi ñukwāte. Ye abko rabadi ribi krübāte, aiseite rabadi bāri kuin mikadre jure abkokāre, niebare kwetre jae kwārikwāri. Ye erere, jā jue mikani ñakare angwane, ladrio dātebare kwetre abko, ketadre kwetre dobro rebe munkwata kwrere bti abkokāre.

*Nitre nūnanka juta Babeli kākwe ju mikani mobe
kāin bikakāre kri. (11.3-4)*

4Ye erere ladrio namani bare ietre angwane, namani bike kri krübäte, kākwe niebareta jae kwärikwäri mda: Mtare ari juta mike kri nete. Arato nikwe ju mda mikadi kwati abko, rabadi moobe käin, nebebe kä käinbti. Nebtä abko ni rabadi ütiäte kri ni mda mda ngwärekre. Erere ni rabai nüne käre ketatibe nete amne, ni ñan rikadre nüne jene jene kwäräkwärä, aisete ani ju mike mobe käin, niebare kwetre jae kwärikwäri. Ye erere bokänä, nitre ye namani ju mike kore.

5Te batibe Dänkin Ngöbö jatani, nükani juta ye btä ju kri ye tuenbti. 6Angwane Dänkin Ngöbö kākwe niebare krörö btätre: Nitre noko mräkä ji kratibe jökrä amne kukwe kwatibe ja kwrere jökrä, aisete tä sribi kömiketebe kore noko. 7Nokobti sribi mda mda rabadi tare kräke ya? Ñakare. 7Aisete ni rikadre, kākwe kukwe kwitadre jene jene jökrä angwane, ja kukwei ñan rabadre nuke gare ietre kwärikwäri, köböire sribi noko rabadre ietre, Dänkin Ngöbö namani nütüre btätre.

8Erere bokänä, Dänkin Ngöbökwere nitre ye kukwei kwitani jene jene angwane, batibe nikani iti iti jökrä kwäräkwärä. Ni kukwei namani ja kwrerekwrere abko, erere nikani nüne jene jene kwäräkwärä amne, sribi nuen namani kwetre, ye namani jökrä ietre. 9Kä ye kanti abko, Dänkin Ngöbökwere ni kä nebtä kukwe kwitani jene jene jökrä. Mden kisete kä ye kä diani "Babeli". Dänkin Ngöbökwere ni kukwe kwitani kore, abko köböire ni kä nebtä nikani nüne jökrä kwäräkwärä kä nebtä.

Sen bkün ja täritäri

10Sen bkün ja täritäri abko nere:

Ngöbökwere jändrän jökrä ganinte ñöte, nebti kä nikani kubu ta angwane, kä gre ketarike (100) Senye angwane, ngobo Arbasa därebare. 11Nebti Senkwe nünabare kä sientö krärike (500) mda angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.

12Arbasaye abko, kä gre bti kwä jätäbti kwärike (35) angwane, ngobo Sala därebare. 13Nebti nünabare kä sientö kräbkä bti komä mda kwe (403) angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.

- 14 Salaye abko, kä gre bti kwä jätä (30) angwane, ngobo Jeber därebare. 15 Nebti nünabare kä sientu kräbkä bti komä (403) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 16 Jebeye abko, kä gre bti kwä jätäbti kobkä (34) angwane, ngobo Bele därebare. 17 Nebti nünabare kä sientu kräbkä bti kwä gre bti kwä jätä (430) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 18 Beleye abko, kä gre bti kwä jätä (30) angwane, ngobo Reu därebare. 19 Nebti nünabare kä sientu krobu bti kwä ükän (209) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 20 Reuye abko, kä gre bti kwä jätäbti kubu (32) ie angwane, ngobo Seru därebare. 21 Nebti nünabare kä sientu krobu bti kwä kükü (207) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 22 Seruye abko, kä gre bti kwä jätä (30) angwane, ngobo Nakor därebare. 23 Nebti nünabare kä sientu krobu (200) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 24 Nakorye abko, kä gre bti kwä ükän (29) angwane, ngobo Tare därebare. 25 Nebti nünabare kä sientu krati bti kwä jätäbti kwä ükän (119) mda kwe angwane ngäbriänkä brare, merire ngibiabare mda kwe, bti krütani.
- 26 Tareye abko, kä gre ketamä bti kwä jätä (70) angwane, ngobo Abran, Nakor btä Jaran därebare.

Kukwe nakaninkä ño Tare ngäbriänkä nimäbtä

27 Nebti abko kukwe nakaninkä krörö Tare ngäbriänkäbtä: Tare ngäbriänkä abko Abran, Nakor btä Jaran. (Jaran ne abko, Lo rün). 28 Juta kä Ur, Kalidea kanti nämene nünentre, akwa rün kwe ngämi krüte, känenkri Jaran krütani. 29 Abran abko, ben Sarai namani. Nakor abko, ben Milika namani. Milika btä Ika abko, Jaran tukwe ngängän. 30 Sarai abko, ngäbäkrei neme ñakare, aiseke ngäbäkre ñakare kwe.

31 Ne ngwane Tare nämane nüne juta Ur, Kalidea kanti. Bati nikani nünakäre kākā Kanan. Tare nikani Kanan, ne ngwane nikani ngobo Abranbe btā brāi kwe Lo ngwiani kwe siba jabe. Arato jūde Sarai nikani siba. Tare nikani Kanan kukwäre, akwa juta kā dian nämane Jaran kanti namani käne. Ye kanti namani nüne mda. **32** Abti kā sientō krobu bti kwärike (205) Tareye angwane, Tare krütani juta Jaran ye kanti.

Tare ngobo Abran, ben Dänkin Ngöbökwe blitabare

12 ¹ Abti bati Dänkin Ngöbökwe niebare krörö Abranye: Ti bike kā mike gare mae, kanti ma rika nüne, ie ti tö, aisete makwe kā mikaka nete, btā ma mrākā nete ma rün gwiriete, ye mikete jökrā nete, bti ma rika, ñobtä ñan angwane

² ma bkün däredi kwati ja täritäri makri abko, jutai rabadi kwatibe ketatibe.

Tikwe ja di biandi mae jändrän jökräbtä.

Arato ma rabadi ütiäte kri
ni mda mda ngwärekri ti diebti.

Erere arato, makwe ja di biandi ni mda mdaye.

³ Mdakäre abko, nirekwe ma mikadre ütiäte jae,
ye abko tikwe mikadi ütiäte amne,
nirekwe ngürün mikadi mabtā abko,
tikwe ngürün mikadi btā ma dokwäre.

Mrä abko, ma bkün däredi kwati ja täritäri,
ye koböire tikwe kukwe kuin nuendi
ni bätäkän ngwarbe kā nebtā
die mikakäre. Abko kore se,

niebare Dänkin Ngöbökwe Abranye.

⁴⁻⁵ Erere bokänä, kā gre ketamä bti kwä jätä bti kwärike (75) Abranye angwane namani Jaran, nikani Kanan merire kwe Sarai be btā etba mrö ngobo Jarankwe kā dian nämane Lo, ngwiani kwe jabe siba. Arato jändrän nämane Abrankwe btā ni kökani sribikā jakrä kwe Jaran, ye jänikani jire jökrā kwe nebe Kanan, Dänkin Ngöbökwe niebare ie ye kwrere.

⁶ Ne erere Abran nikani kā Kanan kántita temen, bti nikani nebe juta Siken. Siken ken, kākā More kanti, kri krikri kā dian nämane ensino nämane dati, kanti Abran namani. Kā ye ngwane abko, Noe bkün Kanankri nämane nüne kā yete.

7 Kā ne kanti Dänkin Ngöbö nükani blite Abranbe, kākwe niebare krörö ie:

Abran, kā Kanan nete, ne ti bike bien ni kwati dāredi ma bkünkri yekrä, niebare Dänkin Ngöbökwē Abranye.

Yebtā abko, Abrankwe ñukwā krā ūkaninte kwati Dänkin Ngöbö kākkitakakrä, ñobtä ñan angwane kā ne kanti Dänkin Ngöbö nükani blite ben aisete.

8 Nebti Abran nikani mentokwäre mda mintokwäre juta Betelibtä kadririkri. Ne kanti Abran namani nūnentebe kabra drüen dikani kaninkä jurete. Abran namani nūnentebe ne kanti abko, juta Beteli namani nindrini amne juta Jai namani kadriri. Juta ye ngätäite Abran namani nūnentebe, kanti ñukwā krā mdara jire ūkaninte kwe Dänkin Ngöbö mikakrä ütiäte jae. **9** Nebti Abran nikani bätārekä kākā Neke kukwäre mda.

Abrankwe Baraon ngökani Ejito

10 Kā ye ngwane, kā jatani moren krübāte Kanan angwane, mrö nika jatani kri arato. Mrö krütani jökrā kā ye kanti. Abtä Abran nikani nūne Ejito mda. **11** Abran nikani nūnakāre Ejito angwane, nikani nebe ja ken kā Ejitobe angwane, niebare kwe merire Saraiye krörö:

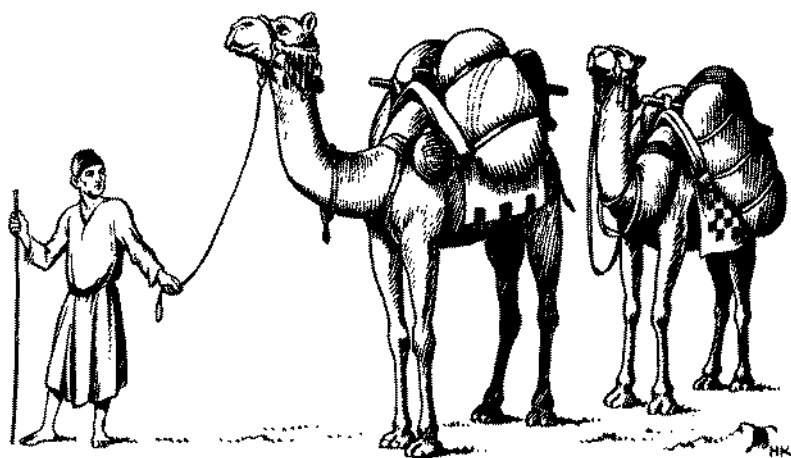
Sarai, ma bā nuāre dikaro tā tikwe, **12** aisete ni nāin nebe Ejito angwane, nitre ejitobo okwā rabadi mabtā angwane, niedi krörö kwetre: Meri bā nuāre noko abko, ni se nān muko, niedi kwe. Mden kisete ti müre ketadi kwetre angwane, ma aibe abko, tuadimetre nire kwetre jakrä ruen tie. **13** Aisete ni rika nebe Ejito angwane, nane ti müre keta ma dokwäre, ngāniene abko ti ma ngwai, makwe nie nitre Ejitoboye, niebare Abrankwe merire Saraiye.

14 Ye erere bokānā, Abran nikani nebe Ejito Saraibe angwane, Sarai namani tuen nuāre nitre ejitoboye. **15** Erere arato, nitre sribikā jrei Baraonkrā, ie Sarai namani tuen nuāre angwane, nikani, kākwe niebare Baraonye:

Merita iti sete jene bā nuāre krübāte kore, niebare kwetre Baraonye.

Yetari abko, Baraonkwe Sarai ngwiamna ja kanti, bti mikani ja ken kwe.

16 Sarai namani Baraonbe. Netari abko, Abran namani

Kameo abko ngibia nämane gwi, ñobtä ñan angwane kuin tribe ngwiankrä. Erere arato kuin nänkrä. Kameo tä niken mente amne köbömä jire tä ñö ñain ñakare. Tomna ie angwane, tä ñö ñain galon Krä gre batibe. (12.16)

tare kri Baraonkwe, käkwe obeja, nbi, mdä, kameo btä sribikä merire, brare biani ngwarbe jökrä Abranye Saraitari. 17 Akwa Sarai ne abko Abran merie abko, Baraonkwe mikani ja ken, dokwäre Dänkin Ngöbökwe Baraon btä Baraon mräkä mikani ja tare nike kri bren kisete Sarai dokwäre. 18 Abtä Sarai abko Abran merie, gani Baraonkwe, käkwe Abran kärämna, bti niebare kwe ie:

¿Ñobtä meri noko abko ma nän muko, makwe ñan niebare tie, amaribti makwe ti ngökani kore se? 19 Ma ngwai, makwe niebare tie, bti tikwe mikani ja ken, amaribti mtare abko, ma nän muko ti kite gain noko, niebare Baraonkwe Abranye.

Bti Baraonkwe niebare mda Abranye:

Ma nän muko, makwe tä nete noko, ngwenante jötrö jae, niebare Baraonkwe Abranye.

20 Bti Abran juantarimna Baraonkwe sribikätre kweye. Erere bokänä, Abran juanintarita merire kwebe btä jändrän jökrä biani ie Baraonkwe ben ngöi juanintarita kwe, ñan nünandre mda kwe Ejito abkokäre. Abko kukwe nakaninkä kore Abranbtä Ejito.

Abrankwe kā ñākānintebe jabti Lobe, bti nikani nūne kwārākwārā

13 ¹Ne kwrere bokānā, Abran nāmane Ejito, juaninta-rita angwane, nikani merire kwebe btā jāndrān jōkrā kwekwe, erere nikani ngwenante jire jōkrā. Arato ngobokrā Lo nikaninta siba bentre nebe kākā Neke. ²Abran namani jāndrān bātākān ngwarbe bākāne kabre krübāte. Arato namani oro bākāne kabre btā namani ngwian bākāne kabre arato. ³⁻⁴Abran namaninta Neke, yebti nikaninta bātārekā nebeta Beteli, nūnantabarera kāne kwe kānti. Juta Beteli btā juta Jai ngātāite, ye kānti nūkaninta angwane, ñukwā krā mikanina kwe Ngōbō kāikitakakrā kāne, ye arabe kānti Dānkin Ngōbō kāikitaninkāta kwe bobuta.

⁵Angwane abko, Abran namani jāndrān bākāne kabre. Ne kwrere arato, ngobokrā Lo namani jāndrān bākāne kabre. Lo namani obeja bākāne kabre. Arato namani nbi bākāne

Ni ne abko obeja ngibiaka. Niarata obeja ngibiare, tā niken mikā kuin kānene obejakrā. Obeja ngrie kweta nāmane amne drūen dika nāmane dānre. (13.5)

kabre btā sribikā namani kwati kwe abko namani nūne ben kabra drūen dikani kaninkā jurete. ⁶Akwa kā te namani nūne Beteli btā Jai kānti, kā ye abko namani chi dikaro jāndrān kabre ngibiakrā, aisete Lo btā Abran ñan namani nūna kā ketatibe mda, ⁷ñobtā ñan angwane jāndrān ngibiaka Abrankwe abko, jatani rüre jāndrān ngibiaka Lokwe ben. Mdakāre abko, kā ye kānti, nitre kananeo btā nitre bereseo nāmane nūne amne, jāndrān ngibia nāmane kwetre arato, aisete kā namani chi dikaro Abrankrā btā Lokrā.

8 Abtä batira jire Abrankwe niebare krörö Loye:

Lo, ma btä ti ni jakwe, aise te ni rikadre rüre jabe kwärikwäri btä jändrän ngibiaka nikwe rikadre rüre kä dokwäre nete, ni bä rabadre käme dikaro, 9 aise te ma rikadre nüne jenena abko, ti ribere mae. Aise te käta nete noko, ma tö mden diain jae, erere niere makwe. Ma tö kä ti kise ruenkri diain jae, ne ngwane ti näin ti kise ngeberekri kukwäne; akwa ma tö kä ti kise ngeberekri diain jae, ne ngwane ti näin ti kise ruenkri kukwäne. Ma tö mdenye, ye abko gare mae, niebare Abrankwe Loye.

10 Angwane Lokwe nikrabare, käkwe kä mikani nāräre jökrä angwane, kä kiare bāne nō Jordan krābāre, btä okwā namani. Arato kä kiare bāne amne nō kuin niken nebebe juta chi Soar, kāntita btä Lo okwā namani, ye abko kä kuin ūkaninte Dänkin Ngöbökwē, ye kwrere namani tuen Loye. Erere arato, kä kuin nō Nilo krābāre Ejito kwrere, namani tuen ie. Kä ye abko, Dänkin Ngöbö ngāmi juta Sodoma btä juta Gomora juen ngwarbe kānenkri nāmane kore. 11 Kä kiare bāne nō Jordan krābāre, btä Lo okwā namani, ye ara jire diani kwe jakrā, bti kä te nāmane nüne abko, mikaninkä kwe, bti nikani nüne kä driri kä diani kwe jae yete. 12 Lokwe kä mikaninkä Kanante, nikani nüne kä mdabti angwane, Abran abko, namani nüne Kanan. Lo abko käkwe kä diani jae nō Jordan krābāre. Ye kānti abko, juta kiakia nāmane. Yete Lo nikani, nikani nebe ja ken juta Sodomabe, kānti kabra drūen dikani kaninkä jure mikani kwe. 13 Juta Sodoma ne kānti abko, nitre nūnanka yete kāmekāme krübāte, aise te nāmane kukwe kāmekāme nuene krübāte Dänkin Ngöbö rüere, abko ken Lo nikani nebe nüne.

14 Lo nikanina nüne jenena. Abti Dänkin Ngöbökwē niebare Abranye:

Abran, mata ye kānti, makwe kä mika nāräre kuin mintokwäre, motokwäre, arato nindrini btä kadriri abko, ti bike ribere mae. 15 Kä mike nāräre, ma okwā rabadi mdente mrā, ye kānti ta, tikwe kä biandi kärekwäre jakrā mae, arato ma bkūn dāredi makri yekrā. 16 Ma bkūn dāredi makri ja tārītāri ye abko, dobro mnū nān tanre, ye kwrere ti diebti ma bkūn dāredi kwatikwati makri abko, nān rabadi tanre.

Jändrän ne abko jä ketani ñukwä kräre. Ñukwä kräbti abko jändrän kukwa nämäne Ngöbö käikitakakäre. (13.18)

17Ti bike kä ne bien jökrä jakrä mae, aisete ma rika tuenbti jökrä. Abko kore se, niebare kwe ie.

18Ye erere bokänä, Abrankwe kabra drüen dikani kaninkä jure dianinkä, tribe ükaninte kwe, bti nikani kä tuenbti jökrä se kwrere. Abti nikani, namani känime juta Jebron ken. Kä ye kanti abko, ensina krie aibe nämäne, ni kä dian nämäne Mamre käite. Abrankwe ja gwirie mikani, bti ñukwä krä ükaninte kwe Dänkin Ngöbö käikitakakrä.

Abrankwe ngobokrä Lo dianintari jrei nibkä kisete

14 1Kä ye ngwane abko, jrei nämäne nibkä. Iti abko kä dian nämäne Anrabeli abko, nämäne gobrane kākä Sinar kanti. Iti mda abko, kä dian nämäne Ario abko, nämäne gobrane kākä Elasar kanti. Mda abko, kä dian nämäne Kedolaomer abko, nämäne gobrane kākä Elan kanti amne mda abko, kä dian nämäne Tidali abko, nämäne gobrane kākä Goin kanti. 2Jrei nibkä ne abko kākwe rübare jrei nirike mda ben. Jrei nirike abko, iti kä dian nämäne Bera abko, nämäne gobrane juta Sodomate. Iti mda abko, kä dian nämäne Birsa abko, nämäne gobrane juta Gomorate amne mda abko, kä dian nämäne Sina abko, nämäne gobrane juta Ademata amne, Semeber nämäne gobrane juta Sebointe. Jrei mda abko, nämäne gobrane juta kä dian nämäne Belate, (juta Bela ne arabe abko kä dian nämäne Soar arato) abko, ben jrei nibkä kākwe rübare. 3Jrei nirike kätä tikani mrä

ne abko kākwe rükā kwekwe ūkaninkrō jōkrā Sidin kiaibti temen rükāre. Sidin ye abko nāmane ñō okwā kri kā dianta Ñō Okwā Mrene kānti. 4Jrei Kedolaomer abko kākwe gobranbare kā kwā jātābti kubu jrei nirikebti. Yehti kā kwā jātābti komākāre angwane, jrei nirike ye kākwe ja kōböi kitaninta rüre jrei Kedolaomerbe bobuta.

5Yehti kā nikaninta kwati ta angwane, jrei Kedolaomer btā jrei mda mda reketaka ben abko, nikani mda, namani kākā Astaro Karnain. Ye kānti nitre rebaita ganainbare kwārābe kwetre, bti nitre susita nūnanka Jante ganainbare kwetre angwane, nitre emita ganainbare kākā Sabe-kiriatainte kwetre. 6Angwane nitre joreo nāmane nūne minti ngitio Seir kāntita abko, nikani ngitie, namani kiabti kākā Barante, kānime kā kaibe ken angwane, ganainbare kwetre arato. 7Yehti jrei Kedolaomer btā ni mda mda nāmane nāin ben, ye nikaninta ja jiehti amne, nikani nebe En-miba. Kā ne arabe kā dianta Kade, kānti namani angwane, nitre amalesita mikani kwārābe ja ngoto tāni kwetre. Erere arato, nitre amoreo nāmane nūne kākā Jase-son-tamarite, ye mikani kwārābe ja ngoto tāni kwetre arato.

8-9Yehti, jrei Sodomabo, Gomorabo, Ademabo, Seboinbo btā Belabo nikani rükā kwekwe ben nebe kā kiare kā dian nāmane Sidin yehti. Ye abko kākwe rübare jrei Kedolaomer rüere btā Tidali, Anrabeli btā Ario rüere. Jrei nibkā ne abko Elanobo, Goinbo, Sinarbo btā Elasarbo, nitre rükā jrei nibkā yekwe abko, nikani rükā jrei nirikekwe ganaine kwārābe. 10Angwane kā kiare Sidin kānti abko, kā mkā nāmane kabre, te dobro rebe munkwata kwrere nāmane. Kā Sidin ye kānti, rükā Sodomabokwe btā Gomorabokwe ngitiani rüe ngāniene angwane, nikani dobro rebe munkwata kwrere te kā mkāte, kānti müre neketani. Jrei mda mda btā rükā mda mda abko, ngitiani jōkrā mintokwäre rüe ngāniene. 11-12Rükā jrei nibkākwe rüe juanintari kwārābe amne, mrō btā jändrän ütiāte krikri nāmane Sodoma btā Gomora, ye abko diani jire jōkrā kwetre jae. Kā ye ngwane Abran ngobokrā Lo nāmane nūne Sodoma arato abko, kani ngite kwetre, jändrän Lokwe ben ngöi kani ngite kwetre, bti nikaninta ja jiehti ja kāite.

13 Akwa Abran abko ni jebreo namani nüne ensina krie kanti, Mamre kaite. (Mamre abko ni amoreo). Ye kanti Abran namane nüne angwane, ngobokra Lo janikani ngite jreikwe abko, ni iti janikani siba kakwe kwarabebare abko jatani, kakwe niebare Abranye. ne ngwane abko, Mamre bta etba nibu Ekoli bta Aner namane nekete Abrankri. 14 Lo janikani ngite gani Abrankwe angwane, jotro ni sribika kwekwe darebare niara kanti namanena biare rukare, bti namane todeke, erere ukaninte 318 kwe, abko ben nikani jrei Lo ngwianka ngite ye jiehti, nikani juta ka Dan kanti. 15 Angwane jrei nibka nikani Lo ngwena ngite bta ruka kwekwe, ye namane kibien jame deo. Abran ne kakwe nitre ruka 318 nakanintebe jene jene bare temen. Te batibe Abran bta ni ruka ruka janikani kwe, ye nikani betekä jotro, ka nikani jrei nibka ye bta ruka kwe kamike jotro kwarakwara se kwrere amne, nikani juentari jokra no Eubrate kukware ja kane nebebe juta ka dian namane Jobate. Joba ne abko namane ngwitarakri juta Damasoye. 16 Ye kanti jrei nibka nikani jandrän ngwena jae, ye erere Abrankwe dianinkata jire jokra kan. Erere arato, Abrankwe Lo dianintari bta jandrän Lokwe, erere dianinkata jire jokra kwe. Mdakare abko, meri kwati bta ni mda mda janikani ngite jreikwe, ye Abrankwe dianintarita jokra arato. Ne kwrere Lo bta ni mda mda mikaninta kware kore Abrankwe.

Melikisede kakwe kukwe kuin niebare Abranye

17 Abrankwe jrei Kedolaomer bta jrei nimä ganaibare kwarabe. Yebti jataninta ja jiehti motokware angwane, jrei Sodomabo nukani ngähti kaka Sabe kanti juta Salenbta ngusruri. (Abti ka Sabe ne abko ka dian namane Ka Jreikwe). 18 Ne ngwane abko, ni blitaka ni mda mda diare Ngöbö Kri Ka Käinbtibe ka dian namane Melikisede abko, namane jreise juta Salen, nukani ngähti arato, kakwe Abran bukani bante bta uba döite, 19 bti kukwe kuin niebare krörö kwe ja di biankare Abranye:

Abran, Ngöbö Kri Jandrän Jokra

Kä Temenbta Dätekä Bta Kä Käinta Dätekä,
ye raba ja di bien mae.

20 Ngöbö Kri Kä Käinbti, ne mden diebti
makwe ma rüe ganainbare,
aisete ti tö Ngöbö Kri Kä Käinbti
aibe käikitaikä,
niebare Melikisedekwe.

Angwane Abrankwe jändrän dianinkä jrei nibkä kän,
ñäkänintebe keta jätä kwe, bti biani ketati kwe Melikisedeye,
ñobtä ñan angwane Melikisede abko, ni blitaka Ngöböbe ni
mda mda diäre aise. 21 Angwane jrei Sodomabo käkwe
niebare Abranye:

Abran, ni ti käite dianinkäta makwe, ye aibe ngwenta tie
amne jändrän mda mda ti käite dianinkäta makwe, ye abko
makwe dian jae, niebare kwe Abranye.

22 Abtä Abrankwe niebare ie:

Dänkin Ngöbö ti Dänkien Kri Kä Käinbti, Kä Käin
Dätekä Btä Kä Temen Dätekä, se ngwäreki 23 tikwe ñan
jändrän makwe diandre jire chi jae, tikwe niebare. Mdakäre
abko nin jändrän büre jänäin jire chi jae tikwe, tikwe niebare
Ngöböye. Tikwe ja kukwei biani kore Ngöböye, ñobtä ñan
angwane ti jändrän bäkäne kabre abko, ma köböire makwe
ñan niedre jire chi tibtä abkokäre. 24 Mden kisete ti ñan tö
jire chi jändrän makweye jakrä, akwa nitre rükä tikwe
käkwe jändrän kwetani aibe abko, rabadi kore amne, Aner,
Ekoli btä Mamre janabare ti die mike siba, ne aibe abko
käkwe jändrän diandi ruäre jae. Abko kore, niebare Abran-
kwe jrei Sodomaboye.

Ngöbökwé kukwe ükaninte krörö Abranbe

15 1 Nebti Dänkin Ngöbö nükani mda Abran kanti,
käkwe niebare krörö ie:

Abran, ti abko ma ngie mikaka, aise ma ñan rekwetaka
ma rüebtä. Tikwe kukwe ükateba mabe angwane, tikwe
jändrän biandre kabre mae, tikwe nieba. Ye abko tita ngwen
töreta mae, niebare Dänkin Ngöbökwé Abranye.

2-3 Abtä Abrankwe niebare mda Dänkin Ngöböye:

Dänkin Ngöbö, ma ngäbäkre bien ñakare tie gare kuin
mae. ¿Drekäre abko, ma tö jändrän biain kabre dikaro tie?
Ngäbäkre ñakare jire iti jen tikwe se abko, ma tö jändrän
biain kabre tie. Ye abko, sribikä kökani tikwe juta Damasobo

Elieser abko, rabadi bākāne jire jōkrā ti tābti nān nān, niebare kwe Dänkin Ngöböye.

4Abtä Dänkin Ngöbökwē niebare mda ie:

Tikwe jändrän biandi kabre mae, ye Elieser nān rabadre bākāne amne, ma ngobo jen makwe rabadi jändrän bākāne jōkrā ma tābti abko, tita niere mae, niebare kwe Abranye.

5Bti niarakwe Abran kārābare jubāre, kānti niebare krörö kwe ie:

Muke kwati krübāte kāinta, nān tanre, se mike nārāre kuin makwe. Muke nān tanre kāinta, se kwrere jire ma bkün dāredi kwati ja tāritāri kā nebtā, niebare Ngöbökwē Abranye.

6Dänkin Ngöbökwē kukwe niebare Abranye, yebti abko Abrankwe tōdekani, aisete Dänkin Ngöbökwē niara ngite kukwe kāmēnbtā dianinkā btā angwane, mikani metre ja ngwārekri kwe. 7Bti Dänkin Ngöbökwē niebareta Abranye:

Abran, ti abko Dänkin Ngöbö. Ma nāmane nitre kalideo kāite juta Urte angwane, ti ne mden kākwe ma kārābare kā Kanan ne biankāre kārekāre mae jakrā, niebare Dänkin Ngöbökwē Abranye.

8Akwa Abran abko kākwe niebare mda Dänkin Ngöböye:

Dänkin Ngöbö tikwe, nō köböire kā ne rabadi tikwe abko, ti tō raba gai tie bāre, niebare kwe ie.

9Abtä Dänkin Ngöbökwē niebare ie:

Nbi btā kabra ngābā mōre kā komā ie, nān den. Ma jata ben tie. Arato obeja ngābā kwane kā komā ie btā ütū kwati amne, ütū ngābāli kwati nān den. Ma jata ben tie, kukwe ne tita ukete mabe mikakāre era, niebare kwe ie mda.

10Ye erere bokānā, Dänkin Ngöbökwē jändrän kārābare Abranye, erere nūkani ben Ngöbö ngwārekri, bti tikaninkā ruāre ötöbu ta kwe, bti oto mikani ja ngware ta kwe. Ütū btā ütū ngābāli abko, kāmikani kwe, akwa nākānintebe nākare kwe. 11Abrankwe jändrän nākānintebe ötöbu ötöbu, ye abko nukwā mü kwrerekwrere namani kite kwete, akwa Abran abko namani nukwā ye kraire btā.

12Yebti kā jatani dere angwane, Abran nikani kibien nguseta angwane, batibe Dänkin Ngöbökwē kā mikani iko krübāte bāre temen, namani tuen köböire ie. Abtä kā jūrā namani kri btā mda. 13Angwane Dänkin Ngöbökwē niebare krörö Abranye:

Ma bkün däredi kwati makri kākwe nūnandi juta jenenate. Ye kanti sribidi ngwarbe kwe ni mdakrä. Erere arato, ngwian-di ja tare nike kã siento kräbkä (400) jire ja kisete ni mdakwe ne abko, raba gare mae, ie ti tö. 14-16 Akwa yebti abko, juta kanti ma bkün mikadi sribire ngwarbe jakrä, ni ye abko, tikwe mikadi ja ngie nuen kri arato ma bkün dokwäre. Ye ngwane abko, ma bkün rabadita kwäre angwane, jatadita Kanan nete angwane, jatadita jändrän ütiäte krikri ngwena kabre jae arato. Ma bkün ñan jatadi nūne Kanan nete kã siento kräbkä känenkri, ñobtã ñan angwane kã ye ngwane abko, nitre amoreo tã nūne nete noko, ngämi kukwe kãme nuene dikaro, abtã tikwe mikadi ja ngie nuen kukwe kãmekãme nuenbtã känenkri, ma bkün rükadita nete aisete. Akwa kã siento kräbkä angwane, tikwe nitre amoreo ye mikadi ja ngie nuen angwane, ma bkün jatadi nüketa Kanan nete. Akwa ma abko, dokwä rabadi ngwen bürere angwane, ma krütadi jäme, niebare Dänkin Ngöbökwe Abranye.

17 Kã jatanina deo angwane, kã namani iko jökrä angwane batibe, ukwen namani abko, ngübe namani neen amne, ñotra namani krati arato. Ukwen btã ñotra ye abko, Ngöbö nämane yete abko bã nämane, kã nikani jändrän oto mikani Abrankwe, ye ngätäite ta Abran okwäbti, kukwe ükaninte rabadre era bã mikakäre.

18-21 Ye btäräbe Dänkin Ngöbökwe kukwe ükaninte Abranbe, kākwe niebare krörö ie:

Abran, mtare nitre seneo, seneseo, kamoneo, jeteo, bereseo, rebaita, amoreo, kananeo, gerkeseo, btã jebuseo tätre nūne Kanan nete. Akwa ne abko tikwe biandi ma bkün däredi ie. Mden kisete ma bkün rabadi kã ne bākäne nete, niken nebe ñö Ejitote kākã Sinai kanti amne, ngwitärä kukwäre nebe ñö kri Eubrate kanti ta. Ne abko, ti bike kukwe ükete krörö mabe ma bkünkrä. Abko kore se, niebare Dänkin Ngöbökwe Abranye.

Abran ngobo Imaeli därebare Akarkwe

16 ¹Abti meri Abrankwe kã dian nämane Sarai abko, ngäbäkre ngibiare ñakare jire. Akwa meri bati nūnanka Ejito kökani kwetre sribikã jakrä, meri ye abko kã dian nämane Akar abko, nämane sribikã jakrä Saraikwe. ²Bati Sarai nikani, kākwe niebare brare kwe Abranye:

Dänkin Ngöbö ngäbäkre bien ñakare tie, aise te ti ngäbäkrei ñakare. Akwa sribikä tikwe Akar abko rabadre mabe, ie ti tö, ñobtä ñan angwane nane ngäbäkre däredre kwe angwane, tikwe diandre jakrä, niebare Saraikwe Abranye.

Saraikwe Akar driebare Abranye, ye abko nükaninbti ie. 3Ye erere bokänä, meri ejitobo Akar, ye jänikani Saraikwe, biani kwe brare kwe Abranye. Ne abko, Abran namanina nünenta kä kwä jätära Kanan angwane, kukwe ne nakaninkä kore. 4Akar namani Abranbe, yebti ñan namani mobe mda, bren kwe kisete. Akar ñan namani mobe, bren kwe kisete, ye gani kwe angwane, Sarai namani tuen ngwarbe ie angwane, namani bike kri Saraibtä arato.

5Angwane Sarai käkwe niebare romone Abranye:

Akar rabadre mabe, abkokäre tikwe biani mae. Abti mtare ñan mobe bren kwe kisete angwane, tä bike kri tibtä ma köböire, aise te ma ngite ya, ti ngite ya abko, Dänkin Ngöbö-kwe niedre nie näre, niebare Saraikwe Abranye.

6Abtä Abrankwe niebare ie:

Niara sribikä makwe, aise te tä gare mae. Ma tö raba dre nuein btä, ye gare mae, niebare Abrankwe merireye.

Ye ngwane mentokwäre Akar namani tuen ngwarbe Saraiye, aise te Akar namani ja tare nike kri mda Sarai kisete. Abtä Akar ngitiani mda Sarai ngäniene. 7Akwa Akar ngitia-ni angwane, ñö okwä nämane kä kaibete ji käkä Sur kukwäre, kánti namani angwane, Angele Sribikä Dänkin Ngöbö-kwe nükanani kánti, 8käkwe niebare ie:

Akar, ma sribikä Saraikwe. ¿Ma mdenteta näin amne, mata näin mdenkwäre yere? niebare ie Angelekwe.

Niara käkwe niebare:

Ti bäkänkä Sarai abko, ngäniene tita näin ngitie ye, niebare Akarkwe Angeleye.

9Abtä Angelekwe niebare Akarye:

Akar, nänta ma bäkänkä kánti, akwa dre nie kwe, erere makwe kukwe mika täte jökrä, niebare kwe ie.

10Bti Angelekwe niebare mda ie:

Tikwe ma bkün mikadi däre re

kwati makri abko,

ñan rabadi tanre,

11 ñobtä ñan angwane ma ñan mobe

bren makwe kisete,
 abtä mata ja tare nike ño,
 ye jarabare Dänkin Ngöböye,
 aisete ngäbäkre däredi iti makwe,
 ye abko makwe kä dian Imaeli.

12 Niara abko rabadi buro ngäbä mokre
 romon kwrere jire angwane,
 rabadi rüre ni jökräbe.

Erere arato, ni jökrä rabadi ja rüere ben.

Mdakäre abko, mräkä ñan

tö rabadi tuai nüne ja ken;

akwa niara abko rabadi nüne mräkä ken.

Abko kore se,

niebare Angelekwe Akarye.

13 Angele ne abko Ngöbö ara, aisete Akarkwe blitabare gwärere Dänkin Ngöböbe, aisete Dänkin Ngöbö kä diani "Ngöbö ie kä tuen", niebare Akarkwe. Arato Akar namani niere: Tikwe ja tuaba gwärere Ngöböbe, akwa ti tä nire, Akar namani niere. 14 Ye mden kisete ñö okwä juta Kade btä Bere ngätäite abko, kä diani, Beer-lajai-roi abko, "Ñö okwä Ngöbö-ta nire amne, ti ngibiarebti", ñobtä ñan angwane ñö okwä ye kanti Akarkwe ja tuani gwärere Ngöböbe aisete. 15-16 Abti, kä gre ketabkä bti kwä ti (86) Abranye angwane, Abran ngobo därebare Akarkwe. Ye abko, Abrankwe kä diani Imaeli.

Abrankwe ñäräkrä mikadre ja kwatabtä abko, Dänkin Ngöbökwé ükaninte Abranbe

17 1 Abti kä namanina gre ketabkä bti kwä jätäbti kwä ükän (99) Abranye angwane, bati Dänkin Ngöbö nükani Abran kanti, käkwe niebare ie:

Abran, ti abra Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkä. Makwe nuna kuin metre ti ngwärekri. 2 Tikwe ja kukwei ükateba mabe, ye rabadre bare, abkokäre makwe nünandre metre ti ngwärekri. Ye ngwane, ma bkün däredi kwati makri ja täritäri, tikwe ja kukwei ükateba mabe ye kwrere.

Ngöbö nämäne niere kore Abranye angwane, 3 Abran nikaninbe ngitiekä ngwärekri timonkwäre, ja okrä mikani kwe dobobtä temen Ngöbö ngwärekri, Ngöbö mikakäre ütiäte jae. Ngöbö abko, nikani blite jangunu Abranbe krörö:

4⁶Tita ja kukwei ukete mabe abko nere: Ti diebti ma bkün dāredi kwati ja tārītāri makri abko, rabadi nekete kwati jakri abko, mrākā rabadi ja jutai mike kabre mda. Erere arato, ma bkünkri jrei rabadi betekā kwati. Ye abko, ti bike ukete kore mabe. Nebtā abko, mtare mentokwāre ma ñan kā diandre Abran mda amne, ma kā diandi Abrajan, ñobtā ñan angwane ti diebti ma bkün dāredi kwati ja tārītāri makri aisete. 7Akwa ti tō ja kukwei ūkaite kāne mabe btā ma bkün dāredi kwati ja tārītāri makri ben. Ti tō kukwe ne ūkaite kärekāre munkrā abko, tikwe ñan ja kukwei kitadi jire chi temen abko krörō: Ti abko rabadi Ngöböre kärekāre munkwe. Ne kwrere arato, ma bkün dāredi kwati ja tārītāri makri, ye abko kwe ti rabadi Ngöböre kärekāre siba.

8Mdakāre abko, mtare kā Kanan nete kā ñakare makwe, aisete mata nūne ni menteni kwrere, akwa kā Kanan ne tikwe biandi jire jōkrā mae btā ma bkün dāredi ja tārītāri makri yeye, tikwe biandi, aisete kā Kanan ne rabadi kärekāre munkwe. Erere arato, ti rabadi Ngöböre kärekāre niaratre-kwe, niebare Ngöbökwē Abrajanye.

9Bti Ngöbökwē niebareta mda Abrajanye:

Ti bike ja kukwei ukete mabe btā ma bkün dāredi makri krāke, ye munkwe mika tāte jire jōkrā, ie ti tō abko nere: 10Mun jōkrā tā nūne mtare btā ma bkün dāredi ja tārītāri makri, ye abko chan kwata tikarekā chi judabti abko, ti bike ukete kore munbe abko, kärekāre ma bkün kākwe nuendre ja tārītāri. 11Munkwe ja chan kwata tikadikā chi judabti abko, tita kukwe ukete munbe ne bā mikakrā, munkwe nuendre. 12Ne aisete, mtare mentokwāre ngābākre brare brare dāredi ja tārītāri munkwe, btā ni kōkani munkwe kwe ngābākre brare dāredi, ye abko kōbō kwāirare angwane, munkwe chan kwata juda tikaka ietre. Arato munkwe ni brare kōkare ni menteniye angwane, chan kwata juda tikaka ietre. 13Ye abko, makwe nuen ngābākre jen makwe btā. Erere arato, ni kōkani makwe kwe ngābākre dāredi ma gwiriete yebtā. Ne abko tita kukwe ukete mtare mabe btā ma bkün dāredi kwati ja tārītāri makri ben, ne mikadre tāte ni jōkrākwe. Munkwe nuendre kore angwane, mun jen tikwe abko, ñārākrā mikadi kore munkwe ja kwatabtā. 14Akwa nirekwe ñan ti kukwei mikadre tāte angwane, ja chan kwata

juda ñan tikarekă kwe, ye abko munkwe juantari, ñan nünandre jire chi mda kwe mun ngätäite abkokäre, ñobtä ñan angwane tikwe kukwe ükaninte mabe, ye abko kitadi temen kwe aisete, niebare Ngöbökwe Abrajanye.

15-16 Nebti Ngöbökwe niebareta Abrajanye krörö:

Abrajan, meri makwe Sarai, ie tikwe ja di biandi amne, ngäbăkre makwe ngibiadi iti kwe. Ngäbăkre yekri abko, Sarai bkün däredi kwati abko, rabadi nekete kwati jakri abko, mrăkă rabadi ja jutai mike kabre mda. Erere arato, Sarai bkünkri jrei rabadi betekă kwati. Ye mden kisete, meri makwe ye ñan kă diandre Sarai mda amne, kă diandi Sara, ñobtä ñan angwane kukwe Sara abko kăta "Gobran ngän-gän" niere aisete, niebare Ngöbökwe Abrajanye.

17 Abtä Abrajan nikani ngitiekă nguklobti ngwărere timonkwäre, okrä mikani dobobtă temen kwe Ngöbö ngwărekri, Ngöbö mikakäre ütiäte jae. Akwa Ngöbö kukwei ñan namani era krăke, aisete Ngöbö kukwei kôtaire kwără namani töbike krörö: ¿Ni kă gre ketarike ie, ti ne kwrere abko kwe ngäbăkre rabadre ya? Mdakäre abko, Saraye kă nena gre ketabkă bti kwă jätă jire. ¿Se abko kăkwe ngäbăkre ngibiadre ño sere? Abrajan namani nütüre kore Ngöbö kukweibtă. **18** Bti niebare kwe Ngöböye:

Ngäbăkre ñan däredre Sarakwe ruen tie, aisete makwe Imaeli die mika nüne ti tăbtă. Niarabe makwe kukwe ukate. Niara die mika makwe abko kwe niara bkün däredre kwati niarakri abkokäre, niebare Abrajankwe ie mda.

19 Akwa Ngöbö abko kăkwe niebare krörö Abrajanye:

Meri makwe Sara, abko kwe ma ngobo däredi. Ye makwe kă dian Isaa, tita niere mae, ñobtä ñan angwane tikwe kukwe ükaninte mabe, ye abko tikwe ukaditeta bari kuin mda niarabe abko, rabadi kărekäre niara bkünkră. **20** Amne ma ngobo Imaeli abko, krăke mata ja di kărere tie, ye erere tikwe ja di biandi arato, aisete niara bkün däredi kwati ja tăritări. Mdakäre abko, niarakri ni däredi ni jätăbti nibu abko, rabadi gobrane, rabadi ütiäte krikri amne, mrăkăi rabadi kwati arato. **21** Akwa kă kwati năre angwane, ma ngobo Isaa däredi Sarakwe. Ye abko ben, tikwe kukwe ukaditeta. Abko kore se, niebare Ngöbökwe Abrajanye mda.

22 Ngöbökwe blitabare ünän kore Abrajanbe, bti nikaninta. 23 Angwane jötrö Abrajan nikani, kākwe ngobo Imaeli btä ni kökani kwe sribikä jakrä, ye btä ni kökani kwe ngäbriänkä därebare niara gwiriete, ye chan kwata juda tikaninkä ietre se kwrere. Erere Abrajankwe nuenbare jabtä arato. Ne kwrere ni brare brare nünanka Abrajan gwiriete chan kwata juda tikaninkä jökrä kore, Ngöbökwe niebare ie ye kwrere.

24-27 Ye ngwane abko, kä kwä gre ketabkä bti kwä jätäbti kwä ükän (99) Abrajanye amne ngobo Imaeli abko, ie kä kwä jätäbti komä (13) angwane, Abrajan btä ngobo kwe Imaeli chan kwata juda tikaninkä köbö arabete btä ni jökrä mda mda kökani Abrajankwe. Erere arato, ni sribikä Abrajankwe därebare niara gwiriete, ye erere chan kwata juda tikaninkä ietre. Kukwe ükaninte Ngöbökwe Abrajanbe abko, erere ñäräkrä mikani kore kwe ni brare brare nünanka niara gwiriete kwatabtä.

**Ngäbäkre Abrankwe däredi Sarakwe, niebare Dänkin
Ngöbökwe Abrajanye**

18 1 Nebti Abrajan nämane nüne Mamre käite ensina krie kántita. Ye ngwane, kabra drüen dikani kaninkä jure, kánti nämane tākānintebe ju bäre ñänä ruäre angwane, Dänkin Ngöbö jatani bliteta mda ben, abko nakaninkä krörö: 2 Abrajan nämane tākānintebe jame, kākwe nikrabare angwane, ni nämānena nūnaninkä nimä kanime niara ken abko, iti Ngöbö arabe. Nibu mda abko, angele sribikä Ngöbökwe abko bä namani ni kwrere, btä okwä namani angwane, jötrö Abrajan naninkrö, nikani betekä ngäbti. Namani kánti angwane namani nguklobti temen, ja okrä mikani dobobtä temen kwe, niaratre mikakäre ütiäte jae, 3 kākwe niebare krörö ietre:

Ti Dänkien, ti sribikä munkwe, akwa munkwe jadükadre chi nete, bti mun rikadre ta abko, ti tö nibi ribei munye. 4 Arato mun rabadi jadüke ne ngwane, ti bike ñö kärere ja ngoto bätätekrä munye, bti mun raba jadüke kri täni nete. 5 Ti sribikä makwe, kánti ma nūra, aisete ti bike mrö kēnēne mun bukakrä jae. Munkwe kweta bti mun rika ta abko, ti tö nibi ribei munye. Nebtä mun ño nie tie, niebare Abrajankwe.

Ni nimä kākwe niebare mda Abrajanye:

Nun rabadre jadüke, ie ma tö nîbi, ne ngwane nun bike neme, niebare kwetre.

6 Angwane kabra drüen dikani nämane kaninkä jure jae Abrajankwe, yete nikani gwä, käkwe niebare Saraye:

Arina bänä kuin känene siä kobkä. Makwe sribe jötrö ngwarbe banre ni bukakrä, niebare Abrajankwe Saraye.

7 Bti Abrajan abko, nbi nämane kwe, kanti nikani betekä jötrö, käkwe nbi ngäbäli bari kuin känänbare, biani kwe sribikä kweye ükadrete ni bukakrä. Erere sribikä ye käkwe ngri ükaninte jötrö bokänä ni basaka bukakrä. **8** Abrajankwe ni basaka menteni bukani angwane, nbi ngrie nikani kweta-dre kwe ietre. Erere arato, mantekia btä kian mikani kwe mröbtä ie, bti nitre nimä ye namanina mröre angwane, Abrajan abko nämane kritäni biare niaratre die mikakäre.

9 Yehti nitre basaka käkwe mröbare ünän jökrä, bti niebare kwetre Abrajanye:

¿Sara tä mdente? niebare kwetre ie.

Abrajankwe niebare mda ietre:

Tä gwi nokote, niebare kwe ietre.

10 Angwane ni basaka iti abko Dänkin Ngöbö ara käkwe niebare Abrajanye:

Kä mdate ti rükadita basare mae. Ye känenkri ngäbäkre brare däredi Sarakwe, niebare kore kwe Abrajanye.

Ju ne kwrere abko Abrajan nämane mike nünantebekrä jae. Obejata mikä kwete ju bäre. Nuhwä krä tä nete arato. (18.1-10)

Angwane Sara abko nāmane kānime jukwebtā Abrajan trökri ni kukwei nuen. 11 Kā ye ngwane abko, Abrajan btā Sara namanina unbre krübāte amne Sara ñan namanina nebe ño okwāte, 12 aisete blitabare kore abko namani nuāre Sarakrā, namani kōtō tiebe, kā namani nütüre: Ti nān muko tikwe, ben nun nena unbre bobre se abko, tikwe ngābākre ngibiadre ño se, Sara namani nütüre.

13-14 Abtā Dänkin Ngöbö kākwe niebare mda Abrajanye: ¿Sribi tārā bāri tare nuendre Ngöbökrā ya? Ñakare. ¿Se ñobtā abko, Sara nibi kōtō kore ti kukwei nuare se? Sara nena unbre, aisete ñan rabadre ngābākre ngibiare, nibi nütüre, aisete nibi kōtō kore ti kukwe nuare, akwa tita niere mae ne kwrere, kā mdate ti rükadita basare mae angwane, ngābākre rabadira Sarakwe. Abko kore se, niebare Dänkin Ngöbökwē Abrajanye.

15 Dänkin Ngöbökwē niebare kore Abrajanye angwane, kā jūrā namani Sarabtā. Abtā tō namani ja rükainteta, kā namani niere:

Tita kōtō ñakare, se ñobtā abko tita kōtō, mata niere ye, niebare Sarakwe.

Angwane Ngöbökwē niebare ie:

Mata kōtō, tikwe gari mabtā, niebare Ngöbökwē Saraye.

Ngöbökwē ñan nitre Sodomabo gadrekā jōtrō abko, Abrajankwe ribebare Ngöböye

16 Yehti, ni nimā nūkani basare Abrajanye, ye kākwe mrōbare ünān jōkrā bti nikani ta, nikani juta Sodoma kukwāre angwane, Abrajan nikani siba bentre miketari ji ngrabare. 17-19 Angwane Dänkin Ngöbö namani tōbike krōrō: Abrajan bkün dāredi kwati niarakri abko, rabadi ütiāte krikri. Erere arato, Abrajan btā niara bkün köböire ni kā jōkrābti temen, ie tikwe ja di biandi, tikwe niebare Abrajanye.

Mdakāre abko, Abrajan bkün ja tārītāri, ie ti kukwei diridre kwe amne, niaratre rabadre ti mike tāte era metre amne tikwe kukwe ūkaninte Abrajanbe abko, erere rabadre bare tāte jōkrā tie niaratrebe, abkokāre tikwe Abrajan dianinkā, aisete ti bike niken dre nuene, ti bike niere ie, Dänkin Ngöbö namani nütüre.

20 Angwane Dänkin Ngöbökwe niebare krörö mda Abrajanye:

Nitre nünanka juta Sodomate btä juta Gomorate abko tä kukwe kämekäme nuene krübäte dikaro nieta ni jökräkwe. **21** Ne abko era bokänä ya abko, ti tö gai metre tie, kä bike niken mike ñäräre yere, niebare Dänkin Ngöbökwe Abrajanye.

22 Angwane angele sribikä nibu bä namani ni kwrere abko nikani mda Sodoma kukwäre. Abrajan abko namani Dänkin Ngöböbe. **23** Abrajankwe krötabare Dänkin Ngöbö ken, käkwe niebare Dänkin Ngöböye:

Ni kukwe nuenkä kämekäme abko, ben gwaire ma ñan raba ni nünanka metre ma ngwärekre gainkä raba ruen tie. **24** Nane ni nünanka metre ma ngwärekre tärä gre ketebu bti ni jätä (50) juta Sodomate aisete, ni nünanka metre, ñne angwane makwe juta Sodoma gadrekä bokänä ya? **25** Mdakäre abko, ma Kritobo ni jökrä kä temenkwe, aisete ni ngite ñakare abko, ma ñan raba mike ngite amne, ni ngite erere mata mike ja ngie nuen, aisete ni nünanka metre, ye köböire makwe ñan juta Sodoma juan ngwarbe abko, ti tö nibi ribei mae Ngöbö, niebare Abrajankwe Dänkin Ngöböye.

26 Angwane Dänkin Ngöbö käkwe niebare mda ie:

Ni nüne kuin metre kwandre gre ketebu bti ni jätä tie juta Sodomate ne ngwane, köböire tikwe ñan ni jökrä nünanka juta Sodomate ye gadrekä, niebare Dänkin Ngöbö-kwe Abrajanye.

27 Akwa Abrajan abko käkwe niebareta mda Ngöböye:

Ngöbö, ma abko Ngöbö amne, ti abko ni ngwarbe, ütiäte ñakare kätä blite mabe, **28** akwa ni nüne kuin metre ñan kwandre gre ketebu bti ni jätä (45) mae angwane, kwandre gre ketebu bti nirikebe mae, aisete ñmakwe ni nünanka juta Sodomate gadikä jökrä ya? niebare Abrajankwe Ngöböye.

Abtä Ngöbökwe niebareta Abrajanye:

Nane ni nüne kuin metre kwandre gre ketebu bti nirikebe tie, niaratre köböire tikwe ñan juta Sodomabo gadrekä, niebare Ngöbökwe Abrajanye.

29 Akwa Abrajan käkwe niebareta mda Ngöböye:

¿Nane ni nüne kuin metre kwandre gre ketebube (40) mae angwane, makwe juta Sodoma gadrekä ya? niebare Abrajan-kwe ie.

Ngöbökwe niebare mda ie:

Nane ni nüne kuin metre kwandre gre ketebu tie ne ngwane, tikwe ñan juta Sodoma gadrekä, niebare Ngöbökwe Abrajanye.

30 Akwa Abrajan abko kākwe niebareta mda Ngöböye:

Dänkin Ngöbö, ti nibi kukwe ngwentari krübäte mae, akwa ma ñan raba romon tikrä abko, ti tö nibi ribei mae, ñobtä ñan angwane, ni nüne kuin metre kwandre ni grebti ni jätäbe (30) angwane, ¿makwe juta Sodoma gadrekä ya? niebare Abrajankwe Ngöböye.

Angwane Ngöbökwe niebareta mda Abrajanye:

Ni nüne kuin metre kwandre ni grebti ni jätäbe tie, akwa tikwe ñan juta Sodoma gadrekä, niebare Ngöbökwe ie.

31 Akwa Abrajan abko kākwe niebareta mda Ngöböye:

Dänkin Ngöbö, mtare kä jürä ñakare tibtä kukwe ngwentari mae. Nane ni nüne kuin metre kwandre ni grebe (20) mae angwane, ¿makwe juta Sodomabo gadrekä ya? niebare kwe ie.

Ngöbökwe niebare mda ie:

Ni nüne kuin metre kwandre ni grebe tie, akwa tikwe ñan juta Sodomabo gadrekä niaratre köböire, niebare kwe mda Abrajanye.

32 Abrajan abko kākwe niebareta mda Ngöböye:

Dänkin Ngöbö, ti bike kukwe ngwentari mrä mae, akwa nebtä ma ñan raba romon tikrä, ñobtä ñan angwane ni nüne kuin metre kwandre ni jätäbe (10) mae angwane, ¿makwe juta Sodomabo gadrekä ya abko, ti tö nibi ngwentari mrä kore mae? niebare kwe ie.

Angwane Ngöbökwe niebare ie:

Ni nüne kuin metre kwandre ni jätäbe tie, akwa tikwe ñan juta Sodoma gadrekä niaratre köböire, niebare kwe Abrajanye.

33 Dänkin Ngöbökwe blitabare ünän jökrä kore Abrajan-be, bti nikani ta. Abrajan abko nikaninta ja gwiriete, abko kukwe nakaninkä kore.

Ngöbökwe juta Sodoma btä juta Gomora juani ngwarbe

19 ¹Juta Sodoma, ye jukwebtä Lo nämane tākānintebe angwane, kā jatani dere, batibe angele sribikā Ngöbökwe nibu ye nikani nebe juta Sodoma yete mda. Ni nibu nikani nebe, ye gani Lokwe angwane nikani betekā ngäbti, namani nguklobti temen, ja okrä mikani dobobtä temen kwe, angele sribikā ye ngwäreki köbö ngwiantarikäre ietre. ²Bti niebare krörö kwe:

Ja mräkā, mtare deo mun rikadre jadüke ti gwiriete, kanti munkwe ja ngoto bätätetre, bti mun rikadre jetbe ta abko, ti tö nibi ribei munye, niebare Lokwe angele sribikā nibuye.

Abtä angelekwe niebare Loye mda:

Nun bike neme jirekabe jubäre jutate nere, niebare kwe Loye.

³Akwa angele rikadre Lo gwiriete, abkokäre Lo namani bike tidrä angelebtä. Te nukaninbti angeletreye amne, nikani Lobe Lo gwiriete. Angele namani Lo gwiriete angwane, mrö sriebare kuin kwe btä ban te lebadura ñakare, te ni nibu ye bukani arato Lokwe. ⁴Yebti angele jami nebe kibien temen känenkri, batibe ni brare brare bati bati btä unbre unbre nünanka juta Sodomate, ye nukani kākwe ja ükaninkrö jökrä mda Lo jue bäre temen, ⁵kā namani ñake krörö Loye gwäkäre:

Lo, Lo ni nibu nü gwä ma kanti gwi, ye kite künge. Nun bike mike ja ken. Ni nibu ye kite künge, kite künge, nun tö mikai ja ken, namanintre niere jökrä kore Loye gwäkäre.

⁶Abtä Lo nikani jubäre mda ñākākäre ietre. Akwa Lo nikani angwane, jukwe dikaninta kuin jubti kwe, ni nibu ükakäre ni brare Sodomabo ngäniene. ⁷Bti niebare kwe ietre:

Ja mräkā, Ngöbö okwäbti munkwe ñan tö ngwian kukwe nuene kāmekāme dikaro ni mentenibtä. ⁸Ni menteni ngwini tikwe ja gwiriete tita ngibiare, ye tuametre kaibe munkwe, ie ti tö nibi, aisele ngäbākre merire bati kaibekaibe deme tā nibu gwi tikwe, ye mun tö ie, ne ngwane ti bike kite künge munye. Ye abko, mun tö raba dre dre nuein btä, erere munkwe nuein, niebare Lokwe nitre brare Sodomabo yeye.

⁹Akwa niaratre abko namani bari romon mda, kā namani niere krörö Loye:

iNgitie jukwebtä mento yete! Ma menteni nükani nüne nun ngätäite nete. ¿Ma abko tö kite bikai kri nunbtä nete ya? Ma kore ne ngwane, ma ara jire btä nunkwe ñan kukwe nuendre käme ni nibu yebtä abko erere, niebare kwetre Loye.

Ye kwrere jakwe Lo metadi nikani niere ie angwane, tö namani niken gwä, kä namani jukwe takete. **10** Akwa Lo nämane jubäre, ye abko angele nibu ye käkwe kani küdehti, kitaninta gwä kwetre bti jötrö ngwarbe jukwe dikaninta kwetre. **11** Bti nitre brare Sodomabo bati bati btä unbre unbre nämane jubäre, ye abko okwäte angele sribikätre käkwe kä ötaninte jökrä. Kä namani iko okwäte jökrä se kwrere angwane, namanintre kise mike ngwarbe kwäräkwärä kä drünente ta, jukwe känentari jae se kwrere.

12 Angwane angele sribikä Ngöbökwé nibu abko käkwe niebare krörö Loye:

Ma ngäbriänkä merire, brare btä ma ngängän mikaka ja kräke tä nüne juta nete, känene jökrä. Arato ma mräkä mda mda tä nüne juta nete, erere ükekrö jökrä, ben nän ngitie mobe juta ne bäre mento, **13** ñobtä ñan angwane nitre nünanka juta nete tä kukwe nuene kämekäme dikaro Dänkin Ngöbö ngwärekre. Abtä Dänkin Ngöbö nena dräre nitre ye tuare kore, aisete nun juani kwe juta ne juen ngwarbe, abko erere nun bike juta ne juen ngwarbe, niebare angele sribikätrekwe Loye.

14 Ye kwrere bokänä, Lo ngängän mikaka ja kräke nämane kwäräkwärä abko, ietre Lo nikani käkwe niebare:

Dänkin Ngöbö bike juta ne juen ngwarbe gwängware, aisete mun nän ngitie jötrö juta ne bäre mento, niebare Lokwe ietre.

Akwa Lo nämane jadenkä btä, namanintre nütüre, aisete ñan Lo kukwei mikani era jae kwetre.

15 Yebti kä jatanina ngwen dekä angwane, batibe angele sribikä nibu käkwe niebare Loye:

Nun bike juta ne juen ngwarbe aisete, ma ñan tö ja tuai jraine siba ne ngwane, meri makwe btä ma ngängän nibu, ye ben nän ngitie jötrö.

16 Akwa Lo abko rikadre ya, ñakare ya abko namani töbikare kenta. Akwa Lo btä mräkä kwe namani ruentari tare Dänkin Ngöböye, aisete angele sribikätre nikani, käkwe

Lo btä merire kwe btä ngängän nibu kani küdehti, nikani ngwena juta bäre mento, ñan jraindre abkokäre. **17** Ne erere bokänä, angele sribikätre nikanina Lo btä mräkä kwe ngwena juta bäre mento angwane, niebare krörö kwe ietre:

Mun tö tä nūnanbtä ne ngwane, mun nān ngitie mintokwäre. Munkwe nia jura kiabti temen, kanti munkwe ñan nūnanka jire ji ngrabare nikrakäreta ja jiehti. Mun ñan tö jraine ne ngwane, mun ngitia kore, niebare angele sribikätrekwe Loye btä Lo mräkäye.

18-19 Akwa Lo abko kākwe niebare mda ietre:

Jändrän kuin nunina kabre tikrä munkwe. Arato nane ti jrain, ngäniene munkwe ti ürü, akwa ja ñan nebe töre tie ngitie mente mintokwäre, ñobtä ñan angwane munkwe juta juen ngwarbe, ye abko kākwe ti kaitari amne ti jraindre nibi ruen tie. **20** Abtä juta chi tuen nokote, noko te ti tö nibi ngitiai, aise te nane ti jraindre känenkri, munkwe ti tuametre ngitie juta chi ja ken nokote abko, ti tö nibi ribei munye, niebare Lokwe ietre.

21 Angwane angele sribikā Ngöbökwe iti kākwe niebare Loye mda:

Juta chi, te mata ja juamna nuen, ye kanti ti bike ma juen ngitie, mata ribere ye kwrere. Aise te juta chi kanti ma näin, ye abko tikwe ñan juandre ngwarbe. **22** Akwa ja mike juto, nān ngitie jötrö, ñobtä ñan angwane ma ngämi nebe juta chi ye kanti känenkri, ti ñan rabadre juta Sodoma ne juen ngwarbe, aise te ma ngitia jötrö. Ma rebera sete angwane, batibe tikwe juta ye juen ngwarbe, niebare angele sribikākwe Loye.

(Juta chi, te Lo ngitiani kā dian nāmane Soar mda. Soar abko, "Juta chi" nieta jebreore aise te.)

23 Yehti kā namanina ngwen angwane, nānā namanina mobe kām angwane, Lo namanina Soar. **24** Angwane Dänkin Ngöbö kākwe ñukwä jutra btä jä rä bürere kā dianta asubre mikani näkäen kām timonkwäre, jatani ngitiekä jökrä juta Sodomabti btä juta Gomorabti. **25** Ye abko kākwe ni nire, jändrän ngwarbe ngwarbe nāmane nūne juta yete, kiabti temen, ye juani ngwarbe jökrä nurabe gwaire. **26** Angwane meri Lokwe nāmane näin niara jiehti, kākwe nikrabareta jötrö ja jiehti angwane, nikwitaninbe mren jäire mda.

27 Nebti jändrinane amne Abrajankwe blitabare Dänkin Ngöböbe, kanti nikaninta deka angwane, 28 nikrabare kwe motokwäre amne, ka kiare niken juta Sodoma kantita btä juta Gomora kantita, ye abko ka kukwata amne ngübüta nebe kri kunkwäne. Ye kwrere jire ngübü namani tuen neen kunkwäne Abrajanye. 29 Abko Ngöbökwé juta ka kiabti temen juani ngwarbe jökrä kore. Juta ne mden kanti Abrajan ngobokrä Lo nämane nüne akwa, Abrajan abko tare kri Ngöbökwé, aisete Lo ükani kwe gata ngäniene.

Nitre moabita btä nitre amonita jatani ño Lokri

30 Lo ngitiani Soar. Nebti ka jürä namani btä nüne ka ye kanti. Abtä nikani mintokwäre mda angwane, ka mkä kri kwani ie. Ye kanti Lo namani nüne ngängän nibu ben. 31 Nebti bati, Lo ngängän mubai käkwe niebare etba siba ie.

Ni jökrä kätä ja mike gure. Ye kwrere abko, ni brare ñakare ka ne kanti, ben ni rabadre. Mdakäre abko, tata nikwe kitera unsunine dikaro. ¿Se abko ni rabadre nirebe mda? 32 Ni brare ñakare mda aisete, ari tata buke kabre uba döi kwakate bti rabadi dröbare angwane, ni rabadi ben. Ne köböire abko, nikwe tata ngäbriänkä ngibiadi, niebare Lo ngängän mubaikwe etba siba ie.

33 Ye erere bokänä, ka jatani dere angwane, Lo ngängän nibu käkwe Lo bukani kabre uba döi kwakate, bti Lo namani dröbare, nikani kibien angwane, ngängän mubai namani ben. Akwa Lo ngängän namani ñongwane btä temen amne, nikaninta ñongwane, nin gani jire chi kwe.

34 Nebti jändrinane deka amne, Lo ngängän mubai käkwe niebareta etba siba ie krörö:

Deo, tikwe kibianiri tata nikwebe, aisete mtare deo nikwe tata bukadita kabre uba döi kwakate, rika kibien dröbare angwane, ma rika kibien ben. Ye kwrere ni nibukwe ngäbäre tatakwé ngibiadi, niebare kwe etbaye.

35 Ye erere bokänä, ka jataninta iko angwane, Lo ngängänkwe uba döi kwaka biani kabre Loye, bti Lo nikani kibienta dröbare temen angwane, ngängän siba käkwe kibiabare ben arato. Akwa Lo ngängän namani ñongwane btä temen amne, nikaninta ñongwane, nin gani jire chi kwe arato.

36 Lo ngängän nibu kākwe Lo mikani dröbare kore, bti namanintre ben abko kwe Lo ngängän nibu ñan namani mobe mda, bren kwe kisete. **37** Nebti Lo ngobo därebare ngängän mubaikwe amne, kā diani Moab, ñobtä ñan angwane kukwe Moab abko ruen "tatakri" jebreore. Moab abko därebare meye rünkri, aisete kādiani kore kwe. Moab ne mden mrākā abko, nitre moabita. **38** Lo ngängän siba, kwe Lo ngobo därebare abko, kā diani Ben-ammi, ñobtä ñan angwane kukwe ne abko ruen "ti mrākākri" jebreore. Niara därebare meye rünkri, aisete kādiani kore kwe. Ben-ammi ne mden mrākā abko, nitre amonita mtare. Abko kukwe nakaninkā kore Lobtä.

Sara abko ja ngwai, niebare Abrajankwe jrei Abimeleye

20 ¹Yebti Abrajan nämāne nūne Mamre kāite, nikani mda kākā Neke kukwäre, kánti namani nūne juta Gerarte, kākā Kade btā Sur ye ngätäite. ²Abrajan namani juta Gerarte angwane, merire kwe Sara abko niara ngwai kwe namani niere. Angwane jrei Abimele nämāne juta Gerar dānkienē, kākwe Sara kārābare jakrā mikakāre ja meriere. ³Akwa bati deo, Abimele nikani köböre angwane, Ngöbökwē niebare krörö ie:

Meri gure makwe kārābare mikakāre ja meriere, aisete ma krütadi, niebare kwe ie.

⁴Abimele ngāmi Sara mike ja ken, aisete niebare kwe Ngöböye:

Ti Dānkien Ngöbö, ti ja mike ngite ñakare. ÌÑobtä abko, ma tó nibi ti kāmikai ngwarbe kore se? ⁵Sara abko, ja ngwai nieba tie Abrajankwe. Erere arato, Abrajan abko ja ngwai nieba tie Sarakwe, aisete tikwe kārāba jakrā. Yebtä ti ngite ñakare, tita nütüre. Aisete tita jāme. Akwa ti ngāmi ja mike ngite ben, niebare Abimelekwe Ngöböye.

⁶Abtä Ngöbökwē niebare Abimeleye:

Mata töbikē kuin metre, ye gare kuin tie. Nane makwe ja mikadre ngite Sarabe ti rüere, kānenkri tikwe ñan ma tuanimetre ja mike ngite ben. ⁷Akwa mtare meri Abrajankwe, ye makwe bianta ie, ñobtä ñan angwane niara abko, ti kukwei niekā. Niarakwe ja di kārādi tie makrā angwane, ma ñan krütadre. Akwa makwe ñan Sara biandita Abrajanye,

ne ngwane ma btä ma mräkä makwe krütadi jökrä. Abko kore se, niebare Ngöbökwe Abimeleye.

Abko Abimelekwe köböbare kore.

8Yebti jändrinane, Abimele nükani ngwäte dekä, käkwe sribikä ütiäte ütiäte käräbare jökrä, bti Ngöbökwe ño ño niebare köböre ie, ye niebare jökrä kwe ietre. Abtä kä jürä namani kri btätre. 9Abti Abimelekwe Abrajan käräbare, bti niebare kwe ie:

¿Ñobtä mata kukwe nuene kore nunbtä? Ti ja mike ngite ñakare ma rüere ruen tie. ¿Se ñobtä abko, tikwe ja mikadre ngite kri krübäte ni jökrä nünanka nete ben, abkokäre meri makwe abko, ma ngwai makwe nieba nunye se? Kukwe ñan rabadre bare jire, erere namani bare mae. 10¿Se abko, ma nämane töbike ño, amaribti meri makwe abko ma ngwai, makwe niebare kore se? niebare Abimelekwe Abrajanye.

11Abtä Abrajankwe niebare Abimeleye:

Ni nünanka kä ne kánti kätä Ngöbö mike ütiäte ñakare, ti rababa nütüre, aisete nane makwe ti kämikadre meri tikwe dokwäre, ti rababa nütüre, aisete tikwe nieba kore. 12Akwa Sara abra ti ngwai bokänä, ñobtä ñan angwane nun rün itibe, akwa nun meye abko jene jene. Mden kisete nun namaninta jabe angwane, nun ja ngwaire nunta niere. 13Mdakäre abko, ti nämane nüne ti rün káite angwane, Ngöbökwe ti juanba nünentebe kä mdabti, ye ngwane nun rikadre neme mdente mdente kánti, ti ja ngwai niedre Sarakwe, tikwe nieba ie. Mden erere tä niere ye, niebare Abrajankwe Abimeleye.

14Ye ngwane Abimelekwe Sara bianinta Abrajanye. Arato obeja btä nbi biani ngwarbe kwe Abrajanye. Mdakäre arato, sribikä merire, brare kökani jakrä Abimelekwe abko, biani ngwarbe kwe Abrajanye arato ja ngite ütiäre. 15Bti niebare kwe Abrajanye:

Kä tikwe nete noko mike ñäräre makwe. Kä mden raba tuen kuin nünankrä mae, ye kánti ma raba nüne, niebare Abimelekwe Abrajanye.

16Angwane Sara abko, ie niebare krörö Abimelekwe:

Ma ngite ñakare, ye rabadre gare ma mräkäye, abkokäre ti bike ngwian bien mili krati ma ngwaiye, ma ñan kädriedre blo abkokäre, niebare Abimelekwe Saraye.

17Angwane Abrajankwe blitabare Ngöböbe Abimelekrä.

Ye ngwane Abimele btä merire kwe namaninta kuinta jökrä. Erere arato, sribikä merire merire Abimelekwe rabadre ngäbäkre ngibiareta, abkokäre Ngöbökwe mikaninta kuinta arato, 18 ñobtä ñan angwane Abimele tō namani Sara mikai ja meriere, dokwäre Dänkin Ngöbökwe sribikä merire merire Abimelekwe mikani kaibekaibe jökrä, aisele ñan namani ngäbäkre ngibiare jire. Ye mden abko, Dänkin Ngöbökwe mikaninta kuinta abko, kukwe nakaninkä kore se.

Abrajan ngobo Isaa därebare Sarakwe

21 1-2 Abti ngäbäkre däredi Sarakwe, niebare Dänkin Ngöbökwe, ye kwrere bokänä, ja moto kuinbti Dänkin Ngöbökwe ja di biani Saraye angwane, batibe Sara ñan namani mobe, bren kwe kisetse. Akwa Abrajan abko namana unsunine angwane, ngobo därebare Sarakwe. 3 Ngäbäkre därebare Sarakwe, ye abko Abrajankwe kä diani Isaa, Ngöbökwe niebare ie ye kwrere. 4 Isaa därebare bti köbö kwäite angwane, Abrajankwe ñäräkrä mikani kwatabtä, Ngöbökwe nuemna ie ye kwrere. 5 Isaa därebare angwane, kä namanina gre ketarike jire (100) Abrajanye.

6 Abtä Sara namani töbike krörö: Ti ño, btä kä mikata nuäre. Ngöböta ti ngwen ja kötaire ye, ngäbäkre däreniri tikwe, ne ni mda mdakwe gadi angwane, kä rabadi nuäre btä, kākwe kötadi gwaire tibe, raba ruen tie. 7 Mdakäre abko, Abrajan nena bobre unsunine jakän abko, ngobo ngibiadi tikwe nire nämane nütüre. Ti nena unbre, akwa Ngöbö diebti ti kite Abrajan ngobo ngibiare iti jakrä mtare, Sara namani nütüre kore, ngobo därebare kwe btä.

Abrajankwe Akar btä Imaeli juantari

8 Isaa därebare, bti nikani nirien, nikani nirien bti dian-drekä kianbtä käi nukani angwane, dianinkä kianbtä. Isaa dianinkä kianbtä näire, Abrajankwe mrö btä dö sribebare kri, käi ngwiankrä nuäre jabtä. 9 Akwa Abrajan ngobo Imaeli därebare meri ejitobo Akarkwe, ye abko namani Isaa mike yakrä jae, Sara okwäbti. Abtä Sara namani romon Imaelikrä. 10 Abtä nikani, kākwe niebare krörö mda Abrajanye:

Sribikä tikwe se btä ngobo kwe se makwe juantari, ie ti tö nibi, ñobtä ñan angwane jändrän makwe se Isaa chi tikwe

nokokrä, aisete ti ñan tö Isaa tuai ñäketebe jire chi jabti Imaelibe, sribikä tikwe ngobo sebe, aisete kä mikaka jötrö kwe gwi nete, ie ti tö nibi, niebare kore Sarakwe Abrajanye.

11 Abko käkwe Abrajan moto ötaninte mda Imaeli jiebti, ñobtä ñan angwane Imaeli abko Abrajan ngobo kwe aisete.

12 Abtä Ngöbökwie niebare krörö mda Abrajanye:

Sarata dre nuemna mae, ye erere nuene makwe, ñobtä ñan angwane ma bkün makwe ütiäte tikrä abko jatadi Isaakri, aisete ma ngobo Imaeli btä meye kwe kökani munkwe sribikä jakrä, ye ma ñan raba ulire dikaro jiebti, 13 ñobtä ñan angwane Imaeli, ma ngobo därebare Akarkwe, ye abko ma ngobo makwe bokänä arato, aisete niara bkün däredi kwati abko, rabadi nekete gwaire jökrä jakri arato, niebare Ngöbökwie Abrajanye.

14 Ye erere bokänä, jändrinane dekä angwane, Abrajankwe mrö sribebare droare btä jändrän kwata dätebare ñö ngwäre abko krati ñö kekani Abrajankwe, bti mikani Akar tröbtä kwe, bti Akar juantari mda kwe ngobo kwebe. Abrajankwe Akar juantari Imaelibe angwane, nikani kä kaibete btä kä töre juta Beerseba kántita. Akar nikani dikekä ngwarbe Imaelibe, rikadre mdente ñan namani nüke gare ie. 15 Angwane ñö ngwian nämane kwe abko, krütani kán angwane, ngobo jatani neme ngwarbe tomna miare, namani tuen ie. Abtä nikani, käkwe ngobo mikani kä tiborete kri chitáni, kánti krütadre abkokäre. 16 Bti nikani bä mente temen se kwrere, kánti namani takánintebe temen ja müaire, ñobtä ñan angwane ñan tö namani ngobo tuai jraine ja okwäbti, aisete mikaninte kore kwe. Akwa ngobo abko namani ngetrekä krikribe niara jiebti.

17 Akar ngobo Imaeli namani ngetrekä krikribe jiebti, ye abko jarabare Ngöböye kä käinbti angwane, namani ruentari tare Ngöböye. Aisete Angele Sribikä Ngöbökwie nämane kä käinbti käkwe niebare krörö Akarye:

Akar, makwe ma ngobo mirite sete tä müen ma jiebti, ye jraniri Ngöböye kä käinbti, aisete ma ñan rekwetaka niara jiebti mda. Ngöbö diebti ma ngobo ñan jraindre, aisete makwe ñan kä jürä ngwian jabtä, 18 ñobtä ñan angwane ngäbäkre ye die mikadi tikwe amne, niara bkün rabadi kwati abko, rabadi nekete gwaire jökrä jakri, aisete nän tuenta kánti. Makwe ñan mikate kaibe, niebare kwe Akarye.

19 Erere bokänä nuenbare kwe, bti ñö okwä nämane mdente abko, Ngöbökwe mikani gare Akarye. Niaratre nikani, namanintre ñö okwä kanti angwane, jändrän kwata dätebare ñö ngwäre ngwian nämane kwe ye iti, ñö diani kwe jae, bti ketani tomnane kwe ngobo Imaeliye. 20 Nebti Akar nikani Imaelibe, namani nüne kä kaibete Baran mda. Akwa Ngöbökwe Imaeli die mikani, aisete nikani nirien, namani ünän angwane namani brai kri bukobti. 21 Angwane namani nüne kä kaibete Baran angwane, meyekwe meri Ejitobo känänbare kräke mda. Ne abko kukwe nakaninkä kore Akar btä Imaelibe.

Abimele btä Abrajan käkwe kukwe ükaninte jabe kwärikwäri

22 Kä ye ngwane, jrei Abimele abko, nikani blite Abrajanbe amne, nitre rükä dänkien kä dian nämane Bikoli nikani siba Abimele mukore. Angwane Abimelekwe niebare Abrajanye:

Jändrän jökrä mata niken nuene, btä Ngöböta ma die mike tuen nuen, aisete ti ki ma kanti nete, kukwe ukete krörö mabe: 23 Ngöbö okwäbti makwe ñan kukwe nuendre blo ti rüere, ngäbäkre tikwe rüere btä ti bkün rüere, niere gwärere tie nete. Erere arato, tikwe ja moto mikani kuin makrä, ye kwrere makwe ja moto mikadi kuin tikrä amne, ni nünanka kä nete mabe ketatibe noko, kräke makwe ja moto mikadi kuin arato ya niere tie, niebare Abimelekwe Abrajanye.

24 Angwane Abrankwe niebare mda Abimeleye:

Ma tö dreye, ye erere tikwe nuendi Ngöbö okwäbti, tita niere mae, niebare Abrajankwe.

25 Bti ñö okwä muani Abrajankwe abko, sribikatre Abimelekwe käkwe dianinkä Abrajankän, abtä Abrajankwe ñäkäbare Abimeleye: 26 Angwane Abimelekwe niebare Abrajanye:

Ñö okwä makwe, dianinkä makän, ye nirekwe bare gare ñakare tie. Ma niere ñakare tie arato, aisete gare ñakare tie, bti kä nüke mtare, niebare Abimelekwe Abrajanye.

27 Ye näire Abrajan btä Abimele käkwe kukwe ükaninte jabe kwärikwäri. Angwane Abrajankwe obeja btä nbi biani Abimeleye, kukwe ükaninte jabe kwärikwäri namani ütiäte

kräke bā mikakäre. **28** Erere arato, Abrajankwe obeja möre möre mikani Krä kükü jenena mda. **29** Abtä Abimelekwe niebare Abrajanye:

¿Nobtä mata obeja möre möre mike Krä kükü jenena nere? niebare kwe.

30 Angwane Abrajankwe niebare ie:

Nö okwā ne muani tikwe abko, dianinkā tikān, ye rabadre era makrä, abkokäre tita obeja möre möre bien Krä kükü jenena kore mae ye, niebare Abrajankwe Abimeleye.

31 Kä ne kanti abko, Abrajan btā Abimele kākwe kukwe ūkaninte gwärere jabe kwärikwäri, bti kukwe ye mikadre täte abko niebare kwe gwärere Ngöbö ngwärekre, aiseke kä ye kä diani Beerseba mda. **32** Abrajankwe kukwe ūkaninte ünān jökrä jabe kwärikwäri Abimelebe Beerseba, bti Abimele btā Bikoli nikaninta ja käite. Niaratre abko biliteo. **33** Yebti Abrajankwe tamariko krie nökanani dati Beerseba kukwe ūkaninte ngwiandre töre jae, kanti Dänkin Ngöbö Nünanka Käreäre käikitaninkā kwe. **34** Nebti Abrajankwe nünabare raire mda nitre biliteo käite.

Ngöbökwé Abrajan mikani kukwe tare nuene

22 **1** Abti bati, Ngöbökwé Abrajan mikani kukwe tare nuene, Abrajankwe Ngöbö mikare bäri ütiäte ni btā jändrän mda mda ngwā ya, ñakare ya tuakäre. Ngöbökwé niebare Abrajanye:

Abrajan, Abrajan, niebare Ngöbökwé ie.

¿Ye dre? niebare kwe Ngöbö käre.

2 Angwane Ngöbökwé niebare ie:

Isaa, ma ngobo itibe makwe, tare kri makwe, ye ben nān kākā Moriate. Ma raba angwane, ngitio mdenbti ma rikadre abko, tikwe niedi mae. Kanti makwe ma ngobo müre keta, bti kukwa makwe ti mikakäre ütiäte jae, niebare Ngöbökwé mda Abrajanye.

3 Ye erere bokānā, jändrinane dekā angwane, Abrajan naninkrö, kākwe ngi trekani ngwiandre. Arato buro tröngwā mikani kwe, bti rikadre mdente niebare Ngöbökwé ie, ye kanti nikani ngobo Isaabe, btā ni sribikā kwe jänikani nibu kwe jabe arato; ben nikani mda. **4** Abrajan nikani, nikani bti mukirare angwane, batibe Ngöbökwé kä kitani ie, ye namani

tuen mobe ja käne ie amne, 5 ni sribikā kwe nāmane nāin nibu ben, ie niebare kwe:

Ngäbākre tikwe noko aibe ben nun bike niken nebe sete. Kānti nunkwe Ngöbö käikitadikā, bti nun jatadita, aisete mun raba nun ngibiare burobe nete.

6 Bti ngi ngwian nāmane burobtā Abrajankwe, diani timon kwe, mikani Isaa kötārā kwe, bti niara abko kākwe kucho btā ñukwā diani kisete, ben nikani gwaire ngobobe. 7 Nebti Isaa btā Abrajan nikanina bā mente ji ngrabare angwane, Isaakwe niebare Abrajanye:

Tata, niebare kwe.

¿Ye dre? niebare Abrajankwe Isaa käre.

Isaakwe niebare Abrajanye mda:

Nita ngi ngwen, nita ñukwā ngwen, akwa nita obeja ngwen ñakare. Se abko, ¿dre kukwadi nikwe Ngöböye? niebare Isaakwe ie.

8 Abtā Abrajankwe niebare ie:

Abrajan ngobo itibe kwe, akwa Ngöbökwē kāmikamna ie, aisete nikani Ngöbö kukwei mike tāte. (22.1-19)

Ngöbö ara kākwe obeja biandi nie kukwadre jae, ruen tie, niebare Abrajankwe ngoboje, dikarekā kwärä.

9Te Ngöbökwē kā kitani Abrajanye, ye kanti namani angwane, ŋukwā krā ūkaninte kwe, ngi mikani biare kwe ŋukwā bukatekrā, bti ngobo Isaa mākāninte kwe se kwrere, mikani ngibti kuin kwe, 10bti kucho ngwian nāmane kwe diani kwe, kaninkā kwe ngobo kāmikakrā se kwrere. 11Ye btäräbe Angele Sribikā Dänkin Ngöbökwē nāmane kā kaint-bti kākwe nākābare krörö Abrajanye:

Abrajan, Abrajan.

¿Ye dre? niebare Abrajankwe Angele Sribikā käre mda.

12Angwane Angelekwe niebare ie:

Ngöböta niere krörö mae: Ma ngobo itibe makwe abko, mata juto biare kāmike kukwakrā Ngöbö mikakäre täte metre. Yebtā abko, Ngöbö abko krübäte garera mae, aisete mata mike bāri ütiäte garira mabtā tikwe aisete, makwe ŋan tö ngwian ngābākre ye müre kete jakān, niebare Angelekwe Abrajanye.

13Btäräbe Abrajankwe nikrabare angwane, obeja kwane, krotu ara jire namaninkā kri küdete kānime kānse se kwrere. Btā okwā namani. Jötrö Abrajan nikani, kākwe obeja ye dianinkā, jatani ngwena, kāmikani kwe bti kukwani kwe Ngöböje ngobo Isaa täte mda. 14(Ne mdenbtā abko, Abrajankwe ngitio ye kā diani “Jändrän ŋakare nikwe abko, Dänkin Ngöböta bien nie”. Mden kisete mtare abko, nitre Iraelita kätä niere krörö: Ngitio Ngöbökwēbti, jändrän ŋakare nikwe abko, Dänkin Ngöböta bien nie.)

15Nebti Angele Sribikā Dänkin Ngöbökwē nāmane kā kaintbti kākwe nākābare bobukäre Abrajanye, 16kākwe niebare krörö ie:

Mata juto biare ma ngobo itibe kāmike kukwadre tie, aisete ti bike kukwe ūkete mabe. Ne erere rabadi bare tie abko krörö: 17Tikwe ja di biandi mae, aisete ma bkün däredi kwati ja täritäri ŋo muke kwati kainta amne ūma kabre niken mren krābare ŋan tanre, ye kwrere jire ma bkün makri rabadi nüne kā nebtā. Erere arato, tikwe niaratre ngibiadi kuin. Nire jatadi rüre ma bkünbe angwane, tikwe ja di biandi ietre rüe ganainkrā kwäräbe. 18Mdakäre abko, ma mrākā köböire ni kā jökräbti temen kā nebtā, ie tikwe ja di biandi,

ñobtä ñan angwane, makwe ti kukwei miri täte aise, Dänkin Ngöbökwé nini kore makrá. Abko kore se, niebare Angelekwe Abrajanye.

19Yebti Abrajankwe sribiká kwe mikaninte, ye kánti nikaninta mda Isaabe. Nükaninta kánti angwane, jataninta gwaire jökrá nuketa juta Beersebate, kánti namani nüne.

Ngäbäkre därebare Abrajan etba Nakorkwe abko nere

20Abti Abran etba Nakor, ngäbriänkä ngibiabare nibe merire Milikakwe abko, ni nukani kákwe niebare Abrajanye abko nere: 21Usu därebare káne, bti Bu därebare mda. Yebti Kemueli därebare. Kemuelikri abko Aran därebare. 22Abti Kese, Jaso, Bilida, Jila btä Betueli därebare. 23Betuelikri abko Rebeka därebare. Ne abko, Nakor ngäbriänkä ni kwä ngibiare Milikakwe kore. 24Akwa Nakorkwe meri mdara jire kökani rabadre ken merire kwe kwrere abko kä dian nämáne Reuma, kákwe Nakor ngäbriänkä ngibiare arato abko nere: Teba, Gajan, Taja, btä Maaka.

Abrajankwe kä kökani Sara doboi mikakrá

23 1Sara abko kákwe nünabare kä gre ketarike bti kwä grebti kwä kükü (127) angwane, 2krütani juta Kiriaarbate. Juta ne abko, juta Jebron kä Kanan kánti. Sara krütani angwane, Abrajan moto namani ulire krübäte, kä namani müaire. 3Sara ngwäkä nämáne gwi abko, Abrajan nämáne müaire, bti nikani mentokwäre, namani nitre jeteo kánti, kákwe niebare ietre:

4Ti menteni tä mun ngätäite nete, akwa kä munkwe, ye rürümöine tie mürü ngwäkä noko doboi mikakrá, niebare kwe.

5Angwane nitre jeteo kákwe niebare ie:

6Abrajan, ma ni ütiäte kri tä nüne nun ngätäite nete, aise, kä mkä ni doboi mikakrá, ye nun ñan raba kábäire jire chi makrá, aise, kä mkä ni doboi mikakrá bari kuin kä ne kánti, yete nän mürü ngwäkä makwe ye doboi mike, niebare kwetre Abrajanye.

7Abtä Abrajan naninkrö, nikani, namani nguklobti temen, okrá mikani dobobtä kwe, nitre jeteo ngwäre, kri mikakäre ütiäte jae, 8kákwe niebare ietre:

Tikwe mürü ngwākā tikwe noko doboi mikadre nete bokānā, ie mun tō, ne ngwane ⁹Soar ngobo Ebron kāite kā krābtā, kā mkāta Mabelate, ye rūrūmoin kwe tie abko, mun nān ribere ie tikrā. Rūrūmoindre nuāi metre, erere tikwe ūtiā biandi ie, kā ye rabadre jen tikwe abkokāre, niebare Abrajankwe nitre jeteoye.

¹⁰Ye ngwane abko, Ebron ni jeteo nāmane tākānintebe siba ni jeteo mda mda ngātāite jukwebtā jutate angwane, niebare krörō kwe Abrajanye ni jōkrā ngwārekri:

¹¹Ja mrākā, kā tikwe ye ti bike bien ngwarbe mae, kā mkā ye ngōi jōkrā. Ja mrākā nūnanka nete okwābti ti bike bien ngwarbe mae, aiseite nān mürü ngwākā ye doboi mike te, niebare Ebronkwe Abrajanye.

¹²Akwa Abrajan abko namaninta nguklobti temen ni jōkrā ngwārekri mikakāre ūtiāte jae, ¹³kākwe niebare Ebronye ni jōkrā ngwārekri krörō:

Ja mrākā, makwe ngwian ne kadi ngābti tie kā ūtiāre angwane, batibe ti nāin mürü ngwākā noko doboi mike abko, ti tō nibi ribei mae, niebare Abrajankwe Ebronye.

¹⁴Angwane Ebronkwe niebare Abrajanye:

¹⁵Ja mrākā, ma tō kā ne kōkai, ne ngwane nikwe nān ja kwetadre dikaro, abkokāre ngwian sientō krābkā (400) btā ti bike rūrūmoine mae amne, meri makwe küre makān nān doboi mike kā ne kānti, niebare kwe Abrajanye.

¹⁶Kā driebare nuāi Ebronkwe Abrajanye, ye erere nūkaninbti Abrajanye nitre jeteo okwābti angwane, ni jāndrān kōkaka nāmane ngwian bien nō jāndrān ūtiāre, ye kwrere Abrajankwe ngwian biani kā ūtiāre Ebronye.

¹⁷Ye kwrere abko, kā Ebronkwe nāmane Mabela, juta Mamrebtā kādriri, ye Abrajankwe kōkani jōkrā. Kā ye kānti kā mkā nāmane arato. Mden abko kōkani kwe. ¹⁸Ne kwrere abko, kā Ebronkwe namani mda Abrajankwe. Abrajankwe kā kōkani ne abko, nitre jeteo nāmane jukwebtā jutate, ye okwābti kōkani kwe. ¹⁹Yebti Abrajan nikani, kākwe merire mrō Sara doboi mikani Mabelate, Mamrebtā kādriri. Kā Mabela ne abko tā Kanan. Kā ne arabe kā dianta Jebron arato. ²⁰Kā ne mden abko, Abrajankwe kōkani Ebronye ni doboi mikakrā nitre jeteo okwābti, aiseite kā namani Abrajankwe.

Abrajankwe sribikā kwe juani Isaa krükene

24 ¹Yebti Abrajan namanina unsunine krübäte angwane, Dänkin Ngöbökwe ja di bianina kri jändrän jökräbtä ie. ²Angwane bati sribikā bāri unbre nāmane mikani jändrän jakwe ngibiabtikā kwe abko, kārābare mda kwe, bti niebare kwe ie:

Nita ja kukwei bien angwane, nita kise mike ni mda ulietāni, aiseite kise mike ti ulietāni nete makwe, ja kukwei mikadre ütiāte abkokāre, ³⁻⁴bti tita nūne ne kānti, makwe ñan ti ngobo Isaa se tuametre ja mike gure meri kananbobe, ñobtä ñan angwane ngöbö ngwarbe mika ütiāte siba, aiseite ma nāin ti kāite meri kēnene krāke ti mrākā ngātāite, ye makwe nuendi ya niere tie Dänkin Ngöbö Kā Kāin Dātekā Btä Kā Temen Dātekā se okwābti, niebare Abrajankwe sribikā kweye.

⁵Abtä sribikā Abrajankwe kākwe niebare mda ie:

Meri ñan tö rabadre kite tibe rabakāre Isaabe nete angwane, ütikwe ja nuendre? Ma nāmane nūne, ūkānti ti rikadre ma ngobo se ngwena nebata ma kāite ya? niebare kwe ie.

⁶Abrajan kākwe niebare mda sribikā kwe ie:

Ma ñan rika ti ngobo ngwena jire chi kā ye kānti, ⁷ñobtä ñan angwane ti nāmane nūne ti rün gwiriete ti mrākā kāite angwane, Dänkin Ngöbö Kā Kāin Dātekā kākwe ti diankaba, jataba ti ngwena nūke nete amne, ti bkün dāredi abko ietre jakwe kā ne biandi, nieba kwe tie. Ngöbö ye arabe kākwe angele sribikā kwe juandi, kākwe ma die mikadi angwane, ma jatadi meri ngwena ti ngobo noko krāke tita nütüre. ⁸Akwa meri ñan tö rabai kite mabe, ne ngwane tita kukwe ūkete mabe, nebtā ma rabadi ngite ñakare, akwa ma ñan tö ngwian niken ngābākre tikwe noko ngwena jire chi ti kāite sete, niebare Abrajankwe sribikā kweye.

⁹Angwane batibe sribikā Abrajankwe kākwe kise mikani Abrajan ulietāni, bti Abrajankwe dre nuemna ie, erere jakwe nuendi jökrā niebare kwe Abrajanye Ngöbö okwābti.

¹⁰Yebti sribikā Abrajankwe kākwe jändrän bāri ütiāte ütiāte Abrajankwe, ye ūkaninkrö biandre meri kēnā nikani Isaakrā kwe yeye, bti tribe mikani kameo krā jätābtā kwe, bti nikani, nikani, nikani te nikani mate Mesobotamia juta

*Sribikā Abrajankwe nikani meri kănene Isaakrā angwane,
namani meri bati bati mike nārāre Isaakrā nō okwā kânti.*

Meri nāmāne nō den kantrate tuen nete. (24.11-14)

Nakorte. **11** Sribikā Abrajankwe nikani nebe juta krābtā angwane, kā jatanina dere. Kā ye ngwane abko, meri nāmāne niken nō den jae nō okwāte. Ye kânti sribikā Abrajankwe kākwe kameo mikani jadūke. **12** Bti nikani blite krörō Ngöböbe:

Dänkin Ngöbö, ma Ngöbö ti bākānkā Abrajankwe gare tie. Mata ti bākānkā tarere, aisete ma raba ti die mike mtare abko, tita ribere mae, **13** nōbtā nān angwane meri bati bati tā nūke nō den jae nete, kânti ti bike neme nō okwābtā nete. **14** Angwane ngābākre merire mden, ie tikwe niedi krörō: Kantra ye den timon, nō ngwen chi tomnane tie, tikwe niedi ie angwane, Nō nāin, niedi kwe tie arato, Bti ti bike nō keke tomnane arato kameo makweye, nie kwe tie, ne ngwane meri ne abko, tā mikani makwe sribikā makwe Isaakrā. Ne rakadikā kore, ne ngwane mata ti bākānkā die mike abko rabadi era tikrā Ngöbö abko, sribikā Abrajankwe namani blite kore Ngöböbe.

15 Sribikā Abrajankwe ngāmi blite ünān Ngöböbe angwane, batibe meri bati jataninanbe tuen kantra mikani ja

kötärä ie. Ne abko Betueli ngängän nämane nain. Betueli abko Abrajan etba Nakor ngobo Milikabe. Betueli ne mden ngängän Rebeka jatani ño den mda. **16** Rebeka ne abko meri bā nuäre amne, bati kaibe deme abko, jatani, nükani ño den. Ño diani kwe kantrate, bti nikaninta gwākäre angwane, **17** sribikā Abrajankwe nikani betekā jiebtī, kākwe niebare ie:

Ño ngwianta makwe, ye ngwen chi tomnane tie, niebare kwe ie.

18 Angwane jötrö ngwarbe, meri bati ye kākwe kantra ja kötärä diani timon, ketaninte kisete kwe bti,

Ño ne jakwe ñain, niebare kwe sribikā Abrajankwe yeye.

19 Erere sribikā Abrajankwe kākwe ño ñani ünän angwane, Rebekakwe niebare ie:

Ti bike ño keke arato kameo makweye. Tö rabadī ño ñain nuäi, erere ñadi kwe, niebare Rebekakwe.

20 Bti jötrö ngware, jändrän dātebare ño ñakrä jändrän ngwarbekrä, jändrän yete Rebekakwe ño kantrate ye kekani, bti janabare betekā bäre bäre ño den kameo jökrä kräke. **21** Rebeka nämane ño tike kameokrä amne, sribikā Abrajan-kwe nämane kwekbe okwā jiebtī kwäräkwärä, ñobtä ñan angwane nikani, nebtā Ngöbö nämane die mike ya ño abko, tö namani gai, aisete namani kwekbe kore.

22 Nebti kameokwe ño ñani ünän angwane, sribikā Abrajankwe kākwe anio orore mikadre ja insonte dbā gramo Krä ti näre diani kwe, biani kwe Rebekaye. Erere arato, oro dātebare kitadre ja küdebtā, dbā gramo gre ketarīke bti mda abko, biani kubu kwe arato Rebekaye. **23** Bti niebare kwe ie:

Ma rün kā ño niere tie. Arato, ũkā tārā jadükakrä nunye mtare deo ma rün kanti ya? niebare kwe mda Rebekaye. **24** Angwane Rebekakwe niebare mda ie:

Nakor ngobo Milikabe kā dianta Betueli, mden abko ti rün tikwe. **25** Nun kanti kā tārā jadükakrä munye mtare deo. Arato mikā tārā kabre kameo munkwe kräke, niebare Rebekakwe sribikā Abrajankwe yeye.

26 Angwane sribikā Abrajankwe ye namani nguklobti temen, ja okrä mikani dobohti Dänkin Ngöbö käikitakakäre, **27** kākwe niebare krörö:

Dänkin Ngöbö, ma Ngöbö ti bākänkā Abrajankwe. Mata ti bākänkā tarere käre amne, mata ti die mike käre, aisete

ma ki ti jie ngwena nūke ti bākānkā mrākā kānti nete, aise te tita ma kākitekā Dānkin Ngōbō, niebare kwe.

28 Rebeka abko, nikani betekā gwā, namaninta gwi angwane, kukwe nakaninkā btā, ye erere niebare jōkrā kwe. **29** Ne ngwane, Rebeka ngwai nāmane iti abko, kā dian nāmane Laban. Ye okwābti Rebekakwe blitabare kore amne, nikani betekā nō okwā kukwāre sribikā Abrajankwe tuen kānti, **30** nōbtā nān angwane sribikā Abrajankwe kākwe anio orore mikadre ja insonte btā jāndrān kitadre ja kūdebtā orore biani Rebekaye abko, Rebeka namani ngwena gwi ja kūdebtā amne, dre niebare ni yekwe abko, Rebekakwe niebare jōkrā. Mden kisete Laban nikani betekā tuen kānti. Laban namani nō okwā kānti angwane, sribikā Abrajankwe ye nāmane kānime kameo ken, btā Laban namani. **31** Angwane Labankwe niebare ie:

Mata nāin Dānkin Ngōbō diebti tuen tie. Nōkwe abko, ma rabadre mobe juta bāre nete. Tikwe kā ūrurate jadūkakrā mae amne, kā tārā kameokrā arato, aise te brān gwā, niebare kwe ie.

32 Angwane sribikā Abrajankwe ye nikani Labanbe gwā, namani gwi angwane, Labankwe tribe kameobtā diani jōkrā timon, bti kameo mikani mrōre kwe, bti sribikā Abrajankwe btā ni mda mda nāmane nāin ben kameo ngwen, ye ie Laban nūkani nō ngwena ja ngoto bātātekrā. **33** Yebti sribikā Abrajankwe bukani Labankwe angwane, sribikā Abrajankwe kākwe niebare ie:

Nōbtā ti ki nete amne Ngōbōkwe ti die miri nō, ti jāmi niere munye, kānenkri ti nān raba mrōre, niebare kwe.

Angwane Labankwe niebare ie:

¿Drebtā ma tō blitai? Kwre blitani, niebare kwe ie.

34 Angwane sribikā Abrajankwe kākwe niebare mda:

Ti abko sribikā ngwarbe Abrajankwe. **35** Dānkin Ngōbōkwe ja di biani kri ti bākānkā Abrajanye, aise te Dānkin Ngōbōkwe obeja, nbi, oro btā ngwian biani ie. Arato sribikā merire, brare amne, kameo btā buro biani kabre ie Ngōbōkwe, aise te niara jāndrān bākānkā kabre mtare.

36 Mdakāre abko, merire kwe Sara namanina unbre angwane, ngobo ngibiabare itibe kwe abko, ie jāndrān kwekwe, ye mikani gare jōkrā kwe. **37-38** Ti bākānkā Abrajan

ngobo itibe, ye mdenkrä abko niarakwe nieba krörö tie: Tita nüne Kanan nete. Ne kanti makwe ñan ngäbäkre tikwe se tuametre ja mike gure jire meri kananbobe amne, ma näin ti rün käite meri känene ti mräkä kanti ngäbäkre tikwe kräke, nieba kwe tie. Ye ngwane ti ngwianba, Jän, niere kwe jae Ngöbö okwäbti.

39 Akwa tikwe nieba krörö ie: Ti dänkien, ðmeri ma mräkä käite ñan tö rabadre kite tibe angwane, tikwe ja nuendre? tikwe nieba ie. **40** Angwane niarakwe nieba krörö tie: Dänkin Ngöbö, kräke tikwe nünabare, ye käkwe angele sribikä kwe juandi mabe, käkwe ma die mikadi meri känene ngäbäkre tikwe nokokrä, ti rün mräkä ngätäite. **41** Akwa nane ti mräkatre ñan tö rabad ngäbäkre merire biain mae ngwian-dre, ne ngwane tita kukwe ükete mabe, nebtä ma ñan rabadre ngite, nieba kore kwe tie.

42 Ye mden kisete, ti nü ñö okwä kanti nokote amne, tikwe blitanini Ngöböbe, käkwe nini krörö ie: Ngöbö ti bäkänkä Abrajankwe, ma tö ti die mikai nete, **43** ne ngwane kukwe rakadrekä krörö ñö okwä kanti nete abko, ti bike ribere mae: Ngäbäkre merire bati jatadi ñö den abko, ie tikwe niedi krörö: Mata ñö ngwen kantrate, ye ngwen chi tomnane tie, tikwe niedi ie angwane, **44** niara käkwe niedi tie: Ñö ne ñain, niedi kwe tie, bti ti bike ñö keke tomnane arato kameo makweye, niedi kwe tie, ne ngwane meri ye abko tä mikani makwe ngäbäkre ti bäkänkäkwe kräke Dänkin Ngöbö, tikwe nini Dänkin Ngöböye.

45 Ti täni blite krörö Dänkin Ngöböbe, akwa ti jämi blite ünän Dänkin Ngöböbe angwane, btäräbe Rebeka niki tuen tie kantra mikani kötärä, jani ñö den ti okwäbti, kita angwane tikwe nini ie: Ñö ngwen chi tomnane tie, tikwe nini ie angwane, **46** jötrö ngwarbe niarakwe kantra dini timon bti: Ñö ne, nini kwe tie. Ti bike ñö keke kameo makweye arato, nini kwe tie abko, Rebekakwe ñö bini kore tie amne kameoye arato. **47** Bti tikwe nini ie: Nire abko ma rün, tikwe nini ie amne: Nakor ngobo Milikabe kä danta Betueli abko, tata tikwe, nini kore kwe tie. Angwane tikwe anio bini kwati ie btä jändrän kitadre ja küdebtä bini kubu ie.

48 Yehti ti nibi nguklobti temen Dänkin Ngöbö ti bäkänkä Abrajankwe mikakäre ütiäte jae, ñobtä ñan angwane Ngö-

bökwe ti die miri nuke ti bākānkā mrākā kanti nete meri kănene ngābākre kwekrā. Yebtā abko tikwe Dānkin Ngōbō kākītikā, **49** aisete mtare, kukwe era erere niere tie munkwe. Munkwe ti bākānkā die mika ya abko, ti tō nibi gai. Nakare, ne ngwane tikwe dre nuendi abko, btā tikwe tō bikadi mda, niebare sribikā Abrajankwe yekwe Rebeka mrākāye.

50 Angwane Laban btā Betueli kākwe niebare ie:

Dānkin Ngōbō ara jire tā kukwe ūkete kore, se abko ĩnunkwe ño niedre mda mae se? **51** Aisete Rebeka tā nete noko, ma rika ngwena rabadre ngābākre ma bākānkākwe ye nān mukore abkokāre, ño Dānkin Ngōbōta ūkete ye kwrere, niebare kwetre ie.

52 Laban btā Betueli kākwe niebare kore sribikā Abrajankwe yeye angwane, sribikā Abrajankwe namani kitaninte nguklobti temen, kākwe ja okrā mikani neme dobobtā temen Dānkin Ngōbō kākītakakāre. **53** Bti nūkaninta krō angwane, jāndrān orore orore btā ngwian nāmane kwe btā dān ngwian nāmane kwe, biani kwe Rebekāye. Erere arato, jāndrān ūtiāte ūtiāte mda mda biani kwe Rebeka ngwaiye btā Rebeka meye. **54** Yebti sribikā Abrajankwe btā kukwe muko mda mda nāmane nāin ben, ye kākwe mrōbare bti nikani kibien.

Kā jataninta ngwen dekā jāndrinane angwane, sribikā Abrajankwe ye kākwe niebare Rebeka mrākāye:

Ti bikera nikenta ja jiebtī ti bākānkā kanti, niebare kwe.

55 Angwane Rebeka ngwai btā meye kākwe niebare ie:

Nunkwe ñan Rebeka tuaita jire chi mda, aisete makwe Rebeka mikate kōbō jātā nāre mda nete, bti ma rika ngwena, niebare kwetre sribikā Abrajankwe yeye.

56 Abtā sribikā Abrajankwe kākwe niebare ietre:

Dānkin Ngōbō kākwe ti die mikani sribi nebtā, aisete munkwe ñan ti ketate mda Rebeka ngibiare. Ti tō nāin mtare ti bākānkā kanti, niebare kwe.

57 Rebeka ngwai btā meye kākwe niebare mda:

Rebeka tā tōbike ño abko, ari ngwentari ie, niebare kwetre.

58 Bti Rebeka kārābare kwetre, kākwe niebare krōrō ie:

ĽMa tō nibi niken mtare ni nebe ya Rebeka? niebare kwetre Rebekāye.

Rebekakwe niebare mda ietre:

Jänri. Tita biare rikakäre ben mtare abko ño, niebare kore kwe ie.

59 Angwane sribikā Abrajankwe btā kukwe muko kwe-kwe, ye ben Rebeka tuanimetre niken siba amne, meri Rebeka die mikaka nāmane gwi, ye abko nikani siba Rebekabe. **60** Rebeka jatanina niken jibti amne, mrākākwe kukwe kuin niebare krörö ja di biankāre ie:

Ma nun ngwai nunkwe,
ma bkün dāre kwati krübāte makri abko,
nun bike ribere makrā.

Erere arato, ma bkün dāredi makri,
ye abko raba rüe ganaine kwārābe jōkrā
juta kwatirekwatire te abko,
nun bike ribere makrā Rebeka. Abko kore se,

niebare kwetre ie.

61 Angwane batibe Rebeka btā sribikā kwekwe kākwe tribe ūkaninte jōkrā, nikani kameobti, bti nikani siba sribikā Abrajankwebe; nikani, nikani te nikani mate ja ken.

62 Angwane Isaa abko nāmane nūne kākā Neke kānti, aisete ño okwā kā dian nāmane “Ngöböta nire, tā ti ngibia-rebti”, ye kānti Isaa nāmane, nūkaninta ja gwiriete. **63** Kā jatani dere angwane, Isaa nikani basare ju bāre, nikani, kākwe nikrabare angwane, btārābe kameo jatani tuen bā ja kenkā se kwrere ngābti, btā okwā namani. **64** Ye btārābe Rebekakwe nikrabare arato amne, Isaa jatani ngābti, btā okwā namani. Abtā jōtrö ngwarbe nāmane kameobti, nakwani timon, **65** kākwe niebare sribikā Abrajankwe ie:

¿Nire kite ni ngābti se? niebare kwe.

Niara kākwe niebare:

Ti bākānkā ngobo Isaa, mden abko kite ni ngābti ye, niebare kwe Rebekaye.

Angwane dān kukwān ngwian nāmane Rebekakwe, yehti jōtrö ngware, meri bti kā ngwarbe ñakare kā nāmane ja ngwäre mriente, ye kwrere Rebekakwe ja ngwäre mrianinte. **66** Angwane sribikā Abrajankwe abko kākwe dre nuenbare, ye abko kädriebare jōkrā kwe Isaabe. **67** Yehti, kabra drüen dikani kaninkā jure jakrā Isaa meye mrö Sarakwe, abko te Isaa nikani nūne Rebekabe. Ne ngwane abko, Isaa moto nāmane ulire meye mrö jiehti, akwa Rebeka namani ben

angwane, Rebeka namani moto ketehtë, aiseťe kă namaninta nuäre bťä amne, Rebeka namani tare kri kwe arato. Abko nakaninkă kore se.

Abrajankwe ja mikaninta gure mda

25 ¹Isaa namanina gure. Nebťi Abrajan abko kăkwe ja mikaninta gure mda, meri kă dian nămane Setura ben. Setura ne abko kăkwe Abrajan ngăbriănkă brare ngi-biare ni ti abko nere: ²Simran, Josan, Medan, Madian, Iba bťä Sua. ³Nebťi Josankri abko, Seba bťä Dedan dărebare. ⁴Dedankri abko nitre asureo, nitre letuseo bťä nitre leumeo dărebare. Madiankri abko, Eba, Eber, Jano, Abida bťä Elida dărebare. Nitre ne abko Setura bküntre jökră.

⁵Jăndrăn jökră Abrajankwe abko namani jökră Isaakră. Akwa Abrajan ngămi krüte kănenkri, jăndrăn jakwe erere biani jökră Isaaye amne, ⁶meri kôkani Abrajankwe Akar bťä Setura, ben namani abko, ngăbriănkă kwekwe abko ie, jăndrăn biani kiakia ngwarbe kwe, bťi juani nüne mobe Kananbťä kădriri abko, năn rabadre nüne ja ken Isaabe abkokăre.

Abrajan krütani, doboi mikani krörö

⁷⁻⁸Nebťi Abrajan namani unsunine. Kă siento krati bťi gre ketamă bťi kwă jătăbťi kwărike (175) ie angwane krütani. ⁹Abrajan krütani angwane, ngobo Isaa bťä Imaeli kăkwe doboi mikani kă mkăte Mabelakwe Mamre ken. ¹⁰Kă ne abko, kă ni jeteo kă dian nămane Sojar ngobo Ebron kăi abko, kôkani Abrajankwe merire mrö Sara doboi mikakră. Ye arabe kănti, Abrajan doboi mikani ketatibe merire mröbe ngăbriănkăkwe. ¹¹Abrajan krütani, tăbťi Isaa namani nüne nŏ okwă kă dian nămane "Ngöböťa nire, tă ti ngibiarebťi" kănti Isaa namani nüne. Angwane Ngöbökwē ja di biani kri Isaaye.

Ngăbăkre dărebare krörö Imaelikwe

¹²Meri ejitobo nămane sribire Sarakră, kă dian nămane Akar, meri ye abko kăkwe Abrajan ngobo Imaeli ngibiabare. ¹³⁻¹⁵Imaeli ne mden ngăbriănkă ni jătăbťi nibu ja tări abko nere: Imaeli ngobo mubai dărebare abko Nebaio. Nebťi Sedar,

Abeeli, Misan, Mima, Duma, Masa, Jadar, Tema, Jetur, Nabi btä Sedema därebare mda. **16**Imaeli ngäbriänkä ne abko käkwe ja jutai nikani jene jene kwäräkwärä amne niaratre kä ño, erere bti kä te nämane nüne abko kä diani. Erere arato, namanintre nüne, ye kantikänti namanintre mräkä dänkiene jökrä, Ngöbökwie niebare Abrajanye ye kwrere. **17**Imaeliye abko kä sientö krati bti kwä gre bti kwä jätäbti kwärike (135) angwane krütani. **18**Niara bkün ja täritäri abko namani nünentebe kākä Jabila btä kākä Sur ngätäite, Ejito btä kädriri, ji Asiria kukwäre kántita namani nüne. Angwane abko nämane ja rüere käre mräkä mda mdabe.

Ngäbäkre nibu Isaakwe kä dian nämane Jakobo btä Esau, btä kukwe nakaninkä krörö

19Abrajan ngobo Isaa btä kukwe nakaninkä krörö: **20**Kä gre ketebu (20) Isaaye angwane Betueli ngängän Rebeka namani ben. Rebeka ngwai kwe abko kä dian nämane Laban. Rebeka rün btä ngwai abko araneo, nämane nüne kākä Badan-aran.

21Rebeka namani Isaabe, bti kä nikanina raire ta, akwa Rebeka ngäbäkre ngibiare ñakare. Abtä Isaa nikani, käkwe ngäbäkre ribebare Dänkin Ngöböye Rebekakrä. Isaakwe ngäbäkre ribebare Dänkin Ngöböye Rebekakrä, ye erere Dänkin Ngöbö käkwe Rebeka die mikani amne, batibe Rebeka ñan namani mobe, bren kwe kisete. **22**Akwa ngäbäkre namani ruen nibu, rüre jabe kwärikwäri kä namani betete jume Rebekabtä, namani ruen jabtä ie. Abtä namani töbike krörö: ¡Aingwaree! Ne ño räbäre abko, ti raba ja tare nike krübäte dikaro krörö nere, namani nütüre kore. Abtä dre namani nakenkä btä abko, nikani ngwentari Dänkin Ngöböye mda. **23**Angwane Dänkin Ngöbö käkwe niebare krörö mda Rebekaye:

Ngäbäkreta nibu mabtä abko,
 bkün jutai rabadi ketebu amne,
 juta ketati rabadi juta mda dänkiene.
 Mdakäre abko, ngäbäkre mubai
 bküntre ja täritäri rabadi
 sribikä ngäbäkre siba
 bküntre ja täritäri kräke.

Mden abko ngäbäkreta mabtä
 ngämi däreere känenkri tä
 bä mike kore mabtä yere.
 Abko kore se,

niebare Dänkin Ngöbökwé Rebekaye.

24Ye erere bokänä, köbö ja ngibiakrä nükani Rebekaye angwane, ngäbäkre därebare munkine kwe. 25Ngäbäkre mubai därebare Rebekakwe abko, därebare dokwä drüen tain btä kwata tain jökrä amne, mutaire jökrä ngrabare jändrän kwata kwrere arato. Abtä kä diani Esau. 26Bti Esau etba därebare mda amne nämane ja ketaninte Esau ngoto üebtä därebare. Abtä kä diani Jakobo. Kukwe Jakobo abko kätä "ni ja ketatekä ni ngoto üebtä" niere jebreore. Nitre jebreo ngätäite, "ni ja ketatekä ni ngoto üebtä" abko ni ngökaka, aiseite kädiani kore. Isaa ngäbriänkä därebare Rebekakwe ne ngwane abko, kä gre ketamä (60) Isaaye.

27Nehti Esau btä Jakobo nikani nirien, nikani nirien, namanintre ünän angwane Esau namani brai kri, aiseite käre namani niken muntiare känsenta. Jakobo abko käre nämane nüne jame gwi. 28Esau kää kweta nämane Isaakwe, abko-tari Isaa nämane tarere amne Jakobo abko, Rebeka nämane tarere kri. 29Te bati Esau nikaninta muntiare känsenta dräre amne mrö kri ie, jatani nüketa angwane, Jakobo abko nämane ukwen rien, btä Esau nukaninta. 30Angwane Esau-kwe niebare etbaye:

Ti nibi dräre amne, ti kite jaine mrö miare aiseite, mrö bä tain bürere tä makwe ukwente, ye ngwen chi tie, niebare Esaukwe Jakoboye. Ne mdenbti abko "Edon" niebare mda Esauye, ñobtä ñan angwane kukwe Edon abko kätä "jändrän bä tain" niere jebreore.

31Jakobokwe niebare mda Esauye:

Ma mubai, aiseite jändrän biandre bäri mae tatakwe. Ari ye bien tie mrö ütiäre arato, niebare kwe Esauye.

32Abtä Esaukwe niebare Jakoboye:

Mrö nibi krübäte dikaro tie. Noko abko ti krütadre mrö miare angwane, ti mubai aiseite ti rabadre jändrän tatakwe bäkäne bäri makrä abko, rabadre ütiäte tikrä ya? Nakare. Mden kisete ti raba bien mae mröbtä, niebare mda Esaukwe ie.

33 Abtä bāri Jakobo namani Esau nike kisere mda, kākwe niebare Esauye:

Ngöbö se okwābti, jāndrān makrā ye ma bike bien jire jōkrā tie niere tie, niebare Jakobokwe Esauye.

Erere bokānā Esaukwe niebare:

Jān, ti bike bien jire jōkrā mae Ngöbö se okwābti, niebare kwe ie.

Ye erere, Esaukwe jāndrān rünkwe rabadre krāke, erere biani Jakoboye. 34 Angwane batibe Jakobokwe ban btā muma kā dianta lenteja, biani kwe Esauye amne Esau nikani kwete. Esaukwe mrōbare ünān jōkrā btā tomna űani ünān jōkrā kwe, bti nikaninta jāme. Niara mubai, aisete jāndrān rünkwe erere rabadre jōkrā kwe, ye nin namani űtiāte krāke, abko Esaukwe jāndrān jakwe biani kore mrō aibehtā.

Kukwe nakaninkā űo Isaa btā jrei Abimelehtā

26 1 Kā ye ngwane, mrō krūtani jōkrā Kanan angwane, mrō űan namani jire chi űo mrō nikani kri Abrajan nāire, ye kwrere mrō nika namani. Abtä Isaa nikani mda juta Gerarte, kānti jrei Abimele nāmane gobrane nitre biliteobti, kānti Isaa namani. 2 Isaa namani kā ye kānti angwane, Dānkin Ngöbö kākwe niebare krörō ie:

Ma űan rika nūne mrōtari Ejito. Ma rabadre nūnentebe Kanan nete. Mdentē tikwe niedi mae, ye kānti ma raba, 3 űobhtā űan angwane Kanan nete tikwe ja di biandi kri mae. Tikwe kā ne biandi jire jōkrā mae amne, ma bkūn dāredi ja tāritāri yeye arato angwane, kukwe ye tikwe űkaninte ma rūn mrō Abrajanbe rabadi bare. 4 Muke kāinta űan tanre, ye kwrere ma bkūn dāredi kwati űan rabadi tanre, abko ie tikwe kā ne biandi jōkrā. Mdakāre abko, ma bkūn dāredi makri, ye kōböire abko, tikwe ja di biandi ni nūnanka kā nebtāye, 5 űobhtā űan angwane ma rūn mrō Abrajankwe ti mikani tāte. Tikwe kukwe biani nuendre ie, erere mikani tāte jōkrā kwe. Ye mden kōböire abko, tikwe ja di biandi kri mae, aisete ma raba nūne juta nete, niebare Ngöbōkwe Isaaye.

6 Erere bokānā, Isaakwe Ngöbö mikani tāte angwane, namani nūne juta Gerarte mda. 7 Isaa namani nūne juta Gerarte angwane, nitre brare kā ye kānti kākwe kukwe ngwianintari krörō Rebekabtā Isaaye:

¿Meri se abko, ma gere? niebare kwe ie.

Angwane Rebeka abko bã nuäre dikaro, aiseite nane Isaa kämikadre dokwäre abko, jürä namani Isaabtä. Abtä ja ngwai niebare kwe. **8**Yehti Isaa namanina nüne raire juta Gerarte angwane, batira jire Abimelele nämane kä mrüsaire bentanante ta angwane, Isaa nämane Rebeka demaine, btä okwä namani. **9**Abtä jrei Abimelekwe Isaa kārāmna. Isaa nükani kánti angwane, niebare kwe ie:

¿Rebeka se abko meri makwe ñan ñan? ¿Se ñobtä abko, ma ngwai, makwe niebare nunye? niebare kwe Isaaye.

Isaa kākwe niebare mda:

Nane munkwe ti kämikadre niara dokwäre, ti rababa nütüre, aiseite tikwe ja ngwai nieba munye, niebare Isaakwe.

10Abtä Abimelekwe niebare mda Isaaye:

¿Ñobtä makwe nun ngökani kore? Nane ni nete kākwe kibiadre meri makwe sebe, se ñan rabadre ngite jökrä ma köböite, ¿abkokäre makwe nun ngökani ya? niebare kwe ie.

11Bti nitre nünanka juta Gerarte, ie jrei Abimelekwe niebare krörö: Munkwe ñan ni ne nika. Erere arato, merire kwe ñan nika munkwe, akwa nirekwe niaratre nikadre amne, kämikadi dokwäre, niebare Abimelekwe.

12Kä ye ngwane, Isaakwe nura nökanı angwane, Dänkin Ngöbökwē ja di biani ie, aiseite nura ngwä namani kuin kwe amne, nura ngwä ötani kabre krübäte kwe. **13**Isaa namani jändrän jökrä bākāne kabre krübäte, **14**aiseite obeja btä nbi namani krati krübäte kwe. Erere arato, sribikā ngwarbe namani kwati kwe arato. Abtä nitre biliteo namani mokrere ben. **15**Aiseite Isaa rün mrö Abrajan nämane angwane, sribikā kwekwe mikani ñö muen kwe. Ñö okwä ye abko, te nitre biliteokwe dobro ükaninta jökrä Isaa ngāniene. **16**Yehti Abimelekwe niebare mda Isaaye:

Ma nena bāri dite nun ngwä, aiseite nānta kä kānene kä mdabti nünankrä jae, niebare kwe ie.

17Ye erere, Isaa nikani kä mdabti, namani nūnentebe kä kiarebti ngüsrüri juta Gerarbtä mento. **18**Angwane Isaa rün mrö Abrajan kākwe sribikā ngwarbe mikani ñö muen abko, Abrajan krütani angwane, nitre biliteo kākwe dobro ükaninta te, ye abko Isaakwe muamnanbareta bobuta, bti niara rün

mrökwe ñö okwä kä diani ñö, ye kwrere kä mikaninta kwe bobuta.

19 Abti bati, Isaa namani nünentebe, ye kanti sribikä kwe nikani ñö mdara jire muen angwane, ñö kwani ietre. 20 Akwa sribikä Isaakwe käkwe ñö okwä ükaninte, ye kanti ntre nünanka Gerar nämane obeja ngibiare abko, kä namani ñö okwä jakwe niere, aiseite obeja ngibiaka Isaakwe abko, ben ntre ye nikani rüre ñö dokwäre. Abtä Isaakwe ñö okwä ye kä diani “Ñö okwä rükrä”, ñobtä ñan angwane rübare btä aiseite. 21 Yebti sribikä Isaakwe käkwe ñö mdara jire muani mda abko, btä rübareta bobuta. Abtä Isaakwe ñö okwä ye abko kä diani “Ñö okwä btä ni mätä namani jabtä”.

Isaa nämane nüne ñö okwä ken. Nete jä ketani ñö okwä bäre ni ñan rikadre nguse ñöte abkokäre.

Kantra tä ñö okwäbti. (26.17-33)

22 Yebti Isaa nikani nünentebe kä ye bäre mento mda. Kánti ñö mdara jire muamnabare kwe sribiká kweye. Ñö okwá ye abko, btá rúbare ñakare mda, aiseite Isaakwe ñö okwá ye kä diani "Ñö okwá, kánti kä tára nünankrá jáme". Angwane niebare krörö kwe:

Dänkin Ngöbö káta ni die mike, aiseite ni rabadi jändrän jökrá bákane kabre kä ne kánti amne, nikwe nünandi kuin, niebare Isaakwe.

Isaa nikani nüne Beerseba

23 Yebti Isaa nikani nünentebe Beerseba mda. **24** Angwane deo Dänkin Ngöbökwé blitabare köböre ben, kákwe niebare ie:

Ti abko Ngöbö ma rün mrö Abrajankwe.

Tita mabe, aiseite makwe ñan
kä jürá ngwian jabtá.

Sribiká tikwe Abrajan köböire
tikwe ja di biandi mae amne,
ti diebti ma bkün dāredi kwati
ja tārītāri makri,

niebare Dänkin Ngöbökwé Isaaye.

25 Angwane Isaakwe já mikani ñukwá kräre, kánti Dänkin Ngöbö káikitaninká kwe. Beerseba yete Isaa namani nünen-tebe angwane, sribiká Isaakwe kákwe ñö mdara jire muani.

Isaakwe kukwe úkaninte Abimelebe

26 Kä ye ngwane, bati jrei Abimele nāmane juta Gerarte, nikani blite Isaabe angwane, die mikaka sribibtá Ajusa nikani ben, btá nitre rúká dānkien Bikoli nikani arato Abimelebe. **27** Nūkanintre Isaa kánti angwane, Isaakwe niebare ietre:

Mun ñan tö namani ti tuai, kákwe ti juanintari abko, ñmun kite dre nuene ti jiebti nete yere? niebare kwe ietre.

28 Angwane niaratre kákwe niebare mda ie:

Dänkin Ngöböta ma die mike, ye gaba nunkwe, aiseite nun tö kukwe úkaite krörö mabe: **29** Nunkwe nūnabare jáme mabe. Nunkwe ma nikani ñakare. Ye kwrere makwe nūnandre nunbe amne, makwe ñan rüdre nunbe, ye abko nun tö úkaite mabe. Mdakāre abko, ma jatani yāketa amne, nun

näma ja kete jäme mabe. Abti ma jatabata nun okwäbti. Mtare Dänkin Ngöböta ja di bien mae, aisete mata nüne kuin, aisete nikwe kukwe ükarete jabe kwärikwäri abko, ie nun tö. Abko kore se, niebare kwetre Isaaye.

30 Abimele nikani kukwe ükete Isaabe, ye nükaninbti Isaaye. Abtä Isaakwe mrö sribebare kri. Erere arato, dö sribebare kabre Abimele bukakrä jae. Ye erere, mröbare kwetre, dö ñani kwetre kukwe ükaninte kwetre jabe kwärikwäri namani ütiäte kräke bä mikakäre. **31** Yebti, jändrinane dekä, Abimele tö namani kukwe ükaite ño Isaabe, ye erere ükaninte kwetre jabe kwärikwäri, bti ni ja kukwe mukore kuin käkwe köbö ngwiantari jae bti rikata, ye kwrere köbö ngwianintari kwetre Isaaye, bti nikaninta.

32 Bti köbö ye näire sribikä Isaakwe nämane ño muen, ie ño kwani abko, nikani niere Isaaye. **33** Angwane Isaakwe ño okwä ye abko kä diani Seba. Ye mden aisete juta kä ye kanti kä dian tä Beerseba mtare.

Esaukwe ja mikani gure nibu

34 Esauye abko, kä gre ketebu (40) angwane, meri iti kä dian nämane Judi namani ben. Judi ne abko, ni jeteo kä dian nämane Beeri ngängän. Abti meri mda namani arato Esaube abko, kä dian nämane Basema. Basema ne abko, ni jeteo kä dian nämane Elon ngängän. **35** Meri jeteo namani nibu jire Esaube, ye abko namani blo Isaakrä amne Rebekakrä, ñobtä ñan angwane meritre ye abko ñan nämane Dänkin Ngöbö mike ütiäte jae angwane, nämane ngöbö ngwarbe mike ütiäte jae, aisete ja tare nikani kri kwetre Esau köböite.

Jakobokwe rün Isaa ngökani

27 ¹ Abti Isaa namanina unsunine dikaro, aisete kä ñan namani tuen ie. Angwane bati niebare krörö kwe ngobo mubai Esauye:

Esau, niebare kwe.

¿Ye dre tata? niebare Esaukwe käre.

2 Angwane Isaakwe niebare Esauye:

Ti nena bobre unsunine. Ti kebera jraine jakän, **3-4** aisete ti ngämi krüte känenkri, jändrän biani tie Ngöbökwé ti die mikakäre, ye abko ti tö biain jökrä mae, aisete tukwenta

makwe btä bukota makwe, yebti nän muntiare tikrä. Jändrän gidian mae angwane, makwe ria bänänte tikrä, ño ti tötä nebe kwetai ye kwrere, niebare Isaakwe Esauye.

5 Isaakwe blitabare kore Esaube, ye abko kukwe nuani Rebekakwe. Angwane Esau nikani muntiare bokänä rünkrä Rebeka okwäbti angwane, 6-7 jötrö Rebekakwe niebare krörö mda ngobo Jakoboye:

Ma rünkwe ma etba Esau juni muntiare jakrä, käkwe nini krörö ie: Nän muntiare. Ma käbä raba angwane, ti tötä nebe jändrän bänänte kwetai, ye kwrere makwe sribe. Ma jata ben kwetadre tie, ñobtä ñan angwane ti ngämi krüte känenkri, jändrän biani tie Dänkin Ngöbökwe ti die mikakäre, ye abko ti tö biai mae, nini ma rünkwe ma etba Esauye ti okwäbti. 8 Mden kisete ti bike kukwe ribere mae, erere btä makwe ti kukwe mika täte, ie ti tö abko, makwe ne nuen krörö Jakobo: 9 Nän kabra ngäbäli bäri kuinkuin tuen krobu. Ma jata ben abko, ti bike ükete, bti tikwe riadi kuin bänänte, ma rün tötä nebe kwetai ye kwrere. 10 Bti ma rika ben kwetadre ie. Nebtä abko ma rünkwe jändrän ma etbakrä, ye abko biandi mae abkokäre, niebare Rebekakwe Jakoboye.

11 Kukwe ne abko käi namani tare Jakobo okwäte. Abtä Jakobo käkwe niebare mda meyeye:

Ti etba mutai krübäte ngrabare; ti abko mutai ñakare. 12 Se abko ti Esau bokänä ya, tata tö rabadre gai amne, kise mikadre kwe ti ngrabare angwane ti mutai ñakare, abtä ti ñan Esau gadre kwe tibtä. Abtä ti tädre niara ngökö rabadre nütüre tibtä, aisete ti die mikadre ñakare kwe abko, ngrün mikadre kwe tibtä ja dokwäre, ÷se tuen mae ya mama? niebare Jakobokwe meyeye.

13 Akwa meye abko käkwe niebare mda ie:

Jakobo, ma rünkwe ngrün mikadre mabtä ja dokwäre, ye ñan rikadi mabti amne ti ne ara jire bti ngrün ye rikadre aisete, tita kabra tuamna mae, ye erere nän tuen. Ma jata ngwena tie, niebare Rebekakwe ngoboye.

14 Erere bokänä, Jakobo janabare kabra ngäbäli tuen krobu, jatani ngwena, biani kwe meyeye. Jötrö ngwarbe Isaa tö nämane nebe ngri kwetai ño, abko erere Rebekakwe ngri sribebare kuin bänänte. 15 Bti dän bäri kuin nämane ükani gwi ngobo mubai Esaukwe abko, diani kwe, kitani kwe ngobo

siba Jakobobtä se kwrere, rä rabadre Esau kwrere abkokäre. 16Yebti Jakobo küde, btä roro mirianinte jökrä kwe kabra kwatate, Jakobo mutai ñakare kantikänti, mutai rabadre Esau kwrere kākwe Isaa ngökadre abkokäre. 17Yebti ngri ükaninante kuin bänänte Rebekakwe, ye abko mikani blatote kwe btä ban mikani kwe, bti Jakobo juani rün buke te kwe.

18Ne erere bokänä, Isaa nämane gwi, kanti Jakobo nikani mda, kākwe niebare rünye:

Tata, niebare kwe ie.

¿Ye dre? ¿Mun mden yere? niebare Isaakwe Jakoboye.

19Jötrö Jakobokwe niebare Isaaye:

Ti ma ngobo mubai makwe. Ti abko Esau, ¿abko ño tata? Makwe muntiamna jakrä tie, erere ti janina muntiare abko mden riri tikwe abko, ti ki mike mae, aisete näin krö, kwete, bti jändrän biani mae Ngöbökwe ma die mikakäre, ye abko bian jökrä makwe tie, ti die mikakäre, tata, niebare Jakobo-kwe Isaaye.

20Akwa Isaakwe niebare Jakoboye:

¿Ño rābāre amaribti ma kābā nibi jötrö dikaro ye Esau? niebare kwe.

Dänkin Ngöbökwe ti die miri. Mden kisete ti kābā nibi jötrö ngware yere, niebare Jakobokwe Isaaye.

21Akwa Isaa abko kākwe niebare Jakoboye:

Era ma Esau bokänä ya abko, ti tö nibi gai, aisete jakwe ti ken nete. Ti bike ma nuenbtä ngrabare, niebare Isaakwe Jakoboye. 22Erere bokänä, Jakobokwe krötabare Isaa ken. Isaakwe nuaninbtä küde ngrabare angwane, niebare kwe Jakoboye:

Ma kukwei nibi ruen Jakobo kwrere tie, akwa ma küde abko Esau küde ara nibi ti kisebtä, niebare Isaakwe.

23Jakobo abko küde mirianinte kabra kwatate meyekwe, aisete küde mutai namani ruen etba Esau kwrere Isaaye. Abtä ñan namani nūke gare Isaaye. Angwane Isaa jatanina jändrän ye bien Jakoboye, 24kānenkri niebareta krörö kwe Jakoboye:

¿Ma ti ngobo tikwe Esau bokänä yera?

¡Ti Esau ara, ne abko Tata! niebare Jakobokwe.

25Angwane Isaakwe niebare Jakoboye;

Esau, ma kābā jānū makwe kwetadre tie, ye ngwen tie. Ti bike kwete. Tikwe kwetadi ünān jōkrā angwane, jāndrān biani tie Ngöbökwe ti die mikakäre, ye abko, tikwe biandi jōkrā mae mda mtare, niebare Isaakwe Jakoboye.

Erere bokānā, Jakobokwe rün bukani mröte btā uba dōi jānikani kwe abko, rünkwe ñani jōkrā arato. **26** Bti niebareta kwe Jakoboye:

Mtare jakwe ti demaine ngwärebtā mda Esau, niebare kwe ie.

27 Erere Jakobo nikani, kākwe Isaa demainbare angwane, Isaakwe dān btā rāsāni angwane, Esau ara namani nütüre, aisete kukwe kuin niebare kwe ie angwane, jāndrān biani ie Ngöbökwe niara die mikakäre, ye abko, biani jōkrā krörö kwe Jakoboye:

Dän ti ngobo Esaukwe ara rä nere,
aisete kā känsenta rä mikani bāne Dänkin

Ngöbökwe,
kwrere jire dān rä ti ngobobtä,
ñobtä ñan angwane tā käre känsenta.

28 Ngöbö raba kälīä mike
näkäen kuin nurabti makrä abko,

Isaakwe kise mikani Jakobo dokwäbti, bti kukwe kuin niebare kwe ja di biankäre ie. (27.27-29)

köböire triko raba nötö kabre kabre mae.

Erere arato, uba raba nötö kabre döre mae.

29 Mdakäre abko, ni kwati tä nüne

kä ketareketare temen raba ja mike

bobre nguklobti sribikäre makrä.

Erere arato, ma etba makwe,

ye ma raba dänkiene.

Mdakäre abko, nirekwe ngrün mikadre mabtä,

ye abko Ngöbökwe mikadre

ja ngie nuen ma dokwäre.

Nirekwe ja di biane mae,

ye abko Ngöbökwe ja di biandre arato.

Abko kore se,

niebare Isaakwe Jakoboye.

30 Isaakwe kukwe kuin ye niebare ünän Jakoboye Ngöbö die biankäre ie angwane, Jakobo nikaninta krire mentokwäre angwane, Esau abko, nämane muntiare nukaninta mda,

31 kākwe mrö sribebare bänänte, nikani ben rünye arato. Namani rün kanti angwane, niebare kwe mda ie:

Tata, näin krö ti kää kwete, bti jändrän biani mae

Ngöbökwe ma die mikakäre, ye abko bian makwe tie, niebare Esaukwe rünye.

32 Angwane Isaa ne kākwe niebare Esauye:

¿Ma abko nire amaribti yere? niebare kwe ie.

Ti abko Esau, ma ngobo mubai makwe tata, niebare Esaukwe Isaaye.

33 Abtä Isaakwe ja ngwiani nikenkä, ñan töi namani krütare amne, kukwe namani grükekä jökrä, kākwe niebare Esauye:

¿Nire nü ti buke ja kääte abko, tikwe kwiti bti jändrän biani tie Ngöbökwe, ye tikwe binina jökrä ie, aisete niara nibira bākāne jökrä angwane, ma abko nūke ti buke krire yere? Tikwe ja di kārānirira niarakrä, aisete Ngöbökwe ja di biandi ie, niebare Isaakwe Esauye.

34 Isaakwe kukwe niebare kore Esauye, ye matani tare Esau motobtä. Abtä mätä namani mda, kākwe ngratebare ja dibti krörö:

¡Aingwaree! Tata tikwe, jändrän ye ngwen siba tie tata, niebare kwe mda.

35 Abtä Isaakwe niebare ie:

Ma etba nü nete, kākwe ti ngürü, kánti jändranta biandre mae tikwe, abko erere tikwe binina jire jökrä ie makän. Se abko, ¿tikwe dre biandre mda mae? niebare kwe Esauye.

36 Esaukwe niebare mda:

Bobukäre ti etba kite kukwe nuene käme kore tibtä. Käne ti mubai, aiseite jändrän makwe rabadre bäri tikrä abko kārāba jökrä kwe tie, tikwe bianba jökrä ie. Bti mtare, niarakwe ma ngürü. Ngöbökwe ti die mikadre ño abko, makwe biandre tie, dininkä kwe tikän arato. Niara bäri ni ngökaka. Kore aiseite kä diani Jakobo ñan ñan. Akwa Ngöbökwe ti die mikadre ño mda, ¿makwe mirite ñakare jire chi mda tikrä ya tata? niebare Esaukwe rünye.

37 Abtä Isaakwe niebare mda Esauye:

Kukwe era erere ti hike niere mae Esau. Jakobo rabadi ma dänkiene, tikwe nini ie amne, mrākä kwekwe rabadi sribikā krāke, tikwe nini ie. Mdakäre abko, rabadi mrö bākāne kabre ja gwiriete amne, uba rötadi kabre ie döre, tikwe nini ie. Ne abko, jändranta ngörä biandre tikwe, erere tikwe binina jökrä ie. Se abko, ¿tikwe dre biandre mda mae Esau? niebare Isaakwe ie.

38 Nebtä bäri Esau moto nōtaninte mda, müare kwärä niebare kwe rünye:

¿Tata, era jändrän ñakare jire jire chi mda makwe biandre tie ya tata? Makwe jändrän bian siba tie, ie ti tō nibi tata, Esau namani niere Isaaye.

39 Abtä Isaakwe niebare krörö mda ie:

Kä kuin nurakrä, kánti makwe ñan nünandi.

Erere arato, källä näkäen ñakare temen,
kánti makwe nünandi.

40 Mdakäre abko, ma rabadi rüre käre
ni mda mdabe.

Erere arato, ma rabadi sribikā ma etbakrä.

Akwa mrä, ma rabadi jändrän
bākāne kabre arato angwane,
makwe ñan sribidi mda ma etbakrä,
aiseite mrä ma rabadita kwäre
ma etba kisete. Abko kore ye,

niebare Isaakwe Esauye.

Jakobo ngitiani Jaran, etba Esau ngäniene

41 Jakobokwe Isaa ngökani, abkokänti Isaakwe ja di biani jökrä Jakoboye, ye dräi namani kri Esaubtä, abko dokwäre Esau mätä namani kri mda Jakobobtä. Abtä namani töbike krörö: Tata tikwe kebera krüte, aiseite krütadi angwane, nun moto rabadi ulire jökrä jiebti. Akwa nebti abko, tikwe ti etba Jakobo kämikadi, namani nütüre kore etbabtä.

42 Esau tö namani Jakobo kämikai, ye gani Rebekakwe angwane, Jakobo kărämna kwe. Jakobo nükani angwane, niebare kwe mda ie:

Ma etba Esau tö ma kämikai ja dokwäre ja moto mika-käreta jäme, 43-44 aiseite gwängware ma rika ngitie ma grü Laban gwiriete, juta Jarante, kánti ma raba nüne abko, ti bike ribere mae Jakobo. Nebti ma etba jatadita moto jäme ti okwäbti angwane, 45 jändrän nämane kräke biani mae, dokwäre tä ja rüere mabe, ye käi jatadi nikwitekäta bti ti okwäbti angwane, batibe tikwe kukwe juandita mae angwane, ma jatata, ñobtä ñan angwane mun nibu kākwe ñan ja kämikadre köböitibe jökrä tikän, ie ti ñan tö, aiseite makwe ti kukwei mika täte. Abko kore se, niebare Rebekakwe Jakoboye.

46 Yehti Rebeka nikani, kākwe niebare Isaaye:

Bositre jeteo namani Esaube kätä ti nike krübäte, abko köböite ti ruen dräre tie. Aiseite Jakobokwe bosi jeteo nūnanka Kanan nete arabe kändandre arato, ne ngwane ti jraindre jirekabe näre, niebare kwe ie.

28 1 Abtä Isaakwe Jakobo kăräbare, kukwe kuin niebare kwe ie niara die mikakäre, bti tö diani krörö kwe:

Makwe ñan tö ngwian bosi kananea nete känene jire chi jakrä, ie ti tö. 2 Aiseite nän gwängwarbe Badan-aran, ma ruai Betueli gwiriete. Kánti makwe ma grü Laban ngängän känä iti jakrä, ben makwe ja mika gure, niebare Isaakwe Jakoboye.

3 Bti Isaakwe kukwe kuin niebare ja di biankäre Jakoboye:

Ngöbö Di Jändrän Jökrä Nuenkä ara raba ma die mike amne, ma bkün raba dārere kwati makri abko, raba kwati nekete gwaire jökrä jakri. 4 Erere arato, kă Kanante mata nüne ni menteni kwrere, ne Ngöbö diebti rabadi jökrä

Abrajankwe btä bkünkwe, Ngöbökwe ükaninte ben. Ye erere, kä Kanan ne ma raba bākāne jōkrä amne, erere arato ma bkün raba bākāne arato, Ngöbökwe niebare ma ruai mrö Abrajanye ye kwrere. Abko kore se, niebare Isaakwe Jakoboye.

5Ye abko, Isaakwe Jakobo juani abko, erere Jakobo nikani Laban kanti. Laban abko Rebeka ngwai kwe, nämane nüne kākä Badan-aran. Jakobo ruai ni araneo, kä dian nämane Betueli, kanti Jakobo nikani.

Esau kākwe ja mikani gure meri mdabe

6Isaa abko kākwe kukwe kuin niebare Jakoboye niara die mikakäre, bti meri kananea ñan kändandre jire kwe amne, rikadre Badan-aran meri känene jakrä, niebare Isaakwe ie, ye gani Esaukwe. 7Jakobo juani rünkwe, meyekwe Badan-aran meri känene jakrä, erere nikani bokänä Esau okwäbti. 8Yebtä abko, meri kananea rabadre Isaa ngobobe ñakare debe Isaakrä gani btä Esaukwe. 9Angwane abko, meri kananea nämánena nibu Esaube, akwa rün moto mikakäre nuäre abko, nikani, namani rünkrä Imaeli gwiriete. Kanti Imaeli ngängän Majala namani ben. Majala abko, Nebaio ngwai kwe amne Imaeli abko Esau ruai mrö Abrajan ngobo. Kanti namani duanane mda.

Ngöbökwe blitabare Jakobobe ji ngrabare

10Isaakwe kukwe kuin niebare Jakoboye niara die mikakäre, bti juani Badan-aran kwe. Ye ngwane Jakobo nämane nüne Beerseba, nikani juta Jaran kä Badan-aran kukwäre. Nikani, nikani, nikani, 11te namani mobe ji ngrabare angwane, kä jatani iko bti ji ngrabare. Kä jatani iko bti, kanti namani kibien, nikani kibiakäre angwane, jä diani kwati kwe, mikani ja dokwä kräre kwe, bti nikani kibien temen. 12Nikani kibien angwane, nikani köböre krörö: Kalera nämane kä känbti nükebe temen. Kalera ye ngrabare angele sribikä Ngöbökwe namani kite timonkwäre, namani nikenta kukwäre okwäbti. 13Erere arato, Dänkin Ngöbö nämane nūnaninkä ken, kākwe niebare krörö ie:

Jakobo, ti abra Dänkin Ngöbö ma ruai mrö Abrajankwe btä ma rün Isaakwe. Aisete kä Kanan, kanti mata kibien

temen, ye tikwe biandi jökrä mae btä ma bkün däredi makriye, **14**ñobtä ñan angwane ma bkün makri rabadi kwati krübäte ja täritäri, ño dobro mnü ñan tanre ye kwrere abko, rabadi nüne nekri, sekri, nindrini, kädriri. Ne kwrere arato, ma btä ma bkün köböire, tikwe ja di biandi ni kä jökräbti ie, **15**aisete ti tädi mabe. Ma näin mdente erere, kanti tikwe ma ngibiadibti. Mdakäre abko, tikwe ma mikadi nuketa nüne Kanan nete. Mden kisete tikwe ñan ma mikadrete jire chi kaibe. Abti tita kukwe niere mae, ne rabadi bare tie. Abko kore se, Ngöbö namani niere kore Jakoboye, nikani tuen köböre.

16-17Jakobokwe köböbare ünän jökrä, bti nukaninta ngwäte angwane, Dänkin Ngöbö jürä namani kri btä, aiseite namani töbike krörö: Dänkin Ngöböta kä ne kanti bokänä abko, gare ñakare jire chi tie ñan ñan. Kä ne abra kä kuin deme krübäte bokänä, aiseite Ngöbö gwirieta nete. Arato jukwe kä käinbti tä nete ñan ñan, Jakobo namani nütüre kore. **18**Bti jändrinane dekä angwane, Jakobo naninkrö angwane, jä mikani ja dokwä kräre kwe, ye diani kwe, nökan i krökuin kwe, rabadre tuen kuin. Abti aseite kekani bti käin kwe mikakäre jenena Ngöbökrä, Ngöbö mikakrä kri jae. **19**Jakobokwe köböbare, ye kanti abko juta nämane abko kä dian nämane Lu, akwa Jakobokwe kä kwitani Beteli mda. (Kukwe Beteli abko käta "Ju Ngöbökwé" niere jebreore.)

20Angwane Jakobokwe niebare krörö mda Ngöböye: Ngöbö, ti jatani ne ma tädi näin käre ti mukore amne, ma tädi ti ngibiarebti käre. Arato makwe mrö biandi tie, makwe dän biandi tie. **21**Mdakäre abko, makwe ti ngibiadre, köböire ti rabadreta kuin ti rün kanti, ne ngwane tikwe ma kadre ngäbti Ngöböre jakrä. **22**Kä ne, kanti tikwe jä nürü abko, rabadi ma käikitakakrä Ngöbö. Ne kwrere arato, makwe jändrän biandi tie abko, tikwe diandikä keta jätä jätä jenena makrä Ngöbö, niebare Jakobokwe Ngöböye.

Jakobo nukani juta Jarante nünakäre mräkäbe

29 ¹Yehti Jakobo nikani, nikani, nikani te nikani mate nitre kädriribo ngätäite, ²kanti ño okwä nämane kwati, btä okwä namani. Ño ye abko obeja nämane ñain, aiseite obeja namani ja ükaninkrö ketamä temen ño okwä ye

bäre, btä Jakobokwe okwä namani arato. Jä kri nämane mikani ñö okwäbti, 3 aiseite obeja nämane nüke jökrä ñö okwä kanti angwane, nitre obeja ngibiaka nämane jä denkä mento angwane, obeja nämane ñö ñain. Obeja nämane ñö ñain ünän jökrä angwane, nitre obeja ngibiaka nämane jä miketa täte ñö okwäbti. 4 Nitre obeja ngibiaka nämane ñö okwä kanti, ye ie Jakobokwe niebare:

¿Mun kä mdenbo ja mräkä? niebare kwe ietre.

Niaratre käkwe niebare mda ie:

Nun abko Jaranbo, niebare kwetre.

5 Angwane Jakobokwe niebare ietre:

¿Nakor bräi kä danta Laban, ye gare munye ya? niebare mda kwe.

Angwane niaratre käkwe niebare:

Jänri. Niara gare nunye, ¿abko ño? niebare kwetre ie.

6 Jakobokwe niebare mda ietre:

¿Niara tä mobe ruen ya? niebare kwe ietre.

Niaratrekwe niebare:

Jänri. Laban tä mobe. Niara ngängän Rakeli mden kite tuen obeja ngwena se, niebare kwetre Jakoboye.

7 Angwane Jakobokwe niebare ietre:

Kä tä raire obeja kitakräta kä teri, aiseite ¿ñobtä munkwe ñan ñö keka tomnane obejaye, bti mun rika ngwenante mikä kweteta? niebare Jakobokwe ietre.

8 Abtä nitre obeja ngibiaka käkwe niebare mda:

Nun ñan raba jändrän ye nuene kore, ñobtä ñan angwane obeja ngibiaka ngibiaka rükadre obeja kwekwe ngwena jökrä, bti jä se diandrekä mento angwane, obejakwe ñö ñadre abko, ngibiadre nunkwe, niebare kwetre Jakoboye.

9 Jakobokwe blite kore angwane, Rakeli abko obeja ngibiaka, aiseite jatani nüke obeja rünkwe ngwena ñö ñain. 10 Rakeli nukani obeja Jakobokwe grü Labankwe ngwena ñö ñain, ye gani Jakobokwe angwane, jötrö niara nikani betekä, käkwe jä dianinkä kaibe ñö okwäbti mento, bti obeja mikani ñö ñain kwe. 11 Yebti köbö ngwianretari kwärä, Jakobokwe Rakeli demainbare, bti kä namani nuäre krübäte btä, aiseite namani müen. 12 Yebti ja Rebeka ngobo amne Laban nürä niebare Jakobokwe Rakeliye. Ye btäräbe Rakeli nikani betekä gwä, kukwe ye niere rünye.

13 Laban ngwai Rebeka abko, ngobo Jakobo niebare Rakelikwe Labanye angwane, Laban nikani jötrö Jakobo ngäbti, kākwe küde kitani ngärä, köbö ngwianretari kwärä ie, bti nikani ngwena jabe ja juete. Yebti kukwe nakaninkä ño ño Jakobobtä, ye niebare jökrä kwe grü Labanye. 14 Angwane Labankwe niebare Jakoboye:

Ma abra ti mräkä tikwe bokänä, niebare Labankwe Jakoboye.

Jakobokwe sribibare Rakeli btä Lea ganaikäre jakrä

Yebti Jakobo namani nüne sö krati Labanbe angwane, namani sribire ngwarbe kräke. 15 Abtä Labankwe niebare ie:

Ma ti mräkä tikwe bokänä, akwa käre makwe ñan sribidre ngwarbe tikrä ruen tie, aisete tikwe sribi ütiä biandre nuäi mae niere tie, niebare Labankwe Jakoboye.

16 Ye ngwane abko, Laban ngängän nämane nibu gwi kwe. Laban ngängän käne abko, kä dian nämane Lea amne, ngängän bäri bati abko, kä dian nämane Rakeli. 17 Lea abko, okwä aibe bä nuäre amne, Rakeli abko, bäri bä nuäre jökrä, 18 aisete namani tuen kuin Jakoboye amne, namani ja käne ne ben, aisete niebare kwe mda Labanye:

Ti bike sribire kä kwä kükü mabe, bti makwe ma ngängän bäri bati Rakeli se bian tie ja nän mukore sribi ütiäre, niebare kwe Labanye.

19 Angwane Labankwe niebare ie:

Ma ti mräkä tikwe, ben rabadre ye abko rabadre bäri kuin tikrä amne, ñan rabadre ni jenenabe, aisete ma raba sribire tibe niara ütiäre nete, niebare Labankwe Jakoboye.

20 Ye erere, Jakobokwe sribibare kä kwä kükü Rakeli ütiäre, akwa Rakeli namani tare krübäte kwe, aisete kä kwä kükü ye nikani jötrö ta, namani ruen ie. 21 Jakobokwe sribibare kä kwä kükü angwane, Rakeli biandre ie, ye erere sribibarera kwe angwane, btäräbe nikani, kākwe niebare mda Labanye:

Tikwe kä kitani sribikrä ma ngängän ganainkrä jae, ye erere käi nūra, aisete ma ngängän ye makwe bian mtare tie, ie ti tö nibi, niebare Jakobokwe Labanye.

22 Erere bokänä, Laban nikani ngängän mike ja kisete Jakobobe amne, kukwe muko käräbare kwe, kä ngwiankrä

nuäre jabtä. Ye erere, Laban kukwe muko nükani kä ngwen nuäre jabtä bokänä. **23** Akwa deo Laban ñan nikani Rakeli ngwena mikadre Jakobo kisete, akwa nikani Lea ngwena, mikani tiebe kwe Jakobo kisete se kwrere. Jakobo kākwe kibiabare Leabe, akwa nämane Rakelibe namani nütüre. **24** Labankwe ngängän Lea mikani gure, ye ngwane abko, Labankwe sribikā kwe kä dian nämane Siliba biani Leaye abko kākwe Lea die mikadre sribibtā abkokäre. **25** Jakobo nämane kibien Rakelibe namani nütüre, akwa kä jatani ngwen dekā angwane, nämane kibien Leabe gani kwe angwane, niebare kwe:

iJo, Lea! ¿Mata nete ya? Tita kibien Rakelibe, tita nütüre ye, niebare kwe.

Bti nikani kākwe niebare romone Labanye:

¿Ñobtā mata kukwe nuene kore tibtä se? Tikwe Rakeli ganaibare mae. ¿Se ñobtā abko, mata ti ngökō kore se? niebare kwe Labanye.

26 Abtä Labankwe niebare Jakoboye:

Nun käite nete, ngäbākre merire bati abko ñan mikata gure etba käne känenkri. Ngäbākre bati mikata gure mrä, **27** aisete Lea namani mabe, ye ari käi ngwen nuäre jabtä bāmān krati. Abti etba siba ye tikwe biandi mda mae, akwa makwe sribita kä kwä kükü mda tikrä niara ütiäre arato, niebare Labankwe Jakoboye.

28 Labankwe blitabare, ye erere nūkaninbti Jakoboye. Erere bokänä, Lea namani Jakobobe. Yebti bāmān nikani krati ta angwane, Labankwe Rakeli biani ja nān mukore Jakoboye. **29** Labankwe Rakeli biani Jakoboye angwane abko, sribikā kwe kä dian nämane Bila biani Rakeliye arato, abko kākwe Rakeli die mikadre sribibtā abkokäre. **30** Rakeli namani arato Jakobobe angwane, Jakobokwe sribibareta kä kwä kükü Labankrä Rakeli ütiäre, akwa Rakeli namani bāri tare Leakrä Jakobokwe.

Jakobo ngäbriänkätre därebare krörö ja täritäri

31 Jakobo namani bätā ngwen Leabtä, ye jatabare Dänkin Ngöböye angwane, Dänkin Ngöbö kākwe ja di biani Leaye ngäbākre ngibiakrä. Rakeli abko tuānīmetre küde mriani jabtä kwe. **32** Dänkin Ngöbökwē ja di biani Leaye, ye erere

Lea ñan namani mobe, bren kwe kisete angwane, ngäbäkre brare därebare kena kwe. Ngäbäkre ye abko, Leakwe kä diani Ruben, bti niebare krörö kwe: Ti moto nämane ulire jatabare Dänkin Ngöböye, aiseite ja di biani kwe tie ngäbäkre ne ngibiare. Nebtä abko ti rabadı tare ti nän mukokwe, niebare kwe.

33 Yebti Leakwe ngäbäkre mda ngibiabare abko, kä diani Simeon kwe. Ne ngwane abko, niebare krörö kwe: Bätä ngwianta tibtä abko, jarabare Dänkin Ngöböye, aiseite ngäbäkre ne biani kwe tie, niebare Leakwe.

34 Yebti abko, ngäbäkre mda ngibiabare Leakwe. Ngäbäkre ye abko, kä diani Lebi kwe, bti niebare krörö kwe: Ngäbäkre nena nimä jire tikwe, aiseite mtare ti nän mukokwe nünandi bäri tibe ngäbäkretari, niebare kwe.

35 Abti Leakwe ngäbäkre mda ngibiabare abko, kä diani Juda kwe. Ye ngwane abko, Leakwe niebare krörö: Ngäbäkre nebtä abko, ti bike Dänkin Ngöbö käi ngwen nuäre jabtä, niebare kwe. Yebti Leakwe ngäbäkre ngibiabare ñakare jötrö.

30 ¹Leakwe ngäbäkre ngibiabare kore angwane, Rakeli abko namani Jakobo ngobo ngibiare ñakare, aiseite ja namani ruen ngwarbe ie. Abtä namani mokrere mda etba Leabe, käkwe niebare brareye:

Ti tö ngäbäkre ngibiai, aiseite makwe ngäbäkre bian tie, ie ti tö. Ne kwrere ñakare ne ngwane, ti krütadi ngäbäkre miare ruen tie, niebare Rakelikwe Jakoboye.

2 Abtä Jakobo namani romon Rakelikrä, käkwe niebare ie:

¿Ti Ngöbö tuen mae ya? ¿No amaribti mata ngäbäkre ribere kore tie yere? Makwe ñan ngäbäkre ngibiadre, ie Ngöbö tö, aiseite mata kaibe. Yebtä abko, ti ngite ñakare, niebare Jakobokwe ie.

3 Angwane Rakelikwe niebare Jakoboye:

Ti bike sribikä tikwe Bila se bien mae. Niarakwe ngäbäkre ngibiadre angwane, tikwe ngäbäkre ngibia jen jakrä. Ye kwrere jire tikwe kadi ngäbti. Ne kwrere abko, ti rabadre ngäbäkre bākāne abkokāre, niebare Rakelikwe Jakoboye.

4 Ye erere, Rakelikwe sribikä jakwe Bila biani ja diäre Jakoboye. Bila namani Jakobobe, bti ñan namani mobe, bren kwe kisete. **5** Yebti Jakobo ngobo därebare Bilakwe. **6** Angwa-

ne Rakelikwe niebare: Tikwe ngäbäkre ribebare Ngöböye, btä Ngöbökre ti kukwei nuani amne, kukwe kri ti kisete ükaninte kwe tikrä, käkwe ngäbäkre ne biani tie, aisete ti bike ngäbäkre ne kä den Dan, niebare kwe.

7Yebti Bila namaninta bobuta Jakobobe angwane, ngäbäkre mda därebare kwe. 8Angwane Rakelikwe niebare: Tita ja gain käre ti etbabe, akwa mtare tikwe niara ganainirira kwäräbe, aisete ti bike ngäbäkre ne kä den Netali, niebare Rakelikwe.

9Ye ngwane abko, Lea abko käkwe ñan ngäbäkre mda ngibiadre, namani tuen ie angwane, sribikä kwe Siliba biani mda ja diäre kwe Jakoboye. 10Siliba namani Jakobobe. Yebti Jakobo ngobo därebare Silibakwe. 11Angwane Leakwe niebare: Jändrän kuin rakaikä namani ruen tie, erere nibi bare mtare tikrä, aisete ti bike ngäbäkre ne kä den Ga, niebare Leakwe.

12Yebti Siliba namaninta bobuta Jakobobe angwane, ngäbäkre mda därebare kwe. 13Angwane Leakwe niebare: Mtare kä nuäre tibtä, niedi ni merire mda mdakwe tibtä. Abtä kä nibi nuäre krübäte tibtä, aisete ti bike ngäbäkre ne kä den Aser, niebare Leakwe.

14Abti bati, triko öta näire Ruben nikani tirete angwane, kri ngwäkä kä dianta mandrakora kwani ie, ötani kwe, jatani ngwena, bti biani kwe meye Leaye Rakeli okwäbti angwane, Rakelikwe niebare Leaye:

Ma ngobo nü mandrakora ngwena makrä, ye ari bien ruäre tie, ñobtä ñan angwane meri ngäbäkre ngibiare ñakare ti kwrere, abko kräke mandrakora kräkä kuin ngäbäkre ngibiakrä nieta, aisete ti tö nibi ie, niebare Rakelikwe Leaye.

15Abtä Leakwe niebare Rakeliye:

Makwe ti nän muko dianinkä tikän, mtare tä kaibe makwe. Erere arato, mtare ngäbäkre tikwe nü mandrakora ngwena tikrä abko, ðma tö nibi diainkä tikän arato ya? niebare Leakwe Rakeliye.

Abtä Rakelikwe niebare mda Leaye:

Ngäbäkre makwe nü mandrakora ngwena, ye ngwen tie. Ütiäre, mtare deo tikwe Jakobo juandi kibien mabe. Abko kore se, niebare Rakelikwe Leaye.

Erere bokänä, Leakwe mandrakora biani Rakeliye. 16 Yebti Jakobo nämane tirete, dere jataninta gwäkäre mda angwane, Lea nikani ngäbti, käkwe niebare ie:

Ngäbäkcre tikwe nü mandrakora ngwena, bti tikwe ma kürü ken jakrä Rakeliye, aisete mtare deo makwe kibiadi tibe, niebare Leakwe Jakoboye.

Ye erere Jakobokwe kibiabare Leabe ye näire deo. 17 Angwane Lea nämane ngäbäkcre ribere Ngöböye, yebtä Ngöbökwé kukwe nuani, aisete Jakobo ngobo därebare niri-kekäre Leakwe. 18 Abtä Leakwe niebare: Tikwe sribikä tikwe biani ti nän mukoye abko, ütiäre Ngöböta jändrän kuin bien ngwarbe tie, aisete ti bike ngäbäkcre ne kä den Isakar, niebare Leakwe.

19 Abti Jakobo ngobo ngibiabare ni tikäre Leakwe. 20 Angwane niebare krörö Leakwe: Ngäbäkcre bäri ütiäte abko, Ngöbökwé bini tie, aisete ngäbäkcre ti nän mukokwe nena ni ti jire tikwe. Netari abko, ti rabadi bäri tare ti nän mukokwe, aisete ti bike ngäbäkcre ne kä den Sabulon, niebare Leakwe.

21 Abti mrä angwane, ngäbäkcre merire därebare mda Leakwe abko, kä diani Dina kwe.

22 Angwane Rakeli abko, nämane ja di ribere Ngöböye ngäbäkcre ngibiakrä, aisete namani ruentari tare ie, käkwe die mikani ngäbäkcre ngibiakrä. 23 Erere bokänä, Rakeli nän namani mobe, bren kwe kisete, bti ngäbäkcre därebare kena kwe angwane, niebare kwe: Ngäbäkcre ñakare tikwe, abtä ti nämane ja gaire kri, akwa mtare ti nän rabadre ja gaire mda, abkokäre Ngöbökwé ngäbäkcre ne biani tie, 24 aisete ti bike kä den Jose. Nebti Dänkin Ngöbökwé ngäbäkcre mda bian tie näre, niebare kwe.

Jakobokwe obeja btä kabra ngibiabare kabre

25 Jose därebare Rakelikwe, yebti Jakobo nikani, käkwe niebare mda Labanye:

Ti tö näinta ja käite, aisete makwe ti tuametre nikenta, ie ti tö. 26 Akwa meri tikwe tikwe, ütiäre tikwe sribibarera makrä, ye makwe tuametre niken jökrä tibe. Erere arato, ngäbäkcre tikwe tikwe abko, makwe tuametre nikenta jökrä tibe abko, ti tö ribei mae, ñobtä nän angwane tikwe sribiba

kuin makrä, ye garera mae, aisete ti tö näinta käta ja köböi kärere kore mae, niebare Jakobokwe Labanye.

27 Akwa Laban abko käkwe niebare Jakoboye:

Ma aibe köböire Dänkin Ngöböta ja di bien tie, ye nükani gare tie, **28** aisete mtare tikwe sribi ütiä biandre nuäi mae, ye erere makwe nie tie angwane, tikwe biandi mae, aisete ma ñan rikata jire ja gwiriete abko, ti tö ribei mae, niebare Labankwe Jakoboye.

29 Angwane Jakobokwe niebare mda Labanye:

Tita sribire ño makrä amne, tita jändrän makwe ngibiare ño makrä, ye gare kuin mae, **30** ñobtä ñan angwane ti jatani nuke kena angwane, jändrän nämane braibe makwe. Akwa ti köböire abko, Dänkin Ngöböta ma die mike, aisete ma nena jändrän bākāne kabre mtare. ¿Akwa ti abko käkwe sribidi ñongwane jen jakrä ngäbākre tikwe tikwe sekrä, mata nütüre? niebare Jakobokwe Labanye.

31 Akwa Laban abko käkwe niebare bobuta Jakoboye:

Tikwe sribi ütiä biandre nuäi nuäi mae, ye niere tie, erere tikwe biandi mae, niebare Labankwe.

Angwane Jakobokwe niebare mda Labanye:

Makwe ñan sribi ütiä bian jire tie, ie ti tö. Akwa ti rikadre obeja ngibiareta makrä känenkri, ti tö kukwe ükaite krörö

Kabra ne abko ngibia nämane kabre. Kabra kweta nämane amne kian ña nämane arato. Kabra drüen abko dika nämane jure. (30.25-33)

mabe: **32** Mtare ti näin obeja btä kabra makwe tuenbti angwane, obeja drüne drüne diandikä jenena tikwe amne, kabra täräntärän btä kabra kunkwänkunkwän mikadi jene-na tikwe arato, ne abko rabadı sribi ütiäre tikwe. **33** Yehti ma rika sribi tikwe tuenbti angwane, tita sribire era metre makrä, makwe gadi tibtä. Akwa ma rika kabra tikwe tuenbti btä obeja tikwe tuenbti angwane, kabra btä obeja täräntärän btä kunkwänkunkwän, ye ngätäite bä jene kwandi mae, ne ngwane ti tädi ma goire, niebare Jakobokwe Labanye.

34 Angwane Labankwe niebare mda Jakoboye:

Ma tö sribi ütiä den kore, ne ngwane tä debe, niebare kwe ie.

35 Akwa köbö ye näire Labankwe kabra kwane btä möre täräntärän amne kunkwänkunkwän erere ükaninkrö jökrä. Erere arato, obeja kwane btä möre drüne drüne erere ükaninkrö jökrä kwe abko, biani ngäbriänkäye kwe ngibia-dre. **36** Yehti Laban nikani obeja btä kabra Jakobokwe ye ngwena mobe mentokwäre, nikani ye kanti dikakabare kö-bömä jire kwe amne, nikani nebe. Akwa Jakobo abko, namani obeja Labankwe ngibiare kräke.

37 Jakobo namani obeja ngibiare Labankrä, ye kanti ala-mo krie nämane, alimendro krie nämane btä kastaño krie nämane. Kri ye abko, Jakobokwe küde tikaninkä, tikaninkä bti kwäsäni kriküde kwata dianinkä ngwäre ngwäre kwe, ne abko bä rabadre tuen ngwen ngwäre ngwäre, abkokäre kwäsäni kore kwe. **38-39** Abti obeja nämane nüke ñö ñain tomnane, ye kanti Jakobokwe kriküde ye nökanı, ñobtä ñan angwane obeja nämane nüke ñö ñain, ye kanti obeja kwane nämane nünenkä obeja mörebtä ja trekakäre. Ye abko raba-dre bare krito ye kanti amne, obeja ngäbäli däredre täräntä-rän amne kunkwänkunkwän krito ye köböire nütü nämane Jakobokwe, aısete krito nökanı kore kwe.

40 Ye erere, obeja ngäbäli, kabra ngäbäli nämane дәre täräntärän, kunkwänkunkwän, drüne drüne, erere Jakobo nikani ükekrö jenena, obeja Labankwe bäre mento. Ne kwrere Jakobo nikani obeja jakwe ngibiare jenena obeja Labankwe bäre mento. **41** Ne aısete, käre kabra btä obeja möre tö namani nebe kwane ie angwane, kabra btä obeja bäri kuinkuin abko, ngwärekre Jakobo nämane krito ye mike ñö

obeja nämane nebe nõ ñain ye kánti. **42** Akwa kabra btä obeja kámekáme abko, ngwärekrei Jakobo nämane krito mike ñakare, aisete kabra btä obeja bári kámekáme nämane nebe Labankrä amne, kabra btä obeja bári kuinkuin abko, nämane neme Jakobokrä. **43** Mden kisete Jakobo namani jändrän bākāne kabre: Namani obeja bākāne kabre, namani kameo bākāne, namani buro bākāne. Erere arato, sribikā merire, brare namani kwati kwe arato.

Ja tō namani näinta ja gwiriete Kanan, niebare Jakobokwe meritre kweye

31 **1** Abti Jakobokwe jändrän Labankwe abko diani jökrä jakrä, aisete Jakobo namani jändrän bākāne kabre abko, Laban ngäbriänkā namani niere Jakobobtā abko, gani Jakobokwe. **2** Mdakäre abko, Laban nämane ja gete kena Jakobobe, erere ñan namanina ja gete mda ben namani tuen ie. **3** Angwane Dänkin Ngöbö kākwe niebare Jakoboye:

Nänta ma mrākā káite Kanan amne, ti tādī mabe, niebare Dänkin Ngöbökwē Jakoboye.

4 Angwane Jakobo nämane obeja ngibiare, ye kánti Rakeli btä Lea rikadre kánti niebare kwe. Ye erere kukwe jänükani Rakeliye btä Leaye. **5-6** Ye kwrere bokänā, Rakeli btä Lea namani Jakobo kánti angwane, niebare kwe ietre:

Tita sribire kuin mun rünkrä gare kuin munye, akwa mun rün nämane ja gete jāme tibe abko, erere ñakare tō ja getai tibe mtare tuen btä tie, akwa Ngöbö ti rünkwe tā tibe käre. **7** Mdakäre abko, käre tā ti ngökō. Sribi ütiā biandre kwe tie abko, kwitanina bā jātā jire kwe tikān, akwa nane mun rünkwe kukwe nuendre blo tibtä, ngāniene Ngöböta ti ngibiarebti, aisete ngāmi jändrän tikwe denkā tikān.

8 Niara nämane niere tie: Jändrän ngäbāli dāredi kunkwānkunkwān abko, rabadi jökrä makwe sribi ütiāre, nämane niere tie angwane, jändrän ngäbāli nämane betekā kabre kunkwānkunkwān. Abtā nämane niere krörō tie arato: Jändrän ngäbāli betadikā tārāntārān abko, rabadi sribi ütiāre makwe, nämane niere tie, ye ngwane jändrän ngäbāli nämane betekā kabre tārāntārān. **9** Ne abko, Ngöbö ara jire kākwe ti die mikani, kākwe jändrän mun rünkwe biani kore tie.

10 Ne abko, nūnenkā mōrebtā nāire, bati rikaba rite krōrō kōbōre tibti: Obeja kwane kwane tārāntārān, kunkwānkunkwān aibe nāma nakwen obeja mōrebtī, tī nāma tuen kōbōre angwane, 11 angele sribikā Ngōbōkwe kākwe, Jakobo, nieba tie angwane, Tita nete, tikwe nieba ie. 12 Angwane angele sribikā Ngōbōkwe ye kākwe nieba krōrō tie: Labanta kukwe nuene ño ño mabtā, ye gare kuin tie, aisete ti diebti jāndrān rabadre bāri kabre makwe, abkokāre obeja kwane tārāntārān, kunkwānkunkwān aibe tā nakwen obeja mōrebtī, jāndrān rabadre bāri kabre makwe abkokāre, se mike ñārāre, nieba kwe tie. 13 Yehti nieba krōrō mda kwe tie: Tī abko Ngōbō. Tī ne mden ben makwe ja tuaba Betelite, kanti makwe jā nga nōkaba krōkuin kwati jenena, bti makwe aseite kekaba jābti tī mikakāre ūtiāte jae amne, makwe ja kukwei bianba tie tī mikakāre tāte, aisete mtare tī bike niere mae, kā mīkekā nete, nānta ja kāite Kanan, nieba kwe tie kōbōre se. Erere bokānā, tī tō nāinta ja kāite Kanan. Abko kore se, niebare Jakobokwe Rakeliye btā Leaye.

14 Angwane Rakeli btā Lea kākwe niebare Jakoboye:

Mtare jāndrān ñakare mda nunkrā tatakwe. 15 Mdakāre abko, nun rabadre mabe, abkokāre tatakwe nun rūrūmoinbare mae. Angwane ngwian nun ūtiāre abko namani kaibe jōkrā tatakwe angwane, niarakwe ngwian ye ganinankā jōkrā. Abti bāsi chui menteni kwrere jire nunta tata ngwārekri mtare. 16 Ngōbōkwe jāndrān tatakwe dianinkā kām, biani kwe mae, ye abko nikwe amne, ngābākre nikwe krāke. Ne aisete ma rikareta Kanan niebare Ngōbōkwe mae, ye erere ma rikareta angwane, nunta biare niken siba mabe, niebare Rakelikwe btā Leakwe Jakoboye.

Jakobo btā mrākā kwekwe ngitiani Badan-aran

17-19 Yehti Laban nikani obeja mike mrōre mobe kā mdabti angwane, Jakobo nikani ja mike juto rikakāreta rūn Isaa kanti Kanan. Angwane jāndrān ngibiata gwi biani ie kōbrānkwe sribi ūtiāre Badan-aran, ye erere ūkaninkrō jōkrā kwe ngwiandre jae, btā tribe mda mda ye ūkaninkrō jōkrā arato, bti namanina biare rikakāre jibti angwane, meri btā ngābriānkā kwekwe mikani jōkrā kameobti kwe, bti nikani. Akwa Jakobo ngāmi nikenta, ye kānenkri abko

Laban ñakare gwi angwane, ngängän Rakeli abko janabare jä dätebare ngöbö ngwarbere nämane kwe gwi, ye goibare kán kwe abko, Rakeli nikani ngwena niara tábti.

20-21 Jakobo jatani nikenta, ye abko niebare ñakare kwe köbränye. Akwa jändrän nämane kwekwe, erere ben ngitiani amne, jötrö ngwarbe nikani mate ñö Eubratebtä möta, nikani ta nakri, bti nikani, nikani, nikani, namani nebe kākā Galaate abko, Jakobo nikaninta angwane, köbrän araneo Laban ngökani kore kwe.

Laban nikani Jakobo jiebtí

22 Jakobo ngitianinta tiebe, bti kā nikanina köbömä ta angwane, kukwe jänamani Laban jiebtí. **23** Angwane Laban namani romon, kākwe mrākā kwekwe ūkaninkrö, ben nikani Jakobo jiebtí mda. Laban nikani, nikani, te köbö kükü näre angwane, Laban nikani mate minti Galaate, Jakobo nämane nünentebe ye kánti. **24** Akwa ye näire deo Labankwe ja tuani köböre Ngöböbe angwane, Ngöbökwé niebare ie:

Laban, makwe ñan ñākā romone ma dänän Jakoboye abko, tita niere mae, niebare Ngöbökwé Labanye.

25 Angwane Jakobo nämane nünentebe Galaate minti, ye arabe kánti Laban namani nünentebe mrākābe, kánti köböbare kwe. **26** Bti jändrinane angwane, Laban nikani, namani Jakobo kánti, kākwe niebare ie:

Ma nämane yāketa ja káite, ¿se ñobtä abko ma niere ñakare tie, amaribti ni rükā jārīka ngite kwrere jire, ma ngitiani ngäbākre tikwebe se? **27** ¿Se ñobtä makwe ti ngökani kore? Ma nämane yāketē se makwe niedre tie, nikwe kā ngwīandre nuāre jabtā, kaja tākādre, arba tākādre kā ngwīankrā nuāre jabtā nikwe, bti ma jatāreta bā amaribti ma jatani ngitīeta kore. **28** Mdakāre abko, ma yāketa gare tie angwane, tikwe ngäbākre tikwe btā ti brānkā tikwe tikwe se demāindre, btī mun jatādreta näre, ¿se ñobtä abko bāsi ni tōi ñakare kwrere jire makwe kukwe nuenbare? **29** Abtä tikwe kukwe nuendre blo mun jōkrābtā, akwa tikwe ñan ñākādre romone mae abko, Ngöbö ma rünkwe nū niere tie deo, aīsete ti bike mun tuen okwābtībe jirekābe. **30** Akwa ma tō namani näinta dikaro ma rün gwirīete, ¿se ñobtä abko, jä dätebare ngöböre nämane tikwe abko,

10 Ne abko, nūnenkā mōrebtā nāire, bati rikaba rite krōrō kōbōre tibti: Obeja kwane kwane tārāntārān, kunkwānkunkwān aibe nāma nakwen obeja mōrebtī, ti nāma tuen kōbōre angwane, 11 angele sribikā Ngōbōkwe kākwe, Jakobo, nieba tie angwane, Tita nete, tikwe nieba ie. 12 Angwane angele sribikā Ngōbōkwe ye kākwe nieba krōrō tie: Labanta kukwe nuene ño ño mabtā, ye gare kuin tie, aisete ti diebti jāndrān rabadre bāri kabre makwe, abkokāre obeja kwane tārāntārān, kunkwānkunkwān aibe tā nakwen obeja mōrebtī, jāndrān rabadre bāri kabre makwe abkokāre, se mike ñārāre, nieba kwe tie. 13 Yehti nieba krōrō mda kwe tie: Ti abko Ngōbō. Ti ne mden ben makwe ja tuaba Betelite, kanti makwe jā nga nōkaba krōkuin kwati jenena, bti makwe aseite kekaba jābti ti mikakāre ūtiāte jae amne, makwe ja kukwei bianba tie ti mikakāre tāte, aisete mtare ti bike niere mae, kā mīkekā nete, nānta ja kāite Kanan, nieba kwe tie kōbōre se. Erere bokānā, ti tō nānta ja kāite Kanan. Abko kore se, niebare Jakobokwe Rakeliye btā Leaye.

14 Angwane Rakeli btā Lea kākwe niebare Jakoboye:

Mtare jāndrān ñakare mda nunkrā tatakwe. 15 Mdakāre abko, nun rabadre mabe, abkokāre tatakwe nun rūrūmoinbare mae. Angwane ngwian nun ūtiāre abko namani kaibe jōkrā tatakwe angwane, niarakwe ngwian ye ganinankā jōkrā. Abti bāsi chui menteni kwrere jire nunta tata ngwārekri mtare. 16 Ngōbōkwe jāndrān tatakwe dianinkā kām, biani kwe mae, ye abko nikwe amne, ngābākre nikwe krāke. Ne aisete ma rikareta Kanan niebare Ngōbōkwe mae, ye erere ma rikareta angwane, nunta biare niken siba mabe, niebare Rakelikwe btā Leakwe Jakoboye.

Jakobo btā mrākā kwekwe ngitiani Badan-aran

17-19 Yehti Laban nikani obeja mike mrōre mobe kā mdabti angwane, Jakobo nikani ja mike juto rikakāreta rūn Isaa kanti Kanan. Angwane jāndrān ngibiata gwi biani ie kōbrānkwe sribi ūtiāre Badan-aran, ye erere ūkaninkrō jōkrā kwe ngwiandre jae, btā tribe mda mda ye ūkaninkrō jōkrā arato, bti namanina biare rikakāre jibti angwane, meri btā ngābriānkā kwekwe mikani jōkrā kameobti kwe, bti nikani. Akwa Jakobo ngāmi nikenta, ye kānenkri abko

Laban ñakare gwi angwane, ngängän Rakeli abko janabare jä dätebare ngöbö ngwarbere nämane kwe gwi, ye goibare kän kwe abko, Rakeli nikani ngwena niara täbti.

20-21 Jakobo jatani nikenta, ye abko niebare ñakare kwe köbränye. Akwa jändrän nämane kwekwe, erere ben ngitiani amne, jötrö ngwarbe nikani mate ñö Eubratebtä möta, nikani ta nakri, bti nikani, nikani, nikani, namani nebe kākā Galaate abko, Jakobo nikaninta angwane, köbrän araneo Laban ngökani kore kwe.

Laban nikani Jakobo jiebti

22 Jakobo ngitianinta tiebe, bti kā nikanina köbömā ta angwane, kukwe jänamani Laban jiebti. **23** Angwane Laban namani romon, kākwe mrākā kwekwe ükaninkrö, ben nikani Jakobo jiebti mda. Laban nikani, nikani, te köbö kükü näre angwane, Laban nikani mate minti Galaate, Jakobo nämane nünentebe ye kanti. **24** Akwa ye näire deo Labankwe ja tuani köböre Ngöböbe angwane, Ngöbökwie niebare ie:

Laban, makwe ñan ñākā romone ma dänän Jakoboye abko, tita niere mae, niebare Ngöbökwie Labanye.

25 Angwane Jakobo nämane nünentebe Galaate minti, ye arabe kanti Laban namani nünentebe mrākäbe, kanti köböbare kwe. **26** Bti jändrinane angwane, Laban nikani, namani Jakobo kanti, kākwe niebare ie:

Ma nämane yäketa ja käite, ¿se ñobtä abko ma niere ñakare tie, amaribti ni rükä jārīka ngite kwrere jire, ma ngitiani ngäbäkre tikwebe se? **27** ¿Se ñobtä makwe ti ngökani kore? Ma nämane yäkete se makwe niedre tie, nikwe kā ngwiandre nuäre jabtä, kaja takädre, arba takädre kā ngwiankrä nuäre jabtä nikwe, bti ma jataretä bā amaribti ma jatani ngitieta kore. **28** Mdakäre abko, ma yäketa gare tie angwane, tikwe ngäbäkre tikwe btä ti bränkä tikwe tikwe se demaindre, bti mun jatadreta näre, ¿se ñobtä abko bāsi ni tōi ñakare kwrere jire makwe kukwe nuenbare? **29** Abtä tikwe kukwe nuendre blo mun jökräbtä, akwa tikwe ñan ñākädre romone mae abko, Ngöbö ma rünkwe nü niere tie deo, aise ti bike mun tuen okwäbtibe jirekäbe. **30** Akwa ma tō namani näinta dikaro ma rün gwiriete, ¿se ñobtä abko, jä dätebare ngöböre nämane tikwe abko,

makwe goibare, bti ma jatani ngwena tikän? niebare Labankwe Jakoboye.

31 Angwane Jakobokwe niebare mda Labanye:

Nane makwe ma ngängän diandrekäta tikän abko, jürä rababa tibtä, aisete ti ngitiaba kore bentre. 32 Akwa ti mräkä ngätäite nete, nire jatani jä dätebare ngöböre ngwena makän, ni ye abko kämikadre jirekäbe jändrän makwe dokwäre. Mdakäre abko, jändrän makwe tärä tikwe nete ne ngwane, känene, ma rika ngwenante jae ti mräkä okwäbti btä ma mräkä okwäbti, niebare Jakobokwe Labanye.

Jändrän ne abko jä sribebare ngöbö ngwarbere. Ngöbö ngwarbe abko ni kwati nämane mike ütiäte jae Ngöbö täte. (31.30-35)

Ne ngwane abko, Rakeli nikani jä dätebare ngöböre ngwena rünkän abko, ñakare nämane gare Jakoboye, aise-te niebare kore kwe köbränye. 33 Angwane kabra drüen dikani nämane kaninkä jure Jakobokwe, yete Laban nikani jä dätebare ngöböre ye känene se kwrere, akwa ñan kwani ie. Abtä nikani Lea kanti btä sribikä merire merire kökani nämane ye kanti arato, akwa jä dätebare ngöböre ye ñan kwani Labanye. Abtä nikani Rakeli kanti jä dätebare ngöböre ye känentari mda. 34 Akwa Rakeli abko käkwe jä dätebare ngöböre ye diani, mikani kwe sia kameokwe täni, bti namani tākänintebe siabti käin. Angwane rünkwe jä dätebare ngöböre ye känänbare jökrä gwita temen se kwre-re, akwa ñan kwanintari ie angwane, 35 Rakelikwe niebare Labanye:

Tata, tita ñö okwäte mtare, aisete ti bike neme kwekbe

tākānintebe nete, akwa ma ñan raba romon tikrā, niebare Rakelikwe Labanye.

Labankwe jā dātebare ngōbōre kǎnānbare kri kore, akwa ñan kwanintari ie. ³⁶Angwane Jakobo namani romon Labankrā, kākwe ñākābare krōrō mda ie:

Drebtā tikwe ja mikani ngite ma rūere amaribti, ni ngite jiebti ni rika betekā kwrere jire, ma jatani betekā ti jiebti. ³⁷Abti mtare, makwe tribe tikwe turite jōkrā tikān. ¿Yete jāndrān makwe kunintari mae ya? Jāndrān makwe kunintari mae ti tribete ne ngwane, mike temen nete ma mrākā ngwārekri amne ti mrākā ngwārekri. Yeptā nire ngite abko, niedi kwetre nikrā. Tita ñāke krōrō mae, ³⁸ñobtā ñan angwane tikwe sribibare kā kwā gre jire makrā. Ye ngwane obeja btā kabra ngābāli dārere ñakare ngwākāre makān. Erere arato, tikwe ñan obeja kwane makwe kwetani jire krati. ³⁹Mdakāre abko, jāndrān makwe kāmika nāmāne kwrakwe angwane, ti nāmāne bien ñakare mae amne, ti nāmāne ūtiā bianta jirekābe mae. Erere arato, obeja goi nāmāne dibire rare makān amne, ma nāmāne ūtiā kārere tie, ti nāmāne ūtiā bien mae.

⁴⁰Tikwe sribibare makrā angwane, ti nāmāne ja tare nike kri ñānā ngirete rare amne, deo abko kā nāmāne nebe tibo krūbāte tibā, kā nāmāne kōbō juentari tie jāndrān ngibiabtā makrā. ⁴¹Akwa makwe sribi ūtiā kwitaba bā jātā jire tikān. Akwa yepti ta tikwe sribibare kā kwā jātābti kobkā ma ngāngān nibu se ūtiāre, bti tikwe sribibare kā kwā ti mda makrā jāndrān makwe makwe ngibiakrā, aisete kā kwā gre tāte tikwe sribibare makrā abko, mden ūtiāta tikwe mtare se. ⁴²Ne abko, Ngōbō ti ruai mrō Abrajankwe btā Ngōbō mika nāmāne ūtiāte ti rūn Isaakwe ñan tādre ti die mike, akrāke makwe ti juandreta kise tōkare raba ruen tie, akwa ti nāmāne ja tare nike kri Ngōbō okwābti, aisete ti die mikani käre sribibtā kwe abko, ūtiāta tikwe mtare, aisete Ngōbō ti die mikaka mden kākwe ñāri deo mae ti dokwāre ye, niebare Jakobokwe Labanye.

⁴³Angwane Labankwe niebare mda Jakoboye:

Ti ngāngān tikwe tā nibu mabe amne, ngābākre kwekwe se abko, ti brānkātre tikwe. Erere arato, obejata makwe noko abko nāma tikwe jōkrā, aisete jāndrān jōkrā tā makwe nete

noko tikwebe jökrä, akwa ti ñan tö jändrän se diainkäta ngäbäkrekän. **44** Aisete mtare nikwe nünandi ño, ye abko ari ükete jabe kwärikwäri. Ye abko rabadi käre ja tökrä nie, niebare Labankwe Jakoboye.

45 Angwane Jakobokwe kukwe ükaninte Labanbe. Bä mikakrä abko, Jakobokwe jä nga diani kwati, nökanı krökuin kwe kä ye kanti, **46** bti niebare kwe mräkäye:

Jä ükekrö kabre nete munkwe, niebare kwe.

Ye erere Jakobo mräkä jökrä nikani jä ükekrö kwäräkwärä se kwrere, bti jä ükaninkrö kabre jabti jabti kwetre angwane, Jakobokwe kukwe ükaninte Labanbe bä mikakrä abko, mröbare kwetre jä ükaninte kabre jabti jabti ye kanti.

47 Akwa jämi mröre känenkri, Laban abko kukwe araneo, aisete kä ye kä diani "Jekar Sajaduta" kwe ja kukwere. Jakobo abko kukwe jebreo, aisete kä ye kä diani "Galaa" kwe ja kukwere. **48** Angwane Labankwe niebareta mda:

Nikwe kukwe ürüte jabe kwärikwäri, ye abko mtare mentokwäre jä ürükrö kabre jabti nokote nokokwe ngwian-dita töre nie, niebare Labankwe Jakoboye. (Aisete kä ye abko kä diani "Galaa".)

49 Kä ye kä diani Miba arato, ñobtä ñan angwane Labankwe niebare krörö Jakoboye:

Ni kite niken nüne jene jene, aisete Dänkin Ngöbö rabadre ni tuabtikä. (Miba abko käta "Ju ni tuabtikäkrä" niere jebreore). Dänkin Ngöbö aibe tädi nibe, **50** aisete ngäbäkre tikwe tä nibu mabe, se ben makwe nünandre blo ne ngwane, ma rabadi ngite Ngöböye. Erere arato, makwe meri mda diandre btä ne ngwane, ni mda ñakare niekäta akwa, ye abko rabadi gare Ngöböye. **51** Mdakäre abko, jä ürükrö kabre jabti noko, btä jä miri krökuin noko abko, kukwe ürüte nikwe mtare abko bä mikadi kwe. **52** Aisete mtare mentokwäre, jä ne kanti kä bike neme kä ñäräre mikakrä makrä btä tikrä. Ne abko, teta ni ñan rikadre kwärikwäri rükäre jabe kwärikwäri, abkokäre bike neme ükaninte kore nie. **53** Nebti nane nikwe kukwe ürüte jabe kwärikwäri ne kitadreta temen, ne ngwane Ngöbö ma ruai mrö Abrajankwe btä Ngöbö ti ruai mrö Nakorkwe, ie ni rabadi gare. Abko kore se, niebare Labankwe Jakoboye. (Mden kisete kä kanti nita kukwe ükete ne kä diandi Miba arato.)

Angwane jakwe nuendi kore, niebare Jakobokwe Ngöbö niara rün Isaakwe ie. ⁵⁴Laban btä Jakobo kākwe kukwe ūkaninte ūnān jōkrā kore, bti kukwe ūkaninte kwetre jabe kwārikwāri, ye kānti Jakobokwe obeja kāmikani Ngöbö kākītakakrā, bti mrākā kwekwe kārābare jōkrā mröre kwe. Ye erere Jakobo mrākā jōkrā kākwe mrōbare, bti namani kānime Jakobobe ngitiobti ye nāire deo. ⁵⁵Bti jāndrinane dekā Laban jatani nikenta angwane, nikani, kākwe ngāngān nibu btā brānkātre demainbare jōkrā kwe, bti ja di kārābare kwe Ngöböye krāke, bti nikaninta ja kāite, abko nakaninkā kore se.

Jakobokwe ja mākāninta etba Esaube

32 ¹Laban nikaninta ja jiehti Badan-aran angwane, Jakobokwe abko nikaninta rün kākī kukwāre. Jakobo nikani ji ngrabare angwane, batibe angeletre sribikā Ngöbökwē jatani niara ngābti, btā okwā namani. ²Angwane niebare kwe:

Ingöböta nūnentebe nete nān nān! niebare kwe.

Mden kisete Jakobokwe kā ye kā diani Majanain. ³Abti Jakobo nikaninta ja kāite, ye rabadre gare niara etba Esauye abkokāre sribikā kwe juani ruāre kwe nebe Esau kānti. Sribikātre ye abko, ie Jakobokwe niebare krörö:

Kākā Seir tā Edonte, ye kānti ti etba Esauta nūne, ye kānti mun nān. ⁴Mun raba kānti angwane, munkwe nie krörö ie: Esau, ma etba Jakobo tā biare ja mikakāre ene, aisete ja kukwei juani krörö kwe makrā: Esau, tikwe nūnabare raire ni grū Labanbe abti kā nūke mtare, ⁵aisete mtare nbi, buro amne obeja tārā kabre tikwe. Erere arato, sribikā merire, brare tārā kwati tikwe. Ne abko ti tō nibi niei mae. Mdakāre abko, makwe ja mākāreta tibe, ie ti tō, aisete tita ja kukwei juen mae Esau. Ne abko, munkwe ti kukwei nie kore Esauye, niebare Jakobokwe sribikā kweye.

⁶Erere bokānā, sribikā Jakobokwe janabare Esau kānti, Jakobo kukwei niebare kwetre ie, bti jatani nūkete angwane, niebare kwetre Jakoboye:

Nun janama ma etba Esau kānti angwane, munkwe ma kukwei nieba ie. Abtā niara ara jire kite au ma ngābti, akwa ni mda mda ngwianta sientō krābkā (400) jire jabe kwe, niebare kwetre Jakoboye.

Abtä Jakobo metani kwe klerebtä mda. Angwane Jakobo klere juen ngitianinkä kwärä ja di nuabtä ni yebe. **26** Ni yekwe niebare Jakoboye:

Kä kitera ngwen. Ti gibiekä, namani niere Jakoboye.

Akwa Jakobo abko kä namani niere ie:

Makwe ñan ja di biandre tie ne ngwane, tikwe ñan ma gibiadreka, Jakobo namani niere ie.

27 Abtä ni ye käkwe niebare mda Jakoboye:

¿Ma kä ño? niebare kwe ie.

Angwane Jakobokwe niebare ie:

Ti kä Jakobo, niebare kwe ie mda.

28 Angwane ni ye käkwe niebare Jakoboye:

Mtare makwe ja di nuri Ngöböbe angwane makwe gana-iniri amne, makwe ja di nuani ni mda mdabe angwane, makwe ganainbare kwäräbe, aisete ma kä Jakobo, akwa mtare mentokwäre kä rabadi Israeli, ñobtä ñan angwane kukwe Israeli abko käta "Ni ja di nuaka Ngöböbe" niere jebreore aisete, niebare kwe Jakoboye.

29 Angwane Jakobokwe niebare ie:

Ma abko kä ño niere tie, niebare Jakobokwe ie.

Niarakwe niebare mda ie:

¿Drekäre mata ti kä ngwentari tie? niebare kwe Jakoboye.

Bti ja kä niebare ñakare kwe Jakoboye, akwa ja di biani kwe Jakoboye. **30** Abtä Jakobokwe niebare mda:

¡Joo! Tikwe ja turi gwärere Ngöböbe mtare akwa, ti tä nire, aisete ti bike kä ne kä den Benueli, ñobtä ñan angwane kukwe Benueli abko käta "Ngöbö ngwäre" niere jebreore aisete, niebare kwe.

31 Yebti, ñänä nükani käin deka angwane, Jakobo nämane Benueli, nikani ta, akwa klere juen ngitianinkä kwärä, aisete nikani nakwente, nakwente ji ngrabare mräkä jiebtí. **32** Jakobo klere abko juen tikaninkä kwärä kore Ngöbökwé. Ye mden aisete nitre iraelita mräkä ja täritäri abko, käta jändrän bikin klerebtä kwete ñakare abko kä nuke mtare.

Jakobo ngätäni Esaube

33 ¹ Jakobo nikani mda, namani mräkä jiebtí. Angwane nikrabare kwe, btäräbe Esau jatani tuen mente ie se kwrere angwane, ni mda mda nämane näin sientó krä-

bkä (400) jire Esaube, btä okwä namani. Abtä Jakobokwe Lea mikani jenena ngäbriänkä kwe ben amne, sribikä merire merire nämane kwe abko mikani jenena kwe ngäbriänkäbe. Erere arato, Rakeli mikani jenena kwe Josebe. **2**Bti ükaninte krörö kwe ja täritäri: Meri sribikä nibu, ye mikani käne kwe ngäbriänkäbe abko, jiebtä Lea mikani kwe ngäbriänkäbe amne, Rakeli abko mikani mrä köre Josebe kwe, **3**bti niara nikani käne etba Esau ngäbti. Akwa nikani, namani bä ja ken angwane, namani bä kükü jire nguklobti temen, käkwe ja okrä mikani neme dobobtä ja mikakäre bobre Esau ngäbti. Abti nikani neme ja ken Esaube.

4Namani ja ken se kwrere angwane, Esau jatani betekä ngäbti, nakwani ngärä, käkwe demainbare, bti ja müaibare kwetre kwärikwäri, ñobtä ñan angwane kä namani nuäre btätre. **5**Yebti meri nämane ngäbäkrebē, ye Esaukwe mikani ñäräre jökrä, bti niebare kwe Jakoboye:

Merita ngäbäkrebē sere se abko, ñnire amaribti se? niebare kwe.

Angwane Jakobokwe niebare mda ie:

Ngäbäkrebē biani tie Ngöbökwe mden tä meyebe ye, niebare kwe.

6Angwane sribikä merire merire Jakobokwe käkwe krötabare Esau ken ngäbäkrebē kwekwe ben, bti namani jökrä nguklobti, käkwe ja okrä mikani neme dobobtä temen ja mikakäre bobre Esau ngwärekre. **7**Erere arato, Lea nikani ngäbriänkäbe, namani nguklobti temen Esau ngwärekre, bti Rakeli nikani Josebe, namani nguklobti temen, käkwe ja okrä mikani neme dobobtä temen Esau ngwärekre arato. **8**Angwane btäräbe Esaukwe niebare Jakoboye:

Mata töbike ño amaribti makwe jändrän juni kabre dikaro käne tikrä, nie nibi tie ji ngrabare se, niebare Esaukwe Jakoboye.

Angwane Jakobokwe niebare mda Esauye:

Makwe ja mäkäreta tibe angwane, ma rabareta jäme tibe jabtä, abkokäre tikwe jändrän juni biandre ngwarbe mae ye, niebare Jakobokwe Esauye.

9Angwane Esaukwe niebare mda Jakoboye:

Jändrän tärä kabre tikwe arato, aisete ti ñan raba jändrän

makwe se kaen ngäbti jire chi mae, aiseite makwe dianta jirekäbe jakrä, niebare Esaukwe Jakoboye.

10 Akwa Jakobokwe jändrän mikani biandre Esauye abko, Esaukwe kadre ngäbti ie, abkokäre namani Esau nike kisere, kä namani niere ie:

Esau, mata ja mäketä era metre tibe ne ngwane, tita jändrän bien ngwarbe mae se kaen ngäbti tie, ñobtä ñan angwane Ngöböta ma die mike, aiseite makwe ti kari ngäbti kuin, ye mden ütiäre tita jändrän bien mae. 11 Ye makwe ka ngäbti tie, ie ti tö nibi Esau. Mdakäre abko, Ngöbökwé jändrän biani kabre tie abko, ti tö biain ruäre mae, aiseite kaen ngäbti tie Ngöbö okwäbti, Jakobo namani niere jangu-nu kore Esauye.

Te mrä Esaukwe jändrän ye kani ngäbti Jakoboye, Jakobo namani niara nike kisere aiseite. 12 Akwa Esaukwe niebare Jakoboye:

Ya. Bränta. Ti bike niken ma jie ngwena käne. Jiebtä ma rika, niebare Esaukwe Jakoboye.

13 Angwane Jakobokwe niebare mda Esauye:

Ti mräkä tikwe, ngäbäkre kiakia tä dikekä bätärekä ji ngrabare, ben tita näin amne, obeja btä nbi ngäbäli kia därebe därebe btä, se ti rikadre ngwena betekä jötrö köböi-tibe angwane, nane gatadre tikän. Abtä tita näin bätärekä ji ngrabare. 14 Ma rikata käne jirekäbe. Ti abko näin bätärekä ma jiebtä ngäbäkrebe amne jändrän tikwe tikwe sebe. Abtibe ti näin nebe Seir, kanti nikwe ja tuadita, niebare Jakobokwe Esauye.

15 Angwane Esaukwe niebare mda Jakoboye:

Mata niere kore ne ngwane, ti bike nikenta käne, akwa nita näin tibe noko ti bike mikete ruäre ma die mikakäre ji ngrabare, niebare kwe ie.

Angwane Jakobokwe niebare Esauye:

Ma tö nibi ni mikaite ruäre ti die mikakäre, akwa makwe ñan mikate jirekä abko, ti tö nibi ribei mae, niebare kwe mda ie.

16 Angwane Esau nikanintabe ja gwiriete Seir. 17 Angwane Jakobo abko nikani, namani Sukote, käkwe ju mikani kwati nünantebekrä jae amne, kä ketaninkä ketati kwe jändrän ngwarbekrä. Mden kisete kä ye abko kä diani Sukote.

18Jakobo nämane Badan-aran abko, nikaninta ja káite Kanan, namaninta kuin. Angwane namani nünentebe juta Siken ken. 19Ye kánti ni nämane nüne iti ká dian nämane Jamor. Ngobo iti kwe abko ká dian nämane Siken. Jamor ngábriänkátire, ietre Jakobokwe ká kókani ngwian gre keta-rikebti jakrá. Kánti ju mikani kwe nünankrá jae. 20Bti ñukwá krá mikani kwe jándrán kukwakrá Ngóböye, Ngóbö káikitakakäre. Ñukwá krá ye abko ká diani Eli-Eloje-Iraeli Jakobokwe. Ne abko Jakobo namaninta kore ja gwiriete se.

Jakobo ngábriänká nibu kákwe ni kámikani kwati ngwai Dina dokwäre

34 1Abti bati Jakobo ngängän Leakwe ká dian nämane Dina abko, nikani basare kaibe kukwe muko merire merire ie ká ye kánti. 2Angwane Dina namani tuen kuin Sikenye. Siken ne abko ni jebeo ká dian nämane Jamor ngobo. Jamor nämane gobrane ká ye kánti. Dina namani tuen kuin Sikenye, aisete nikani, kákwe Dina kani jae, bti mikani ja ken kwe. 3Sikenye Dina namani tuen kuin, aisete niara rabadre tare arato Dinakwe, ie niara tö namani, 4kákwe niebare krörö rün Jamorye:

Meri ne rabadre tibe, ie ti tö, aisete nän ti kobaire rünbe, niebare Sikenkwe rünye.

5Sikenkwe Jakobo ngängän Dina kani jae, mikani ja ken kwe, ye gani Jakobokwe angwane, niara ngábriänkátire nämane jándrán ngwarbe ngwarbe kwe mike mröre kwärá-kwärá, aisete Jakobo namani kwekbe jirekábe ngábriänká mike nuketa. 6Akwa Siken btá rün Jamor abko nikani Jakobo kánti kobaire ben.

7Angwane Jakobo ngábriänkátire nämane jándrán ngwarbe ngwarbe mike mröre jatani nuketa gwi angwane, dre nakaninká Dinabtá, ye gani kwetre. Abtá mätä namanintre kri Sikenbtá Dina dokwäre, ñobtä ñan angwane kukwe ñan rabadre bare jire abko, erere nuenbare Sikenkwe nitre iraelita rüere, aisete namani tare Jakobo ngábriänkábtá. 8Akwa Jamor nukani Jakobo kánti, kákwe niebare ietre:

Ti ngobo Siken, ie mun ngwai tuen kuin dikaro, aisete munkwe tuametre neme ben abko, ti tö ribei munye. 9Nebtä abko ni rabadre ni jakwe kwrere amne, ngábákire merire

merire munkwe rabadre neme nunbe. Erere arato, ngäbäkre merire merire nunkri rabadre neme munbe, ie ti tö. **10** Aisete mun raba nüne nunbe nete. Kä tärä nünankrä nere temen, aisete mun raba nüne. Munkwe jändrän rürümoin, arato munkwe kä köka jae, niebare Jamorkwe ietre.

11 Angwane Siken käkwe niebare Dina rünye btä Dina ngwaiye:

Dina rabadre tibe, ye abko rükabti mun jökräye abko, ti tö nibi ribei munye amne, munkwe dre kärädi tie niara ütiäre, erere tikwe biandi munye. **12** Mdakäre abko, ngwian bianta meri ütiäre, yehti ta munkwe ngwian kärädre tie angwane, tikwe biandi munye. Erere arato, tikwe jändrän mda mda biandi kabre ngwarbe munye Dina ütiäre, akwa munkwe Dina tuametre neme tibe, niebare Sikenkwe ietre.

13 Angwane Sikenkwe Dina kani jae, bti mikani ja ken kwe. Yehtä Jakobo ngäbriänkäkwe Siken btä Siken rün Jamor ngökani, **14** käkwe niebare krörö ietre:

Ni ja näräkrä mike näkare ja kwatabtä abko, ie nun nän raba nun ngwai bien jire, nöbtä nän angwane ni ye kwrere abko ni käme nunkrä. **15** Akwa koba rükarehti munye, abkokäre nunta ja näräkrä mike ja kwatabtä, ne kwrere ni brare brare mun ngätäite käkwe ja näräkrä mikadre angwane, ni rabadre ja kwrere, **16** ne ngwane nun mräkä merire merire rabadi munbe. Erere arato, mun mräkä merire merire rabadi nunbe amne, nunkwe nünandi mun ngätäite nete. Ni rabadi juta kwatibe kwrere. **17** Akwa ja näräkrä mikadre ja kwatabtä munkwe, nunta niere ne kwrere nän rükarehti munye, ne ngwane nun näinta mentokwäre nun ngwaibe. Abko kore se, niebare Jakobo ngäbriänkäkwe.

18 Ne abko Jakobo ngäbriänkäkwe kukwe ükaninte kore, ye abko namani tuen debe Jamorye btä ngobo Sikenye, **19** nöbtä nän angwane Jakobo ngängän namani tuen kuin Sikenye, aisete ni brare brare jökrä juta Siken ngätäite Sikenkwe ja näräkrä mikani käne ja kwatabtä. Siken abko bari mika nämane ütiäte mräkä rünkwe ngätäite, **20** aisete Siken nikani rün Jamorbe, nämane jukwebtä jutate kä gätäkrä kanti, käkwe niebare nitre brare nünanka juta yete ie:

21 Nitreta nete, ne tä ja gete jäme nibe, aisete biketre nüne nete amne jändrän kökadi kwetre btä jändrän rürümoini

kwetre nete. Mdakäre abko, kä tärä kabre nünankrä ietre, aiseite rabadre nüne amne, ni rabadre ja mike gure niaratre ngätäite. Erere arato, niaratre raba neme ja mike gure ni ngätäite. **22** Akwa ni rabadre juta kwatibe kwrere angwane, niaratre rabadre nüne ni ngätäite nete, abkokäre ari kukwe ukete krörö: Nitre tä ja ñäräkrä mike ja kwatabtä, ye kwrere ni brare brare ni ngätäite käkwe ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä. **23** Angwane jändrän kwekwe btä jändrän ngibiata kwekwe, ye rabadi jökrä nikwe arato, aiseite niaratreta kukwe ukete ño, ye btä nikwe jän niedre jirekåbe, rabaditre nüne nete. Abko kore se, niebare Jamorkwe btä Sikenkwe.

24 Angwane ni brare ünän ünän amne bati bati nünanka juta yete, kråke Jamor btä ngobo Siken kukwei namani era, aiseite ja ñäräkrä mikani jökrä ja kwatabtä kwetre.

25 Ni brare brare käkwe ja ñäräkrä mikani ja kwatabtä abko, käi nikani köbömå krire ta, aiseite namanintre ja bren nike. Abtä ñan namani rüdre kråke jökrä. Abtä batibe Jakobo ngåbriånkåtre Simeon btä Lebi, Dina ngwai kwe abko nikani, namanintre jutate käkwe ni brare jökrä kämi-kani, ni brare jökrä kämikani kwetre ngitrabti se kwrere. **26** Erere arato, Jamor btä ngobo kwe Siken kämikani ngitrabti Simeonkwe btä Lebi kwe, bti Dina nämåne Siken gwiriete, jånikaninta kwetre jabe.

27 Angwane Jakobo ngåbriånkå mda mda nükani arato abko, nikani dikekå ni ngwåkäbtita kwåråkwårå se kwrere, nikani jändrän denkå jökrå jakrå Dina dokwåre. **28** Nikanintre obeja, nbi, buro ngwena jae. Erere arato, jändrän gwita btä jändrän ju bäre temen nikanintre ngwena jökrå jae. **29** Mdakäre abko, jändrän nämåne gwita jånikani jökrå kwetre jae amne, ngåbakre btä ni merire merire nämåne, erere jånikani ngite jökrå sribikåre ngwarbe jakrå kwetre arato.

30 Abtä Jakobokwe niebare Simeonye btä Lebiye:

Munkwe kukwe mikani kri krübåte tikrå. Mtare nitre kananbo btä nitre bereseo nünanka nete mätä rabadi kri tibtä, käkwe ja ukadikrö rükåre tibe, akwa tikwe, ni ñakare kabre rükåre, aiseite nun kämikadi jökrå kwe ti mråkåbe, nibi ruen tie, niebare Jakobokwe Simeonye btä Lebiye.

31 Abtä niaratre käkwe niebare Jakoboye:

Meri bti kä ngwarbe, käta ja mike gure bati bati btä kukwe nuen kwrere jire, Sikenkwe nuenbare nun ngwaibtä. ¿Sebtä abko, nunkwe ñan Siken kämikadre ya? niebare Simeonkwe btä Lebikwe Jakoboye. Abko nakaninkä kore se.

Ngöbökwe ja di biani Jakoboye Beteli kanti

35 ¹Simeon btä Lebi kākwe ni kämikani kwati ngwai Dina dokwäre, yehti Ngöbökwe niebare Jakoboye:

Ma nämä ngitie ma etba Esau ngäniene angwane, ma nämä Beteli, kanti ti, Ngöbö, rükaba blite mabe. Ye kanti ma rikata nüne, kākwe ñukwä krä ükate kwati jändrän kukwakrä tie, ti käikitakakäre, niebare Ngöbökwe Jakoboye.

²Angwane Jakobokwe niebare mräkäye btä ni mda mda nämäne näin ben yeye:

Ngöbö ngwarbe ngwarbe tä munkwe, ye kitekä jökrä munkwe. Arato jüben munkwe, dän mdara jire kite jabtä munkwe. ³Bti bränta jötrö nebeta Beteli, ñobtä ñan angwane ti nämäne ulire angwane, Ngöbökwe ti die mikani. Erere arato, tita dikekä mdente erere angwane, Ngöbö tä tibe. Ngöbö ye kräke ti bike niken ñukwä krä ükete jändrän kukwakrä niara käikitakakäre, niebare Jakobokwe.

⁴Ye erere bokänä, Jakobo mräkä btä ni mda mda nämäne näin ben, ye kākwe ngöbö ngwarbe ngwarbe ükaninkrö jökrä, biani kwetre Jakoboye. Erere arato, olo mie nämäne kwetre ja olote ja mukore biani jökrä kwetre Jakoboye. Angwane Jakobokwe doboi mikani jökrä ensina krie täni juta Siken ken. ⁵Yehti nikanintre jökrä jibti Beteli kukwäre mda; nikanintre angwane nitre nünanka juta mda mdate kanime juta Siken ken, yehtä Ngöbökwe Jakobo jürä mikani aisete, Jakobo nikaninta jame mräkäbe amne rüe nikani ñakare jiehti.

⁶Abti Jakobo btä ni jökrä nämäne näin ben, ye nämäne juta Lute. Juta ne arabe kä dian nämäne Beteli arato. Juta ne abko nämäne Kanan. ⁷Kanti Jakobo namani angwane, ñukwä krä ükaninte kwati kwe. Juta ye abko kä diani Eli-bet-eli Jakobokwe, ñobtä ñan angwane Jakobo nämäne ngitie etba Esau ngäniene angwane, Ngöbö nükani blite ben kä ye kanti, aisete kä diani kore kwe.

8 Namanintre yete angwane, meri Rebeka ngibiaka kā dian nāmane Debora krūtani abko, doboi mikani ensina krie tāni kānime Beteli ken. Kā ye abko Jakobokwe kā diani "Ensina krie kānti ja mūaibare".

9 Jakobo nāmane Badan-aran, nikaninta angwane Ngöbö nūkani bliteta mda ben Beteli angwane, kukwe kuin niebare kwe Jakoboye ja di biankāre ie, 10 kākwe niebare ie:

Ma kā Jakobo bokānā, akwa mtare ma nān kā diandre kore mda, aisete mtare ma kā rabadi Iraeli, niebare Ngöbö-kwe Jakoboye.

11 Yehti Ngöbökwē niebare mda ie:

Ti abko Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrā Nuenkā.

Ti diehti makwe ma bkūn

ngibia kwati ja tāritāri.

Arato, ma bkūn makri rabadi

nekete kwati jakri abko,

mrākā rabadi ja jutai mike

kabre jene jene mda.

Erere arato, ma bkūnkri jrei rabadi

betekā kwati.

12 Mdakāre abko, kā Kanan ne biani tikwe

Abrajanye btā Isaaye,

kā ye arabe ti bike bien mae,

akwa nehti ma bkūn dāredi makri,

ie tikwe biandi arato. Abko kore se,

niebare Ngöbökwē Jakoboye.

13 Ngöbökwē blitabare ünān kore Jakobobe, bti Ngöbö nikaninta mentokwāre. 14 Angwane Ngöbökwē blitabare Jakobobe, ye kānti Jakobokwe jā nga diani, nōkani ūrā kwrere krōkuin kwe, bti aseite btā uba dōi kekani bti kwe mikakāre jenena Ngöbökrā. 15 Kā ye kānti, Jakobokwe Ngöbö kāikitaninkā, aisete kā ye abko, Jakobokwe kā dianinta Beteli abko nakaninkā kore.

Rakeli krūtani

16 Jakobo nāmane Beteli mrākābe. Abti nikaninta angwane, juta Ebrata nāmane mobe kāne se kwrere angwane, Rakeli jatani ja ngibiare. Rakelikwe ja ngibiabare tare krū-

bäte, 17 aiseite namanina kwata ngwarbe angwane, meri niara die mikaka ja ngibiabtä kākwe niebare ie:

Ngäbäkire däreniri brare mda makwe, aiseite ma ñan raba ulire, niebare kwe ie.

18 Akwa Rakeli abko jatanina jraine, kākwe ngobo kä diani Benoni, akwa Jakobo abko kākwe kä diani Benjamin.

19 Rakelikwe ja ngibiabare tare krübäte, kiseite krütani kore ji ngrabare angwane, doboi mikani ji Ebrata kukwäre ye kánti. Juta kä dian nämane Ebrata, ne arabe kä dianta Belen mtare. 20 Rakeli doboi mikani. Yebti käin, Jakobokwe jä nga diani, nökanı krökuın kwe. Ye abko Rakeli doboita mdente abko tä bä mike mtare.

21 Rakeli doboi mikani. Yebti Israeli nikani ta mda. Angwane namani nünentebe kākä Midali-edar btä ngüsrüri. 22 Iraeli namanina nünentebe kä ye kánti angwane, meri kökani sribikäre kwe kä dian nämane Bila abko nämane arato Iraelibe, ye ben Israeli ngobo Ruben kākwe kibiabare. Ye gani Israelikwe angwane, mätä namani kri krübäte Rubenbtä.

Jakobo ngäbriänkätre abko nere

(1 Cr 2.1-2)

Jakobo ngäbriänkätre ni jätäbti nibu abko nere:

23 Jakobo ngäbriänkätre därebare Leakwe abko nere:

Ngobo mubai abko Ruben, btä Simeon, Lebi,
Juda, Isakar btä Sabulon.

24 Jakobo ngäbriänkätre därebare Rakelikwe abko nere:

Jose btä Benjamin.

25 Meri kökani sribikä Rakelikwe kä Bila abko kwe Jakobo ngäbriänkätre därebare abko nere:

Dan btä Netali.

26 Meri kökani sribikä Leakwe kä Siliba abko kwe Jakobo ngäbriänkätre därebare abko nere:

Ga btä Aser.

Jakobo ngäbriänkätre ne abko därebare Badan-aran.

Isaa krütani

27 Jakobo nämane nünentebe Midali-edarte angwane, nikani basareta rün Isaaye Mamrete. Juta ne arabe kä dian nämane Arba amne Jebron arato. Juta ne kánti Abrajan

tukwe kākwe nūnabare, kānti Isaa namani nūne. Ye kānti Jakobo nikani. **28** Ne ngwane kā namanina gre ketarike bti gre ketabkā (180) Isaaye angwane krūtani. **29** Isaa namanina unbre krübāte angwane krūtani. Krūtani angwane, ngābriānkā Esau btā Jakobo kākwe doboi mikani, abko naka-ninkā kore.

Esau nikani nūne kā Seirte

36 ¹ Esau ne arabe kā dian nāmane Edon abko bkūn ja tāritāri nere: ² Meri kananbo kānānbare nimā Esau-kwe ja nān mukore, aiseite Esau merie iti kā dian nāmane Ada. Ada abko Elon ngāngān. Elon abko jeteo. Esau merire mda abko Ajolibama. Ajolibama rūn abko kā dian nāmane Anā, ruai abko ni jebeo kā dian nāmane Sibeon. ³ Esau merie nimākāre abko Nebaio etba kā dian nāmane Basema. Basema abko Imaeli ngāngān. ⁴ Esau ngobo dārebare Adakwe abko Eliba. Angwane Esau ngobo dārebare Basemakwe abko Reueli. ⁵ Arato Esau ngobo dārebare Ajolibamakwe abko Jeu, Jaalan btā Kore. Esau nāmane nūne Kanan angwane, ngābriānkātre ye dārebare.

⁶ Abti Esaukwe meriretre nimā btā ngābriānkātre merire, brare ngwiani jabe, ben nikani nūne jenena mentokwāre etba Jakoboye. Esau nikani angwane, ni nūnanka ben erere nikani jire jōkrā btā jāndrān ngibia nāmane kwe Kanan, erere nikani ngwena jōkrā jabe. ⁷ Esau nikani nūne mobe mento etba Jakoboye, ŋobtā ŋan angwane niaratre nibu namani jāndrān bākāne kabre krübāte, aiseite kā namani chi dikaro jāndrān ngibiakrā, aiseite namani nūne tare ketatibe. ⁸ Abtā Esau ne arabe kā dian nāmane Edon, abko nikani nūne mintokwāre kākā Seir kānti.

Esau bkūn ja tāritāri abko nere

(1 Cr 1.35-37)

⁹ Esau bkūn abko kā dian nāmane nitre edonita amne, nāmane nūne kākā Seir. Ye kānti abko, kā romon krübāte.

¹⁰ Esau bkūn ja tāritāri abko nere:

Esau ngobo dārebare Adakwe abko Eliba; Esau ngobo Basemakwe abko Reueli.

¹¹ Eliba ngābriānkātre abko,

Teman, Omar, Sebo, Gatan btä Sena.

- 12 Erere arato, Esau ngobo Eliba namani
meri kökani kwe kä dian nämane Timna ben.
Ngobo därebare Timnakwe abko Amale.
Ni jökrä ye abko Esau merie Ada bräi.

- 13 Reueli ngäbriänkätre abko,
Naja, Sera, Sama btä Misa.
Ye abko, Esau merie Basema bräi.

- 14 Meri mda Esaukwe abko kä dian nämane Ajolibama.
Ngäbäkre därebare kwe abko Jeu, Jaalan btä
Kore. Ajolibama rün abko Aná amne, ruai
abko Sibeon.

15 Esau bkün niara ngobo mubai Elibakri nämane dän-
kiene abko nere:

Dänkin Teman, Omar, Sebo, Sena, 16 Kore, Gatan
btä Amale.

Ni ne abko därebare Elibakri amne, nämane
dänkiene kä Edonte. Ni jökrä ye abko Esau
merie Ada bräi.

17 Esau bkün Reuelikri abko nämane dänkiene kä Edonte
abko nere:

Dänkin Naja, Sera, Sama btä Misa. Niaratre abko
Esau merie Basema bräi.

- 18 Esau bkün därebare Ajolibamakwe abko nere:
Dänkin Jeu, Jaalan btä Kore.
Esau merie Ajolibama rün abko Aná.

19 Ni ye abko Esau bkün nämane dänkiene. Esau kä dian
nämame Edon arato.

Seir bkün ja täritäri abko nere

(1 Cr 1.38-42)

20 Ni kä dian nämane Seir abko nämane nüne kä ye kanti
arato. Niara abko ni joreo. Seir ngäbriänkätre abko nere:

Lotan, Sobali, Sibeon, Aná,

- 21 Dison, Eser btä Disan.
Ni ne abko nämane dänkiene
nitre joreo ngätäite
kaka dian nämame Seirte.
Kä Seir abko, kä dian nämame Edon arato.

22 Lotan ngäbriänkätre abko:

Jori btä Jeman.

Lotan ngwai abko kä dian nämane Timna.

23 Sobali ngäbriänkätre abko:

Aliban, Manaja, Ebali, Sebo btä Onan.

24 Sibeon ngäbriänkätre abko:

Aja btä Aná. Aná ne mden abko
nämame buro rünkwe mike mröre
kä kaibete angwane,
ñö okwä kwani kena ie yete.

25 Aná ngobo abko Dison amne, ngängän abko Ajolibama.

26 Dison ngäbriänkätre abko:

Jendan, Esban, Itran btä Keran.

27 Eser ngäbriänkätre abko:

Bilan, Saaban btä Akan.

28 Disan ngäbriänkätre abko:

Usu btä Aran.

29 Nitre joreo nämame dänkiene abko nere:

Lotan, Sobali, Sibeon, Aná,

30 Dison, Eser btä Disan.

Nitre joreo ne abko nämame
dänkiene jene jene mräkä kwebti
ja käite kākä Seir kanti.

Nitre jrei nämame gobrane Edonte abko nere

(1 Cr 1.43-54)

31 Nitre iraelita ngämi jrei bākāne kānenkri, nitre jrei
nämame gobrane Edon kanti abko nere:

32 Beor ngobo Bela nämame gobrane

Edon amne, nämame nüne juta Dinaba.

33 Jrei Bela krütani angwane,

Joba abko gobranbare niara täte.

Joba rün abko ni Bosrabo

kä dian nämame Sera.

34 Jrei Joba krütani angwane,

Jusan ni Temanbo abko

gobranbare Joba täte.

35 Jrei Jusan krütani angwane,

Beda ngobo Jada kākwe

gobranbare Jusan täte.
 Jrei Jada ne abko kākwe
 nitre madianita ganaibare Moabi kānti.
 Jada nämane nūne juta Abite.

36 Jrei Jada krütani angwane,
 Sanla Masrekabo abko
 gobranbare Jada täte.

37 Jrei Sanla krütani angwane,
 Sauli Rejobobo gobranbare
 Sanla täte. Juta Rejobo abko
 ñö ye ngrabare.

38 Jrei Sauli krütani angwane,
 Akbor ngobo Baali-janan
 gobranbare Sauli täte.

39 Jrei Baali-janan krütani angwane,
 Jada Baubo gobranbare
 Baali-janan täte. Jada merie abko
 kā dian nämane Mejetabeli.
 Mejetabeli ne abko
 Matre ngängän amne Mesaa bün.

40 Esau bkün namani nūne kā ketareketare te amne,
 namani dänkiene mrākā kwekwebti abko nere:

Timna, Aliba, Jete,
 41 Ajolibama, Ela, Binon,
 42 Sena, Teman, Misar,
 43 Madieli btä Iran.

Nitre ne abko jökrä nämane dänkiene dänkiene ja käite
 niaratre mrākā edonita ngätäite. Niaratre jökrä Esau bkün-
 tre. Edon ne arabe Esau.

Ñobtä Jose etbakantre nämane romon kräke

37 1-2 Kukwe nakaninkä ño ño Jakobo btä ngäbriänkä
 kwekwe btä abko nere: Jakobo nūkaninta, namani
 nūnenta rün mrö täbtä Kanan angwane, Jakobo ngobo
 nämane iti kā dian nämane Jose abko, kā kwä jätäbti kwä
 kükü (17) ie. Bila btä Siliba, ye ngäbriänkä ben Jose nämane
 obeja ngibiare ketatibe angwane, käre Jose etbakantre nämane
 ne kukwe nuene kāmekāme abko, nämane niereta rünye.
 3 Israeli namanina unsunine angwane Jose därebare, aise

nāmane tarere bāri ngābriānkā mda mda ngwā, kākwe dān kuin ūtiāte kri ngwian nāmane jabtā ni ūtiāte krikrikwe kwrere dikamna Josekrā. 4 Yehti abko, Jose tare nāmane bāri rŭnkwe etbakantre mda mda ngwā, ye namani gare Josebtā etbakantreye angwane, moto namani romon jōkrā Josekrā, aisete nān namani blite jāme ben.

5-7 Bati Josekwe kōbōbare abko nikani niere krōrō etbakantreye:

Ye jene, ni tāni jōkrā triko ōtō tirete angwane, triko mārīte kise kwati tikwe abko batibe, nakrō, nibi metre krō amne, triko mārīte kisete kwatirekwatire munkwe abko nibi jōkrā triko tikwe bāre temen, kā nibi ja mīke bobre triko tikwe bāre, tikwe turi kore, niebare Josekwe mrākāye.

8 Yehtā Jose etbakantre kākwe niebare mda ie:

Makwe kōbōniri, ye abko erere ma rabadi jreire nunkwe amne, nun rabadi ja mīke bobre mabtā, ūmata nūtūre nān nān abko, ma tōta bikabtā kri nunbtā ya? niebare kwetre Joseye.

Bti bāri mātā namanintre Josebtā kōbō nie dokwāre kore jae.

9 Abti Josekwe kōbōbareta mda abko, nikani niereta krōrō etbakantreye:

Ye jene, nānā, sō btā muke kwā jātābti kwati nibi nguklobti temen, kākwe okrā mīri temen ti mīke ūtiāte jōkrā jae, tikwe turi, niebare kwe ietre.

10 Erere arato, niebare kwe rŭnye bobuta mrākā okwābti. Abtā rŭnkwe niebare ie:

ŪYe nō abko mata kōbōre kore yere? Ye abko, ūma mrākā, ma meye btā ti, nun rikai nguklobti temen amne ja okrā mikai temen, ma mikai ūtiāte jae, mata nūtūre ya? Nō abko, mata bike kri kore yere, niebare Israelikwe Joseye.

11 Nehtā abko Jose etbakantre jōkrā namani mokrere ben akwa, rŭn abko namani tōbike kri Josekwe kōbōbare yehtā.

Jose mrākākwe niara rŭrŭmoinbare sribire ni mdakrā

12 Abti bati Jose etbakantre nikani obeja rŭnkwe ngwena mikā kuin kānene juta Siken kāntita temen. 13 Bti kā nikani bā raire ta angwane, Israelikwe niebare Joseye:

Jose, ma etbakantre nikani obeja ngwena mröre juta Siken kántita temen. Ye jiebti ma rika, ie ti tö nibi, niebare kwe ie.

Jötrö ngwarbe Josekwe niebare,

Gwängwarbe ti näin mtare tata, niebare Josekwe rünye.

14 Angwane Israelikwe niebare Joseye mda:

Ma etbakantre tätre ño obejabe sere, ye nän tuenbti, bti tä ño, ye abko ma jata kukwe ngwenante tie, niebare Israelikwe Joseye.

Ye erere bokänä, Jose nämane Jebron, nikani, nikani te nikani nebe Siken kántita temen. 15 Nikani nebe Siken angwane, etbakantre, nämane mdente metre ñan namani gare ie, aisete namani dikekä ngwarbe kwäräkwärä mräkä känentari. Angwane ni jatani iti, nükani ngätai ben, käkwe niebare ie:

¿Mata näin nire känentari nere temen yere? niebare kwe ie.

16 Josekwe niebare ie:

Ti mräkä jatani obeja mike mröre nere abko, känäntarita tikwe, akwa ñan nebe kwentari tie, aisete tä obeja mike mröre mdente gare mae ne ngwane, ma raba niere tie, niebare Josekwe ni yeye.

17 Ni ye käkwe niebare mda Joseye:

Ma mräkä ye nämä nete bokänä, akwa rikaba juta mdabti, rikaba Dotan mda, mikä känene mda nieba kwetre, aisete ma rika jiebti Dotan, niebare kwe Joseye.

Ye erere Jose nikani nebe mräkä jiebti Dotan. 18 Jose nikani nebe Dotan angwane, nikani tuen mente se kwrere mräkäye amne, mräkä namanina kāmika braire, 19-20 käkwe niebare krörö jae kwärikwäri:

IKwre, ni köbökä nükerä neen ni jiebti tuen! Ari kāmike, bti kätä muani mente nguse ñökrä, sete nikwe kitadi nguse bti, jändrän krübäte krübäte käkwe kwetani, nikwe niedi tataye. Nebti köböbare ño kwe, ye rabai bare ñakare mda ie, niebare kwetre jae kwärikwäri Josebtä.

21-22 Jose kāmika brai namani mräkäkwe, ye gani etba mubai Rubenkwe angwane, Ruben ñan tö namani mräkä tuai Jose kāmike, käkwe niebare ietre:

Nikwe ñan Jose kāmikadre, akwa kätä muani ñökrä kă

kaibete nete, yete ari kite, akwa munkwe ñan tö ngwian kämike, niebare Rubenkwe etbakantreye.

Ruben abko tö namani Jose diaintari etbakantre ngäni-ene, bti juenta kuin nebata rün kanti, kä namani töbike kore, aise te blitabare kore.

23 Ye erere Jose nikani nebe mräkä kanti angwane, mräkä nikani betekä, käkwe dän kuin ütiäte kri nämane btä tikanintebe, **24** bti kä muani nguse ñökrä, akwa nämane ngwarbe tökare, te Jose kitani nguse kwetre.

25 Yebti Jose mräkä nikani, namani takänintebe mröre. Ruben abko nikaninta. Ne btäräbe nitre imaelita nämane käkä Galaate, jatani jändrän rä bane ngwena btä kri ngwäri kräkäre kä dianta balsamo btä kri ngwäri mda kä dianta mira ngwena rürümoinne Ejito, jatani tuen mobe se kwrere ietre, tribe mikani krikribe kameobtä kwärikwäri. **26** Angwane Jose etba kä Juda käkwe niebare mräkäye:

¿Drekäre nikwe ni etba nikwe kämikadre, bti nikwe ja rükandrete? **27** Ni etba nikwe, se nikwe ñan kämikadre, ñobtä ñan angwane niara ni etba bokänä, aise te ari rürümoinne jirekäbe nitre imaelita seye, niebare Judakwe mräkäye.

Angwane kukwe ye nükaninbti gwaire jökrä ietre. **28** Ye erere bokänä, nitre madianita (abko nitre imaelita ara) jändrän rürümoinkä jatani angwane, Jose nämane kä mkä ñökrä te nguse abko, etbakantre nikani, käkwe dianinta kuin, bti sribikä ngwarbe rürümoin nämane gre ketebu, erere rürümoinbare kwetre nitre madianboye. Yebti Jose jänikani Ejito mda.

29 Yebti Ruben nükaninta, kä nikani Jose miketa ñäräre nguse angwane, Jose ñakare nguse; btä namani. Abtä Ruben namani ulire etba jiebti, käkwe dän ngianinkä seenen jabtä ja ulire bä mikakrä. **30** Bti jataninta etbakantre mda mda kanti, käkwe niebare ietre:

Jose jrainiri amaribti ñakare nguse sete se. Se abko, tatakwe Jose ngwiandretari tie amne, ¿tikwe dre niedre ie? niebare kwe mräkäye.

31 Abtä mräkäkwē kabra kämikani krati abko, därē te dän kuin ütiäte kri Josekwe mritaninkä kwetre. **32** Bti dän Josekwe abko, mräkä nikani ngwena rünye, käkwe kukwe niebare krörö ie:

Dän ma ngobo Josekwe kwrere kuni ji ngrabare nunye. Ne abko dän kwe bokänä ya abko, makwe tuate kuin, niebare kwetre ie.

33 Erere bokänä, dän Josekwe jänamaninta rünye angwane, dän ngobokwe ara nukaninbe gare ie, akwa därire jökrä. Abtä moto nōtaninte ngobo jiebtī, kākwe niebare:

!Aingwaree! Dän Josekwe ara noko. ¿Se ñan jändrän krübäte krübäte känsenta kwe dikaninte kiakia jökrä, bti kwetani kwe tikän ya? niebare rünkwe.

34 Ne btäräbe Jose rün Jakobo kākwe dän ngianinkä seen jabtä bti kä drangwane amne nämane ja ngwä kite ño, abko erere ja ngwä kitani kwe, bti namani ngobo uliere mda. Jakobo namani ngobo uliere jangunu.

35 Abtä ngäbriänkätre merire, brare namani nüke kä miketa nuäre btä, akwa nin kä namani nebeta nuäre jire chi btä amne, namani nebe bäri ulire mda, kä namani niere:

Ti tädi ulire krörö Jose jiebtī köbö kwatirekwatire bti ti jraindi niara jiebtī, Jakobo namani niere Josebtä.

36 Akwa Jose abko, nitre madianita nikani ngwena mda Ejito. Ye kanti rürümoinbare kwetre ni kä Botibarye. Botibar ne abko, nämane sribire Ejito jrei Baraonkrä, nämane jrei Baraon ngibiabtikä dänkiene, abko ie nitre madianbokwe Jose rürümoinbare.

Kukwe nakaninkä ño Judabtä jüde Tamarbe

38 ¹Kä ye ngwane, Juda abko, ñan tö namanina nünai mräkäbe ketatibe. Abtä nikani, namani nüne juta kä Adulante, ni kä Jira gwiriete. ²Ye kanti ni kananbo kä dian nämane Sua abko ngängän, ben Judakwe ja mikani gure. **3-5** Namanina jabe angwane, ngäbriänkä därebare nimä kwetre. Juda ngobo mubai därebare abko, kä diani Er. Nebti ngobo mda mda därebare ja täritäri abko, kä diani Onan btä Sela. Sela därebare angwane abko, Juda nämane nüne juta Kesibite.

6 Abti Er namanina ünän angwane, Judakwe kobaibare angwane, meri kä Tamar kwani ie ngobokrä abko, mikani ja kisete kwärikwäri kwe. **7** Akwa Er abko namani nüne käme dikaro Dänkin Ngöbö okwäbti, abtä Dänkin Ngöbö kākwe kämikani Tamarkän amne Tamar namaninta kaibe.

8 Abtä Judakwe niebare ngobo Onanye:

Ma yärä namani kaibe ma etba mröye, se makwe ja mika bākāne. Ne köböire abko, ngäbākre däredi Tamarkwe abko, rabadi jändrän ma etba mrökwe ye bākāne jökrä abkokäre, ño tä ükaninte ni ngätäite ye kwrere, niebare Judakwe Onanye.

9 Ne erere bokänä, Onankwe etba mrö merie Tamar kani ngäbti, akwa Onan nämāne kibien merire Tamarbe angwane, merirekwe ñan ngäbākre kwe ngibiadre, abkokäre nämāne mike ñakare era ja ken, ñobtä ñan angwane ngäbākre Onankwe ngibiadre merirekwe abko, mikadre niara etba mrö ngobore, abko ie ñan tö namani, aisete nämāne nuene kore. **10** Tamarkwe ñan ngäbākre Onankwe ngibiadre, abkokäre ñan nämāne mike era ja ken. Ye abko namani tuen blo dikaro Ngöböye. Abtä Ngöbökwē kāmikani Tamarkän arato. Tamar abko namaninta kaibe mda.

11 Abtä Judakwe niebare jüde Tamarye mda:

Ma namani kaibe aisete ngäbākre tikwe Sela rabadre ünän, abko ben ma rabadre mda. Akwa mikakrä ünän abko, ma rika nünenta ken ma rün gwiriete, ie ti tö, niebare Judakwe ie.

Erere bokänä, Tamar nikani nünenta ja käfte rün gwiriete. Juda ñan tö namani ngobo Sela tuai krüte ngobo nibu kwrere, kākwe jüde juaninta kore.

12 Abti kã nikani raire ta angwane, Sua ngängän nämāne Judabe krütani kã mda. Angwane Juda namani moto ulire merire mrö jiebti, bti jataninanta jãme angwane, sribikã kwe obeja drüen tikaka nämāne juta Timna, kãnti Juda nikani angwane, kukwe muko adulamita kã dian nämāne Jira nikani siba mukore.

13 Sribikã Judakwe nämāne obeja drüen tikekã Timna abko, Juda nikani tuenbti, ye gani jüde Tamarkwe. **14** Jötrö ngwarbe, meri kwäre nämāne krüte bã mikakrä nämāne dãn kite jabtã, ye kwrere nämāne kitani jabtã Tamarkwe, niara kwäre krütani kãn bã mikakrä. Dãn ye tikaninte kwe jabtã, bti dãn mdara jire kitani kwe jabtã, ja ngwäre mrianinte jökrä kwe, ñan rükadre gare Judaye abkokäre. Bti ji niken Timna kukwäre, kãnti nikani, namani tãkãnintebe jite juta Enain kãnti jürü jiете. Tamar abko kākwe nuenbare kore

ñobtä ñan angwane yärä Sela namanina ünän, akwa jürü ñan namani tuametre nebe ben gani kwe, aisete nikani nebe kore jiete.

15 Tamarkwe ja ngwäre mrianinte jökrä, bti namani takä-nintebe jite, ye Juda jatani mente se kwrere amne, okwä namani btä angwane Juda namani nütüre: Meri bti kä ngwarbe tä ja rürümoine abko kwrere tä jite se, namani nütüre btä. 16 Akwa Tamarkwe ja ngwäre mrianinte jökrä, aisete Juda jüde ya abko, ñan namani gare ie. Mden kisete niara nikani krötö ji bäre, nikani Tamar kukwäre, käkwe niebare ie:

¿Ma raba tibe ya? niebare Judakwe Tamarye.

Ti rabadre mabe, ¿ye ütiäre abko, makwe dre biandre tie? niebare Tamarkwe ie.

17 Angwane Judakwe niebare ie:

Tikwe kabra ngäbäli juandi krati makrä ütiäre, niebare kwe ie.

Abtä Tamarkwe niebare Judaye mda:

Makwe kabra ngäbäli juandi tikrä tä debe, akwa jändrän tä makwe abko, makwe mikate tie, ie ti tö nibi. Nebti makwe kabra ngäbäli juandi tikrä angwane, batibe tikwe biandita mae, niebare Tamarkwe Judaye.

18 Juda käkwe niebare Tamarye mda:

¿Tikwe dre biandre ütiäre mae, ie ma tö nibi? niebare kwe ie.

Tamarkwe niebare mda Judaye:

Jä btä ma kätä tikani ketarekä täräbtä, tä kitani köbtä makwe, ye makwe bian tie, btä mökän makwe, ye makwe bian tie angwane, ti rabadi mabe, niebare Tamarkwe Judaye.

Erere biani kwe ie amne, Tamar namani Judabe. Yebti Tamar ñan namani mobe mda, bren kwe kisete. 19 Tamar namani Judabe, bti nikaninta gwä, namaninta gwi angwane, dän te nämane jite, ye tikaninteta kwe jabtä bti, dän brare krütani kän bä mikakrä tikaninte kwe jabtä, ye arabe kitaninta kwe jabtä bobuta.

20 Yebti jändrän biani Judakwe Tamarye, abko erere Tamarkwe biandreta ie, abkokäre Judakwe kukwe muko adulamita juani kabra ngäbäli mike Tamarye ja ütiäre. Erere bokänä, Juda kukwe muko nikani, namani angwane Tamar

ñakare tâte, btä namani. 21 Angwane ni nämane nüne kä ye kántita temen, ie Juda kukwe mukokwe niebare:

Meri kä ngwarbe bti tä ja rürümoinne ngöbö jen kwe kräke nämä jite nete, ¿ye ame? niebare kwe.

Abtä ni nämane yete käkwe niebare ie:

Meri bti kä ngwarbe tä ja rürümoinne ngöbö jen kwe kräke mata niere, meri ye kwrere abko, nun tuen ñakare jite nete, niebare kwetre ie.

22 Abtä Juda kukwe muko nikaninta, namaninta Juda kánti, käkwe niebare Judaye:

Meri bti kä ngwarbe nämä jite, ie makwe ti juanba kabra mike, ye ñan kwanba tie. Abtä ni nämä kä ye kántita, ie tikwe ngwiantariba amne, Meri ye kwrere nun tuen ñakare nete, nieba kwetre tie, niebare Juda kukwe mukokwe ie.

23 Abtä Judakwe niebare mda kukwe mukoye:

Meri ie kabra ngäbäli namani biandre tie ja ütiäre abko, ma jananina ngwena biandre ie, akwa ñan kuni mae, aiseite tikwe juandreta bobuta angwane ni mda mda rabadre ni kötaire, aiseite tikwe jändrän jakwe biani ie rabadi kärekäre kwe jirekäbe, niebare Judakwe ie.

24 Yebti kä nikani sö krämä ta näre angwane, batibe kukwe jänükani krörö Judaye: Ma jüde Tamar ye käkwe ja rürümoinbare ni mda mda ie abko kwe ñan mobe mtare, bren kwe kiseite, niebare Judaye. Abtä Juda moto ngadani jüdekrä, käkwe niebare:

¡Tamarta rün gwiriete, ye mun nän tuen, bti mun jata ngwena jubäre, bti kukwa munkwe! niebare Judakwe.

25 Ye erere bokänä, Tamar dian janabare, jänikani kukwadre angwane jändrän biani ie Judakwe, ye diani kwe, bti kukwe juani krörö kwe jürükrä:

Jä btä ni käta tikani ketarekä täräbtä tä kitani köbtä tä tikwe, btä mökän tä tikwe, jändrän ne bäkänkä, ben ti namani abko kwe ti ñan mobe mtare, aiseite jändrän ne nirekwe rüka gare uye ya, ngwena tuadre ie, niebare Tamarkwe.

26 Erere bokänä, jändrän jakwe biani Judakwe Tamarye, ye jänamaninta ie angwane, nukanintabe gare ie. Abtä niebare kwe:

Tamar abko bäri töi metre tikrä, akwa ti abko käkwe ja mikani ngite, ñobtä ñan angwane niara rabadi ti ngobo

Selabe, tikwe niebare ie, bti tikwe ngökani, aisele niara ngite ñakare, niebare Judakwe.

Yebti Judakwe nin Tamar mikaninta jire chi ja ken mda. **27** Abti köbö ja ngibiakrä nükanani Tamarye angwane, ngäbäkre därebare munkine kwe. **28** Akwa ngäbäkre jatanina därebare krire Tamarkwe angwane, meri nämane iti Tamar die mike, yeye ngäbäkre kise ara jire jatabare käne. Niara käkwe kö bä tain diani, mäkäninte kwe ngäbäkre ye küdebtä, bti niebare kwe:

Ngäbäkre ne däreni käne, niebare kwe. **29** Ye btäräbe ngäbäkre ye käkwe ja küde ükaninta amne, etba därebare käne. Ngäbäkre därebare käne abko, kä diani Bare, ñobtä ñan angwane därebare käne aisele. **30** Bare därebare bti, etba küdebtä kö bä tain mäkäninte abko, därebare mda, abko kä diani Zara. Abko ngäbäkre därebare kore munkine Tamar-kwe.

Meri Botibarkwe tö namani rabai Josebe

39 ¹ Jose rürümoinbare mräkäkwe nitre imaelitaye, ye abko nikani ngwena nebe Ejito, kanti ni sribikä krikri jrei Baraonkrä kä dian nämane Botibar käkwe kökani mda. Botibar abko nämane ni Baraon ngibiabtikä dänkiene, abko käkwe Jose kökani sribikä jakrä. ² Jose namani nüne bäkänkä Botibar gwiriete angwane, Dänkin Ngöbö nämane die mike, aisele jändrän nuen nämane kwe, namani bare kuin ie Ngöbö diebti.

³ Nebtä abko, Dänkin Ngöbö nämane Josebe gani bäkänkäkwe btä, jändrän jökrä namani nebe bare kuin Joseye yebtä. ⁴ Nebtä abko, jötrö ngwarbe Botibar jatani tödeke Josebti, käkwe niara mikani ja die mikaka jen. Erere arato, jändrän jakwe mikani gare jire jökrä kwe ie ngibiadre. ⁵ Botibarkwe Jose mikani jändrän jakwe ngibiabtikä. Ye näire mentokwäre, jändrän nämane gwita btä tirete Botibarkwe, yebtä Dänkin Ngöbökwere die mikani, aisele nikani nirien bäri kabre mda Jose köböire. ⁶ Botibar namani tödeke Josebti, käkwe mikani jändrän jakwe ngibiabtikä, ye ngwane mentokwäre namani tödeke Josebti. Aisele jändrän kwekwe btä nämane töbike ñakare mda amne, tö nämane mrö ño kwetai köbö kwatirekwatire aibe namani riamna.

Jose abko ni bökän amne bä nuäre, 7aisete niarakwe sribibarera bä raire amne, Botibar merie namani ja känene ben, käkwe niebare ie:

Ti tö rabai mabe, aisete ari ti kaen ngäbti, niebare kwe Joseye.

8Abtä Josekwe niebare mda ie:

Ti bākānkā Botibarkwe ti mikani jändrän jakwe ngibia-btikā jōkrā nete. Ye abko tita ngibiarebti kuin krāke, aisete niarata dikekā jāme kwārākwārā. 9Mdakāre abko, Botibarkwe ti mikani sribire nete angwane, jändrän jōkrā mikani gare kwe tie aisete, ni mda ñakare jire, ie jändrän ne gare bāri ti ngwā. Akwa ma abko Botibar nān muko. Ma aibe abko, mikani gare ñakare kwe tie. 10Ye ño rābāre abko, tikwe ma kadre ngäbti, ie ma tö nibi yere? 11Drekāre tikwe ja mikadre ngite kore Ngöbö rüere? Aisete tikwe ñan ma mika ja ken, niebare Josekwe Botibar merieye.

10Akwa Botibar nān muko abko, namani nāin kisere köbö kwatirekwatire Jose jiebti ja kamna ngäbti ie. Akwa Jose abko, namani kā mikekā jirekābe niara ngāniene. 11Te bati Jose nikani sribikāre gwita temen angwane, sribikā mda mda ñakare gwi. 12Ye btārābe Botibar nān muko, ie Jose neketaninte dān ngutubti, kākwe niebare ie:

Ti tö rabai mabe, aisete ari ti kaen ngäbti gwängwarbe, niebare kwe ie.

Akwa Jose abko kākwe ja tākāninte mentokwäre, nikani betekā se kwrere meri ye ngāniene, akwa dān ngutu btā, ye aibe abko, namani Botibar nān muko kisete. 13Jose ngitiani Botibar nān muko ngāniene, dān kwe aibe namani meri ye kisete. Yebtā mātā namani kri Josebtā, 14kākwe sribikā mda mda nāmane kānime kārābare bti, niebare krörö kwe ietre:

Ti nān mukokwe ni jebreo kōkani sribikā jakrā. Ni ye abko, ie ni nete tuen ngwarbe jōkrā abko, nū ti kānti gwi nete. Ti rabadre ben, nibi niere tie, akwa ti abko ñan tö nibi rabai ben, kā nibi ngrente krikribe ja dibti niara okwābti. 15Abtä jōtrö ngwarbe ngiti, niki betekā angwane, dān ngutu kwe abko nebete ie, mike ñārāre munkwe, niebare Botibar nān mukokwe sribikā mda mdaye kore.

16Bti dān ngutu Josekwe ūkani kwe brare kāne, Jose kitakrā ngise brareye. 17-19Ne erere bokānā, Botibar nūka-

ninta angwane kukwe niebare kwe sribikā mda mdaye, ye arabe nikani niere krörö brareye:

Ni jebreo kökani makwe sribikā jakrä, ma nükani ben nete, ye nü gwi ti kanti nete mtare. Ti rabadre ben, nibi niere tie. Akwa ti ñan tö nibi rabai ben, kä nibi ngrente jume ja dibti okwäbti. Abtä niara ngiti, niki betekä jötrö, aiseite dän ngutu kwe abko nebe ie gwi nete, tuen makwe. Sribikā makwe kākwe kukwe nuni kore tibtä ye, niebare kwe ie.

Abtä Botibar mätä namani kri Josebtā mda, merire kukwei nuare kore, **20** kākwe Jose kāmna, bti kitamna ngite kwe nitre nāmane kitani ngite jrei Baraonkwe ngätäite. Jose mikani ene Botibarkwe merire dokwäre amne, kitani ngite.

21 Akwa Dänkin Ngöbö nāmane ben jangunu, aiseite nāmane die mike, abko köböire ni nāmane ni ngite ngibiabtikā abko, nikani tödeke Josebti mda, **22** kākwe sribi jakwe biani mda Joseye amne, Jose namani ni ngite ngite ngibiabtikā mda. Mden kisete dre nuendre, erere Jose namani niere ie. **23** Dänkin Ngöbö namani Jose die mike, aiseite namani jändrän nuene, erere namani nebe bare kuin ie. Mden kisete ni ni ngite ngibiabtikā kākwe Jose mikani sribire ja täte. Yebti namani jāme tödeke Josebti, ñobtä ñan angwane jändrän jökrā namani nebe bare kuin Joseye aiseite.

Ni nibu kākwe dre köböbare abko, Josekwe niebare ietre

40 ¹ Abti ni krikri nāmane nibu abko, jrei Baraon kākwe kitani ngite mda. Iti abko nitre uba dōi bianka Baraonye dänkien. Iti mda abko, ban sribekā Baraonkrā dänkien. Ye abko kākwe ja mikani ngite Baraon okwäbti. ² Abtä Baraon namani romon kräke kākwe kitamna ngite. ³ Erere bokänā, Jose nāmane ngite, kanti nitre uba dōi bianka Baraonye dänkien btā nitre ban sribekā dänkien, kitani ngite kanti ni Baraon ngibiabtikā dänkien Botibar nāmane ni ngite ye ngibiare. ⁴ Ni nibu kitani ngite mda abko, kanti Jose nāmane ngite arato, aiseite ni Baraon ngibiabtikā dänkien kākwe ni nibu ye ngibiamna Joseye. Erere Jose nāmane ngibiare köbö kwatirekwatire.

Nebti ni nibu namani ngite raire angwane, ⁵ bati nikani köböre mda. Köböbare kwetre, ye abko kukwe rakadikā ño

ño btä abko kăbătikani kwetre. **6** Bti jändrinane dekă, Jose nikani mike ñărăre angwane, nămane ulire tōbike, btă Jose namani. **7** Abtă Josekwe niebare ietre:

¿Dre kukwe mtare amaribti, mun nibi ulire ulire dikaro nibi tuen tie yere? niebare Josekwe ietre.

8 Angwane niebare kwe Joseye:

Nunkwe kōbōniri mtare deo. Ne abko dre kăbătiri nunkwe jakră abko, niekă ñakare nunye, aisete dre rakadikă nunbtă gare ñakare nunye. Mdenbtă nunta ulire nete, niebare kwe mda Joseye.

Abtă Josekwe niebare mda ietre:

Munkwe kōbōniri ño, ye niere tie munkwe, ñobtă ñan angwane Ngōbōbe kōbōire, munkwe dre kăbătiri jakră, ye ti raba niere munye, niebare Josekwe ietre.

9 Angwane nitre uba dōi bianka Baraonye dănkien kăkwe kōbōbare abko, nikani niere krōrō Joseye:

Uba krie tăni dati kănime ti ken se kwrere. **10** Uba krie ye abko, kŭde krămă btă. Ye abko, nibi mu ngitiekă jōkră amne, blŭ nibi nebe btă. Uba blŭ nibi nebe btă, ye abko nibi nebe ubare angwane, nibi nebe kurebe, kŭde kratirekratire btă. **11** Uba ye abko, tasa Baraonkwe tăni ti kisete, te ti tăni kwainkă krăke, akwa ti nibi uba kwainkă ũnăn angwane, ti ara nibi niken mike Baraon kisete ñadre ie, ti tăni tuen. Ne abko, dre kăbătiri kore tikwe ñan nebe nŭke gare tie, niebare kwe Joseye.

12 Angwane Josekwe niebare ie:

Makwe kōbōniri, ye abko krōrō: Uba krie kŭde krămă turi makwe, **13** ye abko kōbōmă mtare, Baraonkwe ma mikadita kwăre, bti sribi nuen nămane krăke makwe, ye arabe btă ma mikadi sribireta kwe. Aisete ma rabadita uba dōi biankata Baraonye, ye mden kōbōniri kore makwe ye. **14** Akwa makwe kōbōniri tita niere mae, ye kwrere ma raba sribireta Baraonkră angwane, tita ngite nete rŭka tōre mae angwane, makwe ti ngwian ruen bobre jae. Makwe blita tikră Baraonbe, ti mikadreta kwăre kwe arato abkokăre, **15** ñobtă ñan angwane ti abko jebreo. Ti rŭrŭmoinbare gore, kănti tita nete. Akwa ti ja mike ngite ñakare, akwa tita ngite nete, aisete makwe ti mikamnata kwăre Baraonye, niebare Josekwe ie.

16 Nitre uba dōi sribekā dānkien kākwe kōbōbare kuin, Josekwe niebare ie. Yetari abko, nitre ban sribekā Baraonkrā dānkien kākwe kōbōbare nikani niere krörō arato Joseye:

Jose, ti abko kākwe kōbōniri krörō: Kutia tāni komā ti dokwābti, abko te ban tāni. 17 Akwa kutia tāni mrā kāin ninkri jire ti dokwābti abko, te ban bātākān ngwarbe tāni Baraonkrā tikwe. Ban ye abko, nukwā nibi nūke kwete kutiate ti dokwābti, ti tāni tuen. Ne abko dre kābātiri tikwe ruen, niebare kwe mda Joseye.

18 Angwane Josekwe niebare ie:

Makwe ja kābātiri, ye abko krörō: Kutia komā turi makwe, ye abko kōbōmā mtare Baraonkwe ma tuamna nete arato, 19 bti ma jākāmnadi kribtā kāin kwe. Ma krūtadi angwane, nukwākwe ma kwetadi abko, kābātiri kore makwe jakrā ye, niebare Josekwe ie.

20 Ye kwrere bokānā, kā kōbōmā niebare Josekwe, erere nūkanina. Kōbō ye nāire abko, Baraon dārebare kōbōi, erere nūkaninta arato, aisete Baraonkwe dō sribem nabare btā mrō sribem nabare kri kwe kwetadre jae sribikā kwekwe bāri ūtiāte krikribe, kā ngwiankrā nuāre jabtā. Angwane ni nibu sribikā Baraonkrā kitani ngite kwe, kākwe kōbōbare, ye tuamna kwe. 21 Erere uba dōi bianka btā ban sribekā dānkien nāmane ngite toa janabare, jānūkani Baraonye, ni nāmane kwati kā ngwen nuāre jabtā ben ye okwābti. Angwane Baraonkwe uba dōi sribekā dānkien nāmane sribire Baraonkrā uba dōi bien ie, ye abko sribi arabe bianinta kwe ie. 22 Akwa nitre ban sribekā dānkien abko, Baraonkwe jākāmna kribtā kāin nō kōbōbare kwetre, Josekwe niebare ietre, ye kwrere namani bare.

23 Akwa ni uba dōi bianka Baraonye, ie Josekwe blitamna jakrā Baraonbe, ye abko ie nin Jose nūkaninta tōre jire chi mda, aisete Jose namani ngite.

Baraonkwe kōbōbare abko, dre kābātikani kwe abko, Josekwe niebare ie

41 1 Nebti kā nikanina kubu ta mda angwane, bati Baraon nikani kōbōre krörō: Baraon nāmane nūnankā kānime nō Nilo krābti. 2 Angwane batibe nbi kōte bānenbe jatani gōkōkā krā kükū jire nōte kāin abko, nikani

mikā kwete ño kräbäre okwäbti. **3** Nebti abko, nbi mdara jire krärekräre amne bä kämekäme jatani gökökä krä kükü arato ñöte käin abko, jatani, nükani känime känime mräkä köte ken ño kräbti. **4** Btäräbe nbi kräre bä kämekäme ye kākwe nbi köteköte amne bāne bāne kwetani jökrä, Baraonkwe tuani. Ne btäräbe nukaninta ngwäte.

5 Akwa nikani kibienta bobuta angwane, nikani köböreta krörö mda: Triko mu datibe abko ngwä namani bānenbe krä kükü jire btä, tuani kwe. **6** Nebti triko mu ye arabe abko, ngwä mdara jire namani krä kükü abko, namani kiakia nōta nōta müre ngire ribi kädriri kisete. **7** Ne btäräbe triko ngwä namani kiakia, ye abko kākwe triko ngwä kuinkuin kwetani jökrä Baraon okwäbti, tuani kwe. Bti Baraon nukaninta ngwäte mda angwane, nämāne köböre abko gani kwe. **8** Kä jatani ngwen dekä angwane, Baraon namani ulire amne namani töbike kri, kākwe ni sukiare sukiare btä ni töbtä krikri nūnanka Ejito kārāmna jire jökrä mda.

Erere bokānā, nitre töbtä btä sukia erere nükani jökrä. Angwane Baraonkwe köböbare ño ño, ye niebare jökrä kwe ietre, akwa Baraonkwe dre kābätikani, ye ñān nükani gare jire chi nitre yeye. **9** Angwane nitre uba dōi bianka Baraonye dānkien abko kākwe niebare Baraonye:

Ti nāma ngite angwane kukwe rakakaba krörö, abko mtare batibe nüketa töre tie, akwa ti bike niere mae abko krörö: **10** Kä kubura ma rababa romon ni ban sribekä dānkienkrä btä ti sribikä makrä, ne kräke ma rababa romon, kākwe nun kitaba ngite, ni ma ngibiabtikā dānkien kānti. **11** Ye ngwane abko, ban sribekä Dānkin Ngöbökwē btä ti, nunkwe köböba bati. Köbö ye abko, dre rakadikā nunbtä abko, nunkwe kābätikaba jakrä. **12** Kä ye kānti abko, ni jebreo bati kökani sribikā jakrä ni ma ngibiabtikā dānkienkwe abko, nāma ngite siba angwane, nunkwe köböba, nunkwe nieba ie. Nunkwe köböba, ye abko dre kābätikani nunkwe abko nieba metre ta kwe krörö: **13** Makwe ti mikadi sribireta nete amne, ban sribekä Dānkin Ngöbökwē abko, makwe jākāmna kribtä käin abko kābätikani nunkwe jakrä, nieba kwe nunye. Erere namani bare jökrä. Mden kisete makwe köböbare, ye dre kābätikani makwe, ye abko niarabe kākwe niedre mae, nibi ruen tie, niebare kwe Baraonye.

14Abtä jötrö ngwarbe, Jose nämane ngite, Baraonkwe kārāmnabare mda. Erere bokānā, Jose kārā janabare angwane, Josekwe ja klo sökani, bti dān kuin kitani jabtā kwe, ja ūkaninte kuin kwe, bti nikani, namani Baraon kānti. 15Namani Baraon kānti angwane, Baraonkwe niebare Joseye:

Tikwe köböniri abko, dre kābätikani tikwe ñan nebe nūke gare jire chi ni mdaye. Akwa ma abko, nita köböre nieta mae angwane, dre kābätikata tābe nūke gare mae, nini tie. Aisete tikwe dre kābätikani abko, makwe niedre tie, abkokāre tikwe ma kārāmna, niebare Baraonkwe Joseye.

16Abtä Josekwe niebare mda Baraonye:

Ti dānkien, makwe dre kābätiri ma tō gai, ye ti ñan raba niere ja di jenbti amne, Ngöbökwe niedi mae ti dānkien, niebare Josekwe Baraonye.

17Angwane Baraonkwe köböbare nikani niere krörö Joseye:

Ti tāni nūnaninkā ñö Nilo krābti amne, 18nbi köteköte, bānenbe ki gökōkā krā kükü ñöte kāin, niki mikā kwete ñö krābare temen ti okwābti. 19Yehti tikwe ñan nbi kāme krāre tuabare ja kāite Ejito nete, erere nbi kāme, krāre ki gökōkā krā kükü mda ñöte kāin. 20Nbi krā kükü kāmekāme, ye abko kākwe nbi köteköte krā kükü ye kwiti jōkrā. 21Akwa kōi ngiti ñakare amne, krārekrāre ki gökōkā kāin, ye kwrere nebe ti tāni tuen. Ne btārābe ti nūta ngwāte.

22Yehti ti niki kibienta bobuta angwane, ti niki köböreta krörö mda: Triko mu dati, btā triko ngwā nibu bānenbe krā kükü jire. 23Yehti triko mu ye arabe abko, ngwā nibi krā kükü jire abko, nibi kāmekāme, kwatakwata nōta nōta mūre ngire kādriri kisete. 24Triko ngwā nibi kāmekāme krā kükü arato, ye abko kākwe triko ngwā kuinkuin kwiti jōkrā, tikwe turi köböre. Ye tikwe nini sukiaye, akwa dre kābätiri tikwe, ñan nū gare ietre, niebare Baraonkwe Joseye.

25Josekwe niebare mda Baraonye:

Ti dānkien, makwe köböniri bā jene jene bobu jire, akwa kukwe ketatibe. Ngöbö kebera nuene Ejito nete abko, miri tuare köböre kwe mae, abko krörö: 26Nbi kuin köte ki krā kükü ñöte kāin, makwe turi btā triko mu datibe btā ngwā nibi bānenbe krā kükü arato btā, ye abko kā kwā kükü abko,

turi makwe ye. **27** Akwa nbi krärekräre ki krä kükü ñöte käin, btä triko mu datibe ngwä nibi krä kükü arato, akwa nibi käme nöta nöta müre ngire kädriri kisete, ye abko kä kwä kükü mrö nikadi kri nete abko turi makwe ye.

28 Ne aisete, Ngöbökwe dre nuendi miri tuare köböre kwe, tikwe nini mae ye kwrere. **29** Kä kwä kükü nura jökrä rabadi bāri kuin, aisete ni jökrä rabadi mrö bākāne kri Ejito nete. **30** Akwa kä kwä kükü ye näin ta angwane, kä jatadi kwä kükü mda abko, te mrö krütadi jökrä, aisete ni jökrä rabadi mrö nike krübäte. Ye ngwane abko, kä kwä küküte ni jökrä namani mrö bākāne kri, ye abko rabadi töre ñakare jire chi amne, kä rabadi ngwarbe jökrä Ejito nete. Mden kisete nbi krä kükü kämekāme kākwe nbi krä kükü bānenbe köteköte kwetani amne, triko ngwä krä kükü nöta nöta kākwe triko ngwä bānenbe kwetani. **31** Ye mden kisete abko, kä kwä kükü käne te, mrö rabadi kabre, ye rabadi töre ñakare. **32** Ye abko Ngöbökwe kukwe mikaninantebe Ejito nete abko, miri tua-dre bobu jire köböre kwe mae. Ye erere kebera nebe bare ie abko, kăbätiri kore makwe ye, ti dänkien, niebare Josekwe Baraonye.

Baraonkwe dre kăbätikani abko Jose jänikani niere ie. Jose tä nguklobti Baraon ngwärekre amne, Baraon tä kukwe nuen.

Käre Baraon nämāne ja ngwä kite kore. (41.14-40)

33 Ye mdenbtä abko, ma ti dänkien kākwe ni töbtä kri kändandre iti abko, mikadre jändrän jökrä tuakäre kanti Ejito nete. 34 Mdakäre abko, makwe nuendre krörö ruen tie ti dänkien: Makwe ni mda mda mikadre ni töbtä kribe mrö ötani tuabtikā abko, kā kwā kükü te mrö rabadi kabre, ye rikadre ükekrö krörö: Ye rikadre mrö ükekrö ketarike rike ja näre näre, bti ketati denkā ngibiadre juta kwatirekwatire te kā ngrabare Ejito nete. 35 Mrö ye abko, kräke ju ükadrete biare juta kwatirekwatire te Ejito nete, kanti ükadre, akwa mrö ükadre, ye abko tädre gare mae. Makwe ngibiamna kuin ni jökrä bukakrä, ruen tie ti dänkien. 36 Mrö ükadre, ye abko ñan kwetadre jire chi kā kwā kükü te mrö rabadi kabre ye ngwane. Yebti kā kwā kükü mrö nika jatadi kri amne, mrö ye dräidre ni nünanka Ejito nete bti, ni ñan jraindre dikaro mrö miare abkokäre, niebare Josekwe Baraonye.

Baraonkwe Jose mikani gobrane kā Ejitobti

37 Josekwe kukwe niebare Baraonye, ye abko namani tuen kuin Baraonye btä sribikā krikri mda mda Baraonkwe yeye. 38 Angwane Baraonkwe niebare krörö sribikā kwekwe ie:

Ni töbtä Ngöbö diebti ni ne kwrere ñakare jire mda ni ngätäite nete, niebare kwe ietre.

39 Bti niebare kwe mda Joseye:

Tikwe köbōbare abko, Ngöbökwe mikani gare jökrä mae, aisete ni töbtä kri ma ye kwrere ñakare jire mda nete. 40 Ye aisete ma rabadi jändrän jökrä tikwe ngibiabtikā nete. Mdakäre abko, makwe dre nuemna, ye erere ni jökrä rabadi ma kukwei mike täte, akwa ti abko, dänkien jreire aisete ti aibe rabadi ma dänkiene, niebare Baraonkwe Joseye.

41 Bti Baraonkwe niebare mda Joseye:

Mtare mentokwäre ma bike neme gobran bāri ütiäte, aisete jändrän jökrä nuendre Ejito nete, ye bike nebe gare mae, niebare Baraonkwe Joseye.

42 Ye btäräbe, sortia btä Baraon kā nämāne tikani keta-rekā täräbtä abko, tikaninte ja kisebtä kwe, kitani Jose kisebtä kwe, bti dän kuin ütiäte kri kā dianta lino kitamna Josebtä kwe. Arato oro dātebare ngungwāne abko kitamna Jose ngärä kwe, niara mikakäre gobrane. 43 Bti kareta jākā nämāne mdäbti, abko te Jose juani Baraonkwe. Karetate

Jose juani Baraonkwe, ye abko ni gobran krikri kräke, abko te Jose juani kwe, bti nākāmna krörö Baraonkwe sribikā mda mdaye: Mun raba nguklobti temen ni ne mikakäre ütiäte jae, sribikā namani niere kore. Baraonkwe nuemna ie, ye erere nuenbare kwetre angwane, Jose namani jändrän jökrā ngibiabtikā btā gobran Ejito.

44 Yebti Baraonkwe niebareta mda Joseye:

Ti abra Baraon, kätä ma mike gobrane Ejito nete, aisete ma aibe kākwe kukwe ükadite abko, ni jökrā rabadi nuene, niebare kwe Joseye.

45 Nebti Baraonkwe Jose kā mikani ja kukwere Sana-banea mda, bti Baraonkwe Botibera ngängän kā dian nāmane Asena mikani Jose kisete mda. Botibera abko, ni blitaka krikri ngöbö ejitobobe ni mda mda diäre, nāmane nüne juta kā dian nāmane Onte abko, ngängän mikani Jose kisete Baraonkwe. Jose mikani gobrane Baraonkwe, bti Jose nikani kā tuenbti kā jökräbti temen Ejito.

46 Jrei Baraon Ejitote ngwärekre, Jose jänamani kena angwane abko kā kwä gre bti kwä jätä (30) Joseye angwane Baraonkwe mikani gobrane. Yebti Jose nikani kā tuenbti kā jökräbti temen Ejito. 47 Yebti kā kwä kükü, nura jökrā ngwä namani kuinkuin aisete, ni jökrā namani mrö bākāne kri Ejito. 48 Kā kwä kükü mrö namani kabre ni jökräkwe. Ye abko, Josekwe ükaninkrö jökrā kā kwatirekwatire abko, ükani kwe juta kwatirekwatire te ngibiadre kā ngrabare Ejito. 49 Josekwe mrö ükaninkrö kāne angwane, nāmane tanre, bti mrö namanina kabre kabre krübäte, aisete nān namani tanre mda. Abtä namani ükekrö jirekābe mda.

50 Kā kwä kükü mrö nikadre kri, ye känenkri abko Jose ngobo därebare nibu merire Asenakwe. 51 Ngäbäkre mubai därebare angwane Josekwe niebare krörö: Tikwe ja tare nikani kri abko, Ngöbö diebti kái kitera nikwitekā tibti. Erere arato, ti mräkä kākwe kukwe nuenbare blo tibtä abko, kái nikwitaninkära tibti, aisete tikwe ngäbäkre tikwe ne kā diandi Manase, niebare kwe. Erere kā diani kwe.

52 Abti ngobo mda därebare abko, btā niebare krörö kwe: Juta nete, kánti tikwe ja tare nikani kri, kánti Ngöbö diebti tita ngäbäkre ngibiare, aisete ngäbäkre ne tikwe kā diandi Ebrain, niebare kwe. Erere kā diani kwe.

53 Yebti kā kwā kükü, mrô namani kabre Ejito, ye nikani ta. 54 Angwane kā kwā kükü mrô nikadre niebare Josekwe, ye erere jatanina nûke bokänä. Ni kā jökräbti Ejito bäre temen namani mrô nike kri krübäte, akwa Ejito abko mrô nämane. 55 Akwa nebti abko, nitre ejitobo jatani mrô nike krübäte siba amne nikanintre mrô ribere Baraonbtä. Baraon abko kākwe niebare ietre mda:

Mun rika blite Josebe. Niarakwe dre nuemna, ye erere munkwe nuen, niebare Baraonkwe nitre ejitoboye.

56 Ne ngwane mrô nika namani kri krübäte kā jökräbti temen Ejito angwane, mrô nämane ükani juta kwatirekwa-tire te Ejito abko, Jose nikani rürümoiné mda nitre ejitoboye. Ne ngwane abko, mrô nika namanina bäre krübäte mda kā jökräbti Ejito temen. 57 Angwane ni nünanka kā mda mdate namani nûke jökrä Ejito Jose kânti triko kökö jae, ñobtä ñan amne mrô krütani jökrä kā jökräbti Ejito bäre temen aisete.

Jose etbakantre nikani Ejito triko kökö jae

42 1 Abti triko nämänena Ejito abko Jakobo nämane nüne Kanan, kākwe gani mda. Abtä niebare kwe ngäbriänkätreye:

IYe ñobtä mrô ñakare amaribti, munta ngwarbe okwä jirekåbe jabtä kwärikwäri yere! 2 Triko tärä Ejito tikwe gari, aisete nane ni jrain mrô miare, känenkri mun nän triko kökö Ejito, niebare Jakobokwe ngäbriänkåye.

3-5 Ye erere, Jose etbakantre ni jätä nikani Ejito mda triko kökö jae. Ni kwati nünanka Kanan nämane mrô nike kri abko, nikani triko kökö jae arato, abko ben gwaire Jose etbakantre nikani siba. Akwa Jose etba kwe kā dian namani Benjamin abko, nane kukwe rakaka blo btä ji ngrabare, abko ngäniene Jakobokwe ñan Benjamin juani siba, ñobtä ñan angwane Jakobo nämane merire Rakeli tarere bäre abko, ngobo namani itibe kwe, aisete ñan juani siba kwe.

6 Ye ngwane abko, Jose nämane gobrane Ejito Baraonbe, aisete ni kā jökräbti namani nûke triko kökö, abko ie Jose namani triko rürümoiné. Angwane Jose etbakantre jatani nûke siba abko kākwe ja mikani bobre Jose ngwärekre, nikani ngitiekä nguklobti temen, ja okrä mikani dobobtä

*Jose namani gobrane Ejito angwane, ja ngwä kitani kwe nitre
Ejitobo kwrere, aisete Jose nükani gare ñakare etbakantreye.
(42.6-7)*

temen kwetre, Jose mikakäre ütiäte jae. **7** Jose abko, ie etbakantre jatabare angwane, nukanintabe gare ie, akwa ni gare ñakare nie ka ngäbti, ye kwrere Josekwe bikabare ngäbti, käkwe niebare ietre:

¿Mun kä mdenbo tä näin ye? niebare Josekwe ietre.

Jötrö niebare kwe mda Joseye:

Nun kananbo, tä näin triko kökö jae ye, niebare kwetre Joseye.

8 Jose abko, ie etbakantre nukaninta gare, akwa niara abko, ñan nukaninta gare ietre. **9** Angwane Josekwe niaratre kábätikani ño abko, nukaninta töre Joseye, käkwe niebare ietre:

¿Munta näin triko kökö era ya? amaribti bāsi ni sribikā gobran mdakrā rika juta mda tā biare rükāre ya abko, rika tuenbti, kwrere jire nunta Ejito ngibiare kuin rüe ngāniene ya abko, mun ki tiebe tuenbti, nibi tuen tie ye, niebare Josekwe etbakantre.

10 Abtā Jose etbakantre kākwe niebare mda ie:

Ŋakare nun dānkien. Nun abko ene ma ngwārekri. Nunta näin triko kökö era metre jae. 11 Mdakāre abko, nun rün itibe. Nun jōkrā moto kuin, aisete nunkwe ŋan sribibare tiebe gobran mdakrā juta mda mda rüere, niebare kwetre Joseye.

12 Jose kākwe niebareta ietre:

¡Mun ngwarbe ni ngökō nete! Nunta kā ngibiare kuin nun rüe ngāniene ya, aibe munta näin tuenbti tiebe, bti mun tō nibi ti ngökai, niebare Josekwe ietre.

13 Abtā niaratre kākwe niebareta mda Joseye:

Nunta ene ma ngwārekri nete ne. Nun ni jātābti nibu jae. Nun rün itibe. Nunta nüne jōkrā Kanan, akwa nun etba bāri bati abko, namani tata nunkwebe Kanan amne, nun etba iti abko krūtani, niebare kwetre Joseye.

14 Abtā Josekwe niebareta mda ietre:

Nunta Ejito ngibiare kuin rüe ngāniene ya, aibe tuabtita näin tiebe munkwe ŋo, tita niere munye ye kwrere. Ŋan munta näin mrō kökö era jae. 15 Aisete munta kukwe era niere tie ya abko, tikwe gadre, abkokāre mun rükadre mun etba bāri bati ngwena tuadre tie ne ngwane, mun kukwei rabadi era tikrā. Akwa mun ngāmi nūketa ngwena, tikwe ŋan mun gibiadreka nikenta ja gwiriete, tita niere munye Baraon köböire. 16 Aisete mun rika iti mun etba bāri bati ye tuenta angwane, mun mda mda abko rabadi ngite jōkrā nete. Yehti mun etba bāri bati jārūka tie nete, ye ngwane tikwe mun kukwei mikadi era. Mun etba ŋan ja rükadre tie nete, ne ngwane nunta nun rüe kraire kuin jabtī ya abko, munta näin tuenbti jirekābe gobran munkwe krāke abko, tita niere kore munye. Abko kore se, niebare Josekwe ietre.

17 Bti Josekwe mrākā kitani ngite köbōmā jire. 18 Yehti köbōmākāre angwane, Jose nikani, kākwe niebare mrākāye:

Ngöbō abko krübāte, aisete tita mike ütiāte aisete, tikwe ŋan mun müre ketadre, abkokāre ti bike kukwe niere munye,

erere munkwe nuen abko krörö: **19** Munta kukwe era niere bokänä, ne ngwane munkwe mun etba mikate iti ngite nete, bti mun ni ükän abko, rikata mrö ngwenante mun mräkä tä mrö nike Kanan yeye. **20** Akwa yebti mun jata mun etba bäri bati ye ngwena tie nete. Munta kukwe era niere tie, mun rükadi mun etba ngwena kore tie nete amne, batibe tikwe mun kukwei mikadi era, akwa mun ñan rükadre mun etba ngwena, ne ngwane tikwe mun müre ketadi jökrä abko, ti bike ükete kore munbe, niebare Josekwe etbakantreye.

Ye erere nuenbare kwetre. **21** Akwa namanintre niere krörö jae kwärikwäri:

Jose, ni etba nikwe, btä nikwe kukwe nuenbare käme. Ni rikaba rürümoine angwane, rababa kukwe mike bobre nibtä. Abtä rabadre ruentari tare nie abkokäre, akwa ñan rababa ruentari tare nie. Nikwe rürümoinba, aisete niara dokwäre Ngöbö kite ni mike ja ngie nuen mtare, namanintre niere kore jae kwärikwäri Jose okwäbti.

Jose etbakantrekwe tribe mikani burobtä bti nikaninta ja gwiriete Kanan. (42.25-26)

22 Abtä Rubenkwe niebare mda mräkäye:

Ye mdenbtä abko, ñan kukwe nuendre käme ngäbäkre yebtä, ti rababa niere, akwa munkwe ñan ti kukwei mikaba täte, aisete niara ye ara dokwäre ni kite nebe ngite, niebare Rubenkwe mräkäye Jose okwäbti.

23 Jose mräkätre abko namani blite okwäbti, ye abko nükani gare jökrä ie, akwa mräkätre abko käkwe nin gani jire chi, ñobtä ñan angwane Josekwe blitabare ben angwane, blitabare kwe nitre ejitobo kukwere, amne ni mdara jire käkwe niebareta mräkätreye aisete. **24** Drebtä Jose mräkä namani blite okwäbti, yebtä abko Jose moto namani däre. Abtä kä mikaninkä kwe, nikani müen kaibe kä bäre mento-

kwäre. Akwa moto namaninta kwekbe angwane, nikaninta nebata mräkä kánti, kákwe Simeon mäkätamna, bti kitamna ngite kwe mräkä mda mda okwäbti.

25 Yebti sribikä Josekwe, ie Josekwe triko kekamna sako itibe, bti ngwian biani kwetre triko ütiäre, ye Josekwe mikamnata sakote kräke niaratre die mikakäre. Arato mrö mikamna kwetadre ietre ji ngrabare Josekwe. Ye erere sribikä Josekwe kákwe nuenbare, **26** bti biani kwe Jose etbakantreye. Niaratre kákwe tribe ükaninte jökrä burobtä kwärikwäri bti nikaninta ja gwiriete. **27** Namani ji ngrabare angwane, kä jatani iko btitre. Abtä jatani kibien ji ngrabare angwane, ni iti tö namani buro buke trikote, kákwe sako jakwe tikaninte angwane, ngwian biani kwe triko ütiäre, ye nämane jire jökrä trikobti sakote. **28** Angwane niebare kwe mräkäye:

!Ngwian bianba triko ütiäre tikwe, mikaninta jire jökrä sakote tie nete tuen! niebare kwe.

Yebtä abko kä jürä namani krübäte btätre, aisete namani moto bete jökrä, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Nobtä Ngöböta kukwe nuene kore nibtä noko? namanintre niere jae kwärikwäri.

29 Bti kä jatani ngwen angwane, nikanintre ta, nikani, nikani nementa Kanan angwane, kukwe nakaninkä ño ño btä, ye erere niebare jökrä kwetre rün Jakoboye. Bti niebare krörö mda kwetre ie:

30 Gobran ejitobo kákwe ñäkäba romone nunye. Erere arato, niaratre nämane kä ngibiare kuin rüe ngäniene ya ño abko, nun nikani tuenbti tiebe gobran mdakrä, nieba kwe nunye. **31** Abtä nunkwe niebare ie: Nun töi metre kuin bti nunta näin. Arato nunta sribire ñakare tiebe gobran mdakrä. **32** Mdakäre abko, nun ni jätäbti nibu. Nun rün itibe, akwa nun etba iti abko krütani amne, nun etba bäri bati abko, namani mabe Kanan nete, nunkwe nieba ie.

33 Abtä nieba krörö kwe nunye: Mun töi kuin metre bti munta näin, munta niere. Ye rabadre era tikrä, abkokäre mun raba iti tibe nete amne, mun mda mda abko, rika mrö ngwenante mun mräkäye Kanan. **34** Abti mun jatata mun etba bäri bati ye ngwena mda nüke ti kánti nete. Mun rükadre mun etba bati ngwena nete, ne ngwane mun kukwei

rabadre era tikrä. Angwane mun etba rabadre ngite nete, ye tikwe mikadita kwäre. Ye ngwane mentokwäre mun rabadi dikekä jäme juta ngrabare nete, nieba gobran yekwe nunye, niebare Jakoboko ngäbriänkäkwe ie.

35 Ye btäräbe, niaratre käkwe triko sakote tikaninte angwane, ngwian biani kwetre triko ütiäre abko, nämane kitani jökrä krate nämane sakote kwaninta ietre. Yebtä abko, kä jürä namani kri btätre. Erere arato, kä jürä namani rünbtä. **36** Abtä Jakobokwe niebare mda ngäbriänkätreye:

¿Mun kite ngäbäkre denkä jökrä ti okwä bäre ya ño yere? Jose krütanina amne, Simeon abko mikaninte Ejito mun-kwe. Abti mtare angwane, mun tö rikai Benjamin ngwena tikän. ¿Ne ño abko ti ara jire btä kukwe tä nakenkä krörö? niebare Jakobokwe.

37 Angwane Rubenkwe niebare rünye:

Benjamin tuemetre niken tibe angwane, tikwe ngibiadi kuin makrä, bti ti rükadi ngwenante mae nete. Akwa nane ti ñan rüka ngwenante angwane, makwe ngäbäkre nibu tikwe se kämika niara dokwäre, niebare kwe ie.

38 Akwa Jakobokwe niebare mda Rubenye:

Jose krütanina tikän. Etba kwe Benjamin aibe namani tie, aisete tikwe ñan gibaaka jire niken munbe, ñobtä ñan angwane kukwe rakarekä blo btä, kanti krütadre tikän angwane, ti moto rötarete jiebtä, kisete ti krütadre jötrö ngware mda. Abko kore se, niebare Jakobokwe Rubenye.

Israeli ngäbriänkä nikaninta triko kökö Ejito

43 ¹ Abti kä namani moren raire, aisete mrö nika namani kri krübäte kä jökräbti Kanan. ² Angwane Jakoboko ngäbriänkä janabare triko kökö Ejito abko, kwetaninante jökrä kwetre angwane, mrö krütani jökrä. Abtä Jakobokwe niebare mda ngäbriänkäye:

Mun nän mrö mda kökata chi bobuta, niebare kwe.

³ Abtä Judakwe niebare rünye:

Gobranka Ejito käkwe nieba krörö nunye: Mun ñan jatadre mun etba bäri bati ye ngwena ti kanti nete, ne ngwane mun ñan jatata jire chi nüketä ti kanti nete, nieba kwe nunye. ⁴⁻⁵ Ne mdenbtä abko, kä jürä nunbtä nikenta kaibe, aisete makwe ñan Benjamin juandre nunbe, ne ngwa-

ne nun ñan rikadreta jire chi mrö kököta Ejito, niebare Judakwe rünye.

6 Abtä Israelikwe niebare ngäbriänkäye:

¿Drekäre mun etba mda nämanena, munkwe niebare gobran ejitoboye? Ye munta kukwe mike kri ti kisete, niebare mda Israelikwe ietre.

7 Abtä Israeli ngäbriänkätre kākwe niebare mda ie:

Ni gobranka Ejito kākwe kukwe ngwiantariba krörö nunye: ¿Nun ne abko nire mrākā? Arato, ¿nun etba mda nämanena ya? ngwiantariba kwe, bti ¿Nun rün nämane ya? ngwiantariba kwe nunye. Kukwe ngwiantariba kwe, erere nunkwe kukwe kaba ngäbti jirekābe. Ne abko nun etba kārādi kwe nunye abko, nun ñan namani nütüre, niebare kwetre Israeliye.

8 Bti Judakwe niebareta rün Israeliye:

Ni ñan jraindre mrö miare ngäbäkrebe gwaire, abkokäre makwe Benjamin juan tibe. Tikwe ngibiadi kuin makrä. Makwe Benjamin juandi nunbe, ne ngwane gwängwarbe nun näinta mrö kököta. **9** Akwa makwe Benjamin juandre nunbe, ye ti ara kākwe ngibiadre, aisete nane kukwe rakarekā btā, abtä ti ñan rüka ngwenante mae nete, ye ngwane makwe ti kita ngite kärekāre dokwäre, **10** ñobtä ñan angwane makwe Benjamin juandrebe nunbe, akrāke nun janabarerate mrö kököta bobu jire näre abko, ma ñan tä Benjamin juen nunbe, niebare Judakwe rünye.

11 Angwane rün Israeli kākwe niebare mda ietre:

Ja ñan nena nuene nikrä, aisete ti bika Benjamin juen munbe, akwa jändrän ütiäte ütiäte sribeta Kanan nete, mun rika ngwena kiakia biandre gobran ejitobo yeye abko krörö: Mun rika kri ngwäri krākäre kā danta balsamo ye ngwena. Arato munkö, ñö rä mane btā kri ngwäri kā mira, ye jārika munkwe krāke. Arato kri ngwākā kwetadre, ye mun rika ben, jändrän ngwiamnanta tikwe munye, ye mika sakote kwārikwāri burobtā munkwe. Mun rika ngwena. **12** Erere arato, ngwian biani munkwe triko ütiäre nämane sakote mun nükani benta, ye mun rika ngwenante jire jökrā, btā ngwian mdara jire jārika triko kökākärā munkwe. Ngwian ye abko, bian gobran ara jire ie munkwe, ñobtä ñan angwane nane ni mdakwe ngwian mikaninta sakote abko, ñan gani

kwe, aisete mun rika ngwena biandreta ie. **13** Mdakäre abko, mun etba kārābare gobrankwe munta niere, aisete gwāngware mun nān Benjaminbe gobran ye kānti. **14** Akwa Ngöbö Di Kri Jāndrān Jōkrā Nuenkā, ye diebti mun raba tuen bobre gobran yeye, kākwe Simeon btā Benjamin mikata kwäre tikrā nāre. Akwa ne kwrere ñakare, ne ngwane ti bobre kākwe ja tare nikadi kärekarē niaratre nibu jiebti jakān, niebare Iraelikwe ngābriānkātreye.

15 Ye kwrere bokānā, Jakobo ngābriānkākwe jāndrān biandre ngwarbe ngwarbe Joseye mikani sakote, ngwian bianina triko ütiäre mikaninta sakote ietre amne, ngwian triko mda kökakra mikani biare jōkrā kwetre ngwiandre, bti nikani Benjaminbe Ejito Jose kānti. Benjamin nikani nebe mrākābe, **16** btā Jose okwā namani angwane, ni ju ngibiabtikā Josekrā, ie Josekwe niebare krörö:

Nitre nü nokote, noko ben ti tö mröi ñānā ruäre mtare. Aisete ngwena jōkrā ti gwiriete, bti makwe nbi kāmika krati. Makwe ria. Nunkwe kwetadi bentre, niebare sribikā kwe yeye.

17 Erere bokānā, ni ju ngibiabtikā Josekrā, ye nikani Jose etbakantre ngwena mda nebe Jose gwiriete, Josekwe niebare ie ye kwrere. **18** Angwane Jose jürā namani krübāte etbakantrebta, ñobta ñan angwane jānikani Jose gwiriete. Abtā namani niere jae kwārikwāri:

Ni rükaba triko kökö angwane, ngwian nikwe mikaninta jōkrā sakote nie. Yebta ni ketate bike nete, bti ni mikadi sribire ngwarbe jakrā buro nikwe ngöi jōkrā, namani niere jae kwārikwāri.

19 Bti namanina jukwebtä Jose kānti angwane, krötabare kwetre ni ju ngibiabtikā Josekrā ye ken blitakäre ben, **20** kākwe niebare ie:

Ti dānkien, nun rükaba triko kökö era metre nete, bti nun rikabata. **21-22** Akwa kā jataba iko nunbti ji ngrabare, kānti nun jataba niken kibien, kākwe sako kada tikateba angwane, ngwian bianba triko ütiäre nete abko mikaninta tātē jōkrā sakote sakote kwanbata nunye. Nirekwe ngwian ye mikaninta sakote nunye abko, gare ñakare nunye. Akwa nun ki ngwenante munkrā amne, nun ki ngwian mda ngwena arato, triko mda kökakra, niebare kwetre ie.

23 Abtä ju ngibiabtikä Josekrä kākwe niebare ietre:

Ngöbö munkwe amne mun rünkwe abko kākwe ngwian mikaninta sakote munye, aisete munkwe ñan kā jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane munkwe triko ütiä bianba tie, aisete kukwe ñakare munkrä, niebare kwe ietre.

Bti nikani, kākwe Simeon kārābare, nikani ben neme etbakantre kanti. **24** Yebti ju ngibiabtikä Josekrä nikani Jose etbakantre ngwena jökrä gwä, bti ñö biani kwe ietre ja ngoto bātātekrä angwane, buro mikani mröre kwe arato.

25 Angwane Jose etbakantre abko nikani jändrän ngwena biandre ngwarbe Joseye, ye abko mikani biare kwetre biandre ie. Yebti abko namani Jose ngibiare ngäbti ñänä ruäre, ñobtä ñan angwane Jose rükareta mröre ben ñänä ruäre namani gare ietre, aisete namani ngibiare. **26** Erere Jose nūkaninta mda gwi angwane, etbakantre nikani jändrän ngwena biandre ngwarbe ie, ye biani kwetre Joseye, bti namani nguklobti, kākwe ja okrä mikani neme dobobtä temen Jose ngwärekre, mikakäre ütiäte jae. **27** Angwane Josekwe niebare mda ietre:

¿Munta toa ñö? Mun rün namanina unsunine munkwe nieba tie, ¿ye tä ne amne, tä mobe ya? niebare kwe ietre.

28 Angwane Jose mikaninta ütiäte kwetre bobuta jae, bti niebare kwetre ie:

Nun rün tä amne, tä kuin arato, niebare kwetre.

29 Ye btäräbe Josekwe nikrabare ja bäre temen angwane, Benjamin niara etba kwe rünkri btä meyekri, yebtä okwä namani angwane, niebare kwe etbakantre:

iMun etba bäri bati nāmanena munkwe nieba tie abko, tä siba nete ñan ñan! Ngöbökwé ja di bian mae ti mräkä, niebare kore Josekwe etba Benjamine.

30 Angwane kā namani nuäre krübäte Josebtä etba tuare. Abtä tö namani müai, aisete jötrö ngware nikani kā teri gwi, kanti namani müen. **31** Josekwe müabare ünän, bti moto jataninta kwekbe angwane, ja ngwäre bātāninte kwe, bti nikaninta etbakantre kanti, kākwe niebare:

Mrö dräire munkwe, niebare kwe.

32 Ye erere, mrö mikani jenena mesa kwatibti Josekrä amne, mesa mdabti mrö mikani Jakobo ngäbriänkäkrä. Erere arato, mesa mdara jire, bti mrö mikani nitre ejitobokrä

se kwrere, ñobtä ñan angwane mröre ketatibe gwaire nitre jebreobe abko, nämane tuen käme nitre ejitoboye aisete. **33** Jose etbakantre namanina mesabtä angwane, Josekwe takämna temen ja täritäri ietre. Ye erere namani takänintebe. Abtä tõi ñan namani krütare mda Josebtä, ñobtä ñan angwane kä kobe itire itire ie, erere Josekwe mikani ja täritäri. Abtä namanintre ja mike ñäräre kwärikwäri. **34** Akwa mrö kweta nämane Josekwe, ye arabete etbakantre bukani kwe amne, Benjamin abko, bukani bäri kabre Josekwe mräkä mda mdakrä. Josekwe mröbare angwane, dö ñani kwe mräkäbe, ye abko käi namani nuäre kri btätre.

Jose etbakantre tõi käme mekera kwrere nämane ya ño abko tö namani gai, aisete etbakantre nuaninte ja käne kwe

44 ¹Yehti Josekwe niebare ju ngibiabtikä kweye: Triko keke sako iti iti nitre sekrä, bti ngwian bini triko ütiäre ütiäre kwetre, ye erere makwe mikata trikobti sakote kräke jene jene arato. ²Akwa ni bäri bati tä näin siba ye abko, ie makwe blata dätebare basore tä tikwe, ye mika ngwian kwebe sakote trikobti, niebare Josekwe.

Ye erere ju ngibiabtikä Josekrä käkwe nuenbare. ³Bti kä jatanina ngwen krire dekä angwane, Josekwe etbakantre juaninta buro kwekwebe mda. ⁴Akwa ngämi nikenta mente angwane, Josekwe niebare ju ngibiabtikä kweye:

Nän nitre ye jiehti. Ma raba jiehti angwane, makwe nie krörö ietre: Ti bäkänkäkwe kukwe krörö nuenbare kuin mun kräke, ¿se ñobtä amaribti munta kukwe nuene käme krörö btä se?: ⁵Baso tä jändrän ñakrä kwe amne, arabe tä kukwe rakarekä ño ño mike gare ie abko, munkwe goibare kän se. ¿Se ñobtä munkwe kukwe nuni käme kore se? Makwe nie kore nitre yeye, niebare Josekwe ju ngibiabtikä kweye.

⁶Ye erere, ju ngibiabtikä Josekrä nikani, namani niaratre jiehti angwane, Josekwe dre niemna ietre, ye erere niebare jökrä kwe ietre. ⁷Angwane niaratre käkwe niebare mda ju ngibiabtikä Josekrä yeye:

Kukwe kore ñan rabadre bare jire chi nunye, ¿se ñobtä mata ñäke kore nunye yere? ⁸Mdakäre abko, bati nun rükaba jändrän kökö, bti nun rababata Kanan angwane,

ngwian kwanbtä sakote sakote nunye, nun rükabata miketa. Se abko, ññobtä nunkwe ngwian btä oro goidre ma bākānkākān mata nütüre nunbtä se? 9Akwa mtare baso ma bākānkākwe, ye kənene, kwan sako nirekwete mae angwane, ni ye kāmika makwe, bti nun mda mda abko mika sribikā ngwarbe jakrä makwe, niebare kwetre Jose jue ngibiabtikāye.

Nete kareta jakäta mdäkwe abko, te ju ngibiabtikā Josekwe tä niken Jose mräkä jiebtä. (44.3-6)

10 Angwane ju ngibiabtikā ye kākwe niebare mda:

Munta niere kore bokānā, akwa sako nirekwe te baso ti bākānkākwe ye kwandi tie ne ngwane, ni sako bākānkā ye aibe rabadi sribikā ngwarbe ti bākānkākra amne, mun mda mda abko rabadi kwäre jökrā, niebare ju ngibiabtikā Josekrā yekwe.

Blata dātebare basore nāmane Josekwe abko, mikamna kwe sakote Benjamine abko kwani ie. Buro tuen tribebe nete.

(44.11-13)

11 Angwane jötrö ngwarbe, nitre ye kākwe sako jakwe jakwe diani timon, bti sako kada tikaninte jökrā kwetre.

12 Angwane ju ngibiabtikā Josekrā nikani sako tuente jökrā. Sako Jose etba bāri unbre unbre kwe ara jire nikani tuente kāne, bti mrā angwane, sako Jose etba bāri bati Benjamin-kwe tuante kwe angwane, sako yete baso Josekwe nāmane kwani ie. 13 Abtä moto namani ulire jökrā bā mikakrä abko dān ngianinkā seenen jabtā kwetre, bti sako kwekwe erere kitaninta burobtita kwetre, ben nikaninta ja jiebtu nebata jutate.

14 Juda btā mrākā mda mda nikani nementa Jose kanti angwane, Jose nāmane kanime, btā namaninta angwane, namanintre jökrā nguklobti, kākwe ja okrä mikani neme dobobtā temen ja mikakäre bobre Jose ngwārekri. 15 Angwane Josekwe niebare ietre:

Ni ti kwrere, ie kukwe tiebe tā nūke gare jökrā, ɔye gare

ñakare munye ya amaribiti, munkwe kukwe nuenbare kore se? niebare Josekwe ietre.

16 Abtä Judakwe niebare Joseye:

¿Mtare nunkwe dre niedre mae? Nun ngite ñakare. Nun ñan raba niere jire chi mae. Nunta ngite nun etba Jose dokwäre abko Ngöbökwe mirira gare metre jökrä, aiseite nunta nete ne makwe mika sribire ngwarbe jökrä jakrä ni baso goikä makän yebe, niebare Judakwe Joseye.

17 Jose abko käkwe niebare mda ie:

Baso tikwe nāma sako nirekwete, ye aibe nie rabadi sribikä tikrä nete amne, mun mda mda abko, ti ñan raba mike sribire jire chi ngwarbe kore jakrä, aiseite mun rikata jāme nementa mun rün kānti, niebare Josekwe ietre.

18 Angwane Judakwe krötabare Jose ken, käkwe niebare ie:

Ti dānkien, ma gobran kri bāsi Baraon kwrere jire, akwa ti tö kukwe ribei krörö mae. Nebtä ma ñan raba romon tikrä abko krörö: Nun rükaba bati nete angwane, **19** nun rün btä nun etba mda nāmanena ya, makwe ngwiantariba nunye. **20** Angwane nun rün nāmane, akwa namani unsunine, nunkwe nieba mae. Erere arato, nun etba bāri bati nāmane iti abko, nun rün namanina unsunine ngware dārebare, aiseite bāri tare kri kwe, nunkwe nieba mae. Mdakäre abko, nun etba bati dārebare meye itibekri, akwa etba käne abko krütani, aiseite niara aibe namani nun rünye, nunkwe nieba mae.

21 Angwane nun etba bāri bati, ye nun jatadre ngwena tuadre mae, makwe nieba nunye. **22** Abtä nunkwe nieba mae, nun etba bati, ye ñan raba kā mīkekā jire chi rünbtä, ñobtä ñan angwane niara rikadre mentokwäre angwane, rün krütadre niara miare, nunkwe nieba mae. **23** Akwa niara ñan jatadre nunbe, ne ngwane makwe ñan nun kadreta ngäbti, makwe nieba nunye. **24** Ye mden kisete nun rikaba nementa ti rün kānti angwane, makwe blitaba ño nunbe, ye erere tikwe nieba jökrä ie.

25 Yebti nun rünkwe niebata, Mun nānta triko mda kököta, nieba kwe nunye. **26** Akwa nunkwe nieba ie: Nun etba mrä se ñan rikadre nunbe, ne ngwane nun ñan rikadre, ñobtä ñan angwane nun etba mrä ñan rikadre nunbe, ne

ngwane ni Dänkin Ngöbökwe ye ñan tuadreta nunkwe, aisete nun ñan rikata kaibe, tikwe nieba ie.

27 Abti ti rünkwe nieba nunye: Mun meyekrä Rakeli käkwe ngäbäkre tikwe ngibiabare nibu kube, ye gare kuin munye. 28 Akwa ngäbäkre iti ñakare tikän mtare, nikani ngwarbe ti okwä bäre, jändrän ngwarbekwe dikaninte kiakia jökrä tikän, ye gare kuin tie. 29 Mden kisete etba mrä neme itibe tie. Noko mun rikadre ngwena siba jabe tikän, bti kukwe rakadrekä blo btä, kanti krütadre arato tikän angwane, ti moto rötadrete jiebti, kisete ti krütadre jötrö ngware ne ngwane, mun rabadre ngite ti dokwäre, nieba ti rünkwe nunye, 30 ñobtä ñan angwane, ngäbäkre noko tä nüne angwane, rün tä nüne jäme. Aisete nun rikareta kaibe nementa nun rün kanti angwane, 31 ngobo ñan rabareta siba. Abtä niara moto rabadre ulire, aibe kisete nun rün krütadre jötrö ngware mda nun köböire.

32 Ye mdenbtä abko, tikwe nieba: Ti rabadi ngäbäkre noko ngwenante ti rün kanti, tikwe nieba ie. Akwa nane ti ñan rabadre ngäbäkre noko benta ti rün kanti, ne ngwane ti rabadre ngite kärekäre ti rünye, tikwe nieba ie. 33 Aisete ti bike ribere krörö mae: Ngäbäkre ngite se täte makwe ti mika sribire ngwarbe jakrä amne, niara abko makwe tuametre nikenta mräkäbe nebata ti rün kanti, 34 ñobtä ñan angwane ngäbäkre noko ñan rikareta siba tibe nebata ti rün kanti angwane, ti köböite ti rünkwe ja tare nikadre krübäte dikaro niara miare abko, ti ñan tö tuai, aisete ti bike neme. Abko kore se, niebare Judakwe Joseye.

Josekwe ja mikani gare etbakantre

45 1 Yehti Jose ñan namani nebe nuäre, tö namani ja mikaita gare mräkäye, käkwe niebare sribikä kwekweye:

Mun sribikä tikwe tikwe, ye nän jökrä mento nete, niebare kwe.

Erere bokänä, sribikä ye nikani mento, bti Jose namani kaibe mräkäbe gwi angwane, ja mikaninta gare kwe mräkäye. 2 Akwa moto namani däre krübäte, aisete nikaninbe müen, namani ngetrekä krikribe se kwrere. Ye abko, jarabare nitre ejitobo nünanka Jose kántita yeye abko, kukwe gani

arato Baraonkwe. ³Josekwe müabare. Yebti moto namaninta kwekbe angwane, niebare kwe mräkäye:

Ti abko Jose. ¿Tata tikwe tä ya? niebare kwe mräkäye.

Abtä Jose etbakantre nekwetaninkä mda amne, Jose jürä namani kri btätre, aisete nin kukwe namani ngitie jire chi Jose käre mda. ⁴Akwa Jose abko käkwe niebareta ie bobuta:

Krötö ti ken munkwe. Ñan ti jürä ngwian jabtä munkwe, ñobtä ñan angwane mun ti etba tikwe. Ti mden rürümoinba munkwe Ejito nete abko, ti tö niei munye. ⁵Akwa nebtä mun ñan moto raba ulire. Arato ñan mun mätä rabata jabtäta ti rürümoinbtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe ti juani nete mun känenkri, ni kwati diantarikäre mrö nika ngäniene. ⁶Mden kisete mrö nika nikani kri kä kubura jire, akwa kä tä kwärike jire mrö nikakrä, ñobtä ñan angwane kä moren, aisete nura ñan nökadre amne mrö nikadi. ⁷Ye mden känenkri abko, Ngöbökwé ti juani mun känenkri nete mun diantarikäre angwane, ni bkün tädre jangunu ja täritäri, abkokäre Ngöbökwé ti juani käne nete.

⁸Munkwe ti rürümoinbare, ye ñan munkwe nuenbare ja töi jenbti amne, Ngöbökwé mun töi mikani ti rürümoiné. Ye abko, Ngöbökwé ti juani käne nüke nete mun köböire gare kuin tie. Mden kisete abko, mtare Ngöbökwé ti mikani Baraon töi tikaka. Arato tita jändrän Baraonkwe ngibiabtikä kräke. Ne kwrere arato, tita mikani gobrane juta Ejitote nete Ngöbökwé.

⁹Aisete mun nänta jötrö, käkwe nie krörö tataye: Ngöbökwé ti mikani juta Ejito ne gobrane jökrä, aisete ma jata jötrö ja tuenta tibe amne, ¹⁰ma rabadi nüne ja ken tibe abkokäre. Käkä Gosen Ejito nete, kánti tikwe ma mikai nüne ma ngäbriänkäbe btä ma bränkätrebe, arato jändrän jökrä ngibiata makwe yekrä. ¹¹Ye kánti tikwe mrö biandi mae. Ma ngäbriänkäkrä btä jändrän jökrä makwe yekrä tikwe mrö biandi mae, munkwe ñan mrö nikadre abkokäre, ñobtä ñan angwane mrö nikadi kä kwärike jire mda aisete. Ma rikadre jötrö niemna ma ngobo Josekwe, munkwe nie tataye.

¹²Mdakäre abko, ti Jose ara, ye käta blite ti etba Benjaminbe btä munbe, munkwe turi ja okwä jenbti. ¹³Aisete

nitre ejitobokwe ti mikani bāri ūtiāte Ejito nete turi munkwe, ye erere munkwe nie tataye, bti mun jata tata ngwena jōtrō nūke ti kānti nete. Abko kore se, niebare Josekwe mrākāye.

14 Yehti Jose nakwani etba Benjamin ngārā, kākwe ketani jabtā müare kwārā. Erere arato, Benjaminkwe müabare Jose ketare kwārā jabtā. 15 Bti Jose nikani, kākwe etbakantre demainbare jōkrā, bti müare kwārā, nakwani ngārā, kākwe ketani jabtā angwane, batibe Jose jūrā ñan namani etbakantrebta mda amne, nikani bliteta jāme ben.

16 Jose mrākā nūkani, kādrie namani Baraon gwiriete. Ye gani Baraonkwe angwane, Baraon btā sribikā ūtiāte krikri Baraonkwe, btā kā namani nuāre jōkrā. 17 Angwane Baraonkwe Jose kārābare, bti niebare kwe ie:

Makwe nie krōrō ma etbakantreye: Munkwe tribe mika burobtā burobtā, bti mun rikata ja kāiteta Kanan. 18 Abti mun jatata mun rün btā mun mrākā ngwena jōkrā nete. Mun rūkaita angwane, kā bāri kuin Ejito nete abko, tikwe biandi nūnankrā munye. Erere arato, mrōdi kuin kwetre nete, makwe nie kore ietre. 19 Erere arato, makwe nie krōrō ietre: Mdakāre abko, kareta nete, ne mun rika ngwena mun mrākāye, abko te mun mrākākwe meri kwekwe btā ngābākre kwekwe kita mun rünbe, bti jata ngwena. 20 Arato jāndrān kwekwe, btā ñan tōbikadre dikaro kwetre, ñobta ñan angwane jāndrān kuinkuin Ejito nete abko, rabadi jōkrā kwetre, aisete ñan tōbika kwetre, makwe nie kore ietre. Abko kore se, niebare Baraonkwe Joseye.

21 Baraonkwe dre nuemna, ye nuenbare Israeli ngābriānkākwe. Josekwe kareta biani mrākāye btā mrō biani dōrare kwe ietre, Baraonkwe niebare ye kwrere. 22 Erere arato, Jose etbakantre nāmane nāin, ie dān btin btin biani kwe kitadre jabtā, akwa Benjamin abko, ie Josekwe ngwian biani sientō krāmā jire amne, dān biani ōtarike kwe ie. 23 Angwane Jose rün krāke abko, Josekwe jāndrān bāri kuinkuin amne ūtiāte krikri dāte nānbare Ejito abko, Josekwe juani buro krā jātā. Erere arato, Jose rün rikadre Ejito amne, mrō tādrera kwetadre ie ji ngrabare, abkokāre Josekwe triko, ban btā mrō mda mda juani buro krā jātā arato, kwetadre rūnye ji ngrabare.

24 Yebti Jose etbakantre jatani nikenta okwäbti angwane, niebare kwe ietre:

Mun bike nikenta, akwa munkwe ñan ngüdraka ngwarbe ji ngrabare tibtä, niebare kwe mräkäye.

Yebti Jose mräkä nikaninta okwäbti. 25 Jose mräkä nämane Ejito, nikaninta mda. Nikani, nikani nikani nementa ja käite Kanan, rün Jakobo kanti angwane, 26 niebare kwe Jakoboye:

iJose tä nire tata, tä nüne Ejito! Niarata gobrane Ejito, niebare kwetre rün Jakoboye.

Ye käkwe Jakobo moto ötaninteta, aune töi ñan namani krütare btä, aisete Jose nämane nire nie namani ie ngäbriän-käkwe, ñan kukwe namani nebe era kräke. 27 Akwa Josekwe blitabare ño ño mräkäbe abko, niebare jökrä kwetre rün Jakoboye, btä Josekwe kareta juani rün Jakobokrä, btä Jakobo okwä namani jökrä amne, batibe kä namaninta nuäre btä, 28 käkwe niebare mda:

Ngäbäkre tikwe Jose tä nüne tikän bokänä, aisete ti ngämi jraine känenkri, gwängwarbe ti bike niken ja tuakä-reta ben bäre, niebare Jakobokwe.

Jakobo btä mräkä kwe nikani Ejito

46 1 Ye erere bokänä, Israeli nikani mda Ejito kukwäre. Jändrän kwekwe, erere nikani ngwena jökrä jabe. Nikani neme ji ngrabare kākä Beerseba kanti. Kä ye kanti Israelikwe jändrän kämikani, bti kukwani kwe Ngöbö niara rün mrö Isaakwe ye mikakrä ütiäte jae. 2 Ye ngwane abko, Ngöbö nükani blite köböre deo Israelibe, käkwe niebare ie:

Jakobo, niebare ie Ngöbökwē.

Niara käkwe niebare:

Tita nete abko, ðdre? niebare kwe mda.

3 Angwane Ngöbökwē niebare ie:

Ti abra Ngöbö. Ti ne mden Ngöbö ma rünkwe. Ti näin mabe Ejito. Makwe nünandre Kanan nete, tikwe nieba mae, akwa makwe ñan kä jürä ngwian jabtä niken Ejito, ñobtä ñan angwane ti diebti ma bkün däredi kwati yete amne rabadi nekete jökrä jakri. 4 Abti ti arabe käkwe ma bkün diandikäta Ejitote mento, bti ti näin ngwenante ja käite Kanan. Mdakäre abko, ma krütadi angwane, Jose tare kri

makwe tädi ma ken. Abko kore se, niebare Ngöbökwe Jakoboye.

5Jakobo nämane Beerseba. Yebti jatani niken ta Ejito kukwäre mda angwane, kareta juani Baraonkwe niara ngwiankrä abko te, Israeli ngäbriänkäkwe rün btä merire kwekwe btä ngäbriänkä kwekwe mikani jökrä, bti nikani ta. 6Jakobo btä mräkä kwekwe erere nikani jökrä Ejito. Angwane nikani nbi, obeja ngwena btä jändrän nämane kwe Kanan, erere nikani ngwena jökrä jabe. 7Jakobo nikani Ejito angwane, ngäbriänkä merire, brare btä bränkätre merire, brare nikani jire jökrä ben arato.

8Nitire iraelita (abko Jakobo btä ngäbriänkätre btä bkün ja täritäri) nikani Ejito abko nere:

Lea ngäbriänkätre btä bküntre abko nere:

Ruben abko Jakobo ngobo mubai. 9Ruben ngäbriänkä abko: Jano, Balu, Jeron btä Karmi.

10Simeon ngäbriänkä abko: Jemueli, Jamin, Oja, Jakin, Sojar btä Sauli. Sauli meye abko kananea.

11Lebi ngäbriänkä abko: Gerson, Koa btä Merari.

12Juda ngäbriänkä abko: Er, Onan, Sela, Bare btä Zara. (Er btä Onan abko, nämane Kanan angwane krütani.) Bare ngäbriänkä abko: Jeron btä Jamuli.

13Isakar ngäbriänkä abko: Tola, Bua, Jo btä Simron.

14Sabulon ngäbriänkä abko: Sere, Elon btä Jaleeli.

15Jakobo ye abko nämane nüne Badan-aran angwane abko, Jakobo ngäbriänkä brare brare ngibiabare ni ti Lea-kwe. Ngängän ngibiabare iti kwe arato abko, kä dian nämane Dina. Yebti Jakobo ngäbriänkä btä bränkätre merire, brare Leakri abko ni grebti ni jätäbti nimä (33) jökrä.

Siliba ngäbriänkätre btä bküntre abko nere:

16Ga ngäbriänkä abko: Sibion, Jakwi, Ebon, Suni, Er, Aro btä Areli.

17Aser ngäbriänkä abko: Imna, Isua, Isui, Beria btä ngwai kwe Sera. Beria ngäbriänkä abko: Jeber btä Malikieli.

18Lea rün Laban ye abko käkwe meri kä dian nämane Siliba kökani, biani kwe sribikäre Leaye jakrä. Siliba ye abko käkwe Jakobo ngäbriänkä ngibiabare nibu. Yebti, Jakobo

ngäbriänkä btä bränkätre Silibakri abko, namani ni jätäbti ni ti jökrä.

Rakeli ngäbriänkätre btä bküntre abko nere:

19 Ngäbäkre därebare nibu Jakobo merie Rakelikwe abko: Jose btä Benjamin. 20 Jose ngäbriänkä ngibiabare merire Asenakwe abko: Manase btä Ebrain. Jose ngäbriänkä nibu, ye abko därebare jökrä Ejito Asenakwe. Asena abko, Botibera ngängän. Botibera ye abko, ni blitaka ngöbö ejitobobe ni mda mda diäre, nämane nüne juta Onte.

21 Benjamin ngäbriänkä abko: Bela, Beker, Abeli, Gera, Naaman, Eji, Ro, Mubi, Jubin btä Ar. 22 Jakobo ngäbriänkä btä bränkätre Rakelikri abko, namani ni jätäbti nibkä jökrä.

Bila ngäbriänkätre btä bküntre abko nere:

23 Ngäbäkre Dankwe abko Jusin.

24 Netali ngäbriänkä abko: Jaseeli, Guni, Jeser btä Silen.

25 Rakeli rün Laban abko käkwe meri kökani mda, biani sribikäre Rakeliye jakrä abko, kä dian nämane Bila. Bilakri abko, Jakobo ngäbriänkä btä bränkätre namani ni kükü jökrä.

26 Jakobo mräkä kwe jire, ben nikani nebe Ejito abko ni gre ketamä bti ni ti (66), ben nikani nebe. Akwa Jakobo jüde abko ñan tanbare. 27 Jose abko, ngäbriänkä därebare nibu Ejito, yebe ngöi jökrä abko, ni namani gre ketamä bti ni jätä (70) jökrä abko, Jakobo mräkä jen kwe namani kore Ejito.

28 Akwa Jakobo ngämi neme Gosen angwane, ngobo Juda juani kwe Jose kärere ja tuen ngäbti Gosen. Yehti Jakobo namani Gosen. 29 Angwane Josekwe kareta jakwe jākāni mdäkwe mikamna biare mda sribikä kweye nänkrä rün ngäbti. Ye erere Jose nikani mate rün ngwärekre angwane nikani, nakwani rün ngärä, kanti müabare raire kwe. 30 Angwane Israelikwe niebare Joseye:

Ma tä nüne amne tita ma tuenta ja okwä jenbti, aiseite mtare ti krütadi jame nibi ruen tie, niebare Jakobokwe Joseye.

31 Bti Josekwe niebare mda etbakantreye btä rün mräkäye:

Mun nūra abko, ti bike niken niere Baraonye, akwa mun rabadre nūne Gosen nete, abkokäre tikwe niedi krörö ie: Ti etbakantre btä ti mräkä mda mda nūnanka Kanan nūkani jökrä ti jiehti nūnakäre tibe nete. **32** Akwa jatani obeja ngwena, jatani nbi ngwena, jatani jändrän jakwe jakwe erere ngwena jökrä, ñobtä ñan angwane niaratre abko obeja ngibiaka btä nbi ngibiaka aisete, tikwe niedi Baraonye.

33 Yehti Baraonkwe mun kārā angwane, sribi ño nuenta munkwe nie kwe munye angwane, **34** Nun mräkä kirakira nāmane obeja ngibiare btä nbi ngibiare abko, erere nunta obeja ngibiare btä nbi ngibiata nunkwe ja täritäri, munkwe nie kore Baraonye, ñobtä ñan angwane nitre ejitobo nete ñan töta nebe ja ketai jire chi ni obeja ngibiakabe aisete. Munkwe niedi kore Baraonye, ne ngwane mun rabadri nūne Gosen nete. Abko kore se, niebare Josekwe mräkäye.

47 ¹⁻² Abti Jose rün btä mräkä nūkani abko, nikani niere Baraonye mda. Jose nikani niara rün btä etbakantre ngwena siba nebe Baraon kanti, kākwe niebare krörö Baraonye:

Tata tikwe btä ti mräkä tikwe nūnanka Kanan abko, nū ti jiehti, akwa obeja, nbi btä jändrän jökrä kwekwe, erere ngwianta kwetre, abko ben tä Gosen sete, niebare Josekwe Baraonye.

Yehti Josekwe etba nirike mikani gare Baraonye. **3** Angwane Baraonkwe niebare mda ietre:

¿Sribi ño ño nuenta munkwe? niebare kwe ietre.

Niaratre kākwe niebare Baraonye:

Nun sribikā makrā tā ma ngwārekri nete, ne kätä obeja ngibiare, ñobtä ñan angwane nun mräkä kānekāne nāmane sribi ye nuene abko, erere nunta sribire ja täritäri. **4** Akwa mtare nun kāite Kanan, mrö nikata krübāte amne, mikā ñakare obeja gotare, aisete nun jatani nūnakäre Ejito nete. Akwa Ngöbö okwāhti makwe nun mika nūne Gosen abko, nun tö ribei mae, niebare Jose etbakantrekwe Baraonye.

Josekwe tö diani, erere niebare kwetre. **5** Abtä Baraonkwe niebare mda Joseye:

Ma rün btä ma mräkä jatani ma jiehti nūnakäre nete, **6** aisete ma mräkä tö nūnai Gosen tä niere, ye kanti makwe

mika nüne. Kä Gosen ye abko, kä bāri kuin bokānā Ejito nete, kānti makwe ma mrākā mika nüne. Akwa makwe ma mrākā mikadi nüne, ye abko mden mden, ie jāndrān ngibia gare kuin raba tuen mae abko, makwe mika jāndrān tikwe ngibiaka tikrā. Abko kore se, niebare Baraonkwe Joseye.

7Ye ngwane abko, nikani rün Jakobo ngwana arato, mikadre gare Baraonye. Erere Jakobo namani Baraon kānti angwane, ja di kārābare Jakobokwe Ngöböye Baraonkrā.

8Angwane Baraonkwe niebare Jakoboye:

¿Kā kobe mae? niebare Baraonkwe ie.

9Jakobokwe niebare mda Baraonye:

Kā nena gre keta ti bti kwā jātā (130) tie yere, akwa tita nāin kwārākwārā mikā kēnene jāndrān tikwekrā amne, tita ja tare nike kri, bti kā nūke tie. Akwa ti mrākā kēnekāne kākwe nūnabare raire abko, erere ti ngāmi nüne yere, niebare Jakobokwe Baraonye.

10Bti Jakobokwe ja di kārābareta Ngöböye Baraonkrā, bti nikaninta. 11Abti kā bāri kuin Ejito abko, Josekwe biandre mrākāye niebare ie Baraonkwe, ye erere kā bāri kuin kā dian nāmane Ramese (abko Gosen) abko, Josekwe biani mrākāye. Kānti namanintre nüne. 12Yehti Jose mrākā nāmane nüne nibe nibe jabtā, ye erere namani mrō drāire bti. Ne kwrere Jose namani mrākā jōkrā buke kore.

Josekwe mrō rūrūmoinbare űo mrō nika kri nāire

13Kā ye ngwane, mrō krūtanina kā jōkrābti temen Ejito amne, mrō nika namani krūbāte Ejito btā Kanan, aisete nī kwati namani krūtebeee mrō miare. 14Abtā nitre ejitobo btā nitre kananbo namani nūke jōkrā mrō kōkō jae Jose kānti. Angwane Josekwe ngwian nitre ejitobokwe btā nitre kananbokwe diani mrō űtiāre, ye abko űkani jōkrā kwe Baraon gwiriete.

15Abti nitre ejitobo btā nitre kananbo, kēn ngwian mrō kōkākkrā krūtani jire jōkrā mda angwane, nitre ejitobo nika-ni, kākwe niebare Joseye:

Ngwian krūtanina jōkrā nunkān, aisete mtare makwe nun buka. Makwe űan nun tuametre krūte mrō miare ja okwābti, niebare kwetre Joseye.

16Abtā Josekwe niebare mda ietre:

Ngwian krütanina jökrä munkän, ne ngwane munta dre dre ngibiare abko, erere mun jata ngwena tie. Nikwe kwitadi mröbe. Abko kore se, niebare Josekwe ietre.

17Ye erere bokänä, nitre ejitobo nikani mdä ngwena, nikani obeja ngwena, nikani kabra ngwena, nikani nbi ngwena, btä nikani buro ngwena Joseye. Jändrän ye ütiäre abko, Josekwe mrö biani kä kwatikrä ietre.

18Abti kä nikani kwati ta angwane, kä mdara jire nükani. Angwane nitre ejitobo nikani mda, käkwe niebare Joseye:

Ngwian krütanina jökrä munkän gare kuin mae. Mdakäre abko, jändrän ngibia nämane munkwe, munkwe rürümoinbarrera jökrä mae. Jändrän mda ñakare jire chi munkwe mrö kökakra jae amne, kä munkwe btä nun aibe neme kökadre mae. 19Makwe ñan nun tuametre krüte ja okwäbti. Arato kä munkwe ñan rikadre ngwarbe abkokäre, kä munkwe ben ngöi nun kökö jire jökrä mröbti Baraonkrä. Makwe nun kökadi kore, ne ngwane munkwe sribidi ngwarbe kä munkwete Baraonkrä. Akwa makwe nura bian nökadre nunye. Ne kwrere kä ñan rikadre ngwarbe angwane, nun ñan krütadre arato abkokäre, niebare kwetre Joseye.

20Ye kwrere bokänä, Josekwe kä Ejito kökani jökrä Baraonkrä. Nitre ejitobo käkwe kä jakwe rürümoinbare jire jökrä kore, ñobtä ñan angwane mrö nika namani krübäte, aiseite nitre ejitobo ñan tö namani krütai mrö miare, käkwe ja rürümoinbare kä jakwebe ngöi kore. 21Yebti nitre ejitobo erere namani sribikä jökrä Baraonkrä. 22Akwa nitre blitaka ngöbötire Ejitobe ni mda mda diäre käi aibe abko, Josekwe ñan kökani Baraonkrä, ñobtä ñan angwane Baraon nämane mrö bien ietre, aiseite kä jakwe rürümoinbare ñakare kwetre.

23Josekwe nitre ejitobo kökanina kä kwekwe ben ngöi jökrä, bti niebare kwe ietre:

Mtare mun nena jökrä Baraonkwe, ñobtä ñan angwane tikwe mun kökani kä munkwebe ngöi jökrä kräke, aiseite ti bike nura bien munye nökadre. Ne munkwe nöka, 24akwa nura ngwä öta näire, nura ngwä röta nuäi munye abko, munkwe ñäkätebe ketarike ja näre näre, ne abko munkwe bianta ketati Baraonye amne, raba ketabkä munkwe. Nura

rabadi ketabkā munkwe, ye abko munkwe nōkadita ruäre amne, ruäre abko munkwe kweta ngäbäkrebē btā mun mrākābē. Abko kore se, niebare Josekwe ietre.

25 Yebtā abko, nitre ejitobo kōkani Josekwe, ye kākwe niebare ie:

Ma moto kuin dikaro nunkrā bäre. Mtare ma kätä nun dentarita jōkrā, aise te nun bike sribire Baraonkrā, niebare kwetre Joseye.

26 Bti Josekwe kukwe mikani nuendre krörō nitre ejitoboye: Ni jōkrā kākwe nura ötadre angwane rötadre nuäi ie abko, nākādretebe ketarike ja näre näre angwane, biandre ketati kwe Baraonye. Nura ötadre bāri kabre kwe, ne ngwane ere biandre kwe Baraonye. Ne abko, ni jōkrā nūnanka Ejito, ietre Josekwe kukwe mikani nuendre kore. Erere tā mtare. Akwa nitre blitaka ngöbōtre Ejitobe ni mda mda diäre aibe abko kākwe kā jakwe rürūmoinbare nākare Baraonye, aise te tā mrō bien nākare ja ütiäre Baraonye.

27 Akwa Israeli btā mrākā kwe abko, namani nūne Ejito kākā Gosente, kānti kā bākānbare kwetre. Ngäbäkrebē abko därebare kwati krübāte kwetre, aise te namani kwati mda. 28 Jakobo namani nūne Ejito, yebti nūnabare kā kwä jätābti kwä kükü mda kwe angwane, kā sientō krati bti gre ketebu bti kwä kükü (147) namani ie angwane krütani. 29 Akwa ngāmi krüte kānenkri, bati nān nūnandre raire mda kwe, namani ruen ie angwane, Jose kārāmna kwe. Jose nūkani angwane, niebare kwe ie:

Ma tō jāndrān kuin nuein tikrā, ne ngwane ti krütadi angwane, makwe nān ti doboi mika Ejito nete. Ne abko, ti tō ribei jakrā mae. Akwa rabadre bare mae, abkokäre kise mike ti ulietāni. Nebti makwe nuendi makwe nie tie Ngöbö okwābti, 30 nōbtā nān angwane ti krütadi angwane, ti ruai mrō btā ti rün mrō doboita Kanan, ye kānti makwe ti doboi mika, niebare Jakobokwe ngobo Joseye.

Jose kākwe niebare mda Jakoboye:

Mata niere, ye erere tikwe nuendi, niebare Josekwe ie.

31 Akwa Jakobo kākwe niebareta Joseye:

Tita jāndrān ribere mae, nne erere makwe nuendi bokānā ya? niebareta kwe Joseye.

Angwane Jose kākwe niebareta rünye:

Jän. Ngöbö okwäbti tikwe nuendi ne abko tata, niebareta Josekwe rünye.

Angwane batibe Jakobo namani gitaninkä mökänbti, kākwe Ngöbö käikitaninkä. Yebti Jose nikaninta ja gwirieta.

Israelikwe Manase btä Ebrain die mikani

48 ¹Abti Jose rün Jakobo namani bren nie janabare ie. Angwane Jose nikani rün kánti, kä nikani ngobo Manase btä Ebrain ngwena jabe. ²Jose nikani nebe rün kánti, ye niebare rün Jakoboye angwane Jakobo bren, di ñakare nämane temen jänbti akwa ja di diani kwe, nükani tākānintebe krö jänbti Jose ngäbti, ³kākwe niebare krörö ie:

Ti nämä juta Lute, Kanan angwane, Ngöbö Di Kri Jän-drän Jökrä Nuenkä rükaba, kākwe ja di bianba tie angwane, ⁴kukwe kuin niebare krörö kwe tie: Tikwe ma bkün makri mikadi nirien kwati abko, rabadi juta ketareketare. Ne rabadi nekete gwaire jakri. Ma bkün makri ye abko, ie tikwe kä Kanan ne biandi kärekäre ietre jakrä, nieba Ngöbökwé tie.

⁵Aisete ti ngämi nūke nūne ma jiebtī Ejito nete angwane, ngäbäkre makwe därebare nibu. Ebrain btä Manase därebare Ejito nete. Ngäbäkre ye abko tikwe, ño Ruben btä Simeon ti ngobo tikwe, ye kwrere jire ngäbäkre nibu ye jen tikwe. ⁶Nebti ngäbäkre makwe däredi mda mda, ye abko makwe, akwa niaratre abko, Ebrain btä Manase etbakantre arato, aisete rabadi kä Ebrainkwe btä Manasekwe bākāne siba Kanan. ⁷Bti Jakobokwe niebareta mda Joseye:

Nun nämä Badan-aran. Nun rikabata, nun rababata Kanan angwane, juta Ebrata rababa känime nun käne se kwrere angwane, ma meye mrö Rakeli krütäba tikän. Tikwe doboi mikaba, ji niken Ebrata kukwäre ye kánti, Jakobo namani niere Joseye. (Ebrata mden abko, Belen nieta mtare.)

⁸Te batibe Israeli okwä namani Jose ngäbriänkä Ebrain btä Manase yebtä, kākwe niebare Joseye:

¿Ngäbäkre mdenta nokote noko? niebare kwe Joseye.

⁹Jose kākwe niebare mda rünye:

Ngöbökwé ngäbäkre biani tie Ejito nete mden se, niebare kwe ie.

Angwane rünkwe niebare ie:

Ngöbö okwäbti, ngäbäkre ye ngwen ti ken nete. Ti bike kukwe kuin niere ja di biankäre ietre, niebare Israelikwe Joseye.

10 Israeli abko namanina unsunine, aisete okwä namani bükere, kä ñan namani tuen kuin ie, aisete bränkätre käräbare kwe Joseye. Erere Jose nikani ngäbriänkä nibu ye ngwena nebe rün ken angwane, Jose rün käkwe ngäbäkre ye ketani jabtä bti demainbare kwe. 11 Yehti niebareta kwe Joseye:

Ma krütani niebare tie, aisete tikwe ñan ma tuadreta, ti nämane nütüre, akwa Ngöbö diehti tita ngäbäkre makwe tuen mtare, niebare Israelikwe ie.

12 Bti Jose ngäbriänkä nämane tākānintebe rün kisete, dianinta mento kwe, bti Jose nikani, namani ja okrä mikani dobota temen rün ngwärekre, rün mikakäre ütiäte jae, rünkwe ngäbriänkä nibu kwe kani ngäbti ja ngobo kwrere abkobtä. 13 Bti ngobo nibu kani küdehti kwe krörö: Ebrain kani ja küde ruenkribti Josekwe amne, Manase abko kani ja küde ngeberekribti Josekwe, nikani ben rünye. Ye kwrere abko, Ebrain namani Israeli küde ngeberekri amne, Manase abko namani Israeli küde ruenkri, Israelikwe Manase die mikadre bäri Ebrainkrä, ñobtä ñan angwane Manase abko mubai. 14 Akwa Israeli käkwe kise mikani ngäbäkre nibu yehti angwane, Israelikwe kise mikani jabtä ta. Aisete Israeli kise ruenkri abko, mikani kwe Ebrainbti angwane, kise ngeberekri abko, mikani kwe Manasehti. Manase abko, mubai aisete ja kise ruenkri mikadre Israelikwe, akwa ñan namani bare kore.

15 Bti Israelikwe kukwe kuin niebare ja di biankäre Joseye, abko erere biani kwe Jose ngäbriänkä nibuye, käkwe niebare krörö:

Ti därebare angwane Ngöbö,
kräke ti ruai mrö Abrajan btä
ti rün mrö Isaa käkwe nünabare,
Ngöbö ye arabe tä ti ngibiare
abti kä nuke mtare.

16 Angele ti ngibiaka jändrän
kämekäme ngäniene abko, Ngöbö ara.
Ngöbö ye arabe raba
ja di bien ngäbäkre neye tikrä.

Ngäbäkcre ne köböire ti rükadita töre
 ti ruai mrö Abrajanbe btä ti rün mrö Isaabe.
 Erere arato, ngäbäkcre ne bkün
 raba kwati kä nebtä,

niebare Jakobokwe, kise mikare kwärä ngäbäkcre nibu dokwäbti.

17 Jose ngäbriänkä nibu, bti kise mikani rün Israeli ja di biankäre ietre angwane, Israelikwe ja kise ruenkri mikani Ebrainbti ja di biankäre bäri ie etba mubai Manasekrä abko, namani blo Josekrä, käkwe rün kise ruenkri nämene Ebrain dokwäbti dianinkä bti mikani kwe Manase dokwäbti. 18 Bti namani niere rünye:

Tata, ngäbäkcre ne mubai. Nebti ja kise ruenkri mike niara die mikakäre bäri, Jose namani niere rünye.

19 Akwa Jose rün käkwe ñan Jose kukwei mikani täte, käkwe niebare Joseye:

Tita dre nuene gare kuin tie, aiseite makwe ñan ja nika dikaro Jose, ñobtä ñan angwane Ngöbö diebti Manase ne bkün rabadi kwati amne, rabadi ütiäte, akwa Ngöbökwere etba mrä ne abko, mikadi bäri ütiäte kri niarakrä amne, bkün rabadi bäri kwati, aiseite tita ja di bien bäri niaraye, niebare Israelikwe Joseye.

20 Ye näire Jakobokwe kukwe kuin niebare ja di biankäre Jose ngobo nibuye, käkwe niebare krörö:

Nitre Israelita käkwe kukwe kuin niedi ja di biankäre jae kwärikwäri amne, niedi krörö kwe:

Ngöbökwere Ebrain btä Manase

die mikani kri ño,

ye kwrere Ngöbö raba ma die mike,

abko nitre Israelita rabadi kukwe kuin niere ja di bienkäre kore jae ja täritäri, niebare Jakobokwe.

Ebrain abko mrä Manasekrä, akwa Israelikwe mikani bäri ütiäte kore.

21 Yehti Israelikwe niebare Joseye mda:

Ti bike krüte munkän, akwa Ngöbö tädi munbe, kä näin mun ngwenante nebe mun ruai mrö kira käite Kanan. 22 Mdakäre abko, ma ngäbriänkä köböire, tikwe ma miri bäri ütiäte ma mräkä mda mda ngwä. Abtä tita kä Siken bien mae. Nitre amoreo, ben tikwe rübare kri, bti tikwe kä Siken

ye dianinkä kän. Kä ye mden tita bien mae, aisete Ngöbö näin mun ngwenante nebe Kanan angwane, Siken rabadi ma bkünkwe. Abko kore se, niebare Israelikwe Joseye.

Jakobokwe kukwe kuin niebare ja di biankäre ngäbriänkätreye

49 ¹Nehti Jakobokwe ngäbriänkä käräbare jire jökrä, bti niebare kwe ietre:

Dre rakadikä munbtä Ngöbö diebti abko, ti bike niere munye, aisete krötö ti ken.

2 Mun ti ngäbriänkä tikwe,
jakwe ti kukwei nuen.

Mun rün Israeli bike kukwe niere
mun itire itireye abko krörö:

3 Ruben, ma ti ngobo mubai.
Ti nämäne bati angwane,
ma ti ngobo tikwe därebare,
aisete ma abko bäri ütiäte kri amne,
ma bäri di kri.

4 Akwa ma ñan rabadi
ti ngobo mubai kwrere,
ñobtä ñan angwane ñö neen dite,
tä niken nakwen jate jate akwa,
neen jangunu mentokwäre,
kwrere ma töi.

Mden kisete makwe ñan ti gaibare amne,
makwe ma meyekrä mikani ja ken.

Yehtë abko, ma ñan rabadi
ti ngobo mubai kwrere mda,
aisete ma ñan rabadi käne mda,
ma etbakantre ngätäite.

5 Amne Simeon btä Lebi, mun abko jakwebe.
Mun töi ja kwrere.
Mun töita rübtä ngitrabti.

6 Munta ja ükekrö kukwe käme nuenkäre.
Ye kanti ti ñan tö rabai jire chi,
ñobtä ñan angwane mun moto
namani nebe romon angwane,
munkwe ni kämikani kwati juta Siken yete.

Erere arato, ngwarbe mun nāmane
nbi ngoto ötöbtä romone.

7 Mun moto nebe romon krübäte ngwarbe.

Ye mdenbtä abko, ti moto romon munkrä,
aisete kukwe rakadikä käme krörö munbtä:

Kä ñan rabadi jire jen mun bkünkrä
nünankrä ketatibe ietre Kanan angwane,
Ngöbökwe mun bkün juandi nüne
kwäräkwärä Kanan nitre iraelita ngätäite.

8 Angwane Juda, ma abko mikadi ütiäte jae
ma etbakantre bkünkwe.

Ma rüe abko, makwe mikadi
kwäräbe ja ngoto täni.

Ma etbakantre bkün jakwe kākwe
ma käikitadikä jökrä.

9 Juda, ma ti ngobo tikwe.

Kwra leon ngäbäli tä muntiare,
bti tä kwete, tä kwete ünän jökrä,
bti tä nebe gitianinte temen,
kwra leon krikri kwrere.

Kwra leon ye abko, romon krübäte,
aisete nika ñakare.

Ma abko, kwra leon di kri ye kwrere,
aisete ma bkün tädi gobrane angwane,
ni mdakwe ñan ma mräkä nikadre jire chi.

10 Erere arato, ma bkün rabadi gobrane kri,
aisete mökän gobrankrä rabadi

ma bkün gobranka kisete,
niaratre abko ni jrei bä mikakrä.

Ye abko, ni mdakwe ñan gobran ma bkünkwe
diandikä gobrane jire Juda.

Abti mökän ye bākānkä jatadi nūke,
kākwe diandi kisete.

Mökän bākānkä ye abko,
ni nünanka juta jökräbti kākwe
niara kukwei mikadi täte.

11 Juda, ma bkün abko rabadi
jändrän bākāne kabre,
aisete ma bkünkwe buro

mākādite uba mu ngätäite angwane,
 uba mu rikare ngwarbe ya,
 ñakare ya abko, ñan rabadi ütiäte kräke,
 ñobtä ñan angwane rabadi bākāne kabre aisete.

Erere arato, uba döi rabadi ere kwe,
 aisete rabadi gainte ngwarbe,
 ñö ianteta dän bätätekrä ye kwrere.

12 Juda, ma bkün rabadi uba döi
 btä kian bākāne kabre,
 aisete niaratre rabadi köteköte ngrabare.

13 Amne Sabulon, ma bkün abko
 rabadi nüne mrenkräbti.
 Ye kánti ru näin mrenbti rabadi nünenkä.
 Arato kä rabadi ma bkünkrä
 nebe ngätäi juta Sidonbe.

14 Amne Isakar, ma bkün abko kākwe
 ja tare nikadi kri sribibtä ñö
 tribe mikata krikri burobtä kwärikwäri,
 kisete tä nebe dräre,
 akwa tribe diankata btä angwane tä jadüke.
 Ye kwrere jire ma bkün rabadi sribibtä.

15 Akwa kä ma bkünkrä rabadi tuen kuin
 ma bkünye sribikäre amne nünankrä.
 Ye ngwane abko,
 rabadi sribire ngwarbe ni mdakrä.

16 Amne Dan, ma bkün abko,
 rabadi kritobore mräkä kwe ngätäite,
 btä nitre iraelita mda mda ngätäite.

17 Erere arato, tibita nebe känime jibtä,
 kätä mdä kwete tiebe ngotokwatabtä
 ni mdäbti kitakäre timon,
 ye kwrere jire ma bkün rabadi ni ngökö,

niebare Jakobokwe Danye.

18 Ne btäräbe Jakobokwe niebareta mda:

iAingwaree, makwe ti dianditari abko, tita ngibiare Dän-
 kin Ngöbö!

19 Bti niebareta mda Jakobokwe:

Ga, ma bkün abko rüe rükadi neen ietre,
 akwa yebti niaratrekwe rüe

juanditari kwäräbe ja dokwäre.

- 20 Amne Aser, ma bkün abko kākwe
nūnandi kā kuinte aisete,
rabadi mrō kuinkuin bākāne kabre,
kākwe mrō kuin biandi jreiye.
- 21 Amne Netali, ma bkün abko,
büra möre näin betekā jötrō
ye kwrere rabadi,
akwa rabadi blite nuäre nuäre,
akwa ñakare ni ngökakrä.
- 22 Amne Jose btä ma ngobo nibu,
mun ye abko, kri känime ñō kräbti,
ngwä neme käre kabre btä amne,
küde niken mente kwäräkwärä,
ye kwrere jire mun bkün
rabadi näin kā den jae.
- 23 Arato ni rükä bukobti mätä rabadi munbtä,
kākwe mun tākädi bukobti,
ne kākwe mun nikadi kore.
- 24 Akwa ma bkün abko tädi buko ketaninte
biare kisete rükrä,
aisete ñan ngitiadre rüe ngäniene,
ñobtä ñan angwane Ngöbö die kri
Jakobokwe tädi die mike aisete.
Mdakäre abko, Ngöbö Ni Israelita Ngibiaka
raba ja di bien ma bkūnye.
- 25 Arato Ngöbö ma rünkwe raba
ma bkün die mike.
Ne kwrere arato Ngöbö Di Kri
Jändrän Jökrä Nuenkā raba
ma bkün die mike
jädrän jökrä kuintabtä amne
jädrän jökrä kā temenbtä,
bti Ngöbö raba mun die mike amne,
Ngöbö diebti mun bkün raba kwati.
Erere arato, ma kise raba kuin
jädrän ngibiare.
- 26 Tita kukwe kuin niere ja di biankāre munye,
ne abko bärī kri,

ñobtä ñan angwane jändrän ne rabadi
kärekäre Jose bkünkwe.

Jose abko juanintari mente mräkäkwe
ja ngätäite abko, ie tita
ja di bien kri kore.

Ti rünkwe ñan ja di bianba tie
erere tita bien Joseye.

27 Amne Benjamin, ma bkün abko,
ño lobota muntiare romone bti,
tä nebe kwete jötrö kwärä dekä bti,
tä nebe trine amne, jändrän ötöta
neme ie abko, mräkäta kwete dere.

Ye kwrere abko, ma bkünkwe
jändrän diandikä ni mdakän romone bti,
dräidi jabti kwetre.

Ne abko rakadikä kore mun itire itire btä. Abko kore se,
niebare Israelikwe ngäbriänkäye.

28 Juta iraelita juta keta jätäbti ketebu Iraeli ngäbriänkä
ni jätäbti nibukri, ie Israelikwe kukwe kuin niebare ja di
biankäre angwane, dre rabadre juta kwatirekwatire kräke
abko, erere niebare kwe ietre ja täritäri kore.

Jakobo krütani bti doboi mikani mräkäkwe

29 Jakobokwe kukwe kuin niebare ja di biankäre ngä-
briänkätreye. Yebti batibe niebare kwe ietre:

Ti kite krüte munkän, akwa ti krüta angwane, ti mräkä
känekäne doboita mikani, ni jeteo kä dianta Ebron käite,
ye kanti mun rika ti doboi miketa ti mräkäbe ketatibe.

30 Kä Mabelakwe tä Mamre ken Kanante, kanti kä mkä
namani ni doboi mikakrä abko, kökani ti ruai mrö Abra-
jankwe, mräkä kwekwe doboi mikakrä. Kä ye abko, tä kä
Ebronkwete. **31** Kä ye kanti abko, ti ruai mrö Abrajan btä
ti mölöi mrö Sara doboi mikani. Kä arabe kanti ti rün mrö
Isaa btä ti meye mrö Rebeka doboi mikani. Käi kanti tikwe
Lea doboi mikani arato. **32** Kä te ti mräkä känekäne doboi-
ta, tita niere, ne abko kanti, kä mkä nämane ni doboi
mikakrä abko, kökani ti ruai mrökwe nitre jeteoye, ye
kanti munkwe ti doboi mika, niebare Jakobokwe ngäbriän-
käye.

33 Jakobo doboi mikadre ño ngäbriänkäkwe abko, niebare ünän jökrä kwe ietre, bti namaninta temen jänbti, ye btäräbe krütani.

50 1 Jakobo krütani angwane, Jose namani kitaninkä rün ngwäkäbti ta, müaire kwärä juebare kwe. 2 Bti ni kräkä bianka nämane sribikä Josekrä abko, Josekwe juani kräkä mike rün Israeli ngwäkä ngrabare. Ye erere nitre kräkä bianka käkwe nuenbare. 3 Israeli ngwäkä ñan rabadre kure, abkokäre nitre kräkä bianka käkwe kräkä mikani ngrabare, rötare kwärä köbö gre ketebu, ñan rikadre ngwarbe abkokäre. Israeli krütani, ye abko nitre ejitobokwe uliebare köbö gre ketamä bti köbö jätä (70), ni ütiäte krikri ulie nämane abko, erere nuenbare kwetre.

4 Israeli krütani, uliebare ünän jökrä. Yehti Jose nikani Baraon kanti, käkwe niebare sribikä ütiäte krikri Baraonkwe yeye krörö:

Ti tö nibi ja di kārāi munye abko, mun nän niere krörö Baraonye tikrā. 5 Ti rün mrö kebera krüte angwane, kā mikanina biare kwe ja doboi mikakrā Kanan, ne abko niara krütadre amne, Ngöbö okwäbti ti nāin doboi miketa kā ye kanti ya ngwiantariba kwe tie. Angwane tikwe jän nieba ie Ngöbö okwäbti, aiseite Baraonkwe ti tuametre niken ti rün doboi miketa Kanan, bti ti rün doboi mikadi ünän angwane, ti jatadita, mun nän niere kore Baraonye, niebare Josekwe sribikā Baraonkwe yeye.

6 Ye erere, sribikā Baraonkwe ye nikani, käkwe Jose kukwei niebare Baraonye. Angwane Baraonkwe Jose kārābare, bti niebare kwe ie:

Ma rün mrökwe ja doboi mikamna ño mae, ye erere nän doboi miketa, niebare Baraonkwe Joseye.

7 Ye erere bokänā, Jose nikani rün mrö doboi mike mda. ye ngwane sribikā ütiäte krikri Baraonkwe Ejito nikani jökrä ben. 8 Arato Jakobo mrākā btā Jose etbakantre nämane nüne Gosen, erere nikani jire jökrä amne, ngäbäkre kiakia btā jändrān ngibiata gwi aibe namani Gosen. 9 Ni nikani kwati krübäte Jose mukore. Ni ruäre nämane nāin karete jākā nämane mdäkwe. Ni ruäre mda abko nämane nāin mdäbti.

10 Nikanintre nebe kā triko juankakrā ni kā dian nämane Ata kanti, ño Jordanbtā kādririkri, kanti moto namani ulire

jökrä Jakobö jiebti, aiseite nikani ja uliere jökrä. Angwane Josekwe rün uliebare köbö kükü mda kä ye kanti. 11 Jakobö doboi mika jatani angwane, ni kwati moto namani ulire jökrä, nitre kananbo nämäne nüne kä ye kanti temen okwäbti. Abtä niebare kwetre: Nitre ejitobo moto nibi ulire krübäte aiseite, nibi müen bäre, niebare kwetre. Ye mden kisete mtare kä ñö Jordanbtä kädriri ye kä Abeli-misrain mda.

12 Jakobö kwe ja doboi mikamna ñö ngäbriänkäye, ye erere nuenbare krörö kwetre: 13 Jakobö krütani angwane, ngäbriänkä nikani ngwenante nebe kä Mabelakwete Mamre ken Kanan. Kä ye abko, kanti kä mkä nämäna biare ja doboi mikakrä abko, kökani Jakobö ruai mrö Abrajankwe mräkä doboi mikakrä, ni jeteo kä dian nämäne Ebronye, abko kanti Jakobö ngäbriänkä janabare doboi miketa niebare kwe ye kwrere. Kä mkä nämäna biare ja doboi mikakrä kä Mabelakwete Mamre ken, kanti Jakobö doboi mikani kwetre. 14 Josekwe rün mrö doboi mikani ünän jökrä. Yebti Jose mräkä btä ni mda mda nikani kwati Josebe, ye ben Jose nikaninta gwaire Ejito.

Jose jürä nämäne etbakantrebtä, akwa blitabare jäme kwe ben

15 Jakobö krütani bti doboi mikanina, yebti Jose jürä namani kri etbakantrebtä mda. Abtä namanintre töbike kri, käkwe niebare krörö jae kwärikwäri:

Nikwe Jose rürümoinbare nitre madianboye angwane, nikwe kukwe nuenbare käme krübäte Josebtä, ye dokwäre mätä kri nibtä, aiseite nane ja ngie mikadre kri kwe ruen tie, namanintre niere jae kwärikwäri.

16-17 Yebti jötrö ngwarbe, ni juani kwetre niere krörö Joseye: Jose, ma rün mrö ngämi krüte angwane, ja kukwei niemna kwe mae. Ye mden ti ki niere mae abko krörö: Jose ma mräkäkwe kukwe nuenbare käme ma rüere, ja mikani ngite krübäte kwe ma rüere bokänä, akwa makwe ñan bätä ngwian btä tikän amne, makwe dian jökrä bti ta Ngöbö se okwäbti. Ne abko, ma rün mrökwe ja kukwei niemna kore mae. Aiseite nunta nete ma ngwäreki mtare. Nun ne abko, sribikä ngwarbe Ngöbö ni rünkwe kräke, aiseite Ngöbö

okwäbti makwe ñan bätä ngwian nunbtä amne, kukwe nuenbare käme mabtä nunkwe, ye makwe ñan ngwian töre mda jae amne, makwe dian jabtä ta abko, nun tö ribei mae abko, niemna Jose etbakantrekwe ie. Bti nikani Jose kanti. Ni kukwe ngwianka Josekrä nämane niere kore Joseye angwane, Jose abko nämane müen, etbakantre namani ruentari tare ie aisete.

18Ye btäräbe, Jose etbakantre nikani neme Jose kanti angwane, nikaninbe ja mike ene Jose ngwärekre, käkwe ja okrä mikani nebebe temen dobota Jose mikakrä ütiäte jae, käkwe niebare Joseye:

Mtare nunta ma kisete nete. Nunta biare sribikäre ngwarbe makrä, niebare kwetre Joseye.

19Jose käkwe niebare mda ietre:

Ti ñan tö ja mikai Ngöbö kwrere Ngöbö täte. Ngöböbe tä ni mike ja ngie nuen, aisete munkwe ñan ti jürä ngwian, 20ñobtä ñan angwane munkwe ti rürümoinbare angwane, munkwe kukwe nuenbare käme tibtä munkwe nütübare, akwa Ngöbö abko käkwe kukwe nuenbare kuin, ñobtä ñan angwane munkwe kukwe nuenbare käme tibtä, ye köböire abko, ni kwati ñan krütani mrö miare. 21Ye aisete, munkwe ñan ti jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane mun btä ngäbäkre munkwe, ie tikwe mrö biandi, niebare Josekwe mräkäye.

Josekwe blitabare jäme kore mräkäbe, ye käkwe kä mikaninta nuäre Jose mräkäbtä.

Jose krütani

22Nehti Jose btä mräkä kwekwe namani nüne Ejito. Josekwe nünabare kä gre ketarike bti kwä jätä (110). 23Mden kisete Ebrain bränkätre tuani kwe. Jose bräi Manasekri kä dian nämane Makir abko, ngäbriänkä kwe diani kwe jae ngibiadre ja ngäbriänkä kwrere. 24Yehti bati, Josekwe niebare etbakantreye:

Ti kitera krüte munkän, akwa Ngöbökre mun die mikadi, aisete mun bküntre rabadi nüne Ejito nete, ye Ngöbö näin ngwenante jökrä ja käite Kanan, ñobtä ñan angwane Ngöbökre kukwe ükaninte ni etba mrö Abrajanbe btä ni ruai mrö Isaabe, arato ni rün mrö Jakobobe angwane, kä ye abko

niarakwe biani ietre ni bkün ja täritäri yekrä. Ye kanti Ngöbö näin mun bküntre ngwenante nüne, niebare Josekwe mräkäye.

25 Bti niebareta kwe ietre:

Ngöbökwé mun bküntre die mikadi, näin mun ngwenante Kanan. ye ngwane Ngöbö okwäbti mun bküntre näin ti ngwäkä ngwenante doboi mikadre Kanan, niebare Josekwe mräkäye.

Angwane mräkäkwe niebare mda ie:

Jän, Ngöbö okwäbti nun bküntre näin ma kwata ngwenante doboi mikadre Kanan, niebare Jose mräkäkwe ie.

26 Yebti Jose krütani. Kā gre ketarike bti kwä jätä (110) Joseye angwane krütani. Krütani angwane, nitre ejitobo kākwe krākā mikani ngrabare, rötare kwärä ñan rabadre kure abkokäre. Abko nakaninkä kore Josebtä btä mräkä kwekwebtä.

Glosario de Nombres de Personas y Lugares

Abeli	Abel	Balu	Falú
Abeeli	Adbeel	Barusin	Patrusim
Abi	Avit	Baraon	Faraón
Abimaeli	Abimael	Baran	Parán
Abimele	Abimelec	Bare	Fares
Abrajan	Abraham	Basema	Basemat
Abran	Abram	Bau	Pau
Adan	Adán	Beker	Bequer
Adema	Adma	Bele	Peleg
Adoran	Adoram	Benieli	Peniel
Ajolibama	Aholibama	Bere	Bered
Aka	Acad	bereseo	ferezeo
Akar	Agar	Beteli	Betel
Akan	Acán	Betueli	Betuel
Akena	Askenaz	Bilida	Pildas
Aliba	Alva	Bila	Bilha
Aliban	Alván	Bilan	Bilhán
Alibeo	Alfeo	biliteo	filisteo
Alimoda	Almodad	Bikoli	Ficol
Amale	Amalec	Binon	Pinón
amalesita	amalecitas	Bison	Pisón
amoreo	amorreo	Botibar	Potifar
Anamin	anamim	Bu	Buz
Anrabeli	Amrafel	Bu	Fut
Ar	Ard	Bua	Fúa
arbadeo	arvadeo	Damaso	Damasco
Arbasa	Arfaxad	Dila	Dicla
Arara	Ararat	Dodanin	Dodanim
araseo	araceo	Eba	Eva
Ario	Arioc	Ebali	Ebal
Aran	Aram	Ebon	Ezbón
Asena	Asenat	Ebrain	Efraín
Astaro Karnain	Astartot Karnaim	Ebrata	Efrata
Baali-janan	Baal-hanán	Ebron	Efrón
Babeli	Babel	Edon	Edom
Badan-aran	Padan-aram	Ejito	Egipto

ejitobo	egipcio
Ekoli	Escol
Elan	Elam
Eliba	Elifaz
En-miba	En-mispat
Eno	Enós
Eno	Enoc
Ere	Erec
Eser	Ezer
Eubrate	Eufrates
Ga	Gad
Gajan	Gaham
Galaa	Galaad
Gasa	Gaza
Gatan	Gatam
gerkeseo	gergeseo
Gijon	Gihón
Goin	Goim
Gomora	Gomorra
Imaeli	Ismael
Ika	Isca
Ira	Irak
Iran	Iram
Isaa	Isaac
Isakar	Isacar
Jaalan	Jaalam
Jabali	Jabal
Jaban	Javán
Jabila	Havila
Jabe	Jafet
Jada	Hadad
Jadar	Hadar
Jai	Hai
Jakin	Jaquín
Jakobo	Jacob
Jakwi	Hagui
Jaleeli	Jahleeli
jamateo	jamateo
Jamor	Hamor
Jamul	Hamul
Jano	Hanoc
Jare	Jared
Jaran	Harán
Jasar-mabe	Hazar-mavet
Jaseeli	Jahzeel
Jaso	Hazo

Jan	Jam
Je	Jet
jebeo	jeveo
Jeber	Heber
Jebon	Hebrón
Jekar Sajaduta	Jegar Sahaduta
Jeman	Hemam
Jamueli	Jemuel
Jeron	Hezrón
Jeser	Jezer
Jete	Jetet
jeteo	jeteos
Jeu	Jeús
Jendan	Hemdán
Jila	Jidlaf
Jira	Hira
Jo	Job
Joba	Hobab
Joba	Hoba
joreo	horeo
Jori	Hori
Jaseson-tamar	Hazezon-tamar
Jotan	Joctán
Jubali	Jubal
Jusin	Husim
Juda	Judás
Judi	Judit
Juli	Hul
Jusan	Husam
Kade	Cades
Kain	Cáin
Kainan	Cainán
Kala	Cala
Kalidea	Caldea
kalideo	Caldeo
Kaline	Calne
Kalujin	Casluhim
kamoneo	cadmoneos
Kanan	Canaán
kananbo	cananeo
Katorin	Caftorim
Karmi	Carmi
Kan	Cam
Kedolaomer	Quedorlaomer
Kemueli	Kemuel
Keran	Querán

Kese	Quesed	Nakor	Nacor
Kiria-arba	Quiriat-arba	Natujin	Naftuhim
Kitin	Quitim	Nebaio	Nebaiot
Koa	Coat	Neke	Neguev
Kore	Coré	Netali	Neftali
Ku	Cus	Ninibe	Nínive
Lame	Lamec	Ninro	Nimrod
Lebi	Leví	Nodi	Nod
Lejabin	Lehabim	Noe	Noé
Lo	Lot	Obali	Obal
Lu	Lud	Obir	Ofir
Lu	Luz	Oja	Ohad
Ludin	Ludim	Onan	Onam
Ma	Mas	Rakeli	Raquel
Maaka	Maaca	rebaita	refaitas
Mabela	Macpela	Rebeka	Rebeca
Madieli	Magdiel	Rejobo	Rehobot
Majala	Mahalat	Reueli	Reuel
Majalaleli	Mahalaleel	Riba	Rifat
Makir	Maquir	Ro	Ros
Mako	Magog	Saabán	Zaaván
Malikieli	Malquiel	Sabata	Sabta
Manaja	Manahat	Sabateka	Sabteca
Manase	Manasés	Sabe-kiriatain	Save-quiriataim
Masa	Massa	Sabulon	Zabulón
Matre	Matreb	Sana-banea	Zafnat-panea
Matusalen	Matusalén	Salen	Salem
Mejujaeli	Mehujael	Saul	Sauli
Mejetabeli	Mehetabel	Sanla	Samla
Melikisede	Melquisedec	Se	Set
Mesaa	Mezaab	Sebar	Sefar
Mese	Mesec	Sebo	Sefo
Mesobotamia	Mesopotamia	Seba	Zefo
Metusaeli	Metusael	Seboin	Zeboim
Miba	Mizpa	Sedar	Cedar
Midali-edar	Migdal-edar	Sedema	Cedema
Milika	Milca	Sele	Selef
Mirain	Mizraim	semareo	zemareo
Misa	Miza	Sen	Sem
Misan	Mibsam	Sena	Cenaz
Misar	Mibzar	Sen	Sem
Moabi	Moab	seneo	ceneos
Moria	Moriah	seneseo	cenezeos
Mubin	Mupim	Sera	Zera
Nabi	Nafis	Sere	Sered
Naja	Nahat	Seru	Serug

Nombres

Sibeon	Zibeón
Sibion	Zifión
Sidin	Sidim
Sidon	Sidón
Siken	Siquem
Silen	Silem
Sila	Zila
Siliba	Zilpa
Sina	Sinab
Soar	Zoar
Sobali	Sobal
Sojar	Zohar

Sur	Shur
susita	zuzitas
Taja	Tahas
Tidali	Tidal
Tikri	Tigris
Tira	Tiras
Tokarma	Togarma
Tubali	Tubal
Tubali-kain	Tubal-caín
Usu	Uz
Usali	Uzal
Zara	Zara

